RAZRED ZA DRUŠTVENE ZNANOSTI

Urednik
akademik GRGA NOVAK

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

STARINE

KNJIGA 56

ZAGREB

1975

Tisak, uvez i oprema:

Izdavački zavod Jugoslavenske akademije — Zagreb

LUJO MARGETIĆ

DIOBA OPĆINSKOG ZEMLJIŠTA U NEKIM SREDNJOVJEKOVNIM DALMATINSKIM KOMUNAMA

A. UVOD

U ovom radu razmatramo diobu općinskog zemljišta u nekim dalmatinskim komunama, naročito u 14. i 15. stoljeću. Smatramo da će rezultati rada pokazati da je bilo potrebno ispitati pojavu diobe općinskog zemljišta u svim dalmatinskim komunama u kojima je do diobe došlo. Naime, dosadašnja istraživanja ponajviše su se zadržavala na opisivanju i tumačenju diobe općinskog zemljišta u pojedinoj komuni, što je imalo posljedicu da se ta pojava jednostrano, a često i pogrešno tumačila. Sigurno je da bi bilo pogrešno mehanički prenositi rezultate istraživanja diobe općinskog zemljišta u jednoj komuni na pravnu i praktičnu situaciju u drugoj komuni. Ovakav pristup na žalost je vrlo zavodljiv jer dovodi do relativno lakih i brzih rezultata koji ipak vrlo često ne odgovaraju povijesnoj realnosti iz razloga što čak i susjedna pravna područja imaju obilje raznolikosti u pravnom oblikovanju pojedinog pravnog instituta. I ne samo da je ovakav put zavodljiv, on je čak u neku ruku imanentan svakom komparativnom izučavanju, pa zato ne možemo a da se ne priključimo shvaćanjima onih učenjaka koji upozoravaju na opasnosti i granice komparativnih studija u pravnoj povijesti. Pa ipak, komparativna izučavanja mogu da budu izvor novih saznanja i upravo neslućenog poniranja u dubine pravnih instituta ako se ta izučavanja ne ograniče na traženje i pronalaženje efemernih, sporednih i površinskih pojava (a još češće naziva), već se usmjere na pronalaženje dubljih jedinstvenih korijena izučavanih pravno relevantnih pojava u raznim pravnim područjima.

Dakako, određeni se pravni institut ne može uspješno shvatiti ako se ne usporedi s pravnim institutima koji s njime pojmovno graniče ili koji bar reguliraju istu ili sličnu materiju. Osim toga, određeni pravni institut postaje razumljivim tek ako ga postavimo u konkretnu historijsku sredinu.

B. DIOBA OPĆINSKOG ZEMLJIŠTA

I Područje Dubrovačke Republike

1. Lastovo

Stanovnici Lastova bili su organizirani kao općina, a već u 13. stoljeću priznavali su dubrovačku vlast.[1] Nema sumnje da su Lastovljani bili organizirani kao općina i prije potpadanja pod dubrovačku vlast i nakon toga. Naime, u dubrovačkom statutu nalazi se odredba o uvjetima predaje Lastovljana dubrovačkoj općini, u kojoj među ostalim nalazimo i zakletvu dubrovačke općine da će Lastovu osigurati »*omnes suas antiquas consuetudines quas ipsi inter se habent*«.[2] Ista odredba sačuvana je i u uvodu lastovskom statutu.[3] Stanovnici Lastova zadržali su dakle izvjesnu samostalnost i autonomiju, pa je kao jedan od odraza te samostalnosti i bilo donošenje statuta godine 1310, u kojem su, u skladu s obećanjem dubrovačke općine, bili popisani i odobreni »stari običaji«.

Drugi odraz sačuvane samostalnosti lastovske općine bio je u tome što je općinska zemlja ostala u vlasništvu lastovske općine, pa je ona tom zemljom samostalno raspolagala. I zaista, već 1316. godine općina donosi odluku da se školji oko Lastova razdijele na dva dijela i da na čelu jednog dijela bude neki Bogdan Bratostić, a na čelu drugog Dobronja Desilijević. Početna dioba izvršena je tako da je Dobronja, s onim Lastovljanima koji su pripadali njegovoj grupi (statut kaže: *cum suis sequacibus*), razdijelio Lastovske školje na dva dijela, a nakon toga je Bogdan sa svojim drugovima (*sequacibus*) izabrao onaj dio koji im se više sviđao. Skupština općine je također zaključila da će svaki Lastovljanin dobiti u vlasništvo odgovarajući dio unutar izabrane grupe školjeva. Konačno, kako je put na školjeve jedne grupe prelazio preko mora, što oplakuje školjeve druge grupe, bilo je odlučeno da vlasnici školjeva druge grupe ne smiju ometati vlasnike školjeva prve grupe prilikom njihova prijelaza preko mora do njihovih posjeda.[4] Ova posljednja odredba pogrešno je shvaćena, kao da se radi o odobrenju zamjena dijelova

[1] G. Čremošnik, Notarske listine sa Lastova, Spomenik XCI Srpske kraljevske akademije, Beograd 1939, str. 5. Usp. i M. Lucianović, Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike, Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku (u daljnjem tekstu citirano: Anali), g. III, Dubrovnik 1954, str. 253—295.

[2] Liber statutorum civitatis Ragusii, lib. I, cap. XV (Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium — u daljnjem tekstu MHJSM — knjiga 9). U daljnjem tekstu citirat će se statute navođenjem naziva općine te broja knjige i glave, npr. Dubrovnik 1, 15.

[3] Libro delli ordinamenti e delle usanze della universitade et dello commun della Isola de Lagusta, MHJSM, knjiga 8, str. 1.

[4] Lastovo 31: ... *illi qui possidebunt Veli otoch cum insulis superioribus possint libere et sine contradictione alterius partis scilicet illorum qui possidebunt priestap cum scopulis sibi adherentibus ire et transfretari ad insulam Veli otoch.*

između dvije grupe školjeva.[5] Ovakvo odobrenje bilo je dakako suvišno zato što su dijelovi unutar pojedinog dijela (grupa školjeva) dodijeljeni u puno vlasništvo, pa je svaki vlasnik mogao svoj dio slobodno prodati ili na bilo koji drugi način otuđiti kome god je htio, što znači *a fortiori* da je mogao svoj dio i zamijeniti.

Ovo što smo iznijeli o podjeli školjeva među stanovnike Lastova višestruko je zanimljivo i značajno.

Prije svega, upada u oči, kako stanovnici Lastova slobodno dijele među sobom općinsko vlasništvo. Oni ne osjećaju svoju općinu kao neku pravnu osobu i organizaciju javnopravnog značaja. Za njih je općina neka vrst društva s privatnopravnim karakteristikama, neka vrst socijeteta. Oni ne vide nikakve smetnje u tome da dio općinske imovine podijele među sobom na način koji im najviše odgovara. Vidi se da srednjovjekovni način pravnog razmišljanja strogo ne diferencira javno od privatnog prava. Pa ipak se u našem slučaju nazrijeva neko razlikovanje između jednog i drugog.

Naime, školjevi se dijele među Lastovljane u postupku, koji ima dvije faze. U prvoj fazi skupština općine zaključuje diobu školjeva na dva dijela i odlučuje o »predstojnicima« tih dijelova. Po našem mišljenju predstojnici, naime Bogdan i Dobronja, nemaju nikakvih većih prava od ostalih članova općine s obzirom na diobu školjeva. Oni su imenovani glavarima dijelova jedino iz praktičnih razloga. Oni imaju isti zadatak i položaj kao i glavari desetina prilikom podjele zemlje u Dubrovniku, tj. oni su predstavnici koji su dobili određeni dio općinskog zemljišta i kao takvi zastupaju te građane u odnosu na općinu tako dugo dok se dioba unutar te grupe građana ne izvrši. Čini nam se da možemo izjednačiti položaj glavara dvaju dijelova u Lastovu s glavarima desetina kojima se po odluci dubrovačke općine sredinom 14. stoljeća dijelila zemlja na Pelješcu. Tamo je bilo izričito propisano da »između desetorice treba da bude jedan glavar, koji će preuzeti za svu desetoricu onaj dio i na onom mjestu gdje bi ih zapalo prema odluci«.[6]

Što se pak tiče »sljedbenika« glavara, po našem mišljenju radi se o Lastovljanima, koji su slobodno izabrali jednu od dviju grupa, da bi u jednoj od njih ostvarili svoje pravo na dio školjeva prema odluci skupštine. Ovo zaključujemo analogijom iz odgovarajućih odluka dubrovačke općine pri podjeli zemlje na Pelješcu, po kojoj »treba da se sastave desetine po domovima i da se izaberu prema sklonosti«.[7]

[5] D. Roller, Agrarno-proizvodni odnosi na području Dubrovačke Republike od XIII do XV stoljeća, Zagreb 1955, str. 161.

[6] A. Solovjev, Liber Omnium Reformationum Civitatis Ragusii, pag. XXV, cap. XIII, Istorisko-pravni spomenici Srpske kraljevske akademije, knjiga 1, Beograd 1936, str. 141 (u daljnjem tekstu: LOR): ... *quod inter decem debeat esse unum caput qui capiat pro omnibus X illam partem et in illo loco ubi contigerit eis secundum ordinem.*

[7] na istom mjestu str. 140 i 141: ... *quod decene Punte debeant fieri per domus et debeant se eligere secundum quod se amant...*

U prvoj fazi, dakle, diobe školjeva općina je utvrdila diobu na dva dijela i izabrala glavare tih dijelova. Samim tim utvrđeno je za svakog reflektanta u kojoj će grupi sudjelovati pri definitivnoj podjeli.

U drugoj fazi dolazi do posve privatnopravne diobe između članova grupe. Oni će se podijeliti po svojoj slobodnoj volji, na način koji im najbolje odgovara. Ako ne mogu da se slože, pomoći će bilo arbitraža, bilo redovni sud, kao i kod svake druge diobe zajedničke imovine.

Nema sumnje da je razdioba unutar dviju grupa imala svrhu da svakom ovlašteniku pribavi puno vlasništvo na određeni dio školjeva. To se vidi ne samo iz teksta odluke o diobi školjeva već i iz raspoložbe tim dijelovima u vremenu nakon diobe. Za vremenski period od 1319. do 1358. godine sačuvano je 14 raspoložbi[8] o prodaji dijela na školjevima. Nema sumnje da se radi o raspoložbama koje se odnose na razdijeljene općinske školjeve, jer se u ispravama spominje prodaja dijela na Velikom otoku, Priještapu, Gornjim školjima (*superiora scopula*), dakle prodaja dijelova upravo na onim otočićima i školjima o kojima je skupština otoka donijela svoju odluku 1316. godine. Nema, nadalje, sumnje da se ne radi o prodaji idealnog dijela vlasništva, već zapravo o prodaji nakon izvršene diobe unutar grupe građana — što zaključujemo iz činjenice što se u 5 slučajeva naročito govori o pertinencijama koje pripadaju prodanom dijelu (*cum omnibus pertinentiis suis*). Ove riječi bile bi suvišne kad bi se radilo o nepodijeljenom vlasništvu nad čitavom grupom školjeva, koja je pripala grupi lastovskih građana. Upravo zato što se prodaje dio sa svojim pertinencijama, treba zaključiti da postoje pertinencije koje ne pripadaju prodanom dijelu ili, drugim riječima, da je podjela na realne dijelove izvršena.

Ipak, bilo bi pogrešno očekivati potpunu analogiju između dubrovačkih i lastovskih propisa u vezi s diobom općinskog zemljišta. U onome najvažnijem, tj. u ovlaštenjima novog posjednika, dubrovački i lastovski propisi bitno se razlikuju. Dok po dubrovačkim odredbama, kao što ćemo to uskoro vidjeti, novi posjednik nije mogao bivšu općinsku zemlju otuđiti ni na koji način, a nasljeđivanje je išlo po strogo utvrđenom, načelno agnatskom principu, dotle su posjednici bivšeg lastovskog općinskog zemljišta dobili podijeljene školjeve u potpuno vlasništvo, pa su mogli njima potpuno slobodno raspolagati poslovima među živima. Ovo je tim interesantnije što su lastovski propisi najstariji nama sačuvani propisi o podjeli općinske zemlje privatnicima, pa se ne može prema tome nikako zaključiti da je razvitak išao u tom pravcu da se početno davalo tek neka prava novim posjednicima, a onda bi napretkom privrede i lomljenjem feudalnih društvenih odnosa polako dolazilo do priznavanja sve ve-

[8] Čremošnik, n. dj., str. 16 br. 4; str. 19 br. 12, 13 i 14; str. 22 br. 21; str. 23 br. 23; str. 25 br. 28; str. 26 br. 32; str. 29 br. 39; str. 35 br. 56; str. 37 br. 62 i 63, i str. 47 br. 82.

ćih prava novim posjednicima, dok ne bi konačno uz sve veći utjecaj probuđenog i reafirmiranog rimskog prava došlo do priznavanja punog vlasništva osobama kojima bi bilo dodijeljeno općinsko zemljište.

Na kraju ovih razmatranja lastovskih propisa o diobi školjeva među lastovske stanovnike, treba istaknuti da opisanom diobom nisu podijeljeni čak ni svi školjevi, da i ne govorimo o ostaloj općinskoj zemlji na samom otoku Lastovo.

Do diobe školjeva općina je raspolagala svom općinskom zemljom na način koji nalazimo praktički i u svim drugim općinama Hrvatskog primorja i na ostalim dalmatinskim i istarskim pravnim područjima.

Naime, prema jednom propisu lastovskog statuta školjeve treba staviti na dražbu, pa će najuspješniji sudionik na dražbi imati pravo da poljoprivredno obrađuje školjeve ili da na njima pase svoju stoku. Ovaj propis donesen je očigledno prije odredbe iz godine 1316, što se vidi po njegovu mjestu u statutu. Naime, ovaj propis nalazi se u članu 19, a dioba školjeva o kojoj smo raspravljali nalazi se u članu 31. Ako uzmemo u obzir da je statut donesen 1310. godine, onda se nameće zaključak da su se do 1316. godine svi školjevi davali na eksploataciju dražbom, a da su nakon 1316. godine jedni školjevi postali potpuno privatno vlasništvo, dok su drugi i nadalje ostali općinski, pa se njihovo iskorištavanje obavljalo davanjem zemlje u zakup putem dražbe na isti način kao i do tog vremena.[9]

2. Pelješac i Ston

Po svemu se čini da su Dubrovčani već 1326. godine osvojili Pelješac i Ston u ratu vođenom protiv stonskih kneževa Branivojevića.[10] Međunarodnopravno priznanje tog osvajanja došlo je tek 1333. g., kad je Dubrovnik kupio Pelješac i Ston od srpskog kralja Dušana i dobio povelju Stjepana Kotromanića, kojom ih je i on ustupio Dubrovčanima. Još iste, 1333. godine, odlučuje Veliko vijeće da faktično i pravno stečenu zemlju podijeli među svoje građane. Način i uvjete podjele temeljito je proučavao Roller[11] i došao do slijedećih zaključaka:

[9] D. Roller, n. dj., str. 162 ne uzima ovo dovoljno u obzir, pa iz njegovih riječi proizlazi kao da su se svi školjevi davali na dražbu, čak i oni koji su podijeljeni privatnicima.

[10] od novije literature vidi naročito L. Beritić, Stonske utvrde, I, Anali, god. III, Dubrovnik 1954, str. 297—354 i II, Anali, god. IV—V, Dubrovnik 1955—1956, str. 71—152; V. A. Trpković, Oko »ustupanja« Stona i Pelješca Dubrovčanima (1326—1333), IG 1963/1, 39—60 s kritičkim osvrtom J. Šidaka u Historijskom zborniku, god. XVII, 1964, str. 507—508; Roller, n. dj., str. 173 i dalje.

[11] Roller, n. dj., str. 184 i dalje.

1. svibnja 1333. Veliko vijeće donosi odluku da se zemlja na Pelješcu podijeli na 24 karata, od čega je tri karata trebalo do dobiju pučani, s time da pučani nemaju udjela u podjeli zemlje u Stonu. »Nije jasno, što bi to bili karati, jer nam nisu sačuvani nikakvi podaci o toj podjeli«, kaže Roller.[12]

Još iste godine Veliko vijeće je donijelo novu odluku, objašnjava Roller, po kojoj se zemlja na Pelješcu dijeli na 300 dijelova, a isto tako na 300 dijelova podijeljen je i Ston. Ti dijelovi bili su grupirani u tzv. desetine, tako da je jedna desetina obuhvaćala deset dijelova. »Godine 1334. bila je završena dioba Pelješca i određeno je da se desetine dodijele porodicama ili onima, koji se međusobno slažu. Jedan od deset je bio glava desetine i preuzeo je svih deset dijelova za one, kojima su dodijeljeni i na onom mjestu, gdje su im dodijeljeni. Pučanski dijelovi su bili dati tako, da je u svakoj desetini jedna osmina dijelova bila dodijeljena pučanima«.[13]

Spomenutom podjelom podijeljena je prema računima Rollera otprilike jedna desetina današnje poljoprivredne površine Pelješca.[14]

Ston i Mali Ston izgrađeni su tih godina po minucioznom planu, pa se mogu smatrati jednim od vrlo rijetkih tzv. idealnih gradova u Evropi.[15] Plan je bio slijedeći: u svakome od tih dvaju gradića trebalo je sagraditi po 75 kuća, i to tako da se tih 75 kuća nalazi u tri ulice, a u svakoj od njih po 5 blokova (desetina) kuća. U svakom bloku bilo je 5 kuća veličine cca 6 x 4 m.[16] U kućama trebalo je da stanuju stanovnici što su se dobrovoljno naselili bilo iz ostalih dubrovačkih teritorija, bilo iz samog Stona.[17]

Mnogo kasnije od g. 1394. do g. 1396, izvršeno je ponovno utvrđivanje granica desetina i pristupilo se osnivanju zemljišnih knjiga. Iz podjele gradskog zemljišta u Stonu i Malom Stonu iz g. 1335. te iz sačuvanih katastarskih podataka o desetinama područja Stona i desetina i dijelova na području Pelješca iz g. 1394—1396. vidi se, kako kaže Roller, »podudarnost imena«[18] u svim trima područjima, premda nam za područje Stona nisu sačuvana imena vlasnika.[19]

Ova izvođenja Rollerova nadopunili bismo slijedećim našim opaskama.

Prije svega, čini nam se da nije postojala neka posebna »prva« podjela Pelješca na 24 karata. Tekst odluke Velikog vijeća od 1. svibnja 1333. godine, na koji Roller misli, glasi ... *aliquibus de populo detur de Puncta Stagni scilicet de XX IIII caratis tres cara-*

[12] Roller, n. dj., str. 198.
[13] Roller, n. dj., str. 185.
[14] Roller, n. dj., str. 201.
[15] Beritić, n. dj., str. 313.
[16] Beritić, na istom mjestu.
[17] Monumenta Ragusina, Libri reformationum (u daljnjem tekstu: Mon. rag.), T. V u Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium (u daljnjem tekstu MSHSM), Zagreb, 1897, str. 388 od g. 1336.
[18] Roller, n. dj., str. 201.
[19] Roller, n. dj., str. 198.

ti . . .,[20] tj. » . . . nekima pučanima neka se dade (dijelove) Pelješca, i to od 24 karata tri karata . . .«, što ne znači da se Pelješac dijeli na 24 karata, već, naprosto, da pučani treba da dobiju osminu zemljišta namijenjenog diobi. Naime, karati su dijelovi jedne cjeline. Normalno se neka stvar dijelila na 24 karata, pa je odluka Velikog vijeća na način koji je u ono vrijeme u tom dijelu Sredozemlja bio uobičajen utvrdila udio pučana u podjeli zemlje. To je ono isto što je, negdje koncem iste godine, izraženo na nama razumljiviji način . . . *quod de qualibet decena populares habere debeant octavum,*[21] tj. »da od svake desetine pučani treba da imaju osminu«.

Nadalje, čini nam se da su prilikom podjele Stona i Pelješca jednu jedinstvenu cjelinu sačinjavali dijelovi Stona i Pelješca, a ona se dijelila na 30 desetina.

Dubrovačka općina prepustila je svojim građanima da sami po svojoj volji obrazuju desetine, ali tako da jedna obitelj može sa svojim učešćem sudjelovati samo u jednoj desetini,[22] s time da one osobe, koje sačinjavaju desetinu, po svojoj volji izaberu svog glavara[23] koji zastupa desetinu u svim njenim pravima prema vani tako dugo dok se desetina ne podijeli. Ako je to tako, onda postaje posve jasnom okolnost da se u gradskom području Stona u popisu glavara desetina iz 1335. nalaze tako reći iste osobe koje nalazimo i u popisu glavara desetina područja Stona iz g. 1394. i tako reći iste osobe koje nalazimo u popisu glavara desetina Pelješca u g. 1394—1396. Razlike nisu velike i posljedice su promjena što su nastupile u vremenu između popisa iz 1335. i 1394. odnosno 1396. godine. Premda je otada proteklo oko 60 godina, u pogledu 30 glavara desetina u tri spomenuta područja nalazimo na slijedeće podudarnosti, koje ne mogu biti slučajne:

a) Usporedba glavara desetina u gradskom području Stona iz 1335. g. i u vanjskom području Stona iz 1394. g. pokazuje da su glavari 26 desetina identični, da za 2 glavara ne znamo, jer se odnosni katastarski list za vanjsko područje Stona izgubio, a da su nastupile izmjene samo kod dva glavara, pri čemu još treba uzeti u obzir da je glavar Paško Stilović sigurno zamijenio glavara Luku Lukanovića jer se ta zamjena nalazi i u području Pelješca. Ovo bi značilo da se kao glavar u vanjskom području Stona, koji se razlikuje od glavara u gradskom području Stona, ukazuje samo Djivo Sorento, pa nema sumnje da se i ovdje radi o izmjeni prvobitnog stanja.

b) Usporedba glavara desetina u gradskom području Stona u 1335. g. i glavara desetina u Pelješcu prema popisu iz 1394—1395. godine pokazuje da se 28 stonskih glavara nalazi u popisu Pelješca, da je jedino Paško Stilović zamijenio Luku Lukanovića i da u Pelješ-

[20] LOR, 25, 1; Solovjev, n. dj., str. 137.
[21] LOR, 25, 2; Solovjev, n. dj., str. 142.
[22] LOR, 25, 13; Solovjev, str. 141: . . . *quod decene Punte debeant fieri per domus et debeant se eligere secundum quod se amant.*
[23] na istom mjestu: *et quod inter decem debeat esse unum caput* . . .

cu nema općinske desetine, koja postoji u Stonu. A upravo za tu općinsku desetinu znamo da je 1350. g. prodana privatnicima.[24] Istina je, doduše, da u Pelješcu ima više glavara nego u Stonu, ali to je posljedica nečeg drugog, okolnosti naime, da se je 300 dijelova Pelješca razdijelilo na desetine i petine tako da je 17 desetina obuhvaćalo 170 dijelova, a 26 petina 130 dijelova. Drugim riječima, iz razloga u koje ne moramo ovdje da ulazimo, na Pelješcu je postojalo ukupno 43 glavara. Međutim, nema sumnje, da je osnovna podjela bila izvršena na temelju 30 desetina, što se vidi ne samo po tome što smo mogli da glavare tih 30 desetina identificiramo s glavarima desetina u Stonu već i po tome što katastar iz 1396. godine za »kontradu« Trstenica najprije navodi glavare desetina, a tek nakon toga prikazuje diobu dijelova na glavare petina, i to tako da se među njima nalaze kao glavari one iste osobe koje su navedene kao glavari desetina.[25]

c) Treba upozoriti na još nešto. Naime, 1334. odlučeno je da se viđenijim starosjediocima Pelješca dodijele neki dijelovi prilikom podjele zemlje dubrovačkim plemićima i pučanima.[26] Među ostalima naveden je i neki Jurek kojemu su dodijeljena dva dijela. Ostalima su dodijeljeni doduše neki dijelovi, ali čini se da su im ponovno oduzeti 1336. g., i to zato što su se stalno bunili i konačno pobjegli iz Pelješca, pa su dubrovačke vlasti čak raspisale nagradu za hvatanje odbjeglih buntovnika.[27] Očigledno, nije ni Dubrovčanima ni Jureku bilo u interesu da se Jurekovi dijelovi nalaze unutar desetina, pa su zato Jureku dodijelili njegova dva dijela odvojeno od zemljišta podijeljenog na desetine, i to tako da je, čini se, desetina Paska Stilovića u kontradi Janjine obuhvaćala iznimno samo osam dijelova, a Jurekovi su dijelovi bili posebno izmjereni i njemu dodijeljeni. Paralelnu pojavu vidimo i kod podjele vanjskog stonskog zemljišta, gdje je kao prva desetina bila iždrijebana upravo desetina Paska Stilovića, pa kako je ta desetina obuhvaćala samo osam Dubrovčana (da bi na Pelješcu mogao dva dijela dobiti Jurek), to su se u toj desetini pojavila dva dijela »viška«, koja su dodijeljena franjevcima. Ovo nam se čini daljnjim dokazom paralelizma i povezanosti podjele zemljišta u Stonu i Pelješcu.[28]

[24] Mon. Rag. 2, 98.

[25] v. Roller, n. dj., str. 198.

[26] LOR, 25, 4; Solovjev, n. dj., str. 138.

[27] Mon Rag. V, str. 392.

[28] Potpuni paralelizam nismo u stanju dokazati, jer je provedba idealno zamišljenog sistema bila sigurno iz praktičnih razloga često modificirana i prilagođena raznim obzirima. Naročito bi interesantno bilo ispitati kako se u ovako idealno zamišljenu shemu uklapaju dijelovi pučana. Prema LOR, 26, 2 pučani su dobivali osmi dio svake desetine, što bi drugim riječima značilo da su desetine Stona, u kojima radi LOR, 25, 1 pučani nisu imali udjela, bile podijeljene među ovlaštenicima — dubrovačkoj vlasteli tako da su ovlaštenici na sedam osmina jedne desetine na Pelješcu sudjelovali kod podjele stonskog zemljišta u svih osam osmina jedne stonske desetine. Pa ipak, to nije,

Važnija je pravna analiza sadržaja ovlaštenja na dijelovima u Pelješcu i Stonu, što su dodijeljeni upravo opisanom podjelom zemljišta. Bilo je zamišljeno, i tako je u početku tj. 1334. godine i propisano, da se podijeljenim dijelovima ne može raspolagati ni poslovima među živima ni poslovima za slučaj smrti, uz jedini izuzetak davanja svog dijela u miraz Dubrovčanima, što stanuju u Dubrovniku.[29] Ali, već 1335. dolazi do proširenja ovlašteničkih prava: te godine odobreno je imaocima dijelova, koji nemaju zakonskih nasljednika — descendenata, da mogu slobodno raspolagati svojim dijelovima u Pelješcu i Stonu.[30] Konačno, 1365. godine je odobreno slobodno raspolaganje za slučaj smrti, dakako uz ona ista ograničenja kojima su bile podvrgnute raspoložbe *mortis causa* u pogledu ostale imovine.[31]

Raspolaganje poslovima među živima bilo je i dalje zabranjeno. I zaista, među odlukama dubrovačkog Velikog vijeća nalazimo nerijetko na odobrenja otuđivanja dijelova na Pelješcu i Stonu, bez kojih bi takva otuđivanja bila ništava.[32]

Bilo je propisano još jedno ograničenje, naime, da se na tim dijelovima ne smiju nasađivati vinogradi,[33] ali je ta odredba još iste godine, kad je donesena, ukinuta za stonsko područje,[34] a već 1337. godine i za Pelješac.[35]

Na području Pelješca i Stona bilo je još nekoliko vrsti prava na zemlju.

Prije svega treba spomenuti tzv. carine, o kojima ćemo nešto više reći pri analizi zemljišnog vlasništva na kopnu oko Dubrovnika, u tzv. Astareji.

Nadalje, postojalo je i pravo na zemlju dano 1434. g. u formi vječnog zakupa.[36] Radilo se zapravo o prodaji općinske zemlje na Pelješcu, koja je imala posljedicu u tome što je stjecalac mogao potpuno slobodno raspolagati takvom zemljom poslovima među živima i po-

čini se, tako jer su dijelovi pučana na Pelješcu bili koncentrirani u kontradi Crna gora, bar sudeći prema katastarskom stanju iz godine 1396. Izgleda vjerojatno da su desetine u Crnoj gori razbijene na petine upravo iz tog razloga, ali nismo uspjeli da sve te elemente povežemo u zadovoljavajuću cjelinu.

[29] LOR, 25, 12 (g. 1334): ... *quod nullus habens partem suam in Punta quam in Stagno possit vendere, alienare vel impegnare partem suam hinc ad X annos ... salvo quod quilibet possit dare partem suam in perchivio Raguseis habitantibus in Ragusio.*

[30] LOR, 26, 8 (g. 1335): ... *quod quilibet habens partem in Punta Stagni et in Stagno et non habeat heredes, possit dimittere partem suam cui sibi placuerit* ...

[31] Stat. rag. 8, 94.

[32] V. npr. M. Dinić, Odluke veća Dubrovačke republike, I, Beograd 1951, str. 197 g. 1381; str. 286 i str. 298 g. 1382; II, 1964: str. 113 g. 1385; str. 224 g. 1386; str. 511 i 5/9 g. 1389. itd.

[33] LOR, 25, 5 (g. 1334).

[34] LOR, 25, 10 (g. 1334).

[35] LOR, 29, 8 (g. 1337).

[36] Lib. Vir. 278; v. Roller, n. dj., str. 202.

slovima za slučaj smrti, dakle, vlasnik (»zakupac«) imao je mnogo veća ovlaštenja nego osobe kojima je zemljište dodjeljeno podjelom zemlje g. 1334. Za zakupljenu zemlju plaćala se nevelika zakupnina.[37]

Zemlju na Pelješcu i Stonu obrađivali su za vlasnike slobodni seljaci, koji su s vlasnicima sklapali ugovore o primanju zemlje na obradu uz plaćanje zakupnine u visini polovice proizvoda. Ti ugovori su bili sklapani na dugi rok, nerijetko na vječna vremena, a u sebi su često sadržavali klauzulu o davanju u zakup i gradilišta za kuću i površine za vrt.[38]

Ipak, neki seljaci bili su u daleko boljem položaju, jer im je iz određenih razloga Dubrovačka Republika priznala poseban položaj. Pri tom mislimo na 30 seljaka kojima je općina g. 1347. dodijelila zemljište kod Vratnika (danas Broce) u puno vlasništvo (*tanquam rem propriam*).[39] Zanimljivo je da se način podjele zemlje, što smo ga našli na Lastovu i prilikom podjele zemlje dubrovačkoj vlasteli na Pelješcu, primjenjuje i ovdje uz određene modifikacije. Naime, općina se ne upušta u podjelu zemlje seljacima, već čitavu zemlju *in Vratinich et versus Gerschi Pisec* dijeli na dva dijela,[40] što bi se ovdje mogla nazvati petnaestina, tako da se interna podjela unutar tih petnaestina prepušta privatnopravnoj diobi među doseljenim seljacima.[41]

3. Astareja

Pod Astarejom se podrazumijeva kopneni dio dubrovačkog distrikta, tj. Župa, Šumet, Rijeka, Gruž i Zaton.[42] Pravno su Dubrovčani osigurali posjed Astareje tek 1357. godine, kad je Dušanov sin, srpski car Uroš, darovao Dubrovniku zemlju od brda Ljute do Kuri-

[37] Roller, n. dj., str. 201 i dalje.

[38] Roller, n. dj., str. 203—224. Ovdje ne možemo ulaziti u problem kmetstva na Pelješcu i uopće na problem postojanja kmetskih odnosa u Dubrovačkoj Republici. Smatramo da je Roller nesumnjivo u pravu, kad dubrovačke seljake ne smatra kmetovima u obično usvojenom smislu. Po našem mišljenju Roller je čak mogao svoja izvođenja postaviti u još oštrijoj formi i poreći kmetovski karakter i onim seljacima koji su postajali »ljudi« vlasnika zemlje, kao i onima koji su se obvezivali na određeni osobni rad. Osoba, koja nije vezana za zemlju, koja može otići od gospodara kad želi, i prema kojoj gospodar nema nikakve izvanekonomske prinude, nije kmet. Sasvim je druga stvar da li je takav seljak izrabljivan i u kojem opsegu. Obljubljeno »sociološko« proširivanje pojma kmet i na seljake prema kojima se primjenjivala ekonomska prinuda, dovodi do razvodnjavanja pojma. Dakako, s druge strane, kmetom treba smatrati svakog onog seljaka koji je faktičnom prisilom vezan za zemlju i protiv kojeg se faktički upotrebljava izvanekonomska prinuda, dakle bez obzira na to da li je eksploatator pravno ovlašten na takav postupak ili ne.

[39] Mon. rag. I, str. 262.

[40] na istom mjestu: ... *totum dictum terrenum ... dividatur inter duas domus dictorum villanorum* ...

[41] usp. i L. Beritić, n. dj., str. 315.

[42] v. npr. J. Lučić, Prošlost dubrovačke Astareje, Dubrovnik 1970, str. 10.

lja,[43] pa je iste godine odlučeno da se darovana zemlja podijeli među dubrovačke građane.[44] Međutim, podjela je izvršena tek godine 1366.[45]

Cijelo područje podijeljeno je na 24 desetine. Prema Rolleru »čini se da je svaki odrasli član vlastele dobio po jedan dio, sinovi, koji nisu glave porodice pola, a nedorasli sinovi po četvrtinu dijela... iako se to ne može potpuno dokazati«.[46] Roller je vrlo dobro naslućivao istinu. Čini nam se da se potpuni dokaz o predmnijevanom načinu podjele zemlje u Astareji može naći izvan Dubrovnika, u Splitu, gdje je g. 1364. odlučeno da se pristupi podjeli zemlje splitskog distrikta među splitske plemiće, tako da svaki plemić — otac obitelji dobije po jedan dio, sin obitelji po pola, a dijete mlađe od 14 godina po četvrtinu, i to, kako se izričito navodi, *prout fecerunt Ragusini.*[47]

Podjela na desetine bila je javnopravne prirode. Podjela unutar desetine vršila se privatnopravnom diobom, slično kao na Lastovu i Pelješcu. Ali, dok je zakonodavac tražio da se desetine na Pelješcu svakako podijele među ovlaštenike,[48] dotle je u Astareji, čini se, mogla da se produži privatnopravna zajednica nepodijeljenih dijelova. Tako je još g. 1387. glavar desetine, Pribče Šestanović izjavio da je sporazuman da se zajednička zemlja ne zasijava ako većina članova zajednice tako odluči.[49] Zemlja podijeljena u Astareji nije se mogla otuđivati ni pravnim poslovima među živima ni pravnim poslovima za slučaj smrti.[50] Nadalje, na toj zemlji nije se moglo nasađivati vinograd, saditi drveće i graditi kuće.[51]

Ali, odlukama Velikog vijeća iz 1385.[52] i 1392. godine sve su te ograde pale, tako da je kao jedino ograničenje ostala zabrana nasađivanja vinograda.[53]

Zemlju su obrađivali slobodni seljaci, najčešće na polovicu.

Jedino na Brgatu, nedaleko Dubrovnika, naseljeno je 1441. g. 25 seljačkih obitelji, na način koji živo podsjeća na naseljavanje seljaka na Vratnik blizu Stona. Naime, ti seljaci dobili su zemlju u vlasništvo, ali je nisu smjeli ni na koji način otuđivati, već je ta zemlja prelazila od koljena na koljeno po muškoj lozi. Razlog takvom izu-

[43] v. npr. Jireček-Radonić, Istorija Srba, Beograd 1952, str. 239.

[44] Mon. rag. II, str. 184.

[45] Mon. rag. IV, str. 43.

[46] Roller, n. dj., str. 49.

[47] Split, Ref. 81, *Ordo diuisionis uillarum.*

[48] Mon. rag. V, str. 390 (od g. 1336): ... *omnes ille decine locius Punte Stamni que non fuerunt divise inter se partes eorum ... debeant dividisse inter se partes eorum...*

[49] Div. canc. 27, 30 po Rolleru, n. dj., str. 51 i dalje.

[50] Mon. rag. IV, str. 44. Jedini izuzetak je mogućnost davanja te zemlje u miraz Dubrovčanima, što nam je već poznato iz Pelješca.

[51] Mon. rag. IV, str. 43.

[52] LOR, 20, 8.

[53] Lib. Vir. 77 po Rolleru, n. dj., str. 52.

zetno povoljnom postupku bio je isti kao i na Vratniku: zadatak je ovih seljaka bio da brane zemlju, a to će dakako činiti to većim žarom, što je zemlja njihovo vlasništvo i što nisu opterećeni nikakvim davanjima.[54]

4. Slansko primorje i Konavli

Slansko primorje, tj. zemlja uz more od Pelješca do stare dubrovačke zemlje, tj. današnjeg Petrova sela (nekadašnjeg Kurilja), poklonio je bosanski kralj Ostoja 1399. g. Dubrovniku.[55]

Dubrovčani su zemlju odmah podijelili među dubrovačku vlastelu, ali su i pučani uzeti u ozbir u manjem broju dijelova. Zemlja je razdijeljena na 29 desetina, tj. ukupno 290 dijelova.

Slično kao što je uz Ston odobrena dodjela zemlje slobodnim seljacima kod Vratnika i slično seljačkom naselju na Brgatu kod Dubrovnika, tako je na ključno mjesto novog teritorija, naime na mjestu sela Lisac, najprije g. 1399, pa onda kasnije opet g. 1409, sva zemlja podijeljena među seljake, uz obavezu plaćanja četvrtine ukupnog prihoda.

Nešto kasnije kupili su Dubrovčani Konavle i izvršili tri podjele zemljišta svojoj vlasteli (g. 1423, 1427. i 1442), kod čega su nešto dobili i pučani. U potankosti ovdje nećemo ulaziti, jer nam ne bi donijele ništa naročito novo za pravnopovijesnu analizu.[56]

5. Ekskurs o carinama

Dubrovačke carine nisu općinska zemlja. One su upravo obratno, privatna zemlja par excellence. Pa ipak, i u ovoj našoj radnji, a i inače, prilikom raspravljanja o zemljišnom posjedu u srednjovjekovnom Dubrovniku stalno se spominju carine, pa ćemo se, makar i samo s nekoliko zapažanja, osvrnuti na taj pravni pojam.

Noviji pisci u posljednje vrijeme više su puta pokušali dati definiciju carine, ali ne smatramo da se njihovi napori mogu u cijelosti nazvati uspješnim.

Tako je M. Mirković u predgovoru Rollerovu odličnom djelu »Agrarno-proizvodni odnosi na području Dubrovačke Republike od XIII do XV stoljeća« priznao da mu je pojam carine nejasan. Po njemu je ona »kao neko staro posebno zemljišno vlasništvo, zemlja starog seoskog roda . . .« Ona je »svakako ostatak prijašnjeg uređenja, možda rodovskog. Ako je to plemenšćina, onda je plemenšćina seoska, ne feudalna . . .«[57]

[54] Lib. Vir. 329, po Rolleru, n. dj., str. 123. Ako nije bilo muškog potomstva, kćer takvog graničara mogla je zadržati zemlju samo ako je njen izbor supruga odobrilo Malo vijeće.

[55] v. npr. Roller, n. dj., str. 225.

[56] o svemu vidi vrlo temeljitu obradu u Rollera, n. dj., str. 224—244.

[57] Roller, n. dj., str. XIII.

I Roller se u tom djelu češće vraća na pojam carine. On analizira pojam carine naročito u vezi s odlukama Velikog i Malog vijeća iz 1360, o kojima ćemo se i mi odmah izjasniti, pa zaključuje:

a) sve zemlje ne mogu biti carine, nego samo one koje su to od starine,

b) zemlje koje su plaćale polovicu, nisu se bez daljnjeg mogle pretvoriti u carine, odnosno bar to nisu mogli učiniti samostani.[58]

Raspravljajući o carinama na otoku Šipanu, Roller ističe da »nije sasvim jasno što to znači držati kuću na carini«[59] a u povodu vinograda na Pelješcu, koji su se također smatrali i nazivali carinama, ističe da je to bilo »jedino neograničeno privatno vlasništvo na poluotoku«.[60]

J. Lučić pak smatra da je carina zemlja na kojoj vlasnik radi u vlastitoj režiji i čija je glavna karakteristika da se »nije davala na polovicu« što bi trebalo, čini nam se, da znači da se nije smjela dati na polovicu — dakle, nekako slično mišljenje kao i Rollerovo, a već prije ovog i stariji pisci, među njima naročito Baro Bettera.[61]

Ne nalazimo pravog razloga za ovo prošireno mišljenje da se carina ne bi mogla davati na polovicu. Baš naprotiv, izvori, koje nam je prikupio Roller kao da govore prije za drugo shvaćanje.

Tako prema jednoj vijesti iz g. 1428. Marin Gučetić daje na vječnu polovicu sve svoje ledine u Paklini na Šipanu isključivši pet zlatica, koji zadržava za carinu.[62] Način izražavanja upravo nam nameće zaključak da je Marin Gučetić dao onoliko svoje zemlje u polovicu, koliko je htio, a da je jedan njen dio zadržao za sebe. Može se pretpostaviti da je Marin mogao i cijelu svoju zemlju u Šipanu dati u zakup na polovicu.

Slično je i s nekom zemljom na Mljetu, što ju je g. 1446. Andrija Rastić dao Bogdanu Markoviću na vječnu polovicu. Kod toga je Andrija Rastić zadržao u »carini« svoj dom i neke zemlje, a Bogdan se obavezao da će tu zemlju obrađivati.[63] Nema baš nikakvog razloga da se ne pretpostavi da je Andrija mogao dati Bogdanu i kuću i preostalu zemlju u zakup.

Analizirajmo sada slučaj carine u nama već poznatom selu Lisac u Stonskom primorju. Tamo je sva zemlja, kao što nam je već poznato, podijeljena među seljake uz obavezu plaćanja četvrtine. Je-

[58] Roller, n. dj., str. 113/114.
[59] Roller, n. dj., str. 172.
[60] Roller, n. dj., str. 203.
[61] B. Bettera, Zapisci o političkoj i građanskoj uredbi bivše Republike Dubrovačke, prijevod s francuskog, Dubrovnik, Zabavnik narodne štionice dubrovačke za 1867., Split 1866 — citirano po Rolleru, n. dj., str. 17—19.
[62] Div. not. 16, 7: ... *unam possessionem terrarum ledinarum positam in Zupana in loco Paclina quantuncunque est excepto soldorum quinque quos retino michi pro zaria*... (po Rolleru, n. dj., str. 158 i 299).
[63] Div. not. 30, 42: ... *vineum et terram in insula Melita in Babino Poglia excludendo domum qui remaneat in zarinam ... et Bogdan debeat plantare et laborare totum terrenum et illud quod remanet in zarinam... suis expendis* (po Rolleru, str. 172 i 304).

dino je nekom Dabižívu dodijeljeno dvije zlatice zemlje bez obaveze plaćanja četvrtine. Dabiživ je, čini se, neka seoska veličina, koja je svojim autoritetom dobro došla Dubrovčanima, kao novim gospodarima Primorja. Valjda zato što je osjetio da je za Dubrovčane interesantan, Dabiživ se g. 1410. potužio Malom vijeću da mu nisu ostavljene neka »donja carina i pola vinograda«, koje je posjedovao prije podjele zemlje seljacima. Vijeće je, ako smo pravo shvatili, učinilo kompromis. Dabižívu je odobreno da može spomenutu carinu i vinograd obrađivati, dakle priznaje mu posjed, ali ne u svojstvu carine, tj. potpunog vlasništva, već u svojstvu dodijeljene općinske zemlje, za koju će Dabiživ plaćati četvrtinu.

Razmotrimo konačno i odluku Velikog i Malog vijeća iz 1360. g. Prema odluci Velikog vijeća bili su rektor i Malo vijeće ovlašteni da poniš̌te ugovore između lokrumskog samostana i seljaka o zakupu na polovicu zemalja u Šumetu nazvanih carina, s time da se tereti seljaka svedu na staru visinu, a uloženi trud seljaka na tim zemljama isplati seljacima iz sredstava samostana.[64] U sprovedbi tog zaključka Malo vijeće je ipak zadržalo na snazi zakupne ugovore na polovicu o pet zlatica zemlje, što su ih sklopili Vito Tihojević i Bogavac Milčić, i to zato »što one zemlje nisu od starine carina«.[65]

Roller je začudo iz ovog zaključio da se zemlje dane na polovicu ne mogu bez daljnjega pretvoriti u carine. Zapravo iz teksta odluka proizlazi upravo obratno, naime, da se carine ne mogu olako pretvarati u zemlju koja se daje na polovicu. Pa ipak, čak i taj zaključak nećemo bez daljnjeg prihvatiti. Čitava situacija bit će nam potpuno jasna tek kad uzmemo u pomoć Odluku iz Zelene knjige za g. 1446, kojom se regulira način iskorištavanja zemlje u Konavlima, dodijeljene Maloj braći. Njima je dodijeljena jedna desetina zemlje, koju su davali u zakup dražbom svakih pet godina. Zakupci su očito bili dubrovački građani, koji su ubirali određeni dio prihoda od seljaka, nastanjenih na toj zemlji. Obaveze seljaka bile su utvrđene odlukom Velikog vijeća: »... zaschadun de li vilani debia dar al comprador el quarto ...« izuzev od vrtova, koji su bili oslobođeni bilo kakvih podavanja. I dalje: »Et non possa comprador (sc. zakupac) constrenzer niun deli vilani semenar alla mitade«.[66] Dakle, seljake se nije moglo siliti na veća davanja od četvrtine. Nema, po našem mišljenju, sumnje da je identičan slučaj bio i u Šumetu. Lokrumski samostan je jednom prilikom došao u posjed zemalja u Šumetu, i to pod točno utvrđenim uvjetima. Naknadno je samostan pokušao da te uvjete pooštri, pa su seljaci čak sklopili i ugovore kojima su preuzeli veće terete. Dubrovačka općina priskočila je u pomoć seljacima i te ugovore poništila, a pravni temelj svojoj odluci našla je

[64] Mon. rag. III, str. 37.
[65] Mon. rag. III, str. 39.
[66] Lib. Vir. 375 (po Rolleru, n. dj., str. 242—243 i 322—323).

možda u načinu stjecanja zemljišta u Šumetu po lokrumskom samostanu. Drugim riječima, radi se o netipičnom slučaju, što je uostalom dobro naslutio već i Roller.

Dakle, carine su bile naprosto privatna zemlja. One su se mogle davati u zakup, po uvjetima što su ih slobodno ugovarali zakupodavac i zakupac, ako iznimno nisu uvjeti bili fiksirani kakvom odredbom javne vlasti, kao što je to slučaj bio sa zemljom, danom samostanima. Carina je davanjem u zakup, naročito vječni zakup, gubila svoje obilježje privatne zemlje na kojoj nema nikakvih tuđih ovlaštenja i zato se pod carinama u užem smislu te riječi podrazumijevalo samo onu zemlju što je bila slobodna od javnopravnih tereta (dakle carina nije bila zemlja što je bila dodijeljena podjelom općinske zemlje, ni zemlja, uzeta od općine u vječni zakup) i slobodna od privatnopravnih ograničenja (dakle, carina nije zemlja, dana u zakup, naročito na polovicu).

II Kotor

Grbaljska župa pripala je Kotoru u drugoj polovici 1306. ili početkom 1307. g.[67] Prvu podjelu grbaljskog teritorija među kotorske plemiće — a donekle i pučane — izvršili su Kotorani između 1316. 1326. g.,[68] i to tako što su Gornji Grbalj podijelili na 23 ždreba, a Donji Grbalj na 22 ždreba. Ždrebovi su se dijelili na karate, a karati su dodijeljivani ovlaštenicima *per sortem*.[69]

Sindik smatra da »je karat bez sumnje predstavljao malo seosko imanje«. Ovome treba, po našem mišljenju, izvjesno dopunsko objašnjenje. Podjela Pelješca i Stona među Dubrovčane i podjela Grbaljske župe među Kotorane pokazuju velike sličnosti. Evo nekoliko najvažnijih, koje su ovdje od interesa:

— zemlja, koju je općina dobila u svoje vlasništvo, dijeli se na određeni broj dijelova (u Dubrovniku nazvanih desetine, u Kotoru ždrebovi),
— na čelu svakog dijela nalazi se glavar dijela,
— svaki dio sadržava određeni broj ovlaštenih dijelova (u Dubrovniku deset, u Kotoru dvadeset i četiri).

Ako uzmemo sve ovo u obzir, i ako se nadalje prisjetimo da su dijelovi dubrovačkih desetina na Pelješcu i u Stonu bili zapravo idealni dijelovi, čiji ovlaštenici su se mogli — dapače i morali — podijeliti,

[67] I. Sindik, Komunalno uređenje Kotora od druge polovine XII do početka XV stoleća, SAN, Posebna izdanja knj. CXXV, Beograd 1950, str. 28 i 58.

[68] Sindik, n. dj., str. 58 postavlja vremensku granicu diobe između 1316. i 1339. Međutim, u prvoj sačuvanoj knjizi kotorskih notara nalazimo spomen na ždrebove i dijelove ždrebova već u 1326. godini. A. Mayer, Prva knjiga kotorskih notara od 1326. do 1335. Zagreb 1951, br. 190.

[69] Sindik, na istom mjestu.

kod čega je njihova dioba imala privatnopravni značaj diobe među suvlasnicima, i ako uzmemo u obzir da se ovlaštenici, vlasnici pojedinog karata, zovu u Kotorskom statutu *socii*,[70] onda smatramo da tako reći ne može biti sumnje u to da su karati predstavljali idealne dijelove unutar pojedinog ždreba, te da je do fizičke diobe došlo tek privatnopravnim putem među suovlaštenicima istog ždreba, vjerojatno uskoro nakon izvršene podjele.[71] Uostalom, u čitavom Sredozemlju, karat označuje prvenstveno idealni dio, npr. u Dubrovniku je to dio broda, sagrađenog u dionicama, kao što to navodi i sam Sindik, pa iz svih tih razloga naša pretpostavka dobiva na vjerojatnosti.

Uostalom, ovo nisu jedine analogije s dubrovačkim sistemom normiranja diobe i ovlaštenja vlasništva dijelova dodijeljenog zemljišta.

I u Kotoru nalazimo na zabranu zasađivanja vinograda na dodijeljenom zemljištu.[72]

Nadalje, i u Kotoru nalazimo na zabranu *partem suam de Zoppa in vita sua vendere, donare, aut commutare, nec ullo modo alienare, nec Ecclesie dare post mortem*.[73] Također, dodijeljeno imanje jedino je dozvoljeno dati za miraz.[74]

Nadalje, kako je raspolaganje pravnim poslovima među živima i za slučaj smrti zabranjeno, općina je propisala intestatni red nasljeđivanja, po kojem se u prvom redu pozivaju descendenti (*haeredes*), a nakon toga braća i njihova muška djeca, pa sestre i njihova muška djeca, pa stričevi, pa ujaci, pa bratići one loze odakle je došao ždrijeb i, konačno, bratići druge loze.[75] Tek ako nema nikog od navedenih rođaka, općina preuzima vakantna dobra i dijeli ih ždrijebom među plemićke obitelji s muškom djecom. Ovo nije baš identično dubrovačkim odredbama u pogledu Pelješca i Stona, ali pokazuje izvjesne načelne sličnosti s npr. trogirskim propisima, a i s

[70] Statuta et leges civitatis Cathari, Venetiis, 1616, cap. 412 De terris de Gherbli venditis, donatis, alienatis, vel oppignoratis, aut commutatis.

[71] A. Mayer, n. dj., br. 251 (1326. g.; ženidbeni ugovor, govori o *tres partes de sdrebi*); br. 929 (g. 1332; ženidbeni ugovor, govori o *partes nostras sdrebi*); br. 971 (g. 1332; zalaže *partem meam de sdrebo*); br. 1181 (g. 1335; radi se o *duos caraptos terrarum de Gherbili pro parte sua sdrebi*), br. 1202 (g. 1335; *afficto ... unum caraptum quod habeo in sdrebi ...*), br. 1242 (g. 1335; ženidbeni ugovor govori o *unum caraptum in sdrebi*); br. 1260 (g. 1335; ženidbeni ugovor govori o *partem meam sdrebi de Gherbili*); br. 1320 (g. 1335; ženidbeni ugovor govori o *partem meam sdrebi de Gherbili*).

[72] Kotor, 412.

[73] na istom mjestu.

[74] na istom mjestu.

[75] na istom mjestu: *... et si quis habens partem de dicta Zoppa, haeredes suos non habuerit, pars sua reuertatur, ad propinquiores ipsius, qui propinquiores intelligantur fratres, et filii fratris, et si filii fratris non fuerint, sint sorores, vel filii sororum, et si isti non fuerint, sint patrui, et si patrui non fuerint, sint auunculi, et si patrui vel auunculi non erunt, sint primi consobrini de schiatta, vnde sdrebum descendit, et si consubrini de schiatta, non fuerint, sint consobrini ex alia parte, et non ultra ...*

odredbama ostalih pravnih područja, što se odnose na podijeljena općinska zemljišta. Načelnu sličnost nalazimo u tome, što su na neki način preferirani agnatski rođaci, a među njima su opet preferirane muške osobe.[76]

Unatoč zabrani otuđivanja, grbaljski posjedi bili su često predmetom pravnih poslova, a koji puta i okupacije. Zato je određeno godine 1339. da vlasnik zemljišta u Grblju, koji je otuđio zemlju, može natrag kupiti tu zemlju od kupca u roku od mjeseca svibnja do mjeseca listopada 1339. g. Ako on to nije učinio, mogla je to učiniti umjesto njega općina i otuđeni dio prodati glavi ždreba na kojem se dio nalazi, odnosno ako on neće, ponuditi na prodaju najprije dvojici sudionika (*socii*), pa trojici, pa šestorici, pa tek ako ni šestorica sudionika u ždrebu neće da kupe otuđeni dio, općina ga može prodati na dražbi.[77]

Nema sumnje, dakle, da se radi o podjeli općinske zemlje, koja pokazuje očite sličnosti s dubrovačkim podjelama općinske zemlje. Međutim, kako su Kotorani izvršili podjelu grbaljske zemlje prije dubrovačke podjele Pelješca i Stona, treba zaključiti da analizirana podjela zemlje predstavlja uobičajeni način diobe općinske zemlje ne samo u Kotoru i Dubrovniku već uopće na obala Jadranskog mora i možda čak Sredozemlja, uz neizbježne lokalne modifikacije, i da susrećemo ovdje možda prastaru ustanovu, čiji se korijeni gube u mraku prošlosti.

Proučavanje podjele općinskog zemljišta u ostalim dalmatinskim komunama samo će potvrditi ovu našu impresiju.

III Split

Splitski statut sadrži slijedeću odredbu iz g. 1364.: »Način podjele sela . . . da svaki otac obitelji treba da ima jedan dio; a ako ima više braće u jednoj kući, neka svaki ima jedan dio; sin obitelji polovicu dijela; mlađi od 14 godina četvrtinu jednog dijela, kao što su to učinili Dubrovčani. Nadalje, da nitko ne može prodati svoj dio niti ga ostaviti, osim svojim muškim nasljednicima. A ako bi imao kćerke,

[76] najjasnije je proveden princip preferiranja muških agnata pri nasljeđivanju seljačko-vojničkih posjeda na Brgatu kod Dubrovnika (v. u ovom radu pod B I 3 in fine).

[77] Kotor, 433 De terris de Gherbli venditis, donatis, alienatis, vel oppignoratis, aut commutatis: ... *et si eas non scomparauerit* (sc. dosadašnji vlasnik) ... *Communitas possit eas scomparare, et dare pro quanto voluerint Iudices cum Consilio capiti sdrebi ... et si caput noluerit ... duo sui socii, et si ... noluerint ... tres eorum socii ... et si noluerint ... sex eorum socii et si omnes isti noluerint, Communitas vendet eas ad incantum* ... Sindik pogrešno drži da je općina morala otkupiti zemlju koju dosadašnji vlasnik nije htio ili mogao otkupiti (n. dj., str. 136). Isto tako, Sindik je ispustio nuđenje šestorici vlasnika dijelova (na istom mjestu). Konačno, ovdje se radi o prekupu (otkupu) već prodanog zemljišta, a ne o pravu preče kupnje, tj. o pravu prvokupa, kako to Sindik uzima (na istom mjestu).

a ne mušku djecu, da može dio dati kćerci ako se uda za splitskog građanina. A ako se dogodi da netko umre bez zakonskih nasljednika, da nasljeđuju rođaci umrlih do četvrtog stupnja, prije nego što dio dođe u ruke splitskoj općini. I također četiri plemića ... neka vide i ispitaju sadašnje stanje zato da bi se dioba ispravno učinila među splitskim plemićima. A ako bi netko kupio neku zemlju od tih seoskih zemalja, neka mu se vrati cijena, za koju je kupio .., a sama zemlja neka postane općinska i neka se podijeli«.[78]

Uzimajući u obzir sve ono što smo već rekli o diobi općinske zemlje u srednjovjekovnim dalmatinskim komunama, ova odredba splitskog statuta ukazuje nam se kao jedan vrlo važan momenat u životu splitske komune. Pa ipak, začudo, o ovom zaista važnom događaju pisano je i raspravljano malo ili ništa.[79] Jedino se Cvitanić ozbiljnije pozabavio ovim pitanjem. Po njemu[80] razmatrana odredba splitskog statuta propisuje način nasljeđivanja seoskih nekretnina. Dok se na nasljeđivanje pokretnina i gradskih nekretnina primjenjuju drugi propisi splitskog statuta, po Cvitaniću razmatrana odredba iz 1364. godine određuje da »nekretnine na selu, tj. u splitskom distriktu moraju ostati u vlasništvu roda, jer nitko ne može svoj dio ostaviti drugima, osim svojim muškim nasljednicima«. U ovim odredbama »opažaju se još relikti starijih vremena«.

Po našem mišljenju ne radi se ovdje o svim nekretninama na selu, već samo o općinskim zemljama koje su podijeljene među plemiće. Za ovo govori već i sam naslov reformacije (*Ordo diuisionis uillarum*), a i izričito upućivanje na analogne odredbe, što su ih za podjelu općinskog zemljišta donijeli Dubrovčani.

Postupak diobe općinske zemlje i ovlaštenja osoba kojima je ta zemlja pripala pokazuje nedvojbene sličnosti s već opisanim podjelama općinske zemlje u drugim srednjovjekovnim dalmatinskim komunama. Naročito ističemo:

[78] Split, Ref. 81 Ordo diuisionis uillarum: ... *quod quilibet pater familias habeat unam partem; et si plures sunt fratres in una domo, habeat quilibet partem unam; filius familias mediam partem; minor XIIII annis quartam partem partis unius, prout fecerunt Ragusini. Item, quod nullus possit uendere suam partem, nec dimittere nisi suis heredibus masculis. Et si habuerit filias feminas et non masculos, quod possit partem dare cum filia si nupserit ciui Spalati. Et si accideret aliquem mori sine heredibus legitimis, quod consanguinei decedentium usque in quartum gradum succedant, antequam eius pars applicetur communi Spalati. Et nihilominus quatuor nobiles ... uideant et examinent presens factum ad hoc, ut fiat diuisio iuridice inter nobiles de Spalato. Et si quis emerit aliquam terram de ipsis terris uillarum, quod eidem restituatur pręcium, pro quo emit ... et ipsa terra deueniat in commune et diuidatur.*

[79] Tako o spomenutoj diobi općinskog zemljišta iz 1364. godine ne nalazimo ni riječi ni u G. Novakovoj opsežnoj Povijesti Splita I, 1957 i II, 1961, a ni u Brandtovu radu Wyclifova hereza i socijalni pokreti u Splitu krajem XIV stoljeća, Zagreb 1955.

[80] A. Cvitanić, Pravno uređenje splitske komune po statutu iz 1312. godine (Srednjovjekovno pravo Splita), Split, 1964, str. 163.

a) općinska zemlja dijeli se plemićima. Ovo podsjeća na diobu općinskog zemljišta u Dubrovniku i Kotoru, gdje je načelno općinska zemlja pripala plemićima, s time da su pučani ipak dobili jedan manji dio. U Braču su pak pri diobi općinskih pašnjaka ovlaštenici bili isključivo plemići,[81]

b) dioba se provodi po broju muških glava, s time da osobe koje se ne nalaze u očinskoj vlasti dobivaju cijeli dio, a osobe u očinskoj vlasti polovicu, odnosno, ako su mlađe od 14 godina, četvrtinu. Ovdje je analogija s Dubrovnikom potpuna. Čak se splitski statut izričito poziva na dubrovačke propise,

c) zabrana prodaje dodijeljenog zemljišta. Nije jasno da li ovo obuhvaća i zamjenu. Zamjena je bila zabranjena npr. u Dubrovniku, ali je bila dozvoljena u Trogiru,

d) poseban red nasljeđivanja, po kojem muški imaju prednost, ali po kojem nisu ni kćeri isključene ako ne postoje muška djeca i ako se kćer uda za splitskog građanina.

Odredba splitskog statuta iz 1364. godine o diobi općinske zemlje čini nam se, dakle, jasnom i razumljivom. Ona se lijepo uklapa u opći pravac razvitka načina raspolaganja općinskom zemljom u srednjovjekovnim dalmatinskim komunama, naročito u 14. stoljeću. Dakako da spomenuta odredba izaziva niz nerješenih pitanja, kao na pr. o kojoj se zapravo općinskoj zemlji radilo, konkretni način diobe, daljnja sudbina te zemlje itd. Mi smo ovdje samo postavili problem i nadamo se da smo, ako ništa drugo, a ono bar pomogli usmjeravanju budućih istraživanja.

IV Trogir

Sredinom 14. stoljeća obavili su svoju podjelu općinske zemlje i Trogirani — nekako na sličan način i približno u isto vrijeme, kao i Dubrovčani, Kotorani i Splićani.

O toj podjeli nije se sačuvalo mnogo vijesti. Ipak, trogirski statut nas o podjeli općinske zemlje obavještava nešto potpunije nego splitski statut. Naime, g. 1347. prilikom temeljite reformacije trogirskog statuta donesene su glave 38. i 39. koje potanje propisuju sadržaj ovlaštenja osoba, kojima je općinska zemlja dodijeljena.[82] Iz tih odredbi saznajemo najprije da se dijelila općinska zemlja u Podmorju, tj. kopnenom dijelu trogirskog distrikta prema Splitu

[81] Nije nemoguće da su prilikom diobe općinskog zemljišta u Splitu izvjesni dio dobili i pučani. Na žalost nismo u stanju ovo dokazati, jer za to nismo našli dokaza. Možemo se samo nadati da će daljnja istraživanja objavljenih i neobjavljenih izvora baciti više svjetla na ovo pitanje.

[82] Statutum et reformationes civitatis Tragurii, MHJSM, vol. X, Zagreb 1915, izdao I. Strohal, Reformationum lib. I cap. 38 Qui veniant ad succes*sionem teritorij Podemorie* i cap. 39 *Quo ordine commune tenetur excalumpirare possessiones de Podemorie.*

(kaštelanska obala).[83] Dakako, nije cijela kaštelanska obala bila općinskom zemljom, već je dio tog zemljišta pripadao i privatnicima. To saznajemo iz jednog drugog propisa trogirskog statuta, donijetog prije spomenutih reformacija, a za koju nije nemoguće da je preuzeta iz starijeg statuta u statut iz g. 1322.[84] Ta odredba[85] sadrži normu, po kojoj seljak zakupac mora na svoj trošak donijeti zakupninu zakupodavcu u grad.

Nadalje saznajemo da se podjela općinske zemlje dogodila negdje oko 1343. godine, jer se ističe da je od podjele prošlo više od četiri godine.[86]

Dodjela zemlje g. 1343. sadržavala je klauzulu, nama već dobro poznatu, da se primljeno zemljište ne smije »prodati, darovati, oporučiti ili legirati nekom, pa ma taj bio podvrgnut jurisdikciji općine«.[87] Ipak za razliku od ostalih srednjovjekovnih dalmatinskih općina, Trogir je dozvoljavao zamjenu tih zemalja.[88]

Kako 1343. god. nije bio propisan nasljedni red za te zemlje, to je 1347. određeno da one po smrti vlasnika prelaze na njegove nasljednike ovim redom:

a) u prvom nasljednom redu su sinovi i njihova muška djeca,
b) ako nema osoba pod a), nasljeđuju kćeri,
c) zatim dolazi otac,
d) pa djed po ocu,
e) pa pradjed po ocu,
f) zatim brat i ostali srodnici vezani isključivo muškarcima,[89]
g) ako pak ni ovih nema, onda sestre i ostali rođaci, koji nisu vezani isključivo muškarcima,[90]
h) konačno, ako nema ni ovih, onda se na nasljedstvo poziva svaka osoba koja bi imala pravo naslijediti pokojnika *ab intestato.*

Ako pak nema nikog, tko bi u smislu prethodnog bio ovlašten, zemlja se vraća općini.

Kao što vidimo Trogir je riješio pitanje nasljeđivanja dodijeljene općinske zemlje slično, ali ne i identično drugim dalmatinskim komunama. Zanimljivo je da Trogirani ne dozvoljavaju oporučno ra-

[83] usp. n. dj., str. XX.
[84] usp. n. dj., str. XVIII.
[85] Trogir, 3, 60 *Qualiter datur terra de Podmorie ad seminandum.*
[86] Trogir, Ref. I 39: ... *iam sunt quatuor anni et ultra, quod commune ipsas possessiones eis vendidit* ...
[87] Trogir, Ref. I 38: ... *aliquis non possit partem ... de ipso territorio Podemorie vendere, donare, testari, legare alicui personę, quavis sabiectę iurisdictioni communis.*
[88] na istom mjestu: ... *permutare tamen possit* ...
[89] na istom mjestu: ... *tunc frater et alij ex linea masculina collaterali succedant* ... Riječi statuta tumačimo kao davanje prednosti agnatskom principu, jer on ovdje najbolje odgovara i jer se tako najlakše može protumačiti slijedeći nasljedni red.
[90] na istom mjestu: ... *tunc soror et alij collaterales ex linea feminina succedant.*

spolaganje dodijeljenim općinskim zemljama, slično Splićanima, dok je Dubrovnik to doduše najprije zabranio, ali već 1365. g. odobrio za općinske zemlje dodijeljene na Pelješcu, a za zemlju u Astareji ta zabrana važila je čak do 1392. Iz ovog se s pravom može naslutiti da je možda u Splitu i Trogiru došlo do ukidanja spomenutih ograničenja i do priznavanja punog vlasništva, pa bi arhivska istraživanja mogla u tom pogledu otkriti mnogo novih i važnih elemenata.

Razmatrana dioba općinskog zemljišta u Trogiru može se, po našem mišljenju, dosta dobro staviti u vezu s popisom općinske zemlje, koji je 1325. godine obavila posebna općinska komisija.[91] Nije čudno što je od tog popisa g. 1325. pa do diobe općinskog zemljišta u g. 1343. proteklo čak 18 godina. Sjetimo se samo Kotora, gdje je od dodjele Grbljanske župe Kotoru do diobe zemljišta među kotorske građane proteklo bar deset a možda čak i punih dvadeset godina. Ili, još bolje, sjetimo se dubrovačke Astareje, čiji su posjed Dubrovčani pravno osigurali 1357. godine, a diobu izvršili devet godina kasnije. Smatramo trogirsku knjigu zavoda iz g. 1325. prvim korakom, učinjenim u cilju diobe općinskog zemljišta.

Naime, Podmorje, što ga je Bela IV 1242. godine dodijelio Trogiranima[92] nije imalo mirnu sudbinu, a Trogirani se baš nisu mogli pohvaliti njegovim nesmetanim posjedom. Borbe oko Podmorja, posebno oko sela Ostrog, između Trogira i Splita, vođene su tokom 13. i 14. stoljeća, a njihov tok opisali su Lucius[93] i Andreis.[94] Posebno je značajna nagodba koju su 30. svibnja 1277. godine sklopili Split i Trogir na osnovi pomirbenog postupka arbitra Jurja Bribirskog, šibenskog kneza i zadarskih građana Preste de Cotopagna i Domalda de Zadulinis. Čini nam se da pravnu osnovu pitanja sela Ostrog nisu naši povjesnici pravilno shvatili, premda u nekim pitanjima postoji začuđujuća suglasnost mišljenja.

Da navedemo samo Baradu, koji je nagodbu od 1277. godine shvatio ovako: »Tim mirom naselje (*villa*) Ostrog nije ni splitsko ni trogirsko, nego se ono vraća potomcima nekadašnjih stanovnika Ostroga, stanovali ti u Splitu ili Trogiru ... Budući da su po Poljičkom statutu didići članovi nekadašnjih seoskih zajednica, a i ovdje se izričito radi o didićima, jedna takva zajednica bila je i Ostrog«.[95]

[91] o tom popisu v. M. Horvat, Das Trogirer »Zavod«-Buch von Jahre 1326, Studien zur älteren Geschichte Osteuropas, I Teil, Graz—Köln, 1956, str. 33—48 te prikaz tog rada od N. Klaić u Historijskom zborniku, g. XI—XII, 1958—1959, str. 304—305.

[92] T. Smičiklas, Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae (u daljnjem tekstu: Smičiklas CD), V, str. 146 br. 133.

[93] J. Lucius, Memoire istoriche di Tragurio ora detto Traù, Venetiis 1673, naročito str. 44—64, 101—105 i 271.

[94] P. Andreis, Storia della città di Traù, Spljet 1908, str. 22 i dr. i 282 i dr.

[95] M. Barada, Hrvatski vlasteoski feudalizam, Zagreb 1952, str. 29.

S ovime se slaže i Horvat,[96] a isto tvrdi i G. Novak.[97]

Pa ipak, smatramo da je pravo stanje drukčije nego što ga prikazuju suvremeni povjesnici, i čak da je pravno promatrano veoma jednostavno i razumljivo.

Pravnu osnovu trogirskog suvereniteta nad Podmorjem nalazimo u diplomi Bele IV od 18. ožujka 1242.[98] U toj diplomi Bela IV navodi da potvrđuje trogirskoj općini međe i posjede *sicut in antecessorum nostrorum priuilegiis inspeximus contineri* i onda dalje nastavlja: *ita ut a columpna que sub Ostrog condam inter ipsos ciues et Spalatenses sita est pro termino usque ad villam que Smocquiçe nuncupatur nullus omnino audeat ipsos inquietare, nisi inter memoratos terminos aliquis iure hereditario possessionem habuerit, sicut decet.*

Dakle, Trogir ima suverenitet i vlasništvo — prema patrimonijalnom shvaćanju suvereniteta u srednjem vijeku, ali je njegovo pravo ograničeno nasljednim pravom nad pojedinim dijelovima dodijeljenog zemljišta, drugim riječima, Trogir treba da prizna postojeća vlasnička prava i ne smije da ih ometa. Vlasnička prava unutar dodijeljenog teritorija imale su djelomično fizičke osobe, a djelomično crkve (naročito splitski nadbiskup) i samostani. Borba između Trogira i Splita uvelike je remetila ovako utvrđeno pravno stanje, koje je zapravo potvrđeno nagodbom iz 1277. godine. Tom nagodbom nije pravna situacija, utvrđena Belinom diplomom načelno uopće izmijenjena. Trogir zadržava suverenitet i vlasništvo nad svim zemljama koje su mu dodijeljene Belinom diplomom.[99] Nagodba se odnosi samo na privatnopravna pitanja, dakle, samo na utvrđivanje koje zemlje unutar trogirskog teritorija pripadaju *iure hereditario* privatnopravnim ovlaštenicima.

Radi se zaista o nagodbi, naime radi se zaista o međusobnom popuštanju i kompromisu. Pitanja vlasništva na trogirskom teritoriju Podmorja riješena su na slijedeći način:

a) svi posjedi nadbiskupija, kaptola, samostana i crkava splitskih, što ih je općina Split nekoć dala općini Trogir, treba da se vrate nekadašnjim vlasnicima, tj. nadbiskupiji, kaptolu, samostanu odnosno crkvi,

b) posjedi fizičkih osoba koji su se nalazili u mjestu Ostrog ostaju u vlasništvu dosadašnjih vlasnika, bez obzira na to da li vlasnici stanuju u Trogiru ili Splitu,

c) svi ostali privatnopravni posjedi unutar trogirskog teritorija prelaze u vlasništvo općine Trogir,

d) Trogir prepušta Splitu sve posjede svojih građana, koje oni imaju na splitskom teritoriju, i nadodaje još 3000 malih venecijanskih libara.

[96] Horvat, n. dj., str. 47: »Nach einem zweitem Krieg (1272—1277) wurde Ostrog ... weder der Stadt Trogir noch der Stadt Split sondern wiederum den Nachkommen der alten Einwohner von Ostrog ... 'dedići' ..., zugesprochen«.

[97] G. Novak, Povijest Splita I, Split 1957, str. 138. V. i str. 118—121.

[98] Smičiklas, CD VI, str. 146—148, br. 133.

[99] ili — ako ćemo vjerovati Belinim riječima — koje su mu samo potvrđene.

Dakle, nije točna tvrdnja da Ostrog ne bi pripao ni Trogiru ni Splitu. Obratno, Ostrog pripada i po nagodbi iz 1277. Trogiru, jedino su privatnopravna imovinska pitanja riješena na drukčiji način, nego za imanja splitskih građana izvan Ostroga, a unutar trogirskog teritorija.

Isto tako nije točna ni Baradina tvrdnja da se pod dedićima ima razumjeti članove seoske zajednice. Dedići su naprosto »pravi vlasnici« u smislu hrvatsko-mađarskog prava, što je u konkretnom slučaju još i posebno vidljivo iz Beline diplome, gdje se vlasnicima mjesta Ostrog, tj. osobama što drže posjede *iure hereditario* (dakle osobama, koje ne drže zemlju u emfiteuzi, zakupu, zalogu ili nekom drugom slabijem stvarnom pravu) garantiraju njihova prava i nakon 1242. godine.

Dakle, 1277. godine općina Trogir došla je u posjed zemalja na području Podmorja, koje joj je nagodbom odstupila općina Split. U prvoj polovici 14. stoljeća došlo je do pokreta diobe općinskog zemljišta među pripadnike vladajuće klase, pa su se i Trogirani našli ponukani da se ogledaju za obradivom općinskom zemljom. Dakako, prije nego što se izvrši dioba općinske zemlje, potrebno je utvrditi gdje je i koliko ima te zemlje i eventualno je oduzeti od osoba koje tu zemlju protupravno drže. Ovo je pravi razlog zavoda iz 1325. godine. Konačna dioba izvršena je tek 1343. godine. Ne sumnjamo ni najmanje da je dioba sprovedena na način, sličan onom u Kotoru, Dubrovniku i Splitu.

V Brač

Dioba općinskog zemljišta poprimila je na Braču neke specifične oblike, koje ne nalazimo u drugim srednjovjekovnim dalmatinskim komunama. Različit postupak s općinskim zemljama na Braču bez sumnje proistječe odatle što je na Braču stočarstvo imalo sasvim prvorazrednu ulogu u privrednom životu otočkog stanovništva, pa su i pravni propisi potpuno prilagođeni stočarskoj grani privrede.

Da vidimo najprije izvore.

Iz četvrte knjige Bračkog statuta saznajemo da su gastaldi i pastiri bili sprečavani da sami obrađuju općinsku zemlju. Oni su za obrađivanje općinske zemlje plaćali općini trećinu plodova, ako nisu istodobno vršili i pastirsku službu za druge.[100] Ova odredba donesena negdje u drugoj polovici 14. stoljeća[101] potvrđuje nam da je već u to doba ostalim Bračanima, plemićima i pučanima, bilo dozvoljeno samovlasno uzimanje općinske zemlje na osobno korištenje i obrađivanje, s time da oni nisu za to plaćali općini nikakva podavanja.

[100] Brač, 4, 49.

[101] o tome vidi Kadlec, Statutum et reformationes insulae Brachiae, MHJSM, vol. XI, Zagreb 1926, str. XVI.

Negdje početkom 15. stoljeća, vjerojatno od g. 1415. do 1420. donesene su još neke odredbe, što reguliraju obrađivanje samovlasno zaposjednute općinske zemlje. Prema jednoj od tih reformacija osoba koja je nasadila vinograd na općinskoj zemlji, ali ga nije obrađivala tri uzastopne godine, gubi svoje pravo korištenja općinskog zemljišta, pa je svakom drugom Bračaninu dozvoljeno da to zemljište zaposjedne.[102] Po slijedećoj reformaciji vrijeme neobrađivanja općinskog zemljišta, koje uzrokuje gubitak prava, produžuje se na četiri godine.[103] Ova druga reformacija nije se u praksi primjenjivala, što se vidi iz dokumenata iz godina 1625. i 1647.[104]

Sve ovo što smo do sada iznijeli i nije posebna bračka specifičnost. Legalizirano samovlasno okupiranje općinskog zemljišta u svrhu njegove obrade i gubitak prava na to zemljište nakon što prođe određeno vrijeme, kroz koje zemljište nije bilo obrađivano, nalazimo i u ostalim pravnim područjima duž naše obale.

Zanimljivija je odluka najviše bračke vlasti iz 1423. godine. Po njoj se ovlašćuje kneza da zajedno s petoricom plemića omeđi i dodijeli nekim plemićkim obiteljima pašnjake, koje će ubuduće moći da koriste za napasanje sitne stoke isključivo članovi tih obitelji.[105] Potpunije razumijevanje ove odluke dobit ćemo iz izvještaja predstavnika bračke općine Franje Bokanića, što ga je g. 1647. uputio bračkom knezu A. Memo.[106]

U tom izvještaju o zemljišnom posjedu na Braču Bokanić prije svega razlikuje privatna dobra od općinskih. Privatna pak dobra dijeli na crkvena dobra i dobra koja pripadaju pojedincima. Crkvene zemlje su dane u zakup uz zakupninu u visini jedne petine ili šestine uroda. Ona crkvena dobra, dana u zakup, što se ne obrađuju, ne mogu se ponovno dati u zakup, prije nego što se zakupca ne pozove na ponovno obrađivanje tih zemalja i prije nego što od tog poziva ne prođe bezuspješno tri godine. Zemlje u vlasništvu pojedinaca obrađuju se ili u vlastitoj režiji ili ih obrađuju seljaci zakupci.

[102] Brač, Ref. 1, 80: ... *qui acciperet de terrenis communis pastinandum, illa debeat pastinare usque ad tres annos, et si illa non pastinaverit, cadat ... a iure suo, et licitum sit cuiquam laborare absque condradictione illius, qui prius acceperit ...*

[103] Brač, Ref. 1, 81: ... *si quis pastinebit ... seu habebit aliqua capita vitium super terreno communis ... et steterit per quatuor annos continuos, quod non laboraverit ipsas vites, cadet a iure suo et deveniat in commune, et licitum sit cuilibet ... accipere ... terrenum illud* ... A. Cvitanić, Srednjovjekovni statut bračke komune, Brački zbornik br. 7, Supetar 1968, str. 25, isto u Agrarni odnosi na Braču, Zbornik radova iz pravne istorije posvećen Albertu Vajsu, Beograd 1966, str. 135 i u prijevodu reformacije 1, 80 na istom mjestu, str. 173 shvaća ova mjesta drukčije. Naime, po njemu *pastinare* znači uopće obrađivati, pa on vidi razliku između Ref. 1, 80 i Ref. 1, 81 u tome, što bi se Ref. 1, 81 odnosio na zemlje pod vinogradom, a Ref. 1, 80 na zemlje pod nekim drugim kulturama.

[104] Kadlec, n. dj., str. 316—318.

[105] Kadlec, n. dj., str. 315.

[106] Kadlec, n. dj., str. 317—318.

Općinsku zemlju Bokanić dijeli na zemlju što su je pojedinci okupirali za poljoprivrednu obradu i na zemlju što služi stočarstvu. Ona prva zemlja vraća se natrag općini ako je posjednici ne obrađuju kroz tri godine. Nakon toga mogu te zemlje okupirati drugi interesenti.

Druga vrsta općinske zemlje, što služi stočarstvu, pašnjaci, služila je, prema Bokaniću, svim privatnicima, ali bez ikakvog reda. Zbog toga dolazilo je do nereda, pa je »općina, koja je u to doba raspolagala tim dobrima ..., godine 1423. ovlastila putem vijeća ondašnjeg rektora ... i deset plemića, tj. pet iz gornjih sela i pet iz donjih, da oni popišu i dodijele rečene pašnjake. Oni su istu dodijelili, pa je uživanje jednog dijela naprijed spomenutih općinskih dobara bilo zaista prepušteno rečenim gospodarima za napasivanje njihovih životinja, dok je ostalih dvanaest dijelova, i još više, ostalo u prvom prastarom stanju.[107] Ta općinska dobra dodijeljena za privatnu pašu bila su (za razliku od ostalih, što se sada jedina nazivaju općinska)[108] nazvana komunalna,[109] odnosno pašnjaci i »stanovi«, kojih prema katastru ima do 114, a na njima imaju jedino ovlaštenici i njihovi nasljednici pravo napasivanja sitnih životinja, dok distriktualci tih mjesta (svi) bez razlike, prema zajedničkom pravu što im je u tim pašnjacima pridržano, mogu sjeći vilice za svoje vinograde i drvo za svoje kuće, napasivati oraće volove, konje, magarce i ostalu veliku stoku, s time da prelaze od jednog na drugi pašnjak svakih osam dana ...«

Jutronić je prilikom analize tog izvještaja počinio jednu grešku, prevodeći Bokanićev izvještaj »... dok je drugih dvadeset i više dijelova ostalo u prvotnom prastarom stanju ...«.[110] Radi se dakako o dvanaest dijelova.

Cvitanić pak smatra da je plemićima podijeljeno 114 pašnjaka, a da je pašnjaka na općoj upotrebi »bilo ... mnogo manje (tek nešto više od 20)«.[111] Ovo nam se ne čini točnim. Bokanić u svojem izvještaju želi reći nešto drugo. Naime, brački knez A. Memo čini se da je dobio pritužbe pučana da su plemići zauzeli veliki broj pašnjaka. Bokanić u svojem izvještaju želi što više umanjiti značenje podjele pašnjaka iz 1423. godine, pa objašnjava knezu da je samo jedan dio pašnjaka podijeljen plemićima, dok je dvanaest i više dijelova ostalo za zajedničku upotrebu. Ili, drugim riječima, Bokanić kaže da je približno nešto manje od jedne trinaestine svih pašnjaka podi-

[107] Kadlec, n. dj., str. 318: ... detta comunità allora dispositrice di essi beni ... l'anno 1423 diede autorità per consiglio al rettor di quel tempo ... et a dieci nobili, cinque delle ville superiori e cinque delle inferiori, che loro conscrivessero.

[108] Kadlec, n. dj., str. 318: comuni.

[109] na istom mjestu: comunali.

[110] A. Jutronić, Prilog poznavanju stočarstva na Braču, Geografski glasnik, god. 1949—1950, br. 11—12, Zagreb, str. 119. Njega slijedi i A. Cvitanić u navedenom djelu,str. 24.

[111] Cvitanić, n. dj., str. 24.

jeljeno, a i na toj trinaestini da je svim Bračanima odobreno da mogu napasivati stoku krupnog zuba i sjeći drvo. Vjerojatno je Bokanićev izvještaj tendenciozan i vjerojatno prikriva činjenicu da su plemići za sebe zadržali najbolje i najveće pašnjake, ali se iz Bokanićeva izvještaja ne može, po našem mišljenju, pročitati da bi zajedničkih pašnjaka bilo kudikamo manje nego privatiziranih plemićkih pašnjaka.

Cvitanić[112] kaže da dodjeljivanje plemićkim obiteljima 114 pašnjaka ima karakter postepenog napredovanja procesa feudalizacije. Nama se ne čini sretnim takvo karakteriziranje dodjele općinskih pašnjaka plemićima. Ne radi se o postepenom procesu, već je ta dodjela izvršena jednim udarcem, i to g. 1423. Drugih dodjela općinskih pašnjaka nije bilo ni prije, ni poslije te godine, što nam svjedoči spomenuti izvještaj F. Bokanića, koji 1647. godine ne zna ni za kakve druge općinske pašnjake, prepuštene plemićima, osim za onih 114 pašnjaka, dodijeljenih 1423. g. Jutronić nas doduše izvještava o još jednoj dodjeli u g. 1752.,[113] ali tu se radi o prethodnom odricanju prava na pet općinskih pašnjaka, dodijeljenih plemenitoj porodici Petričić i o dodjeljivanju tih pašnjaka po knezu drugim korisnicima uz njihovu obavezu da će ubuduće davati uobičajene regalije javnim predstavnicima — dakle, ne radi se o nekim novim, drugim općinskim pašnjacima, kojima bi još više bio smanjen fond zajedničkih općinskih pašnjaka. Vjerojatno se ovdje radi o prikrivenoj prodaji u dogovoru s bračkim knezom. Naime, prodaja ovlaštenja napasivanja sitne stoke na dodjeljenim općinskim zemljištima bila je izričito zabranjena odlukom F. Molina, generalnog providura za Dalmaciju i Albaniju g. 1623. Dakle, po našem mišljenju, ne radi se o postepenom prijelazu općinske zemlje u plemićke ruke, kao što to tvrdi Cvitanić. Međutim, nama se čini da toj pojavi ne odgovara ni naziv feudalizacije. Ako pod feudaliziranjem podrazumijevamo podvrgavanje i eksploatiranje seljaka putem izvanekonomske prinude, onda pri dodjeli općinskih pašnjaka na Braču uopće nema tog elementa. Ako se pak pod feudalizacijom misli na okolnost da su podavanja od tako dodijeljenih općinskih zemljišta išla knezu kao regalija, onda treba uzeti u obzir da je bračko knez bio zapravo činovnik Venecije, a ne feudalni gospodar bračke zemlje i bračkog stanovništva. Knez Dolfin u svom izvještaju iz g. 1603. navodi da dodijeljeni općinski pašnjaci prelaze na nasljednike prvotnih ovlaštenika »a guisa di feudo«,[114] a nalazimo i na pojam investicije,[115] ali sve to ne može sakriti stvarnost: radi se o privatizaciji napasivanja sitne stoke na nekim općinskim pašnjacima uz plaćanje određene pristojbe organima državne vlasti.

[112] Cvitanić, n. dj., str. 24.
[113] Jutronić, n. dj., str. 122.
[114] Kadlec, n. dj., str. 316.
[115] v. Jutronić, n. dj., str. 122.

Osobitost dodjeljivanja općinskog zemljišta na Braču sastoji se dakle u tome što se zemlja nije dodjeljivala ovlaštenicima u vlasništvo, već se dodjeljivalo samo najinteresantnije ovlaštenje i najvažniji element korištenja, tj. napasivanja sitne stoke. Sve ostalo bilo je u općoj upotrebi svih plemića i pučana, dok je zemlja ostala u općinskom vlasništvu.[116]

VI Korčula

Pitanje općinske zemlje na Korčuli posebno je interesantno i poučno, i to zato što na temelju vjerodostojnih dokumenata možemo naša istraživanja započeti sredinom 13. stoljeća, tj. ranije nego u drugim srednjovjekovnim dalmatinskim komunama.

Dakle, g. 1265. nakon žestokih borbi nametnuo se Venecijanac Marsilije Zorzi Korčulanima i sklopio s njima ugovor u kojem obje strane utvrđuju svoje međusobne obaveze. Za nas je naročito intesantna izjava Korčulana. Ona glasi: ... mi općina Korčula ... dajemo ... našem knezu Marsiliju Georgiju sve zemlje i posjede kneštva Korčule, tako da ima vlast da ih dade, posjeduje i dade u feud, naime stranim ljudima koji žele biti građani (i) koji su dužni da čine sve kao i svaki građanin rođen u gradu te da s njima radi sve unaprijed slobodno i u potpunosti, i to koliko u posjedima toliko u životinjama i ostalim stvarima po svojoj volji, koje je kneštvo imalo iz davnine, osim onog, što pravedno i mirno posjedujemo mi otočni ljudi od onog dana kad je došao Marsilije u Korčulu da ponovno sagradi grad, i to kroz jednu godinu unatrag ...«.[117]

Iz ovog odlomka ugovora može se zaključiti:

a) da je stanovništvo Korčule bilo sredinom 13. stoljeća organizirano kao pravna osoba (*universitas*), kao općina,

b) da je korčulanska općina bila vrhovnim gospodarom i vlasnikom svih zemalja na Korčuli, u skladu sa srednjovjekovnim patrimonijalnim shvaćanjem suvereniteta, jer inače niti bi se ona takvim proglašavala u ugovoru, niti bi je njen sukontrahent priznavao takvom, a niti bi kasnije Venecija priznavala taj ugovor,

[116] usp. i D. Vrsalović, Povijest otoka Brača, Supetar 1968, str. 244—245.

[117] Korčula, Uvod u statut: ... *nos vniversitas Curzole ... damus ... nostro comiti Marsilio Georgio omnes terras et possessiones comitatus Curzole, ut habeat potestatem dandi, possidendi, infeudandi illas, scilicet hominibus forensibus, qui uoluerint esse ciues, qui teneantur omnia facere sicut ciuis quilibet vrbigena et omnia faciendi de ipsis in perpetuum habere et absolute tum in possessionibus quam in animalibus et rebus aliis pro suo uelle, quas comitatus habuerit ex antiquo, saluo illo, quod iuste et pacifice possedimus nos homines insule ab illo die, quo peruenit Marsilius in Curzolam ad rehedificandam ciuitatem per vnum annum ante* ... J. Hanel, Statuta et leges Civitatis Curzulae, MHJSM, I, Zagreb 1877, str. 3.

c) da je korčulanska općina zaista predala sve zemlje kneštva Marsiliju, izuzev onih, koje su Korčulani posjedovali u zadnjoj godini prije dolaska Marsilija,

d) da je Marsilije glasom tog ugovora postao vlasnikom svih zemalja na Korčuli, izuzev onih izričito izuzetih i da je te zemlje mogao podjeljivati kome god je htio i samim time stvarati nove korčulanske građane,

e) da je Marsilije postao zaista feudalni gospodar korčulanskog kneštva, ali ne i korčulanskih građana, koji su ostali slobodni građani na vlastitim posjedima, što im i Marsilije priznaje u ugovoru.

Ovakav ugovor u sredini 13. stoljeća već je pomalo anahroničan, pogotovo ako uzmemo u obzir da je građanstvo Korčule već konstituirano u komuni. Dakako, radilo se o odnosu snaga. Korčulani su se morali prikloniti sili i hrabrosti Marsilija, koji se zaista nije šalio i koji je zajedno s ostalim venecijanskim plemićima čitavu dalmatinsku obalu smatrao svojim lovištem pod pokroviteljstvom ojačale Venecije.

Foretić je analizirao odredbe spomenutog ugovora,[118] ali nama se čini da nije došao do ispravnih zaključaka. Po njegovu mišljenju tim ugovorom Korčulani su priznali knezu kneževske zemlje i pravo da ih daje drugome na obrađivanje. Foretić zaključuje da su kneževske zemlje, koje su služile kao vrelo prihoda knezu, postojale već i prije dolaska na vlast Marsilija Zorzija. Međutim, po Foretiću, »kad je knezu i na koji način još prije vlasti te obitelji bilo priznato pravo na te zemlje, nije nam poznato, jer nam za to nedostaje izvora«.

Foretić je tim lakše prihvatio ovakvo shvaćanje i tumačenje ugovora iz g. 1265, što je takvo tumačenje prihvaćeno još u 14. stoljeću i po Veneciji i po Korčulanima.

Pa ipak, ako malo pažljivije proučimo ugovor iz g. 1265. i ako temeljito razmotrimo dokumente o sporu između kneza i Korčulana iz godine 1352, vidjet ćemo da stvar stoji drukčije.

Glasom ugovora iz g. 1265. Korčulani zaista daju knezu »sve zemlje i posjede kneštva Korčule« uz jedini izuzetak onih zemalja koje su sami Korčulani posjedovali u zadnjoj godini prije dolaska kneza Marsilija u Korčulu. U sporu između kneza i Korčulana o raznim pitanjima, među ostalim i o pravu kneza na školjeve oko Korčule i neke zemlje na Korčuli, koji se vodio pred venecijanskim vlastima godine 1352, knez je izjavio da svi školji, koji se nalaze oko otoka Korčule, pripadaju njemu prema ugovoru iz g. 1265. On naročito ističe da njemu pripada sve, osim onog što su Korčulani posjedovali godinu dana prije dolaska Marsilijeva. Na isti način obrazlaže knez svoje pravo na neke zemlje i kuće.[119]

[118] V. Foretić, Otok Korčula u srednjem vijeku do g. 1420, Zagreb 1940, str. 170.

[119] Ljubić, n. dj. III, str. 253: ...*comes asserit, quod omnes scoyi, qui sunt circum insulam Curzola spectant ... ad eum secundum formam suarum*

Karakterističan je odgovor Korčulana. Oni vide da se ne mogu pozivati na slovo i duh ugovora. Zato oni dosta vješto izmiču glavnom dokaznom sredstvu, tj. ugovoru, koji je jedini smio i mogao biti odlučujući u tom sporu i tvrde naprosto da sporni školjevi i zemlje ne pripadaju knezu i da ih ni knez ni njegovi prethodnici nisu nikada posjedovali. Korčulanima je pri tom valjda lebdio pred očima institut dosjelosti.[120]

Dakako da je argumentacija Korčulana bila slaba. Naime, kad bi se ona i usvojila, njome bi se priznalo pravo kneza na sve one zemlje i školjeve koje Korčulani nisu posjedovali, pa ih prema tome nisu ni mogli ni dosjesti. Osim toga, pitanje je da li se čak i za zemlje, koje su Korčulani posjedovali, može tvrditi da su one dugotrajnim posjedovanjem Korčulana izgubljene za kneza, jer bi tek trebalo ispitati da li su se stekli svi uvjeti dosjelosti za Korčulane. Uostalom, čitavo pitanje je bilo političko, a ne pravno. Venecija je bila uz Korčulane i knez se uzalud trudio. To se vrlo lijepo vidi po načinu na koji je venecijanski odbor predložio odbacivanje kneževih zahtjeva. Odbor ne istražuje pravni naslov kneževa zahtjeva ni pravnu opravdanost korčulanskih prigovora. On naprosto konstatira da je jedna prethodna odluka prokuratora sadržavala točku po kojoj se knez mora zadovoljiti samo onim zemljama i posjedima koje ima kao kneževske zemlje, s time da ubuduće ne smije stjecati nikakve daljnje posjede na Korčuli.[121]

Sasvim je jasno zašto je Venecija bila uz Korčulane i zašto je odbacivala kneževe zahtjeve, koji su pravno bili, tako nam se bar čini, potpuno na mjestu. Naime, u interesu je Venecije bilo da se pokaže kao pravedna, humana i sva prožeta ljubavlju prema dalmatinskim gradovima. Venecija je upravo bila upletena u gigantsku borbu s Ljudevitom Velikim, u kojoj je trebala i tražila pomoć svih dalmatinskih gradova, a među njima i Korčule. Zato je razumljivo da se ona odlučila prihvatiti stanovište Korčulana.

Dakle, općinske zemlje koje je dobio knez Marsilije g. 1265, a koje su obuhvaćale svu zemlju otoka Korčule osim one što su je Korčulani držali i uživali u zadnoj godini prije njegova dolaska, postale su opet općinskim zemljama negdje u prvoj polovini 14. stoljeća uz punu suglasnost Venecije, s time da su knezu ostale samo one zemlje koje je držao u svom posjedu u to vrijeme.

pactorum, dicens, quod omnes debent esset sui, eo quod totum est suum, salvo eo, quod tenebant ili de Curzola per unum annum ante adventum domini Marsilii Georgii eorum primi comitis et nunc illi de Curzola tenent et nolunt sibi dare...

[120] Ljubić, n. dj. III, str. 254: ... *illi de Curzola dicunt, quod dicti scoyi, terre, campi et domus non spectant... ed comitem et quod ipse nec eius predecessores aliqui unquam illos tenuerunt nec possederunt...*

[121] Ljubić, n. dj. III, str. 254: ... *viso et intellecto quodam punto sententie procuratorum, quod continet, quod comes sit contentus de terris et possessionibus, quas habet et possidet pro suo comitatu, et alias de cetero non emat nec alio titulo acquirat, sed suis subditis acquirendas dimittat...*

Prema navođenju i pritužbi kneza u sporu iz g. 1352. izgledalo bi kao da su školjevi i zemlje koji bi glasom ugovora pripadali knezu, a koje on nije držao u posjedu, zaposjednuti od korčulanske općine (... *occupate per universitatem Curzole* ...) i da ih je ona možda podijelila među svoje građane (... *et nunc illi de Curzola tenent* ...),[122] ali o toj podjeli općinske zemlje ne znamo ništa potanje.

Nešto više znamo o podjeli općinske zemlje koju su Korčulani izvršili g. 1405/1406, dakle u vrijeme kad su se nalazili pod vlašću vojvode Hrvoja i kad su uživali relativno veliku samostalnost u svojim poslovima. Ovako glasi ta odluka korčulanskog vijeća: »... svaka zemlja, odnosno njiva, bilo koje osobe, bilo gdje bila, treba uzeti i imati svoje pripadnosti na ovaj način. Naime, iznad sebe onoliko, koliko je sama zemlja odnosno njiva prostrana odnosno široka; (tj.) koliko se voda odozgo slijeva na samu zemlju, pa i ako bi to bilo sa strane zemlje, a voda bi se slijevala na nju. Razumijevajući (pod riječi) »iznad« (onoliko), koliko se može pružati vidokrug čovjeka, što stoji na samoj zemlji. Ono pak, što se vidjeti ne može, odnosno (odakle) se voda ne slijeva na samu zemlju, kao što je rečeno, neka bude i neka pripadne općini«.[123]

Ovdje se govori o »pripadnostima« obradive zemlje, ali čini se, da se radi o originalnom načinu podjele općinske zemlje. Ovakvo tumačenje je to vjerojatnije ako se uzme u obzir da je odluka donesena u času kad je općinska samouprava bila na vrhuncu zbog povoljnih međunarodnih prilika. U ovakvim i sličnim okolnostima vladajući slojevi srednjovjekovnih komuna rado pristupaju podjeli općinske zemlje na ovaj ili onaj način.

Međutim, ni ovo nije ojačalom vladajućem plemstvu na Korčuli bilo dovoljno. Sjetimo se da su u posjedu i vlasništvu bivše kneževske obitelji Zorzi ostale još razne nekretnine, nakon što je ta obitelj u sporu g. 1352. izgubila pravo na one nekretnine koje nije držala u posjedu. Dakako da su korčulanska autonomija i vrhovna vlast Hrvojina predstavljali vrlo povoljne okolnosti za neku vrstu eksproprijacije nekretnina obitelji Zorzi. Zato je korčulansko veliko vijeće donijelo 1409. godine zaključak da se spomenuta zemljišta podijele među građane i ostale stanovnike, pa je u tu svrhu obrazovan odbor od dvanaest plemića, sa zadatkom da razdijeli tu zemlju. Odbor je svoj posao dovršio 1411. i predložio razdiobu koja je

[122] Ljubić, n. dj. III, str. 254.

[123] Korčula, Ref. 69: ... *vnaquaeque terra, seu gniua, cuiuscunque personae sit, et vbicunque in Curzula, debeat accipere et habere pertinentias suas in hunc modum. Videlicet super se tantum, quantum ipsa terra, seu gniua est ampla, seu larga; quantum aqua desuper spandit super ipsam terram, etiam si fuerit a latere terrae ed spanderet aquam super eam. Intelligendo desuper quantum visus hominis stantis super terram ipsam potest extendi superius. Illud vero, quod videri non potest, vel non spandit aquam super ipsam terram, vt dictum est, sit et perueniat in Commune.*

zabilježena u računskim knjigama korčulanskog arhiva.[124] U svojem prijedlogu odbor ističe da se radi o zemlji koja je nakon niza peripetija došla »u vlasništvo iste općine korčulanske«. Nema dakle sumnje da se i ovdje radi o podjeli općinske zemlje, dakako uvjetovanoj specifičnim okolnostima.

C. ZAKLJUČAK

Pokušajmo na kraju odgovoriti na pitanje koje se samo od sebe nameće nakon izvršene analize podjele općinskog zemljišta u srednjovjekovnim dalmatinskim komunama. Naime, zašto je zapravo do te podjele došlo upravo u 14. i 15. stoljeću?

Osnovni tip podjele općinskog zemljišta nalazimo u Dubrovniku i Kotoru, a bez sumnje i u Trogiru i Splitu.

Dubrovnik je pravno osigurao Pelješac 1333. godine, a već slijedeće godine izvršio je podjelu među građane. Astareju je Dubrovnik pravno osigurao 1357. godine, a podjelu zemlje je izvršio 1366. Slansko primorje dobiveno je 1399. g. i ono je odmah razdijeljeno, a nedugo nakon toga doživio je podjelu i stečeni konavoski teritorij.

Slično je s Kotorom: Grbalj je stečen 1306. ili 1307, a prva podjela je izvršena otprilike 1316—1318. godine.

Trogir je doduše stekao Podmorje Belinom diplomom još 1242, ali je do sigurnijeg posjeda došao tek nagodbom sa Splitom 1277. g. S popisom zemlje je započeto 1325. g., a podjela je izvršena 1343. Nešto slično možemo naslućivati i u pogledu splitske podjele iz 1364. godine.

Dakle, čim je dalmatinska komuna jačanjem gospodarskih prilika nadmašila u snazi i poletu okolne krajeve, ona se teritorijalno proširila i bez mnogo krzmanja najbolju novoosvojenu zemlju podijelila među svoje građane. Kako je u srednjem vijeku javno pravo bilo još u mnogim elementima povezano s privatnim pravom i kako se nije još potpuno spoznalo razliku između pravne osobe i njenih članova, to nije bilo pravno ni najmanje teško općinsku zemlju podijeliti među građane budući da se *universitas civium* smatralo naprosto nepodijeljenim vlasnikom općinske zemlje. Građani su se smatrali *socii* na toj nepodijeljenoj zemlji, pa su javnopravnim odlukama svojih najviših organa bez poteškoća pristupili podjeli, kod čega je javnopravni značaj odluke o podjeli ipak dosta izražen, ali pri tom probija i privatnopravni element podjele nepodijeljenih dobara na socijetetnoj osnovi.

Dok Korčula širi privatno vlasništvo svojih građana neposredno prije pada pod Veneciju u vrijeme relativno slabe i udaljene Hrvojine vlasti nad otokom (u godinama 1405/1406. i 1409), dotle Brač vrši raspodjelu najinteresantnijih pašnjaka među vlastelu nedugo

[124] Foretić, n. dj., str. 170—171.

nakon definitivnog učvršćenja Venecije (podjela pašnjaka dešava se 1423. g., dakle svega tri godine nakon priznavanja venecijanske vlasti). Kasnije ojačana centralna venecijanska vlast ne dozvoljava ovakvo dijeljenje općinske imovine među »ovlaštenike«.

Posebno zanimljiv je slučaj podjele školjeva na Lastovu u g. 1316. Naime, dioba školjeva dešava se na gospodarski razmjerno zaostalom otoku, a ipak se ta dioba dešava prije svih drugih nama poznatih dioba. Pri tom je naročito zanimljivo da se ta dioba provodi na način koji je vrlo sličan načinu diobe novoosvojenih zemljišta u Dubrovniku i Kotoru. Ovo može da znači samo jedno: radi se o načinu diobe koji bez sumnje postoji i prije povijesno zajamčenih dioba, od kojih je kao najstarija nama poznata slučajno lastovska iz 1316. godine. Najvjerojatnije se radi o vrlo starom sustavu prihvaćenom prilikom osnivanja i širenja mediteranskih gradova daleko ranije od 14. stoljeća.

Zvuči upravo nevjerojatno, ali nedvojbene sličnosti s diobom općinskog zemljišta što smo je analizirali i upoznali u ovom radu pokazuje dioba općinskog zemljišta prilikom osnivanja grčke kolonije na Korčuli u 4. stoljeću prije naše ere! Dakako da daljnje proučavanje ove pojave prelazi okvire ove radnje.[125]

[125] Usp. L. Margetić, Psefizma o osnivanju grčke kolonije na otoku Korčuli, Živa antika, god. XXI, sv. 1, Skopje 1971, str. 189—204.

M. OREB

IVAN KARPIN, »POVIJEST MONGOLA KOJE NAZIVAMO I TATARIMA«

ŽIVOTOPIS IVANA KARPINA

DOMOVINA I MLADOST

Ivan, nadimkom Karpin, rodio se potkraj XII stoljeća u mjestu Pian del Carpine,[1] po kojemu je i dobio nadimak.[2] Toga mjesta danas nema. Nalazilo se na istočnoj obali Trazimenskog jezera, nedaleko od grada Perugie, u srednjoj Italiji, gdje je danas mjestance Magione. O njegovoj mladosti i porijeklu nemamo sigurnih podataka. Predaja veli, što i mnogi pisci rado iznose, da je bio viteškog roda i da se mlad posvetio vojničkom zvanju.[3] Neki životopisci i kritičari čak misle da je Ivan prije stupanja u franjevački red bio iskusan ratnik. To svoje mišljenje osnivaju na stručnoj obradi tehnike ratovanja koju je Ivan iznio u 6. do 8. glavi svoga djela Povijest Mongola, gdje opisuje način ratovanja Mongola. Tome su pridonijeli i njegov visok uzrast i neustrašivo i odvažno držanje, što je više odgovaralo jednom iskusnom vojniku, nego redovniku.[4] Svakako, kao mladić ostavio je svijet i stupio u tek osnovani franjevački red. Preokret u životu i prihvaćanje novog zvanja pisci dovode u vezu sa sv. Franjom Asiškim. Kad se jednom vitez, kao pobjednik, vraćao iz Foligna u Perugiu, sreo je nedaleko od Assisija sv. Franju. Franjin pogled toliko je na njega djelovao da je odlučio promijeniti život i zvanje. Nedugo nakon toga ostavlja svijet i postaje mali brat. Preko noći od mlada viteza i hrabra vojnika postaje novi čovjek

[1] Lat. *Planum carpini* što znači Grabovo polje.

[2] U srednjem vijeku je bio običaj uz ime stavljati mjesto rođenja, što je vrijedilo kao prezime.

[3] Matrod, Notes sur le Voyages de Frère G. de Rubrouck, Etudes Franc., XXVII, 62.

[4] R. Ferri, O Ivanu Karpinu i njegovom putopisu iz XIII st., Riječka revija, XV, 6—7, 1966, str. 543 sl.

koji će s uspjehom širiti »mir i dobro« ne samo po umbrijskim mjestima i gradovima, protiv kojih se donedavno borio,[5] već po čitavoj Evropi za koje korist i sigurnost rado prihvaća poziv Svete Stolice da pođe kao njezin specijalni izaslanik kroz nepregledne stepe i bespuća do u srce najveće i najmoćnije države, Mongolije. Zadatak je sjajno obavio. O svom putu napisao je veoma važno djelo *Historia Mongolorum* u kojem iznosi život i običaje Mongola, no još više, što je za onda bilo važnije, način mongolskog ratovanja i što treba poduzeti da im se Evropa može suprotstaviti. Zbog svojih zasluga i vrlina, Ivan je naposljetku bio postavljen za nadbiskupa u Baru, čime je ušao i u povijest našega naroda, osobito zbog zasluga za staroslavenski jezik u službi božjoj za koji se, iako stranac, zauzimao i borio.

REDOVNIK

Prvu sigurnu vijest o Ivanu Karpinu imamo iz 1221. Tada ga sv. Franjo šalje u Njemačku. To je bila druga »ekspedicija« male braće u Njemačku koja je, za razliku od prve,[6] s uspjehom završila. Ivan sudjeluje u pripremanju te misije. Na čelu joj se nalazi fra[7] Cezarije iz Spire s kojim su pošla 23 redovnika, dok je fra Ivan s fra Barnabom bio krenuo u Njemačku nešto ranije.[8]

Na provincijalnom kapitulu održanom u Spiri 8. rujna 1222. fra Ivan je izabran za kustosa Saksonske kustodije.[9] U tom svojstvu osnovao je samostane na više mjesta, među kojima u Hildesheimu, Albertstadtu, Brunstadtu i Magdeburgu.[10] Od god. 1224. živi u Kölnu. Četiri godine kasnije postaje provincijal Teutonske (Njemačke) provincije. Kad je god. 1230. pošao na generalni kapitul u Assisi, prošao je kroz Metz gdje je osnovao samostan.[11] Generalni ga je kapitul imenovao za provincijala u Španjolskoj. Onamo je pošao po završetku tog kapitula i u Španjolskoj ostao do god. 1233, kad ga red šalje za provincijala u Saksoniju. Tu službu obavlja do 1239.[12] Kroz to vrijeme širi franjevački red u Češkoj, Poljskoj, Mađarskoj, Danskoj i Norveškoj.U Češkoj se upoznao s kraljem Venceslavom koji će mu biti od velike pomoći kad bude krenuo u Mongoliju.

Fra Ivan je neumorno radio po srednjoj Evropi na korist crkve i franjevačkog reda. Upoznao je vrlo dobro prilike, običaje i jezik naroda među kojima je djelovao. Putovao je najčešće na magarcu.

[5] L. Aimonetto, Viaggio alla terra dei Tartari, Padova 1963, str. 7.
[6] Prva misija god. 1217, koju je sv. Franjo poslao u sjeverne zemlje (Njemačku), bila je bez uspjeha zbog nepoznavanja jezika.
[7] Fra je skraćeno od *frater*, brat. Stavlja se pred imenom redovnika.
[8] G. da Giano, Anal. Franc., I, 9.
[9] Cf. Sinica Franc., I, 4.
[10] Isto.
[11] Golubovich, Biblioteca, II, br. 1; Bihl, de Fr. Joanne de Plano Carpini, A. F. H., XVIII, 1925, str. 287—91.
[12] Anal. Franc., I, 18, br. 61.

Fra Jordan iz Genove opisuje ovako fra Ivana: »... Poput Isusa koji je jašio na magarcu, a ne na konju, putovao je i fra Ivan vozeći se na magarcu. A kako je bio stasit i podebeo čovjek, ljudi su više pažnje i samilosti pokazivali prema magarcu nego prema njemu... Kad je postao provincijal, započeo je slati braću u Češku, Ugarsku, Poljsku, Dansku i Norvešku. Zatim je osnovao samostan u Metzu i utemeljio red u Lotaringiji. Bio je neustrašiv branitelj reda. Zagovarao je i štitio svoj red pred biskupima i knezovima. Kao što majka svoju djecu i kvočka svoje piliće, tako je i on brižljivo odgajao i požrtvovno vodio svoju braću«.[13]

POSLANIK SV. STOLICE

Od 1239. do 1245. god. nemamo mnogo podataka o fra Ivanu. U to su vrijeme Mongoli pustošili istočnu i srednju Evropu. Neki misle da je fra Ivan u to vrijeme neumorno agitirao za zajednički rat svih kršćana protiv Mongola.[14] Oni su bili podjarmili Rusiju, opustošili Poljsku, Šlesku, Moravsku, Mađarsku i dio Hrvatske, ali su god. 1242. bili zaustavljeni u Gorskom kotaru, a slijedeće godine napustili su definitivno Ugarsku i Poljsku zbog smrti svoga vrhovnog vladara (kana). Uz pustošenje Mongola crkva je mnogo trpjela i zbog nasilja koje je njoj i Sv. Stolici počinio njemački car Fridrih II. Zbog toga je papa bio napustio Rim i pošao u Lion gdje je kod francuskoga kralja Ljudevita IX (Svetog) našao utočište i zaštitu. U tim teškim danima papa se okružio iskusnim i mudrim ljudima. Iz Češke, gdje se tada nalazio, pozvao je fra Ivana u Lion papa Inocent IV i dodijelio mu službu penitencijera (ispovjednika). Inocent IV veoma je cijenio fra Ivanove umne i moralne sposobnosti pa ga je u travnju 1245. god. poslao kao svog legata k mongolskom kanu. Izbor je bio sretan jer je fra Ivan poznavao prilike naroda srednje Evrope, a i one na istoku bile su mu bolje i više poznate nego bilo kome drugome među zapadnjacima. Govorio je više jezika, a k tome bio vrstan govornik, snalažljiv, okretan i razborit muž te neumoran radnik.[15] Papa mu je uručio posebno pismo za mongolskog kana i neka druga za vladare i crkvene visokodostojanstvenike zemalja i gradova kroz koje je imao proći. Imao je na putu za druga i tumača fra Benedikta Poljaka. Prijateljstva i poznanstva koja je fra Ivan bio stekao za vrijeme svog boravka i djelovanja u srednjoj Evropi veoma su mu dobro poslužila. Preporukama češkog kralja lako je proputovao kroz Šlesku i Poljsku. Gdje se zaustavljao, ondje je dobivao ne samo savjet već zaštitu i pomoć. U Vladimiriji fra Ivan je posje-

[13] Anal. Franc., I, 17, br. 55; Sinica Franc., I, 5.

[14] R. Ferri, o. c., str. 544.

[15] Tako jednodušno ocjenjuju fra Ivana svi povjesničari i kritičari koji o njemu pišu. Cf. i D. Farlati, Illyricum Sacrum, VII, str. 36—41. J. H. Sbaraglia, Bullarium Franciscanum, I, str. 296.

tio ruskog kneza Vasilika. Tu se sastao i s pravoslavnim svećenstvom njegova vojvodstva s kojim je razgovarao o mogućnostima ujedinjenja obiju crkava. Pravoslavnim je episkopima u tom smislu predao i posebno papino pismo. Na povratku iz Mongolije, gdje se zadržao oko godinu i pol dana, opet je posjetio vojvodu Vasilika i njegova brata Danila koji nije bio kod kuće kad je fra Ivan polazio u Mongoliju. Sastao se ponovo s crkvenim starješinama južnog dijela Rusije i tom prilikom fra Ivan je uvidio da je za zbližavanje pravoslavne s katoličkom crkvom prvi praktični preduvjet »puna sloboda i ravnopravnost staroslavenske liturgije«.[16] Ta je spoznaja bila vrlo odlučna u njegovu daljem djelovanju nakon povratka u domovinu.[17] Vratio se u Lion preko Njemačke, Belgije i Champagne.

POBORNIK STAROSLAVENSKOG JEZIKA

Fra Ivanova misija imala je vjerski, politički i vojnički karakter. Sve što je vidio sam i što je od vjerodostojnih svjedoka dočuo brižno je sastavio pod naslovom *Ystoria Mongalorum*. O svom putu i uspjehu podnio je pismeno i usmeno papi izvještaj. Uručio mu je i kanovo pismo. Papu je sve to toliko oduševilo da je dao umnožiti taj izvještaj i razaslati ga crkvenim i svjetovnim poglavarima u čitavoj Evropi sa željom da se upoznaju s taktikom mongolskog ratovanja i s protumjerama koje bi trebalo poduzeti ako opet dođe do mongolskog pohoda na Evropu. Kako su Slaveni prvi na udaru, fra Ivan je bez sumnje upozorio papu da je u interesu katoličke crkve da se prema njima vodi prijateljska politika. Dalji razvoj događaja dokazuje da je fra Ivan kao prvi preduvjet za takvu politiku isticao slobodu i ravnopravnost staroslavenske liturgije, o čemu je sigurno razgovarao i s predstavnicima pravoslavne crkve u Rusiji.[18] Da se fra Ivan zauzimao za staroslavenski jezik u službi božjoj dokazuje i činjenica što je upravo u isto vrijeme senjski biskup Filip zatražio od Svete Stolice dopuštenje za upotrebu staroslavenske liturgije i glagoljice za senjsku biskupiju koju je papa Inocent IV dodijelio tom biskupu god. 1248. Najbolje je o tome papu mogao savjetovati i najviše utjecati na njegovu odluku fra Ivan, tada zaista najutjecajnija i najpoznatija ličnost na papinskom dvoru. Skoro u isto vrijeme bio je fra Ivan imenovan nadbiskupom u Baru, u mjestu gdje je staroslavenska liturgija odavna bila ukorijenjena. U duhu iste politike potvrdio je Inocent IV god. 1252. i staro pravo benediktinskih samostana na Krku da se služe staroslavenskim jezikom u obredima. Time fra Ivan Karpin postaje važna ličnost za našu kulturnu povijest, jer je pomogao da dođe do uspostave glagoljice koja je desetljećima proganjana, čak i zabranjivana.

[16] R. Ferri, o. c., str. 545.
[17] Isto, str. 545.
[18] Isto, str. 547—8.

Nakon povratka iz Mongolije Ivan ostaje kod pape u Lionu tri mjeseca. Zatim odlazi na francuski dvor kralju Ljudevitu IX kao papin legat s namjerom da kralja odvrati od polaska u rat u Svetu Zemlju.[19] Po završetku toga zadatka postaje nadbiskup u Baru, u Crnoj Gori. Nije poznat točan datum kad je imenovan i posvećen za nadbiskupa. Posvetio ga je sam papa Inocent IV god. 1248, kako nam to potvrđuje papino pismo poslano Salviju, trebinjskom biskupu.[20] Na području današnje Crne Gore javlja se najprije biskupija u Duklji, u četvrtom stoljeću. Potpadala je pod metropolita u Saloni (Split), a zatim pod Skadar. U devetom stoljeću Duklja postaje metropolija pod koju spada i biskupija u Baru, kako saznajemo iz popisa biskupija koje potpadaju pod novoosnovanu metropoliju u Duklji god 877.[21] Duklju ruše Bugari 927, a njezin nadbiskup bježi u Dubrovnik koji ga rado prima i izabire za svog crkvenog glavara. Bar zatim dolazi pod metropolita u Splitu. Kad je god. 1030. splitski nadbiskup Dabral, kako veli Toma Arhiđakon,[22] pozvao biskupe svoje metropolije na pokrajinski koncil u Splitu, krenuše onamo i biskupi iz Kotora, Bara, Ulcinja i Svača, ali su nastradali u brodolomu kod otoka Hvara. To će biti glavni razlog da su biskupije spomenutih gradova zatražile od Svete Stolice zasebnu metropoliju, neovisnu o splitskoj, jer je Split daleko i opasno je onamo putovati. Sveta je Stolica uvažila razloge i u XI stoljeću podigla Bar na čast metropolije. Da li je to bilo god. 1032 (ili 1034), kako veli Farlati, ili kasnije za kneza Mihajla i pape Grgura VII, nije sigurno. Svakako je u drugoj polovini XI stoljeća Bar metropolija pod koju spadaju biskupije u Duklji, Kotoru, Polaču, Svaču, Skadru, Drivastu, Raši, Bosni i Travunji. Barski nadbiskup nosi naslov *archiepiscopus dioclensis atque antibarensis ecclesiae.*

Po propasti dukljanske srpske države pada i ugled barske nadbiskupije pa je ona sredinom XII stoljeća bila ukinuta i podvrgnuta Dubrovniku. Dubrovački je nadbiskup tražio da imenuje barskog biskupa, ali su barski kanonici i dalje birali svoje biskupe. To se stanje pogoršalo u prvoj polovini XIII stoljeća, pošto je Dubrovnik došao pod Veneciju. Za vrijeme tog mletačkog vrhovništva i dubrovački knez i dubrovački nadbiskup morali su biti iz Venecije. Obojica su nastojala slomiti otpor barskog kaptola oštrim mjerama i ekskomunikacijama. To je išlo u prilog same Venecije koja je željela proširiti svoju vlast na čitavo primorje južno od Dubrovnika. Prava pak barske crkve branio je zbog svojih političkih interesa srpski kralj Stevan Uroš I[23] pa je na njegovo traženje papa Inocent IV ob-

[19] Salimbene, Cronica, 211.
[20] Illyr. Sacr., VII, 36. sl.
[21] Isto, VII, 7—9.
[22] Historia Salonitana, gl. XV; Illyr. Sacr., VII, 11.
[23] M. Medini, Dubrovačke starine, Dubrovnik 1935, str. 224.

novio barsku nadbiskupiju god. 1247. i za nadbiskupa joj poslao fra Ivana Karpina. Farlati ovako opisuje Karpinov izbor: »Poslije smrti svoga biskupa Ivana I[24] barski kanonici izabraše za svog biskupa fra Ivana iz dominikanskog reda. Ali Ivan III, dubrovački nadbiskup prisvajaše pravo potvrde barskim biskupima, jer se smatrao da je on metropolit barske crkve. No, barski kanonici nisu htjeli ni da oni, ni njihova barska crkva budu pod vlašću dubrovačkog biskupa, pa su tražili potvrdu izbora novog biskupa (Ivana, dominikanca) od Sv. Stolice, kojoj se bio pritužio i sam dubrovački nadbiskup. Papa Inocent IV da ne učini krivo ni Baru ni Dubrovniku prema vlastitom uviđenju i vlasti, prije nego li će presuditi stvar, poništio je izbor barskog kaptola i poslao za nadbiskupa u Bar fra Ivana Karpina iz franjevačkog reda, muža vrlo zaslužna za crkvenu stvar i Sv. Stolice«.[25] Pisci rado spominju da je izbor Ivanov bio bogodan, najbolje rješenje i da mu je to bila nagrada za usluge koje je učinio crkvi i Evropi.

Prema Uroševim traženjima papa je, kako rekosmo, uspostavio barsku nadbiskupiju, što je fra Ivan Karpin kao novi nadbiskup odmah ostvario. U duhu papine politike istovremeno je odabrana i staroslavenska liturgija.[26]

Ivanov episkopat bio je vrlo težak zbog prilika koje su vladale u barskoj metropoliji: pomiješanost vjera i nacija, napetost između pučana i plemića, loša disciplina u kleru i nadasve svađe zbog neriješenog pitanja crkvene jurisdikcije. Sa svim tim teškoćama Ivan se odvažno suočio i rješavao ih razborito i strpljivo. Uspjeh nije izostao, mada nije bio potpun. Da bi riješio spor u pogledu jurisdikcije i pretenzija dubrovačkog nadbiskupa, otišao je početkom 1248. u Dubrovnik gdje je u samostanu male braće održao sastanak s delegatima dubrovačkog nadbiskupa kako bi se izgladio spor, odnosno nesporazum u vezi s odlukom pape Inocenta IV, ali je samo uspio da svaka strana izabere svoje delegate koji će na novom zajedničkom sastanku proučiti i riješiti taj spor. O tom je sastanku napisan i poseban zapisnik 12. I 1248, koji je sačuvan.[27] Iz tog se zapisnika vidi da je nadbiskup dubrovački i dobar dio njegovih delegata bio iz Venecije. Iz jednog pisma dubrovačkog nadbiskupa papi od ožujka 1252(3)[28] vidi se da je Ivan Karpin dobro poznavao historijat barske nadbiskupije, a posebno argumente koje je stotinu godina ranije bio iznio pop Dukljanin. Upravljaču Dubrovnika naime, Veneciji, nije bilo stalo da dođe do mirovnog sastanka kako je bilo planirano na spomenutom sastanku 12. I 1248.[29]

[24] Postao je biskup oko 1190. Cf. Illyr. Sacr., VII, 17.

[25] Illyr. Sacr., VII, 36.

[26] P. Richard, Dictionaire d'histoire et de géographie ecclesiastique, III, 722.

[27] T. Smičiklas, Codex Diplomaticus, IV, str. 378.

[28] Illyr. Sacr., VII, 103.

[29] Cf. R. Ferri, o. c., str. 548. sl.

Vrhunac intriga protiv Ivana Karpina bio je početkom 1252. god., kad su mletački upravljači Dubrovnika organizirali napad na nj i zarobili ga, iako je vrlo brzo bio oslobođen. Ivan se žalio Svetoj Stolici, no dubrovački upravljači odbijali su svaku odgovornost i svaku istragu. Kad se pak i sam kralj Uroš zbog toga obratio papi, on je delegirao ankonskog nadbiskupa da povede istragu. Međutim, prije negoli je to bilo riješeno, umro je Ivan Karpin i postupak je prekinut. Malo nakon njegove smrti došao je u Bar delegat dubrovačkog nadbiskupa da uspostavi vezu s barskom crkvom, ali ga je Urošev brat istjerao iz grada i strogo mu zabranio svako dalje miješanje u poslove barske nadbiskupije. Godine 1255. održan je u Rimu sastanak delegata dubrovačke i barske nadbiskupije na kojemu su definitivno priznata prava barske nadbiskupije. Nakon toga je god. 1256. dubrovački nadbiskup, Mlečanin, morao dati ostavku i otići iz Dubrovnika.

Zadnja isprava koja spominje Ivana Karpina još živa napisana je 29. srpnja 1252.[30] Franjevački Martirologij i Hierarchia Catholica[31] vele da je Ivan preminuo 1. kolovoza 1252. Talijanski pisci kažu da se Ivan prije smrti vratio u Italiju što ničim ne dokazuju, niti kazuju mjesto njegova preminuća, dok domaći pisci vele, također bez dokaza, da je umro u Baru i pokopan u katedrali, eventualno u franjevačkom samostanu, ali je on nastao nakon Ivanove smrti.[32]

Farlati završava životopis Ivana Karpina ovim pohvalnim riječima: »Poslije njegove smrti toliko je poraslo poštovanje njegova imena i njegovih vrlina da su ga prozvali blaženim i ubrojili među muževe koji su se proslavili pobožnošću i svetošću«.[33] Ivanovo je ime uneseno u Franjevački Martirologij gdje za 1. kolovoza čitamo: »U Italiji spomen bl. Ivana iz Karpina, ispovjednika, koji je obavljao službu provincijala u Njemačkoj i Španjolskoj. Njega je Apostolska Stolica poslala kao svog izaslanika tatarskom vladaru. Svoju je zadaću sjajno obavio«.[34]

VAŽNOST IVANOVA DJELA

Imamo u vidu izvanredni pothvat Ivanov koji je kao istraživalac putnik, vršilac posebne misije i kao izvanredni pisac obavještavalac iskreno, na jednostavan i lagan način iznio ono što je čuo, vidio i doživio u obavljanju povjerenog mu zadatka. Njegov izvještaj nije čisto literarno djelo, a ni obični putopis. U tom ga nadilaze fra Vilim iz Rubruka i drugi diplomati i misionari srednjega vijeka koji su

[30] T. Smičiklas, o. c., IV, 503; Illyr. Sacr., VI, 104; VII, 40.
[31] I. Beschin, Mart. Franc., str. 289; C. Eubel, Hier. Cath., I, 92.
[32] Cf. G. Falzone, Fra Giovanni da Piano del Carpine, Palermo 1940; A. Orlini, Fra Giovanni da P. del Carpine ambasciatore, Miscelanea Franc., 43, str. 55—79 (1943); R. Ferri, o. c.
[33] Illyr. Sacr., VII, 41.
[34] I. Beschin, o. c., l. c.

svoje doživljaje na putovanjima iznijeli u lijepoj književnoj formi. Međutim, sa znanstvenog stanovišta Ivan ih sve nadilazi. Po ocjeni kritičara *Ystoria Mongalorum* znanstveno je djelo velike vrijednosti, višestrukog sadržaja, geografskog, povijesnog, etnološkog i strateškog. Još više, cilj Ivanova pisanja nije bio čisto znanstveno iznošenje onoga što je čuo i vidio nego i pragmatsko. Zadatak koji mu je papa Inocent IV postavio trovrsne je naravi, diplomatske (političke), vjerske i vojničke. Prva dva bila su očita i javna. Treći je bio diskretan i tajan. Mongolsko je carstvo naglo nastalo. Krajem XII i u prvoj polovini XIII stoljeća ono je proširilo svoju vlast na nepregledna prostranstva koja obuhvaćaju više od polovine Azije i Evrope. Zadrlo je u srce Evrope. Nema izgleda da će se zaustaviti. Pod Mongolima stenju mnogi kršćanski narodi. Kako god bili okrutni prema drugim narodima, naročito onima koji su im se opirali, Mongoli i njihovi vođe veoma se liberalno odnose prema vjerama. Izgledalo je da i sami traže bolju i prikladniju religiju od one koju su imali. Zbog toga Sv. Stolica i šalje fra Ivana k mongolskom kanu da s njime uspostavi veze, da odnos i postupak Mongola prema podjarmljenim kršćanskim narodima bude što bolji i da se i njih same uznastoji pridobiti za kršćanstvo.[35] Istina, u tome Ivan nije postigao uspjeha. Također je ostao bez uspjeha i pokušaj da se uspostavi kontakt između katoličke i ruske pravoslavne crkve. Ivan je međutim uvidio što bi trebalo sve poduzeti da se krene k cilju jedinstva. No zato minuciozno i vješto on obavlja treći zadatak. Taj se zadatak nazire u riječima: »Da sve pomno istraži i razvidi u mongolskoj zemlji, jer su na zapadu bili uvjereni da božjoj crkvi prijeti od Mongola neizbježna opasnost«.[36] Da se Evropa trgne iz sna, spremi na rat i osujeti namjere Mongola, Ivan je »pospanim zapadnjacima« iznio potanko sve što je vidio i čuo od vjerodostojnih svjedoka, u prvom redu o vojničkoj moći i organizaciji te strategiji osvajanja kod Mongola.

To djelo, ili kako sam pisac veli »povijest«, nije napisano za obični puk, nego za one kojima je povjerena dužnost da se brinu za spas Evrope. To su u prvom redu vladari i knezovi koji su ponajviše međusobno zavađeni. Stoga je svemu onome što je »marljivo i sustavno iznio« cilj da se knezovi ujedine, slože i naoružaju pa, u svoje vrijeme, zajednički udare na Mongole. Taj se cilj nije ostvario jednostavno zato što nije došlo do napada Mongola.

Ivanovo djelo sačuvalo je i do danas svoju vrijednost. U njemu je iznio važne podatke o mongolskim zemljama, običajima i djelima. Prije njega o Mongolima se vrlo malo znalo. Bilo je o njima vijesti, ali oskudnih, netočnih i pretjeranih,[37] o »užasima i strahotama što oni počinjaju«. Poslije Ivana, do najnovijih vremena, nitko o Mongolima nije donio toliko vijesti. G. Gombajew tvrdi otvoreno da bi

[35] Te su točke sadržane u papinu pismu i na njih se osvrće »zbog razjašnjenja« i kan u svom odgovoru papi. Vidi str. 107.
[36] Prolog, br. 3. Vidi str. 58.
[37] P u l l é, Hist. Mongalorum, 7—21.

se i danas teško moglo sastaviti djelo o Mongolima, o njihovoj vjeri, običajima, načinu života i njihovu ratovanju, koje bi nadvisilo Ivanovo izvješće.[38] Pullé, uspoređujući djelo Ivanovo i Marka Pola, doslovno veli: »Marko Polo dao je jedan interesantan opis Mongolije, ali pedeset godina poslije fra Ivana i s dosta neprovjerenih podataka koji su katkad i fantastični . . . Knjiga Marka Pola može se usporediti s putopisnim romanima, a knjiga fra Ivanova ima istu vrijednost kao i izvještaj jednog najmodernijeg istraživača«.[39] Marko Polo ima jedino prednost u tome što je obuhvatio više zemalja Dalekog istoka.*

Ivan je nadvisio sve kasnije pisce i u iznošenju genealogije Džingis-kana. Ni kod koga ne nalazimo točniji i potpuniji opis vojničke organizacije, kao ni tako jasan izvještaj o karakteru i ćudi Mongola. Veoma su važni Ivanovi podaci o međusobnim odnosima knezova istočne Evrope, kao i njihova odnosa prema Mongolima. On nam otkriva i živu trgovačku vezu između Evrope i Istoka. Isto tako nastojanja oko sjedinjenja ruske crkve s rimskom pokazuje nam u posebnom svjetlu.

YSTORIA MONGALORUM

SADRŽAJ

16. travnja 1245. uputio se minorit[40] fra Ivan Karpin s fra Stjepanom Čehom, također minoritom, kao papin legat iz Liona na istok. Put ga je vodio u srce Azije, u Mongoliju, gdje se nalazio veliki kan, gospodar i vladar mongolske države. U Češkoj mu pomaže poznanik i prijatelj otprije, kralj Venceslav IV. Njegovom preporukom kreće dalje u Vroclav gdje uzima za druga i tumača fra Benedikta Poljaka, člana istoga reda. Preko Krakova i Volinije poslanstvo stiže u Kijev gdje dolazi do sastanka s ruskim knezom, biskupima i drugim uglednim osobama. Poslanstvo ostavlja Kijev 3. veljače 1246. Zbog bolesti ostaje fra Stjepan u Kanjevu. Ivan i Benedikt uz pratnju tatarske straže prelaze Dnjepar, Don, Volgu i Ural. Zaustavili su se nekoliko dana najprije kod vojskovođe Korenze, koji s nekoliko ti-

* Opreznost u iznošenju događaja i provjeravanje svega onoga što je čuo i vidio velika je Ivanova odlika. Jednostavno zapanjuje kad znamo kolikim netočnostima, fantazijama i mitovima obiluju djela kod pisaca ove vrste i prije i poslije Ivana. Oprezno i s nepovjerenjem iznosi čudna ponašanja nekih grupa ljudi i deformirane tjelesne oblike nekih naroda, ali ništa čudno za uvjerenje i mentalitet onoga vremena. To se u našoj kulturi vuče od Herodota pa sve do prošlog vijeka. U mongolskoj je vojsci bilo svakovrsnih plemena i naroda, raznih oblika i boja, pa su Evropljani među njima vidjeli i »psoglavce«. Ušli su i u pjesmu, kod nas i kod drugih.

[38] Melanges Asiatiques, 650; Cf. Yule-Cordier, Cathay, I, 155.

[39] Pullé, o. c., str. 34.

[40] Mali brat, franjevac.

suća vojnika čuva zapadnu granicu mongolske države, zatim kod još većega po činu, Batu-kana, koji je bio poharao Poljsku, Moravsku i Ugarsku. On ima svoje sjedište na Volgi. Pod njim je sav zapadni dio mongolske države. Na Uskrs 4. travnja Batu-kan otpušta poslanstvo koje odlazi k velikom kanu u Mongoliju. Ivan sa svojom pratnjom stiže u središte Mongolije, u kanovo sjedište zvano Horda Syra, 22. srpnja i prisustvuje krunjenju Kujuka za velikog kana 24. kolovoza. Nakon kanova odgovora papi, Ivan započinje sa svojom pratnjom dugi i težak povratak 13. studenoga 1246. Vraća se gotovo istim putem. K Batu-kanu stiže 3. svibnja 1247. Zaustavlja se kod Korenze, prelazi velike rijeke južne Rusije i stiže sretno u Kijev gdje s uspjehom razgovara s predstavnicima ruskog pravoslavnog episkopata. Odavde preko Poljske, Njemačke, Belgije i Champagne stiže u Lion k papi u mjesecu studenom 1247. Papi izručuje kanovo pismo i izvješćuje o svom putu i uspjehu.

PODJELA DJELA

Svoje putovanje s vjernim opisom običaja i života Mongola, naročito detaljnim opisom ustrojstva mongolske države, vrsta oružja i načina ratovanja Mongola iznio je Ivan u djelu koje nosi naslov *Ystoria Mongalorum*. U autorstvo i autentičnost tog djela nitko ne sumnja.

To je djelo napisao Ivan dok je još bio na putu, po svoj prilici u Rusiji (Kijevu) god. 1247. Međutim, kako mnogi nisu vjerovali ne samo u ono što on piše nego ni u činjenicu da je uopće bio kod kana u Mongoliji, odlučio je da djelo dopuni i potkrijepi dokazima i pozivanjem na nebrojene svjedoke koje je na svom putovanju susreo. Mnogi su od njih bili poznati samim čitaocima; bili su to trgovci iz Poljske, Rusije, Austrije, Njemačke, Italije, Carigrada itd. Zbog toga ubrzo izlazi drugo izdanje, potpunije i sređenije, u kojem se uz sav prijašnji sadržaj nalazi dodatak koji govori o svim zemljama kroz koje je prolazio, o gradovima u kojima je bio i o osobama koje je vidio na putu, kako bi time potkrijepio istinitost svoga pothvata. To je deveto poglavlje djela. Prvo izdanje imalo je osam poglavlja.

Djelo započinje prologom u kojemu Ivan iznosi razlog svoga pisanja.

U prvih pet poglavlja Ivan prikazuje geografske osobine i opće povijesne prilike Mongola prije 700 godina. Opisao ih je znanstveno.

Dalja tri poglavlja posvećena su umijeću ratovanja. Tako su stručno obrađena da su mnogi bili uvjereni da je Ivan prije stupanja u franjevački red bio vitez i iskusan ratnik.[41] Ta su tri poglavlja pobudila najviše interesa i najviše su cijenjena.

[41] Vidi str. 78.

Za deveto smo poglavlje već kazali kako je nastalo i što sadrži. Obuhvaća trećinu knjige s više interesantnih podataka iz prošlosti ruskoga naroda i života samog autora.

IZVORI

Izgleda da se fra Ivan u pisanju svoga djela nije služio nikakvim izvorom. Tek na jednom mjestu spominje svjedočanstvo sv. Izidora iz Španjolske.[42] Vjerno iznosi ono što je sam svojim očima vidio ili izravno čuo od svjedoka koji su dostojni povjerenja. Na to se više puta poziva.[43] Vrijedno je spomenuti kralja Venceslava i kneza Vasilija koji su svojim savjetom pridonijeli uspjehu Ivanova putovanja, nadalje Kuzmu, kanova zlatara, zatim klerike Rutene i Ugre na kanovu dvoru koji su mu otkrili mnoge tajne vojničke naravi. Vjerodostojnost onoga što je čuo, pa radilo se i o nekim bajkama, iznosi na ovaj način: »Kako su nam kazali — kazivali su nam kao istinito, uvjeravali su nas da je zaista tako.«

AUTOGRAFI, IZDANJA I PRIJEVODI

Usmeni i pismeni izvještaj Ivana Karpina veoma je oduševio papu Inocenta IV. Izvještaj je umnožen i razaslan crkvenim i svjetovnim poglavarima u Evropi. U kratko vrijeme naglo se raširilo Ivanovo djelo i postalo najčitanije kroz dugo vremena. Najbolje nam to potvrđuju brojni kodeksi, prijevodi i izdanja. Imade kodeksa iz XIII stoljeća i nadalje. Jedni donose sadržaj prvog izdanja s osam poglavlja, a drugi onaj opširniji s devet poglavlja. Nakon izuma tiska o Karpinovu se putopisu razvila bogata literatura na mnogim evropskim jezicima, a posebno na francuskom, engleskom, njemačkom, ruskom, nizozemskom i poljskom. Među najbolja kritička djela o Karpinovu putopisu u našem stoljeću ubrajamo izdanje P. Anastazija van den Wyngaerta god. 1929[44] i Pulléovu knjigu Historia Mongalorum iz god. 1956.

RUKOPISI PRVOG IZDANJA

1. Pariški, Nacionalna biblioteka, Colbert. 2477. Kožnat, iz XIV st. = P.
2. Bečki, Carska biblioteka, 521. Kožnat, iz XIV st. = B.
3. Bečki, Carska biblioteka, 360. Kožnat, iz XIV st. = V.
4. Londonski, Britanski kraljevski muzej, 13 A. Kožnat, iz XIV st. = L.

[42] Poglavlje V, 33.
[43] Poglavlje I, 3, 4; VIII, 15; IX, 52.
[44] Sinica Franciscana, vol. I, 1—130.

5. Torinski, Nacionalna biblioteka, MLXVI. Kožnat, iz XIV st. = T.
6. Oksfordski, Biblioteka Bodl.-Digby, 11. Kožnat, iz XIV st. = O.
7. Hanoverski, Kraljevska biblioteka, 623. Papirnat, iz XVII st.
8. Hanoverski, Kraljevska biblioteka, 624. Papirnat, iz XVII st.
9. Pariški, Nacionalna biblioteka Dupuy, 686. Papirnat, iz XVII st.
10. Turnejski, Biblioteka, 5. Martini.[45]

RUKOPISI DRUGOG IZDANJA

1. Kembričski, Corpus Cristi College, 181. Kožnat, iz XIII st. = C.
2. Lieški, Sveuč. biblioteka, 104. Kožnat, iz XIV st. = U.
3. Vinc. Bellovacensis u Speculum Historiae. = S.
4. Utreški, Sveuč. biblioteka, 737. Papirnat, iz XV st.[46]

P. Anastazije van den Wyngaert priredio je izdanje fra Ivanova djela *Ystoria Mongalorum* prema rukopisu C uz neke nadopune i izmjene uzete iz izdanja Vincencija Belovacenskog (rukop. S) i nekih drugih rukopisa. Nije ništa premještao, već samo uzeo važnije varijante koje su mu se činile boljima. Poglavlje je označio nazivima i rimskim brojevima.

U prijevodu smo se držali njegova izdanja, ali ne ropski, već pazeći na duh jezika i na autorovu misao.

IZDANJA

Vincentius Bellovacensis, Opera. Speculum naturale. Speculum doctrinale. Speculum morale. Speculum historiale.

Hacluyt, Libellus historicus Johannis de Plano Carpini, qui missus est Legatus ad Tartaros anno 1246 ab Innocentio quarto Pontifice maximo, I, London 1598.

D'Avezac, Relation des Mongols ou Tartares par le Frerè Jean du Plan de Carpin de l'Ordre des Freres Mineurs, Legat du Saint Siège Apostolique, nonce en Tatarie pendant les années 1245, 1246 et 1247 et Archevêque d'Antivari, Paris 1838.

Isto izdanje izišlo je kao IV svezak Geografskog društva u Parizu 1839. pod naslovom Recueil de Voyages et de Mémoires publié par la Société de Géographie, t. IV, Paris 1839.

C. R. Beazley, The Texts and Version of John de Plano Carpini and William de Rubruquis as printed for the first time by Hakluyt in 1598 together with some shorter Pieces, London 1903.

[45] Sinica Franciscana, vol. I, str. 12—13.

[46] Isto, str. 13—15.

G. Golubovich, Fr. Giovanni da Piancarpino. Note ed osservazioni per una nuova edizione critica della sua relazione sui Tartari, u Biblioteca Bio-bibliographica della Terra Santa et dell Oriente Francescano, I, Quaracchi 1906.

G. Pullé, Historia Mongalorum. Viaggio di F. Giovanni da Pian del Carpine ai Tartari, Studi Italiani di Filologia Indo-Iranica, IX, vol. IX, Firenze 1913.[47]

NAJVAŽNIJI PRIJEVODI

Opera dilettevole da intendere nella qual si contiene doi intinerarij in Tartaria pel alcuni frati dell'ordine minore e di San Domenico, cioè frate Giovanni e frate Simone mandati dal papa Innocentio IV, nella detta provincia di Scithia per ambasciatori. Stampata in Venegia per G. Antonio de Nicolini da Sabio, nell'anno MDXXXVII. A di 17 ottobrio.

Due viaggi in Tartaria, per alcuni Frati dell'ordine Minore e di San Dominico, mandati da Papa Innocentio IV. nella detta provincia per Ambasciatori l'anno 1247, Venetia 1559.

Hacluyt, The principal Navigations, Voyages, Traffiques, and Discoveries of the English nation . . ., London 1598.

A. W. Pollard, The Travel of Sir John Mandeville, London 1900.

C. R. Beazley, The Texts and Versions . . ., London 1903.

Astley, The Travels of John de Plano Carpini, and other Friars into Tartary, in the Year 1246 . . ., 1745—1747.

Bergeron, Voyages très curieux, par les RR. PP. Jean du Plan Carpin, Cordelier et N. Ascelin, Jacobin: Envoiez en qualité de Légats Apostoliques et d'Ambassadeurs de la part du Pape Innocent IV. vers les Tartares . . ., Paris 1634. Drugo izdanje La Haye 1739.

Bernard, Recueil de Voyages au Nord contenant divers mémoires très utiles au Commerce et à la Navigation, Amsterdam 1715.

Van der Aa, Seer Aanmerkelijke Reys- Beschrijvingen van Johan du Plan Carpin . . ., Leyden 1706.

Sobranie putečestvij k Tataram i drugim vostočnim narodom v XIII, XIV i XV stoletijah, Petrograd 1825.

Johann de Plano Carpini und anderer Mönche Reisen nach der Tartarey, im Jahre 1246 . . ., Leipzig 1750.

Malein, Johann de Plano Carpini: Istorija Mongalor. Viligelim de Rubruk: Putečestvie v vostočnija strani, Petrograd 1911(1).[48]

[47] Isto. str. 19—20.
[48] Cf. Sinica Franciscana, vol. I, str. 20—23.

Wadding, Annales Minorum, III, 118—25.
De Gugernatis, Orbis Seraphici. De Missionibus, I, Roma 1689.
Voyages de Jean de Plano Carpini en Tartarie, Historie générale de Voyages ..., Paris 1749—61.
Farlati, Illyricum Sacrum, Venetiis 1751—1819, t. VI—VIII.
Sprengel, Geschichte der wichtigsten geographischen Entdeckungen.
G. Gombojew, Randbemerkungen zu Plano Carpini, Povij.-filoz. vjesniku Carske akademije, Petrograd 1856, t. XII, 374—86.
M. da Givezza, Storia universale delle missioni francescane, Roma 1857, t. i, 324—47.
D. d'Istria, Russes et Mongols — Jean de Plan Carpin, Revue des deux mondes, 1872, t. 97, 800—832.
Fr. Liverani, Fra Giovanni de Pian di Carpine nel contado di Magione, viaggiatore e descrittore di Tartaria e Mongolia nel secolo XIII, Perugia 1879.
W. W. Rockhill, The Journey of William of Rubruck to the Eastern Parts of the World. 1253—1255..., London, Hakluyt Society, MDCCCC.
P. Schlager, Beiträge zur Geschichte der kölnischen Franziscanerprovinz in Mittelalter, Köln 1904.
C. R. Beazley, The Dawn of modern Geography, Oxford 1901, t. II, 275. sl.
H. Matrod, Notes sur voyages de Frère Jean de Plan-Carpin, Etudes Franciscaines, 1912, t. XXVII, 57—71.
G. Fatini, Un precursore di Marco Polo, Revista d'Italia, 1915, maggio, 659—708.
H. Cordier, Histoire générale de la Chine, t. II, 389—92.
M. Bihl, De Fr. Iohanne de Plano Carpinis, conventus Mentensis fundatore, anno 1230, AFH XVIII, 1925, 289—91.
P. Mg. Orlini, Fr. Giovanni da P. del Carpino, Miscelanea Franciscana, vol. 43, str. 55—79.
G. Bastianini, Ambascerie francescane in Mongolia, Miscelanea Franciscana, vol 47, f. I—II, str. 156.
R. Ferri, O Ivanu Karpinu i njegovom putopisu iz XIII stoljeća, Riječka revija, XV, 6—7, 1966, str. 543—552.

MONGOLI

Mongoli pripadaju velikoj rasnoj grani mongoloida. Tu spadaju, uz Mongole kao najtipičnije predstavnike mongolske rase, Tibetanci, Kinezi, Mandžurci, Korejci, Japanci i mnogi narodi i plemena Stražnje Indije. Mongoli s Turcima i Tunguzima tvore posebnu altajsku skupinu. Ta su tri naroda tijesno povezana po načinu života i običajima.

Mongoli odavno nastanjuju stepske predjele koji graniče na jugu s pustinjom Gobi, a na sjeveru prelaze planine Altaj i Kangaj. Pravi su Mongoli Bordžigene nomadi. Njihov iskonski teritorij omeđuju rijeke Orkhon, Onon i Kerulen u sjevernoj Mongoliji. Narodi mongolskog jezika javljaju se davno prije pisane povijesti. To su Sien-Pei, Juan-Juan i Avari. Kineski anali spominju Mongole u sedmom stoljeću n. e. za vrijeme dinastije Tang pod imenom Mong-wu. Na početku X stoljeća dolaze pod nazivom Mong-kou, a za dinastije Leao (926—1125) kao Meg-kou-li.[49]

U XII stoljeću stali su se pokretati Tatari, Merkiti i Kereiti, srodnici Mongola, iz centralne stepske Azije. Dalje na zapadu, u predjelu Ilija, Essiq-Kula i Kašgarije osnovaše jako carstvo Kitati koje muslimanski izvori nazivaju Qara-Khitai.[50]

Mongoli su djelomično pastiri, djelomično lovci. U XII stoljeću bilo je više pokušaja kojima je bio cilj ujedinjenje neukroćenih i poludivljih plemena. Prvi kojemu je to svestrano uspjelo bio je Temučin,[51] sin Jesigeja, starješine malog mongolskog plemena Qiyata. Rodio se god. 1162[52] u Dulun-Boldagu. Mladost mu je bila burna. Nakon očeve smrti pleme se rasulo. No, Temučinu uspijeva ponovo združiti razne klanove. Godine 1196. izabrali su ga Mongoli za svoga kana. Temučin je tada uzeo naziv Džingis-kan.[53] U savezu s Keraitima vodio je rat protiv stanovnika sjeverne Kine i mnoga mongolska plemena uspio bilo privući, bilo pokoriti. Protiv neprijatelja i otpadnika bio je strašan. S 18 tisuća vojnika nadvladao je 30 tisuća protivnika god. 1188. Poražene je bacio u kotlove vruće vode. Pri kraju XII stoljeća upokorio je Tatare, Merguele i Najmane (1192—1200). Neka su se mongolska plemena bila udružila protiv njega, ali su ih Bordžigene (pravi Mongoli) svladali. Džamuka, vođa pobune, pobjegne Keraitima gdje ih je uspio nagovoriti da prekinu savez s Temučinom. Temučin ih napadne god. 1203. i pobijedi, a zemlju im prisvoji.

Nakon uspješnih ratova protiv Tatara i Keraita Temučin ili Džingis-kan sazove godine 1206. Kuriltaj, skupštinu svih plemena, koji ga proglasi kag-kanom, tj. vrhovnim kanom (vladarom). Zastava mu je bila od bijela platna s devet repova planinskog goveda jaka. Neki stari svećenik prorokova da je »vječno plavetno nebo posvetilo Džingisa za vladara i pobjednika«. U to su Mongoli bili duboko uvjereni.

Pošto je ujedinio sve Mongole i postao kag-kan, započinje epopeja nezaustavljivih Džingisovih osvajanja. U kratko vrijeme poko-

[49] Cf. Sinica Franc., I, str. XLIV; Enciclopedia Cattolica, VIII, stup. 1285.

[50] Isto.

[51] Tämŭgin. Za mongolska imena koja nisu uobičajena u hrvatskom jeziku transkribirana su analogno drugim transkripcijama.

[52] Prema Pelliotu oko 1167, prema Wyngaertu god. 1162. Sinica Franc., I, XLIV.

[53] Jaki kan.

rio je mnoge velike i kulturne narode i stvorio po prostranstvu najveće carstvo do tada. Godine 1209. upadne u Kinu. Godine 1215. osvoji Peking (Kambelek). Do god. 1215. osvojili su Mongoli Kinu do rijeke Hoang-Ho. Karakitajce je svladao Džingis-kan god. 1218, a slijedeće godine upada u turski Horezm i osvaja redom Djend, Otrar, Bukharu i Khivu. Opustošio je Afganistan i Hurasan. Uništio cvjetajuće gradove Balh, Nerw, Nišapur i Herat, a njihove stanovnike pobio. Zatim je svladao Alane, Kumane, Turke, Bugare na Volgi, Uguze i na Uralu Baškire.

Mongoli su se još nalazili na niskom stupnju kulture. Nisu poznavali agrikulturu ni gradski život. Bili su samo stočari i lovci, pa im je bio ideal uništiti zasijana i obrađena polja i pretvoriti ih u pašnjake za svoju stoku. Mongoli su bili veoma okrutni, prezirali su život i mrzili druge narode.

Džingis-kan je umro 18. kolovoza 1227. Izdizao se iznad moralnog stanja svoga naroda. Bio je razborit, prožet duhom odgovornosti i plemenitim osjećajima. Unio je red i mir među Mongole zahvaljujući svojoj strogosti i pravdi. Proglasio je svečano svoj »yassaq«, odredbu za sve podložnike: smrtnu kaznu za teške prekršaje kao što su krađa, laž, preljub. I neposluh je strogo kažnjavao. Yassiq je veoma utjecao na život i mišljenje Mongola, kao i mnogih naroda Mongolskog Carstva.[54]

Pred svoju smrt Džingis je podijelio carstvo među svoju djecu. Imao je četiri sina. Najstariji Džudža umro je prije njega u Saraju na Volgi. Džudžu je naslijedio njegov sin Batu koji je upravljao velikom pokrajinom zvanom Kipčak. Prostirala se od Ukrajine do Urala. Drugi Džingisov sin Čagataj naslijedio je istočni i zapadni Turkestan. Sjedište mu je bilo u Almaligu. Treći sin, Ogotaj, dobio je pokrajine Tabarzataj i Imili u centralnoj Aziji. Četvrti sin Tuluj, prema mongolskom običaju postavljen je za upravitelja horde u Karakorumu i dobio zadatak da na jujgurskom jeziku sastavi zakonik koji nazivaju Ulog Yassa.

Na Kuriltaju god. 1229. izabran je za kag-kana treći Džingisov sin Ogotaj. Po naravi je bio bistar i spretan. Shvatio je da je za Mongole potrebna jaka državna organizacija. Nastavio je osvajanje tuđih zemalja po primjeru svoga oca. Stao je prodirati u južnu Kinu i poslao dvije ekspedicije na Koreju. Na zapadu je podvrgao Perziju i velike dijelove Rusije. Osvojio je god. 1240. Kijev i provalio u Poljsku, Šlesku, Moravsku i Ugarsku. Pred njim je strepjela srednja Evropa. Te je pohode vodio Batu-kan, Ogotajev sinovac. Evropu je tada spasila nenadana Ogotajeva smrt. Zbog toga su se zapadne mongolske čete povukle iza Karpata god. 1242.

Mongoli su se spremali za napad na Evropu. To bi bili izveli da su imali vrhovnog kana. Bez kana su bili nekoliko godina. Tek god. 1246. izabraše Kujuka (Gijika), kojega je 1248. naslijedio Mengke,

[54] C. d'Ohsson, Histoire des Mongols, vol. 4, Haag 1834.

sin Tuluja. Za vrijeme Kujukova izbora i nešto prije toga dolazi fra Ivan Karpin u svoju misiju među Mongole. Vijest, naime, da Džingis i njegovi sinovi cijene kršćanstvo, čak da su razne kneginje, među kojima i Tulujeva žena, bile kršćanke, kao i mnogi službenici na mongolskom dvoru, doprla je na zapad. Zato papa Inocent IV želi uspostaviti vezu s Mongolima. Namjera je papina bila da se razvidi kakve su mogućnosti širenja kršćanstva kod Mongola, nadalje da se zauzme za kršćane koji su stenjali pod njihovom vlašću, da ih odvrati od napada na Evropu, a privoli na napad protiv muslimanskih knezova na Bliskom istoku i time olakša pitanje Svete Zemlje. Uz to, trebalo je i što više doznati o životu i vojevanju Mongola. Uz Svetu Stolicu i francuski je dvor stupio u vezu s Mongolima preko fra Vilima iz Rubruka.

Mongoli su poštivali sve vjere kako se ni jednom boštvu nebi zamjerili. Kršćanstvo su stavljali uz bok budizmu i konfucionizmu, iako je u ono vrijeme u Mongoliji i u Kini broj kršćana bio neznatan u usporedbi s tim velikim religijama centralne i istočne Azije.

Kag-kan Mengke bio je odlučio da sruši kalifat Abasida u Bagdadu i što jače učvrsti svoje golemo carstvo. Također je želio proširiti vlast i nad još neosvojenim krajevima Kine. Zadatak da osvoji Bagdad dobio je njegov brat Hulagu, a drugi brat Kublaj imao je pokoriti Kinu i Japan. Mongoli su osvojili Bagdad god. 1257, opustošili Babiloniju i uništili Ismaelite. Egipat nisu uspjeli osvojiti. Također im nije uspio napad na Japan.

Nakon Mengkove smrti god. 1259. započinje cijepanje i raspadanje mongolskog carstva. Kublaj se proglasio kag-kanom i svoje sjedište smjestio u Kini, gdje su se Mongoli, kao manjina, ubrzo izgubili među Kinezima. Pače, iskonski mongolski dijelovi potpadoše pod kinesku vlast. Svjedok je toga procesa mletački putnik Marko Polo. U drugim dijelovima mongolskog carstva proglasili su se vrhovnim vladarima razni vojskovođe. U prapostojbini Mongola vlada kag-kan Alloug-kan, u Perziji je vlast ugrabio Abagha, a Batu-kan u Kipčaku ili Zlatnoj Hordi, koja je obuhvaćala dijelove Rusije, Sibira i Kazakistana. Ti kanati potpadoše pod utjecaj raznih vjera i kultura. U Kini je prevladao konfucionizam, a u centralnoj Aziji islam.

Zbog unutrašnjeg trvenja mongolska je vlast u XIV stoljeću postepeno nestajala u Kini, Perziji i Kipčaku.

U drugoj polovini XIV stoljeća pošlo je za rukom Timur Lenku da okupi pod svoju vlast najveći dio nekadašnjih Džingisovih zemalja. Ali to nije bilo mongolsko već više tursko carstvo, iako se Timur zanosio predajom Džingis-kanovih potomaka. Zadnji potomci Timurida tek su skromni knezovi u nekim dijelovima Azije na kraju XV stoljeća.

Najveći dio mongolske zemlje i Mongola dospio je pod politički, kulturni i vjerski utjecaj Kineza. Nadiranjem Rusije u Sibir i Daleki istok raste utjecaj Rusije na Mongole.

FRA BENEDIKT POLJAK

Malo znamo o njemu. Po narodnosti je Poljak. U analima male braće jedva mu se spominje ime. Kad je fra Ivan Karpin pošao k mongolskom kanu i prošao kroz Vroclav, uzeo ga je za druga u poslu i tumača na putu. Po završetku zadatka, fra Benedikt je u Kölnu iznio i objasnio tok putovanja i doživljaja nekom prelatu koji se zanimao za povijest. Taj je izvještaj zatim dodan knjižici koju je Ivan Karpin sastavio o Mongolima.

Benediktov je izvještaj vrijedan. Razjašnjava neka mjesta Ivanova putopisa. Izvještaj je prvi put izdao D'Avezac godine 1838. zajedno s Ivanovim opisom putovanja. U našem stoljeću objelodanili su ga P. Anastazije van den Wyngaert[55] i G. Pullé.

Benediktov izvještaj nalazimo u dva do sada poznata kodeksa: pariškom, koji se nalazi u Nacionalnoj biblioteci Colbert, 2477 (P) i bečkom, u Carskoj biblioteci, 512 (B).

Donosimo prijevod izvještaja prema izdanju P. Anastazija van den Wyngaerta. Osnova je ovoga izdanja kodeks B, upotpunjen i osvijetljen dijelovima iz kodeksa P.

IZVJEŠTAJ FRA BENEDIKTA POLJAKA

1. Godine Gospodnje 1245. posla gospodin Papa brata Ivana, reda male braće, nadimkom Karpina,[56] s još jednim bratom istoga reda[57] k Tatarima. Na Uskrs[58] fra Ivan krene na put iz Liona gdje je tada Papa boravio. Pođe put Poljske gdje je u Vroclavu uzeo sa sobom za druga u poslu primljena zadatka i za tumača — fra Benedikta po narodnosti Poljaka, člana istoga reda. Uz pomoć poljskoga kneza Konrada stigoše u ruski grad Kijev koji se sada nalazi pod tatarskom vlašću.[59] Upravljači toga grada dadoše im propusnicu i pratnju za šest dana. Pratnja ih otprati do prve tatarske stražarnice, gdje započinje kumanska zemlja.

2. Kad su stigli u prvu tatarsku pograničnu postaju, odmoriše se malo i podijeliše darove zapovjednicima postaje, jer su to tražili kad su dočuli da su papini poslanici. Zbog bolesti morade jedan brat ostati. Naprijed krenu fra Ivan i fra Benedikt tatarskim konjima i s tatarskom pratnjom k drugoj postaji. Konje, kojima su stigli iz Kijeva s vodičima od onamo ostaviše na prvoj postaji kako im je bilo naređeno. Tako su na svakoj idućoj postaji ostavljali dotadašnju pratnju i konje, a dobivali drugu pratnju i odmorene konje.

[55] Sinica Franciscana, vol. I, str. 135—143.
[56] Naime, iz Pian de Carpinija.
[57] Zvao se Stjepan Čeh (Stephanus Bohemus) prema Kronici franj. reda. Cf. Anal. Francesc., II, 71; III, 266.
[58] 16. travnja.
[59] U ono vrijeme kad je autor pisao.

3. Treći dan, potom, stigoše do komandanta vojske koji je zapovijedao s osam tisuća vojnika. Njegovi su službenici također zatražili darove i kad su ih primili, odveli su ih k njemu. Zvao se Korenza. On ih upita za uzrok putovanja i za sadržaj njihova zadatka. Kad je to saznao, dodijelio im je od svojih vojnika tri Tatarina koji će ih na putu opskrbljivati konjima i hranom od jedne do druge vojničke postaje dok ne stignu do Batu-kana, jednog od prvaka tatarskih vojnih starješina. On je poharao Ugarsku.

4. Negdje na sredini puta prešli su preko rijeke Dnjepra i Dona. Put su svladali u više od pet sedmica, naime, vrijeme od nedjelje *Invocavit*[60] do velikog četvrtka,[61] kad su upravo dospjeli k Batu-kanu. On se nalazio na velikoj rijeci Ethilu,[62] koju Rusi nazivaju Volga, za koju se vjeruje da je isto što i Tanais.

5. I Batu-kanovoj posluzi udijeliše darove, jer je tražila, i to četrdeset dabrovih krzna i osamdeset jazavčevih. Ti su darovi prošli između dvije vatre, a isto tako su morala učiniti i braća. Takav je, naime, običaj kod Tatara. I poslanici i darovi imaju se pročistiti prolazom između dvije vatre. Iza vatre nalazila su se kola sa zlatnim kipom kana. Tom se kipu mora svaki pokloniti. Međutim, braća to nijesu htjela učiniti pa su bila prisiljena da se samo glavom naklone prema kipu. Batu-kan je pažljivo saslušao poslanstvo od riječi do riječi i otpremio ga nakon pet dana, naime na uskrsni utorak, dalje k sinu velikog vladara (kana), po imenu Kujuk-kanu. On se nalazio u pravoj postojbini Tatara. Uručio je i svoje pismo i poslanstvu dodijelio za pratnju vođe puta, već spomenuta tri Tatarina.

6. Batu-kan ih je otpustio. Krenuše naprijed opasavši se čvrsto da im je lakše jahati. Nakon dva tjedna iziđoše iz kumanske zemlje u kojoj se nalazilo mnogo pelina. Ta se zemlja nekoć zvala Pont, i o njoj je Ovidije pjevao: »*Tristia per vastos horrent absynthya campos*«.[63] Dok su braća putovala kroz Kumaniju, s desne su strane imali zemlju Saksonaca za koje držimo da su Goti — po vjeri kršćani — zatim Alane, također po vjeri kršćane. Nadalje Kazare, također kršćane. Kod njih je grad Orman, veoma bogat, koji su Tatari osvojili tako da su na nj naveli rijeke. Nadalje Čirkase koji su također kršćani i naposljetku Gruzijce. I oni su kršćani.

7. S lijeve su im strane u Rusiji bili Mordvinci, pogani koji odstraga briju glavu, zatim Bileri, pogani, Baškiri ili stari Ugri, nadalje Kinokefali, narod koji ima glavu sličnu psu, i Parositi. Oni su malih usta zbog čega ne žvaču, već srču tekuću hranu i udišu paru dok kuhaju meso i voće.

[60] Ta je nedjelja bila 25. veljače.

[61] 5. travnja.

[62] Stari su klasični pisci držali da se Tanais (Don) i Volga (Atlia, Ethil) u donjem toku sastaju i izlijevaju u Azovsko more.

[63] O v i d i j e, Epistulae, I, knj. 3.

8. Na kraju Kumanije prijeđoše rijeku Jarak (Ural) i uđoše u zemlju Kanđita. Kroz nju su putovali dvadeset dana. Tu su rijetko viđali i susretali ljude. Nailazili su na mnogo slanih jezera i rijeka. Prolazili su osam dana kroz sasvim pustu, izgorjelu i pjeskovitu pustinju. Nakon kanđitske zemlje uđoše u Tursku (Turkestan), gdje su tek naišli na velik grad po imenu Jankint. Putovali su deset dana. Stanovnici su te zemlje muslimani. Nakon Turske uđoše u zemlju zvanu Crna Kina (Karakitaj). Njezini su stanovnici pogani. Ondje nisu vidjeli grada. S lijeve im je strane bilo more, za koje mislimo da je Kaspijsko. Dalje od Karakitaja leži zemlja Najmana u kojoj nisu našli ni grada ni naselja. Najmani su nekad gospodarili nad Mongolima.[64] Nakon toga uđoše u zemlju Tatara, i to na dan sv. Marije Magdalene,[65] gdje su našli vladara u prostranom naselju koje nazivaju Syra Horda. Ondje su se zadržali četiri mjeseca i prisustvovali izboru Kujuk-kana za vladara nad svim Tatarima.

9. Isti je brat Benedikt u živoj riječi priopćio kako su obojica ondje vidjela oko pet tisuća ljudi, bogataša i poglavica, koji su bili odjeveni na prvi dan izbora u prekrasne baldahine. Ali ni sutradan, kad su došli na izbor odjeveni u bijeli baršun, nisu izabrali vladara, nego je tek treći dan uspio izbor. Tad su bili odjeveni u odijela od crvena baršuna. Isti je brat govorio o tri tisuće poslanika koji su se ondje bili sakupili sa svih strana svijeta. Oni su vladarskom dvoru nosili odgovore, pisma, danak i razne bogate darove od svojih vladara i naroda. Spomenuta braća morala su, kao i svi drugi poslanici, obući iznad vlastitog odijela ili tunike još prekrasno odijelo od baldahina, jer nijedan poslanik ne može vidjeti izabranog i okrunjenog tatarskog vladara ako nije dolično i bogato odjeven.[66]

10. Uveli su ih u Hordu Syra, naime u vladarevu postaju, gdje su ugledali kana obučena u sjajno odijelo, na prijestolju posred šatora. Prijesto je sav blistao od srebra i zlata. Povišen je i ograđen. Na nj se uspinjalo stepenicama s četiri prilaza. Tri su prilaza s prednje strane podnice. Po srednjem prilazu uzlazio je i silazio samo vladar, a po bočnim velikaši, moćnici i gospoda. Četvrti je prilaz otraga, a služi za carevu majku, ženu i rođake. Slično je i Horda Syra imala tri ulaza. Srednji, najveći i najljepši među njima, uvijek otvoren i bez čuvara, služio je samo za vladara. On je jedini kroza nj ulazio i izlazio. Ako bi tko drugi onuda ušao, ubili su ga bez opoziva. Ostala dva ulaza, bočna, služila su za ostale. Učvršćena su i stalno pod naoružanom stražom. Kroz njih su ljudi ulazili sa strahopoštovanjem i iz bojazni od kazne, ako se ne bi držali reda i discipline.

11. Treći dan carski službenici i prevodioci saslušali su poslanstvo gospodina Pape zrelo i promišljeno uz obostrana pitanja i objašnjenja. Nakon toga su braću poslali k carevoj majci koju su našli na

[64] Cordier, Histoire générale de la Chine, II, 196—8.
[65] 22. srpnja.
[66] Cf. Salimbene, Cronica, 207.

drugom mjestu, u velikom i krasnom šatoru. Ona je kudikamo uljudnije i prisnije s njima vodila razgovor. Nakon toga poslala ih je k sinu. Dok su se ondje nalazili, često su se susretali i družili s Gruzijcima koji su bili u tatarskoj službi.[67] Tatari su ih vrlo cijenili jer su okretni i hrabri. Oni se nazivaju Gruzijci ili Georgijci po svetom Georgiju (Đorđu, Jurju), kojega zazivaju kad se bore.[68] To je njihov zaštitnik i slave ga više nego kojeg drugog sveca. Služe se grčkim jezikom u obredima i Svetom pismu. Njihova se obitavališta i kola raspoznavaju po križevima. Iako su među Tatarima, drže se u službi božjoj grčkog obreda.[69]

12. Kad su obavili zadatak poradi kojega su došli, vladar ih je otpustio i uručio im pismo za gospodina Papu, zapečaćeno kanovim pečatom. Vraćajući se na zapad putovali su zajedno s poslanicima babilonskog sultana petnaest dana. Potom su se od njih oprostili, jer su krenuli prema jugu, a oni su se uputili prema zapadu. Kod Kölna su prešli Rajnu i vratili se gospodinu Papi u Lion. Izručili su mu pismo tatarskog vladara kojeg prijevod glasi ovako.[70]

POČETAK POVIJESTI MONGOLA KOJE NAZIVAMO I TATARIMA

UVODNA RIJEČ

1. Svim vjernim kršćanima do kojih dopre ovaj spis brata Ivana iz Plano Carpina (Piano di Carpini), reda male braće, poslanik Apostolske Stolice kod Tatara i drugih naroda na istoku želi božju milost na ovom svijetu, a na drugom vječnu slavu i ujedno sjajnu pobjedu nad neprijateljima Boga i gospodina našega Isusa Krista!

2. Kad po naredbi Apostolske Stolice imadosmo poći k Tatarima i drugim narodima na istoku i saznasmo za volju papinu i poštovanih kardinala, izabrasmo da pođemo najprije Tatarima, jer smo se bojali da upravo od njih prijeti neizbježna opasnost za božju crkvu. Iako smo se bojali da će nas bilo Tatari, bilo drugi koji narod ili ubiti ili trajno zarobiti te mučiti glađu, žeđu, zimom, vrućinom, pogrdama i strašnim i nepodnošljivim patnjama, što nam se, izuzev smrti i trajnog sužanjstva, zaista dogodilo, čak u većoj mjeri nego smo prije zamišljali — nismo sebi ipak priuštili da volju božju pre-

[67] Cf. Jordanus, Mirabilia, 60.
[68] Tamarati, L'Eglise Géorgienne, 415, 1.
[69] Potpadali su pod jurisdikciju carigradskog patrijarha. Altaner, Die Dominikanermissionen, 71.
[70] Pismo je sastavljeno od tri dijela: naslova, glavnine i završetka. Ovaj je original, prema kojemu je prijevod pisan, na turskom u naslovu, perzijskom u glavnini i mongolskom u završetku. Uzet je iz latinskog prijevoda koji je preveo Salimbene, za koji vele autori da je među svim prijevodima najbolji. Cf. Pelliot, Les Mongols et la Papauté, 13; Sinica Franciscana, I, 141.

ma naređenju gospodina pape ne izvršimo i da ne koristimo kršćanima barem utoliko da doznamo namjere i volju Tatara i otkrijemo ih kršćanima, da ih ne zateknu nespremne, ako iznenada na njih navale. Uostalom, već se zbog ljudskih propusta i dogodilo da su Tatari kršćanskom narodu nanijeli strahovit poraz.[71]

3. Stoga, štogod pišemo i iznosimo za vašu korist i oprez, treba da tim sigurnije vjerujete, jer smo upravo sve to vidjeli vlastitim očima. Više nego godinu i četiri mjeseca kretali smo se po njihovoj zemlji, s njima putovali, među njima živjeli, ili smo čuli izravno od kršćana koje su oni bili zarobili, a dostojni su da im vjerujemo. Imademo naređenje najvišeg svećenika da sve marljivo ispitamo i razgledamo, što smo mi i brat Benedikt Poljak, član istog reda, drug naš u svim nevoljama i tumač, pomno izveli.

4. Ako smo pak nešto napisali da saznadu čitaoci što se u vašim stranama ne zna, ne smijete nas zbog toga nazivati lažljivcima, jer vam iznosimo ono što smo sami vidjeli ili čuli od vjerodostojnih svjedoka. Veoma je okrutno ocrnjivati čovjeka zbog dobra koje čini.

Glava I

TATARSKA ZEMLJA, NJEZIN POLOŽAJ, OSOBINE I KLIMA

1. Kad se već odlučismo da opišemo tatarska djela, iznijet ćemo ih po glavama da se čitaoci lakše snađu. U prvoj ćemo glavi govoriti o zemlji, u drugoj o ljudima, u trećoj o vjeri, u četvrtoj o običajima, u petoj o njihovu carstvu, u šestoj o ratovima, u sedmoj o zemljama koje su podvrgli pod svoju vlast, u osmoj o tome kako se oni bore i, konačno, u zadnjoj glavi o putu koji smo prošli, o carskom dvoru i o svjedocima koji su nas susreli u tatarskoj zemlji.

2. O zemlji smo odlučili na ovaj način razlagati: ponajprije ćemo nešto kazati o njezinu smještaju, zatim o njezinim osobitostima i, konačno, o klimi.

3. Ta je zemlja smještena u onom dijelu istoka gdje se, kako držimo, sastaje istok s jugom.[72] Na istoku je zemlja Kineza (Kina) i Solanga (Koreja); na jugu zemlja Saracena; na jugozapadu zemlja Huja; na zapadu Najmanaca; na sjeveru ocean.[73]

[71] Bitka kod Kalkama god. 1223, a i poraz slavenskih vojvoda kod Lignica 1241. god.

[72] Postojbina Mongola leži na južnoj i istočnoj strani Bajkalskog jezera. Rubruc ovako veli: »Prapostojbina u kojoj su najprije živjeli zove se Onankerule, naime kraj koji oplakuju rijeke Orkhon i Kerulen...« Glava XVII, br. 6. Cf. Rockhill, The Journey, 116, br. 1.

[73] Danas bismo kazali na ovaj način: na istoku leži sjeverna Kina, Mandžurija i Koreja, na jugu ruski i kineski Turkestan, na jugozapadu Džungarija, na zapadu Najmani oko gornjeg Irtiša i u sjevernoj Džungariji, na sjeveru Arktički ocean (more). Cf. D'Ohsson, Histoire des Mongols, I, 4—10; D'Avezac, Recueil, 520—21; Pullé, Historia Mongolorum, 130—31.

4. Ta je zemlja djelomično brdovita, djelomično ravna, ali je gotovo sva posuta šljunkom i pijeskom. Ponegdje ima oskudnih šuma, no većinom je bez drveća i biljnog pokrova. Hranu kuhaju. Oko ognja sjede car,[74] knezovi i ostala čeljad. Vatru lože osušenim izmetinama goveda i konja.[75] Ni stoti dio zemlje nije plodan, a ne može donositi ploda ako se ne natapa vodom iz rijeka. No, vode i potoka ondje ima vrlo malo. Rijeke su veoma rijetke. Stoga ondje nema ni mjesta, ni gradova, izuzev jednog koji se zove Karakorum.[76] Mi nismo vidjeli taj grad, ali smo mu došli vrlo blizu, na udaljenost od svega pola dana hoda, kad smo bili u Siri, hordi koja je najveći dvor njihova cara. Iako je zemlja neplodna, ipak je za uzgoj ovaca prilično, mada ne dovoljno, prikladna.

5. Vrijeme je nevjerojatno promjenjivo. Usred samog ljeta, kada drugdje sunce najžešće peče, ondje grmi i sijeva u tolikoj mjeri i tako jako da mnogi ljudi stradaju. Događa se da usred ljeta ondje zapadnu veliki snjegovi. Ondje, također duhaju veoma jaki i hladni vjetrovi i nailaze silovite oluje, tako da je ljudima nemoguće jahati. Upravo kad smo bili kod horde — tako se nazivaju kod njih tabori cara i knezova — morali smo poleći po zemlji zbog silovitosti vjetra i nismo mogli ništa vidjeti zbog guste prašine. U zimi nikad ne kiši, ljeti češće, ali u maloj količini da jedva nakvasi prašinu i korijenje trava. I tuča ondje često pada. Upravo u vrijeme kad je bio izabran car, i kad ga je trebalo postaviti na prijestolje — mi bijasmo tada na dvoru — pala je tolika tuča koja se naglo otopila da je u samom carskom prebivalištu, kako smo točno razumjeli, udavila više od 160 ljudi i uz to voda je odnijela mnoge stvari i mnogo nastambi. U ljetu se naglo izmjenjuje nesnosna vrućina i strašna hladnoća. Zimi ponegdje zapadnu veliki snjegovi, a negdje opet neznatni.

6. Da ukratko zaključimo: ta je zemlja prostrana, ali mnogo surovija nego smo uspjeli objasniti ono u što smo se na svoje oči uvjerili, jer smo njome krstarili i uzduž i poprijeko pet i pol mjeseci.

Glava II

ŽITELJI, ODIJEVANJE, NASTAMBE, STVARI I ŽENIDBA KOD TATARA

1. Svršivši opis zemlje, red je da nešto kažemo i o ljudima. Ponajprije ćemo opisati tip lica, zatim ćemo govoriti o njihovoj ženidbi, potom o odijevanju, o nastambama i o njihovim stvarima.

[74] *Kan.* Tu riječ prevodit ćemo riječju *car.*

[75] Pače, i ondje gdje ima drva upotrebljavaju životinjske izmete, jer se na taj način čuvaju, kako vjeruju, od štetnoga dima iz drva koje gori. K tome misle da ih oganj ložen životinjskim izmetinama liječi od reumatizma. G o m b o j e w, Randbemerkungen, 651.

[76] Caracoron ili pravilnije Kara-kuren, tj. crno polje. Taj je grad osnovao Ogotaj god. 1235, a bio je prozvan Ordu Balik ili Kraljevski Grad. Yadrintzef je pronašao položaj staroga grada na 47° 15′ sjev. širine i 102° 20′ 15″ ist. dužine. Cf. D'O h s s o n, Histoire des Mongols, II, 60—61; 64—65.

2. Kod Mongola je drugačiji oblik nego kod ostalih ljudi. Širina lica od očiju do jabučica veća je nego kod drugih naroda. Jabučice im se naročito ističu na licu, nos im je plosnat i osrednji, oči su im malene, a trepavice srasle s obrvama. U struku su uglavnom tanki izuzevši pojedince. Gotovo su svi srednjeg stasa. Malo tko od njih ima bradu, poneki tek na gornjoj usni i podbratku imaju mali čuperak dlake koju ne podrezuju.[77] Na samom vrhu glave, poput klerika, nose krune i briju glavu od uha do uha u visini od tri prsta. Obrijani se dio dodiruje sa spomenutom krunom. Također briju glavu dva prsta iznad čela. Kosu, koja je između krune i obrijanog dijela, puštaju da raste sve do obrva. I s obje strane čela podrezuju kosu više nego u sredini i ostavljaju duljom. Na ostalom dijelu glave puštaju da kosa slobodno raste, kao i kod žena. Od nje prave dvije pletenice: po jednu povezuju iznad svakog uha. Noge su im kratke.

3. Svaki ima toliko žena, koliko ih samo može uzdržavati. Neki ih imaju stotinu, drugi pedeset, treći deset: netko više netko manje. Mogu se oženiti sa svakom u rodbini, samo ne s majkom, kćerkom i majčinom sestrom. Očeve sestre, pa i očeve žene, mogu imati za ženu, ali iza očeve smrti. Tako isto i bratovu ženu može oženiti mlađi brat, ili je to dužan učiniti netko drugi u rodbini. Ostale se ženske, bez ikakve razlike, mogu uzeti za ženu a kupuju ih uz visoku cijenu od svojih rođaka. Po smrti muževoj žena se lako ne udaje, izuzev ako netko hoće i njezinu maćehu uzeti za ženu.

4. I muška i ženska odjeća istog je kroja. Naplećke, plašteve, pokrivače i kožuhe ne upotrebljavaju, dolame pak nose od platna, zvanog bukaran,[78] od purpure[79] ili baldahina.[80] Odjeća je na slijedeći način sastavljena: od gore do dolje otvorena i ispred prsiju udvostručena. Na lijevoj se strani vezuje jednim, a na desnoj trima vezicama. Na lijevoj je strani rastvorena sve do rukava. Odjeća od krzna, koje god vrste bila, na isti se način udešava: gornje krzno ipak imade dlake postavljene izvana. Sa stražnje je strane rastvoreno. Ima otraga rep, produžetak, sve do koljena.

5. Udate žene nose jednu dolamu, jako široku, koja dosiže do zemlje. S prednje je strane rastvorena. Na glavi nose neku naročitu napravu, okruglastu, napravljenu od šiblja ili kore. Može biti duga i do jedan lakat. Na vrhu završava u četverokut. Od dolje prema gore sve se više širi. Na vrhu stavljaju jednu grančicu ili prutić, dug

[77] Mongoli nekim željezom odstranjuju s brade dlake. Ipak smatraju se za prezrene oni koji su po naravi lišeni brade. Gombojew, o. c., 562.

[78] »bukaran« je vrsta pokrivača, ali i platna. Kako pisac veli da Mongoli ne upotrebljavaju naplećnjake, plašteve i pokrivače, to očito ovdje bukaran označuje vrst platna, po svoj prilici lošijeg od purpura i baldahina.

[79] Purpura ovdje ne označuje crvenu boju već vrstu platna. Cf. Yule-Cordier, The Book I, 65—66.

[80] Dolazi od imena grada Baldak (Bagdad) gdje se takvo platno izrađivalo. To je veoma cijenjeno i skupo platno, ukrašeno slikama. Heyd-Raynaud, Histoire du Commerce, II, 697.

i vitak, od zlata, srebra ili od drva, a može to biti i pero. Ovo se prišije na komad kožice koja dopire sve do ramena. Ta je kožica i sva naprava pokrivena bukaranom, purpurom ili baldahinom. Bez tog se pokrivala glave udate žene nikad ne pojavljuju pred muškarcima. Po tome se upravo raspoznavaju od drugih ženskih osoba. Djevojke i mlade žene veoma se teško raspoznavaju od muškaraca, jer se u svemu nose kao oni. Krznenu odjeću nose drugačije nego ostali, i nismo u stanju opisati njezine oblike.

6. Obitavališta su im okrugla, sastavljena kao šatori. Načinjena su od šiba i tankih štapova. Na vrhu je u sredini okrugli prozorčić[81] kroz koji ulazi svjetlo i izlazi dim, jer nasred šatora podržavaju stalno oganj. Strane i krov pokrivaju pustom. Tako isto i vrata. Neki su šatori veliki, a neki maleni, što ovisi o dostojanstvu osobe. Neki se rastavljaju vrlo brzo, skupljaju i stavljaju na magarce da ih nose, a neki se ne mogu potpuno rasklopiti nego ih se prenosi kolima. Manji se stavljaju na kola koja vuče jedan vol, a veće vuku tri ili četiri vola, pače i više, prema tome koliko su veliki. Kamo god idu, bilo u rat, bilo drugamo, uvijek ih vuku sa sobom.

7. Veoma su bogati stokom: devama, volovima, ovcama, kozama, a konja i volova imaju više, vjerujemo, nego sav svijet zajedno. Svinja i drugih životinja nemaju.

8. Car, vođe i velikaši imaju vrlo mnogo zlata, srebra, svile, dragog kamenja i biserja.

Glava III

ŠTOVANJE BOGA, ŠTO DRŽE ZA GRIJEH, VRAČANJE, ČIŠĆENJE I POKAPANJE MRTVIH

1. Pošto smo govorili o ljudima, držimo da je sad red da iznesemo ono što se odnosi na obrede. O tome ćemo razlagati ovim redom: najprije ćemo govoriti o kultu, zatim o onomu što drže za grijeh, pa o vračanju i čišćenju. Napokon o obredu pokapanja mrtvih.

2. Vjeruju u jednoga Boga za kojega drže da je stvorio sve što se vidi i ne vidi. Vjeruju da je on djelitelj svega dobra i svake nevolje na ovome svijetu. No, ne štuju ga ni molitvama, ni hvalama, niti bilo kakvim obredom. Ipak imaju neke idole od puste: načinjene u ljudskom obliku, koje stavljaju s obje strane vrata svoga obitavališta, dok ispod vrata umeću likove od puste u obliku grudiju. Drže da su oni čuvari ovaca i da im pomažu u mlijeku i mladima.[82] Druge idole prave od svile i mnogo ih časte.[83] Neki ih stavljaju u ukra-

[81] Vidjelica, badža.

[82] Te idole zovu »emegeldši« i drže ih za čuvare ovaca i šatora. Gombojew, o. c., 652.

[83] Burjati ih prave od zečje kože i kože drugih životinja. Vjeruju da su ti »Čandaghatu« zaštitnici lova i rata. Gombojew, o. c., 653.

sna pokrivena kola koje se nalaze pred vratima obitavališta (šatora). Ako netko ukrade nešto iz tih kola, ubiju ga bez milosrđa. Kad takve idole naume napraviti, sastanu se sve uglednije gospođe koje su u taboristu i izrađuju ih sa strahopoštovanjem. Kad ih izrade, ubiju ovcu, pojedu je, a kosti spale. I kad oboli koje dijete, na isti način načine idola i vežu ga iznad kreveta bolesnika. Tisućnici i stotnici[84] uvijek drže boštvo usred šatora.[85]

3. Tom idolu prinose prvo mlijeko svake ovce i krave. I kada započnu jesti i piti, darivaju mu dio jela i pića. Isto tako kad ubiju koju životinju, srce životinje prinose u zdjelici idolu koji se nalazi u kolima i tu ostave do sutradan ujutro. Tada srce uzmu, skuhaju i pojedu. I caru, čim je izabran za tu čast i službu, naprave posebnog idola koji s počastima namjeste u kola pred taborištem, kako smo i vidjeli, pred carevom hordom. Tom idolu prinose mnoge darove, kao na primjer konje koje nitko ne smije jahati, ali i druge životinje, kojima, ako ih zakolju i pojedu, kosti ne lome i ne bacaju, nego ih spaljuju na vatri. Njemu se klanjaju kao Bogu, okrenuti prema jugu, a isto traže odličnici da čine svi koji su pod njihovom vlasti.

4. Kad je nedavno Mihael,[86] jedan od prvaka ruskih knezova, pošao k Batu-kanu da mu iskaže podložnost, zbilo se ovo: morao je najprije proći između dvije vatre. Nakon toga naredili su mu da se okrene prema jugu i pokloni (mrtvom) Džingis-kanu. On na to odgovori da će se Batu-kanu i njegovim vojskovođama pokloniti vrlo rado, ali da se neće pokloniti pred slikom mrtva čovjeka, jer je to kršćanima zabranjeno. I jer mu se reklo više puta da to učini, a nije htio, javio mu je Batu-kan preko Jaroslavova sina da će biti ubijen, ako se ne pokloni. On je odgovorio, da će radije umrijeti, negoli učiniti nešto što ne smije. Nato je Batu-kan poslao k njemu jednog svog pomoćnika koji ga je tako dugo nogama udarao po trbuhu i po grudima dok nije klonuo. Jedan od njegovih vojnika bodrio ga je govoreći: »Budi hrabar i ustraj, jer to mučenje neće dugo trajati i odmah te čeka vječna radost.« Nakon toga odsjekli su mu glavu nožem.[87] I tom su vojniku također odrubili glavu.

5. K tome Mongoli štuju sunce, mjesec, oganj, vodu i zemlju. Njima prvima prinose hrane i pića. To čine osobito u rano jutro, prije nego započnu jesti i piti. I kako nemaju zakona o poštivanju Boga, do sada nismo čuli da su ikoga silili da se odrekne svoje vjere ili zakona, izuzevši Mihaela o kojemu smo malo prije govorili. Ne znamo što bi još bili u stanju učiniti. Neki misle da bi, kad bi imali monarhiju, ne dopustio to Bog, silili sve da se klanjaju tom idolu.

[84] Zapovjednici nad 1000 i 100 Mongola.

[85] »Hercij« je ime boga, zaštitnika doma. Prema starom i sadašnjem običaju u svakom šatoru drži se idol, donosilac sreće. G o m b o j e w, o. c., 152.

[86] To je Konstantin koji je 1245. posjetio Batu-kana. K a r a m s i n - H a u e n s c h i l d, Geschichte des Russischen Reiches, IV, 257, br. 19.

[87] Podnio je 10. rujna 1246. mučeničku smrt. Pravoslavna ga crkva slavi kao sveca. Cf. D'O h s s o n, Histoire des Mongols, II, 215.

6. Dogodilo se i ovo, još dok smo bili u zemlji, da je Andrija, knez iz Černigova, grada u Rusiji, bio optužen pred Batu-kanom da otima tatarske konje i da ih drugamo prodaje. Mada to nije bilo dokazano, ipak su ga ubili. Kad je to dočuo njegov mlađi brat, pošao je k Batu-kanu sa ženom svog ubijenog brata s nakanom da ga mole da im ne oduzme zemlju. On je dječaku naložio da se oženi ženom svog rođenog brata, kako je običaj kod Tatara. On odgovori[88] da želi radije smrt, nego da postupi protiv svog zakona. Uza sve to Batu-kan ju je predao njemu za ženu, iako su se oboje protivili koliko god su mogli. Odvedoše ih u krevet gdje dječaka polegoše na nju te ih uz plač i viku silom sastaviše.[89]

7. Iako nemaju nikakvog zakona o tome da moraju činiti pravo, a izbjegavati grijeh, ipak znaju za neke predaje za koje vele da je grijeh, ako ih se ne održava. Potječu ili od njih samih ili od njihovih djedova. Tako, za njih je grijeh metnuti nož u vatru, pače i dirnuti vatru nožem, njime izvlačiti meso iz lonaca, cijepati sjekirom pokraj vatre jer misle da će se na taj način »skinuti glava vatri«. Tako isto udariti nekoga bičem kojim se udara konja. Oni se ne služe ostrugama. Bičem se ne smije dirnuti strelice. Nadalje, grijeh je loviti ili ubijati ptice, uzdama udariti konja, drobiti kosti, prolijevati mlijeko ili koje drugo piće i hranu prosipati po zemlji, mokriti u šatoru, pače, tko to svjesno učini, ubiju ga. Ako to učini iz nužde, mora platiti čarobnjaku mnogo novaca da ga »očisti« i da šator i svaku drugu stvar provede kroz dvije vatre. I nitko ne smije unići, i ništa iz stana iznijeti prije nego se na taj način pročisti. Isto tako, ako tko ne može progutati zalogaj koji mu se dade, pa ga izbaci iz usta. Zbog tog čina iskopaju ispod šatora rupu kroz koju prekršitelja provuku i bez milosrđa ubiju. Tako isto, ako tko stane na prag stana bilo kojeg kneza, ubiju ga na isti način. Još ima mnogo tome sličnog, ali ali bi bilo dugo o tom pričati.[90]

8. Ali ubijati ljude, provaljivati u tuđe zemlje, krasti na bilo koji način tuđe stvari, bluditi, nepravdu nanositi ljudima, kršiti zabrane i božje zapovijedi, ne drže grijehom.

9. Ne znaju ništa o vječnom životu ni o vječnom prokletstvu. Znaju ipak da poslije smrti na drugom svijetu žive i ondje svoja stada umnožavaju, jedu, piju, i sve drugo čine što ljudi rade na ovom svijetu.

10. Bave se mnogo vračanjem svake vrste, proricanjem iz leta ptica i iz životinjskih utroba, čaranjem kojim znadu i škoditi, gatanjem i drugim oblicima ove vrste. I kada im odgovara demon, oni vjeruju da im sam Bog govori. Tog boga nazivaju »Itoga«, a Kumani »Kam«.[91]

[88] Neki kodeksi imaju: ona odgovori.

[89] Karamsin-Hauenschild, o. c., IV, 46.

[90] Sve te čine i danas Mongoli drže za grijeh kao u vrijeme Ivana Karpina. Gombojew, o. c., 653.

[91] Njega i danas Mongoli mnogo štuju. Gombojew, o. c., 655; Altunian, Die Mongolen, 62.

Njega se veoma boje i vrlo ga štuju. Prinose mu različite darove, naročito prvine hrane i pića. Sve izvršavaju što god zatraži.[92] Za mlađaka i puna mjeseca započnu izvršavati što god zažele izvesti. Stoga mjesec nazivaju velikim carem. Njemu se klanjaju i mole mu se. Za sunce vele da je majka mjesecu stoga što ga obasjava. Ukratko da kažem: vjeruju da se sve dade pročistiti vatrom. I kada k njima dođu poslanici ili knezovi ili bilo kakve osobe, moraju i oni i sve što sobom nose proći između dva ognja da se na taj način pročiste od uroka i čari, ako su ih naumili izvesti, i od otrova i svega drugog štetna, ako sobom nose. Isto tako, ako ošine grom stoku ili ljude, što se ondje često događa, ili ih uopće zadesi bilo što takvo po čemu postaju nečisti ili unesrećeni, moraju ih čarobnjaci očistiti. Moglo bi se reći da svu nadu polažu u takve ljude.

11. Kada netko od njih oboli na smrt, zabodu koplje omotano u crnu pustu. Od tada ne smije nitko tuđi prijeći granicu njegova obitavališta.[93] A kada čovjeku nastupi agonija, gotovo svi odstupe od njega, jer ni jedan, koji prisustvuje nečijoj smrti, ne može ući u kneževsku ili carevu hordu sve do novog uštapa.

12. Kad umre obični Mongol, pokopaju ga potajno na polju gdje bilo. Zajedno s njim zakopaju i jedan od njegovih šatora. Mrtvaca polože u sredinu šatora. Pred njega stave stol s kopanjicom punom mesa i posudom kravljeg mlijeka. S njim zakopaju jednu kravu s teletom i konja s uzdama i sedlom, a drugog konja dijelom pojedu, dijelom ispune slamom i korom te nataknu na dva ili četiri kolca malo poviše, da imade na drugom svijetu stan u kojem će prebivati, kravu koja će mu davati mlijeko, da može gojiti konje i jašiti. A kosti konja kojega jedu spale za pokoj duše umrloga. Žene se često sastaju i pale kosti za pokoj duša kako smo se na svoje oči uvjerili i od drugih doznali. Vidjeli smo i to da je Okćeda-kan,[94] otac carev, zasadio za svoju dušu jedno stablo i zapovjedio da nitko ne smije sjeći grane s tog stabla. Svaki koji odreže prut, biva šiban. Vidjeli smo kako se slabo s njim postupa. I mi se nismo usudili odsjeći jednu palicu ondje, iako nam je trebalo da mognemo uspješnije goniti konje. Isto tako s umrlim zakopavaju zlato i srebro. Kola u kojima ga voze unište i poruše njegov dom. I nitko se do trećeg koljena ne usuđuje spominjati ime pokojnika.[95]

13. Drugačije se postupa kad se pokopavaju ugledniji velikaši. Odlaze u polje kradomice i ondje odstrane travu s korijenjem i iskopaju veliku jamu. Sa strane izbuše jednu manju rupu. Onog slugu kojeg je najviše volio povale ispod mrtvaca. U tom stanju ostave ga tako dugo dok ne počne izdisati. Zatim ga izvuku da uhvati malo

[92] Itoga je amblem šamanske religije. Cf. Yule-Cordier, The Book, I, 256—59.

[93] Cf. Rubruc, gl. VIII, br. 5; Gombojew, o. c., l. c.

[94] Prema latinskoj transkripciji. Kod nas je poznat pom imenom Čakan.

[95] Cf. D'Ohsson, o. c., II, 60; Altunian, o. c., 59.

zraka. To čine tri puta. Ako ostane živ, postaje slobodan i može raditi što hoće. Mnogo ga cijeni rodbina umrloga. Mrtvaca postave u onu rupu sa strane u jami sa svim onim stvarima kako smo već prije spomenuli. Zatim ispune jamu u kojoj je rupa s mrtvacem. Pokriju je opet travom kako je i prije bilo, da se ne može pronaći grob. Sve ostalo učine kako je prije rečeno, samo što šator ostave u polju.[96]

14. U njihovoj su zemlji dva groblja: jedno na kojem se pokopavaju njihovi carevi, knezovi i odličnici. Gdjegod njih smrt zadesila, ako je ikako moguće, onamo ih odnose. S njima zakopavaju mnogo srebra i zlata. Drugo je groblje ono gdje su pokopani ratnici koji su poginuli u Ugarskoj. U Ugarskoj su mnogi poginuli. Na ta groblja nitko se ne usuđuje poći osim čuvara koji su postavljeni da ih čuvaju. Ako pak netko pristupi, uhvate ga, svuku i išibaju te vrlo loše s njime postupaju. I mi smo, ali ne znajući, prešli preko ograde groblja onih koji su u Ugarskoj poginuli. Stražari naletješe na nas htijući nas zasuti strelicama. No, kad saznaše da smo vjesnici i da nismo znali za njihov običaj, dopustiše nam da slobodno i nekažnjeno odemo.

15. Njihova rodbina i svi koji stanuju u njihovim obitavalištima moraju se očistiti ognjem. To se čišćenje obavlja na ovaj način: zapale se dvije vatre. Pokraj vatre zabodu koplje. Koplja povežu užetom na koje privežu nekoliko komada platna od bukarana. Ispod konopa i tih privjesaka i između dvije vatre moraju proći ljudi, životinje i šator. Dvije žene, jedna s jedne, druga s druge strane, izlijevaju vodu i izgovaraju neke pjesme. Ako se ondje slome koja kola ili padne koja stvar, čarobnjaci ih uzmu. Isto tako, ako nekoga ubije grom, moraju svi koji stanuju u tim obitavalištima isto tako proći kroz vatru. Šator, krevet, kola, puste, odjeću i sve što je pokojnik imao, ne smije nitko dirati. To kao nečisto svi izbjegavaju.[97]

Glava IV

DOBRI I ZLI OBIČAJI, NAVIKE I PREHRANA

1. Pošto smo svršili opis obreda, treba nešto kazati o običajima. O tome ćemo raspravljati na slijedeći način: najprije ćemo govoriti o dobrim, zatim o zlim navikama i konačno o hrani.

2. Ti ljudi, naime Tatari, poslušniji su svojim gospodarima nego ma tko drugi na svijetu: više nego redovnici i svjetovni svećenici. I više ih poštuju nego drugi. Ne lažu im tako lako. Međusobno se

[96] Cf. Rubruc, gl. VIII, br. 4. Ipak se ne podudara s Ivanom iz Plan Carpina. On veli: »Kraj pokojnikova groba ostave jedan šator, ako je od roda Džingisa ... Ne zna se za grob pokojnika. Po mjestima gdje pokopavaju svoje odličnike, nalazi se stanoviti broj ljudi koji čuvaju grobište.« Cf. Rockhill, The Journey, 80—82.

[97] Cf. Rockhill, o. c., 240; Yule-Cordier, Cathay, I, 208.

riječima rijetko ili nikada ne prepiru, djelima nikada. Tučnjave, svađe, ozljede i ubojstva među njima ne događaju se. Velikih pljačkaša i lupeža nema među njima. Stoga se šatori i kola ne učvršćuju povezama i zavornicama. Ako im odbjegne ili se izgubi koja životinja, onaj koji je nađe ostavi je ili je dovede k onima kojima je dužnost da paze na životinje. Kod njih će ih vlasnik pronaći i, bez teškoće, od njih dobiti. Jedan drugoga poštuje i veoma se društveno, gotovo obiteljski, međusobno vladaju. I hranu, mada je ima malo, rado će i spremno s drugim podijeliti. Jako su izdržljivi. Znadu postiti čitav dan, čak i dva dana, a da ništa ne založe. Ne uznemiruju se tako lako, već ćeš ih vidjeti da tada pjevaju i igraju kao da su najbolje jeli. Dok jašu znadu trpjeti strahovitu studen, ali i jaku žegu. Nisu razmaženi i ne zavide jedan drugomu. Kod njih nema naročitih zabava. Jedan drugoga ne prezire, nego, naprotiv, pomaže i uzdiže koliko najviše može.

3. Žene su im čiste. Ne čuje se da bi one nešto nedolično počinile. Ipak poneke od njih, u šali, znadu upotrebljavati dosta ružne i nečedne riječi.[98] Među njima su rijetke svađe. Iako se znadu opiti, u pijanstvu se nikad ne svađaju, niti djelima obračunavaju.

4. Pošto smo opisali njihove dobre navike, iznijet ćemo one loše. Veoma su bahati: više nego drugi. Sve preziru, čak ne drže do njih, ama baš nimalo, bilo da se radi o plemićima, bilo o običnim ljudima.

5. Na carskom smo dvoru vidjeli plemenitog muža Jaroslava, velikog kneza Rusije,[99] zatim sina kralja i kraljice Gruzije,[100] mnoge i uvažene sultane, tako isto i kneza Solanga, ali nikomu od njih nisu iskazivali časti, naprotiv Tatari, oni bez ikakvog položaja, koji su im bili dodijeljeni za pratioce, preticali su ih i uvijek prvo mjesto zauzimali. Ti strani knezovi čak su morali, i to često, za stolom sjediti iza njihovih leđa.

6. Veoma su nagle i srdite naravi prema drugim ljudima. Njih varaju i lažu im. Stoga im se ne smije vjerovati. Na početku im laskaju, a na koncu ih ubadaju poput škorpiona. Lukavi su i prevarljivi. Ako ikako mogu, nastoje drugoga zavarati. To su nečisti ljudi, i u hrani, i u piću, kao i u ostalim svojim činima. Ako su naumili nekome naškoditi, to će potajno skrivati, da se protivnik ne dosjeti jadu i ne mogne pronaći lijeka njihovoj lukavštini. Opijanje se kod njih cijeni. Ako se netko i prenapio, ne će zato odustati, nego će i nadalje piti. Veoma su pohlepni i škrti. Uporni su u traženju, nepopustljivi u zadržavanju i uskogrudni u darivanju. Ubiti tuđinca za njih je sitnica. Ukratko da kažem: nije moguće iznijeti sve zle navike, jer ih previše imadu.

[98] Danas kod Mongola nema te hvale vrijedne čednosti. Cf. Pullé, o. c., 157.

[99] Jaroslav II, vladimirski i suzdalski. Cf. Karampsin-Hauenschild, o. c., IV, 26—28.

[100] David. Cf. naprijed gl. VII, 7.

7. Hrana im je sve što god mogu žvakati. Jedu pse, vukove, lisice i konje, ali i ljudsko meso u nuždi.[101] To se dogodilo kad su se borili protiv nekog kineskog grada gdje se nalazio i njihov car. Kako nisu imali više što jesti, sami su međusobno između deset ljudi odabirali jednoga za jelo. Naplave[102] koje izlaze iz životinja s mladunčadima jedu i piju. Vidjeli smo ih gdje jedu i uši.[103] Kazivali su naime: »Zašto da ja ne jedem njih kad one jedu meso mog djeteta i piju njegovu krv?!« Vidjeli smo ih da jedu i miševe.

8. Pribor za jelo i ubruse ne upotrebljavaju. Kruha nemaju, a ni zelja, ni povrća, ni ičega drugog osim mesa. A i mesa jedu tako malo, da drugi narodi ne bi mogli od toga živjeti. Dok jedu masno meso, jako zaprljaju ruke pa ih brišu o nazuvke ili otiru travom ili čim drugim.[104] Ugledniji među njima upotrebljavaju neke krpice kojima otiru ruke kada jedu meso. Jedan od njih siječe meso, drugi prima komade vrhom noža. Svatko dobije: netko više, netko manje, već prema tome koga žele više počastiti. Zdjele ne peru. Ako ih katkad i operu, i to juhom od mesa, opet ih s mesom stavljaju u veliki lonac. Lonce, kotlove u obliku puža i ostalo posuđe, ako peru, peru isto tako.[105] Smatraju za veliki grijeh svaki propust zbog kojega propadne i malo hrane ili pića. Zbog toga ne daju ni kosti psima prije nego što povade iz njih mozak. Ne peru svoju odjeću i ne dopuštaju da im se opere. Pod nipošto pak ne peru kroz sve vrijeme otkada grmljavine počnu pa dok ne prestanu. Kobilje mlijeko piju koliko više mogu, ako ga ima. Isto tako piju mlijeko ovaca, krava, koza i deva. Vino, cereviziju i medicu ne piju osim kad im to netko pošalje ili donese. U zimsko doba samo bogataši imaju kobiljeg mlijeka. Proso kuhaju s vodom, ali tako rijetko da ga ne jedu, već srču. Svatko ujutro rano popije toga dvije zdjelice. Preko dana ne jedu ništa. Navečer svatko dobije komad mesa i napije se juhe, također od mesa. Ljeti pak, kad imade mnogo kobiljeg mlijeka, rijetko jedu meso, ali ga ipak jedu, ako im to netko ponudi ili ako ulove koju životinju ili pticu.

9. Kod njih vrijedi zakon i običaj: ubiti čovjeka i ženu koje zateknu u očitom preljubu. Na isti način postupaju ako djevojka sagriješi s čovjekom. I njega i nju ubiju. Ako nekoga zateknu da pljačka i krade po njihovoj zemlji, ubiju ga bez milosrđa. Kažnjavaju također i onoga koji oda njihove namjere i tajne, naročito kad se radi o ratnim stvarima, i to tako da ga udara jak čovjek debelim štapom što jače može po stražnjici sto puta. Isto tako, kad netko mlađi u nečemu pogriješi, stariji mu ne opraštaju već ga žestoko izbatinaju. Nema razlike između djeteta rođena od priležnice i zakonite žene. Otac daje dio svakome po svojoj volji. Ako je otac knez, knez će biti

[101] Cf. Rockhill, o. c., 63.
[102] Posteljica i voda.
[103] Pullé, o. c., 157.
[104] Takav je običaj i danas. Cf. Gombojew, o. c., 659.
[105] Cf. Rubruc, gl. VII; Pullé, o. c., 158.

i sin priležnice, kao i sin zakonite. Kako Tatarin ima više žena, svaka od njih ima vlastiti dom, šator i vlastitu obitelj. Jedan dan jede, pije i spava s jednom, a drugi s drugom. Ipak jedna je među njima glavna. S tom češće boravi nego s drugima. Premda ih ima mnogo, ne svađaju se lako među sobom.

10. Oženjeni muškarci ne rade ništa drugo osim što izrađuju strelice i što ponekad paze na stado. Njihov je posao lov i vježbanje u izbacivanju strelica. Svi su izvrsni strijelci: mali i veliki. Njihova djeca već u drugoj ili trećoj godini života započinju jahati, vode konje i jezde na njima. Svaki prema svojoj dobi dobije luk i vježba se u gađanju. Veoma su spretni i odvažni.[106]

11. Djevojke i žene jašu i vješto jezde na konjima isto, kao i muškarci. Vidjeli smo ih da nose tuljce i lukove. I muškarci i žene mogu dugo jahati na konjima. Veliku brigu posvećuju konjima i uopće pomno čuvaju svaku stvar. Njihove žene izrađuju sve: krzna, odjeću, obuću, nazuvke, uopće sve što se iz kože izrađuje. Voze kola i popravljaju ih. Tovare deve i veoma su okretne u svim poslovima. Žene nose hlače. Nekoje su vješte u strijeljanju, kao i muškarci.

Glava V

POSTANAK TATARSKOG CARSTVA, CARSKA I KNEŽEVSKA VLAST

1. Završili smo opis običaja, a sada treba nešto kazati o mongolskom carstvu. Najprije ćemo govoriti o njegovu postanku, zatim o njegovim knezovima i napokon o vlasti cara i njegovih suradnika.

2. Zemlja imenom Mongal nalazi se na istoku, kako smo već prije kazali. U toj su zemlji nekad živjela četiri naroda: prvi se zvao Yekamongal tj. Veliki Mongoli, drugi se zvao Sumongal, tj. Uzvodni Mongoli. Oni su sami sebe zvali Tatarima, zbog rijeke Tartur koja protječe kroz njihovu zemlju. Treći se zvao Merkit, a četvrti Mekrit. Ti su narodi istog tjelesnog oblika, govore istim jezikom, a podijeljeni su među sobom jedino zbog knezova i pokrajina.

3. U zemlji Yekamongala bio je čovjek koji se zvao Džingis. On postade jak lovac pred Bogom. Učio je druge kako će krasti i grabiti plijen. Krenuo je na mnoge zemlje i narode i nije ostavljao ništa što je osvojio i prigrabio. Privukao je ljude svojega naroda koji su ga zavoljeli i slijepo slijedili u svim njegovim pothvatima i djelima. Pošto je udružio mnoge, započnu borbu sa Sumongalima ili Tatarima i ubije njihova vođu. Nakon mnogih ratova podvrgne pod

[106] Altunian, o. c., 76. Armenci su Mongole nazivali u srednjem vijeku: narod strijelaca. Cf. Dularier, Les Mongols d'après les historiens Arméniens, 210.

svoju vlast sve Tatare.[107] S njima zajedno udario je na Merkite koji su se nalazili blizu tatarske zemlje te ih u ratu pokorio.[108] Zatim je krenuo protiv Mekrita i njih svladao.[109]

4. Kad su čuli Najmani da se Džingis toliko uzdigao, ozlojedili su se. Oni su također imali cara koji je bio vrlo odvažan. Njemu su plaćali danak svi spomenuti narodi.[110] Kad je taj car umro, naslijedili su ga njegovi sinovi. Bili su premladi i nerazboriti. Nijesu znali držati narod u pokornosti. Još gore, posvadiše se i podijeliše.[111] Upravo se u to vrijeme Džingis uzdizao te je navalio na zemlje malo čas spomenute plijenio i ubijao muževe, žene i djecu.

5. Kad je to saznao Džingis,[112] sabrao je sve podložnike. Ali i Najmani nisu mirovali. Združili su se s Karakitajcima tj. Crnim Kinezima i sastali da ratuju protiv Mongola na nekom polju između dvije planine kroz koje smo i mi prošli, kad smo polazili mongolskom caru.[113] Zametnuo se strahovit boj u kojemu su Mongoli porazili Najmane i Karakitajce. Najvećim dijelom su pobijeni, a preživjeli, koji nisu uspjeli pobjeći, dospjeli su u ropstvo.[114]

6. U zemlji Karakitajaca izgradio je grad po imenu Omyl[115] Džingis-kanov sin Ogotaj-kan, pošto je postao car.[116] Podalje od tog grada prema jugu, prostire se velika pustinja,[117] gdje žive divlji ljudi, kako se priča, koji ne govore i na koljenima nemaju zglobova, pa, ako padnu, ne mogu ustati bez pomoći drugoga. Puste prave od kamilje kože i u to se oblače. Ako ih napadnu Tatari i rane strelicama, u rane stavljaju neku travu i hitro pobjegnu.

7. Kad su se Mongoli vratili u svoju zemlju, stali su se spremati za rat protiv Kineza. Potom su krenuli s četama i upali u Kinu. Kad je kineski car doznao za upad Mongola, pođe protiv njih sa svojom vojskom. Nastao je strahovit boj u kojem su Mongoli bili poraženi. Tu su poginuli svi mongolski velikaši osim sedmorice. Otuda još i danas, kad im se netko zaprijeti i rekne »Bit ćete pobijeni, ako pođete u onu zemlju, jer ondje živi silan narod i ljudi vični ra-

[107] To se zbilo god. 1194.

[108] God. 1197. Cf. D'Avezac, o. c., 537.

[109] God. 1203. Cf. D'Avezac, isto.

[110] Zvao se Tayong Bajbuka. Cf. Desmaisons, Histoire des Mongols, 47; Pullé, o. c., 166.

[111] Imena su im: Tay-Bouqa (Tajbuk) i Bouyrouq (Bujruk). D'Avezac, o. c., 538.

[112] O neslozi među braćom i o stanju kod Najmana nakon smrti njihova cara.

[113] O kojem se polju radi, ne može se ustanoviti. To je jedan od mnogih prijelaza velikog Altaja, između jezera Ike-Aral i Kezil-Baša. D'Avezac, o. c., 536.

[114] To je bilo god. 1218. Džingis se s Najmanima borio više puta: 1199, 1204, 1206. D'Avezac, isto.

[115] Kineski: Yemli. To je moderni grad Imil. D'Avezac, o. c., 581.

[116] Džingis-kan je vladao 13 godina. Umro je jer je mnogo pio, 1231, u 56. godini života. D'Ohsson, o. c., II, 186.

[117] Takla-Makane.

tu«, odgovaraju: »Istina, nekoć smo bili svi posječeni, samo nas je sedam ostalo, ali smo sada i mi uzrasli u veliki narod, pa ih se više ne bojimo«.

8. Džingis i ostali koji su se spasili pobjegoše u svoju zemlju. Čim se oporavio od poraza, stao se ponovo spremati za rat. Sad krenu protiv Ujgura.[118] I njih je Džingis pobijedio.[119] Mongoli su poprimili njihovo pismo koje sada nazivaju »mongolskim«. Pisma prije toga nisu poznavali. Nakon toga je provalio u zemlju Sarijemijura,[120] zatim Karanita,[121] pa Vojrata[122] i Kanana.[123] Sve je te zemlje i narode podvrgao pod svoju vlast.

9. Nakon toga vratio se u svoju zemlju i, pošto je neko vrijeme mirovao, sazva sve svoje ljude te s njima krene u rat protiv Kineza. Nakon duga ratovanja osvoje veliki dio Kine. Kineskog cara nagnaše u bijeg i zatim opkoliše u njegovu gradu koji su dugo vremena opsjedali te je vojsci ponestajalo hrane. I kad već nisu imali što jesti, naredi Džingis da svakog desetog čovjeka žrtvuju za jelo. Stanovnici pak opkoljena grada junački su se borili ratnim spravama i strelicama. Kad im je ponestalo kamenja, stadoše na Mongole bacati srebro, i to ponajviše rastaljeno. Grad je naime bio vrlo bogat. I pošto su se dugo borili, a nikako da ga zauzmu, iskopali su potajno put ispod zemlje od vojničkog tabora pa sve do središta grada. Čim su završili bušenje, izmilješe kroz otvor i stadoše se boriti s iznenađenim i zaprepaštenim građanima. Navališe i oni koji su bili izvan grada, srušiše gradska vrata, silovito jurnuše u grad i ubiše cara i velik broj građana. Osvojiše grad i uzeše sve njegovo blago, zlato i srebro. Zatim postaviše svoje ljude da upravljaju osvojenim zemljama i vratiše se u svoju zemlju. I tek nakon te prve pobjede nad kineskim carem, postao je Džingis-kan carem.[124] Onaj pak dio kineske zemlje koji leži uz more nisu pokorili do današnjega dana.

10. Kinezi, o kojima je čas prije bila riječ, jesu pogani. Imaju posebno pismo. Poznaju Stari i Novi zavjet, kako neki pričaju, tako isto i živote otaca. Kod njih ima pustinjaka i kuća poput crkava u kojima oni mole u određeno vrijeme. Vele da imaju i svetaca. Vjeruju u jednoga Boga, časte gospodina našega Isusa Krista i vjeruju u život vječni, ali se ne krštavaju. Poštuju naše pismo i cijene ga. Kršćane ljube i daju obilnu milostinju. To su dobroćudni i čovječni

[118] Ujguri su živjeli u XIII st. u zapadnoj Mongoliji i Džungariji, jugozapadno od Najmana. Cf. Beazley, The Texts, 277.

[119] God. 1209. Cf. D'Avezac, o. c., 539.

[120] To su Sari-Ujgur ili Žuti Ujguri koji su živjeli u Zajdamu, uz jezero Kuku-Nor. Bretschneider, Medieval Researches, 263.

[121] Po svoj prilici isto što i Karanuti koje spominju Abul-Ghazi i drugi istočni pisci. Cf. Beazley, o. c., 277.

[122] Stari naziv za zapadne Mongole. Kinezi ih zovu Wa-la. Potučeni su 1208. D'Avezac, o. c., 540; Beazley, o. c., 277.

[123] Granice Kanana jesu: na zapadu Mala Bokharija, na jugu Tibet a Ujguri na sjeveroistoku. D'Avezac, o. c., 541.

[124] Džingis je uzeo naziv »Khan« nakon poraza Kineza u sjevernom Tibetu. D'Avezac, o. c., 542; Beazley, o. c., 277.

ljudi. Brade nemaju, a po obliku lica veoma sliče Mongolima, samo što im je lice nešto uže. Imaju svoj vlastiti jezik. Nigdje pak na svijetu nema tako izvrsnih stručnjaka za svaki posao kojim se ljudi bave, kao što ih oni imaju. Njihova je zemlja veoma bogata i plodna žitom, vinom, zlatom, svilom i uopće svime čime ljudi zadovoljavaju svoje potrebe.

11. Pošto je neko vrijeme mirovao, podijeli svoju vojsku. Jednoga od svojih sinova, po imenu Tosuka,[125] koga su također nazivali kanom, to jest carem, poslao je na Kumance koje je nakon dugog ratovanja potpuno svladao.[126] Nakon pobjede vratio se kući.

12. Drugoga je sina poslao s vojskom protiv Indijaca.[127] On je osvojio Malu Indiju.[128] Stanovnici su crnkaste boje, Saraceni, koje se naziva i Etiopljanima. Potom je ta vojska krenula na kršćane koji se nalaze u Velikoj Indiji.[129] Kad je za to saznao kralj te zemlje, po imenu Ivan Prezbiter,[130] izišao je protiv provalnika sa svojom vojskom. Bio je izradio posebne naprave od bakra u čovječjem obliku koje je postavio na konje. U napravi je bio oganj. Iza tih naprava nalazio se čovjek s mijehom. S mnogo takvih naprava i s mnogo konja krenuše na Tatare. Kad su dospjeli na bojno polje, poredaše konje jednog uz drugoga, a ljudi koji su bili otrag ubaciše, ne znam što, u oganj koji se u spomenutim napravama ljudskog oblika nalazio i stadoše mješinama snažno duhati. Od te grčke vatre bijahu sažeženi mnogi konji i mnogi ljudi. Čitavo nebo bješe potamnjelo od dima. Tad sasuše Tatare strelicama, mnoge ubiše i raniše, a smeten ostatak odbaciše preko svojih granica. Ne čusmo da su se nakon toga Tatari uopće usudili ponovo ih napasti.

13. Kad su se vraćali svojoj kući, prolazili su kroz neku zemlju u kojoj su, kako su nam s uvjeravanjem pričali rutenski klerici[131] i drugi koji su se nalazili na carskom dvoru, našli su na neka ženskolika čudovišta. Na upit, preko mnogo tumača: »Gdje su muškarci u ovoj zemlji?«, odgovoriše im da sve žene koje se rode imaju ljudski oblik, a, naprotiv, muškarci imaju pasji oblik. Kako su se ondje prilično zadržali, zapazili su kako se na drugoj strani sakupljaju psi. Unatoč tome što je bila zima, bacahu se u vodu iz koje bi brzo izla-

[125] Najstariji Džingisov sin. Umro je 1224. D'Ohsson, o. c., I, 353.

[126] Kumanija je obuhvaćala nizinu iznad Crnog mora, Kavkaza i Kaspijskog mora. Za provale Mongola Kumanci su se razbježali kojekuda.

[127] On se zvao Tuluj. Udario je na Perzijce i Indijce uz rijeku Ind. D'Avezac, o. c., 546.

[128] Čini se da fra Ivan odstupa od podjele i naziva zemalja uobičajenih kod latinskih pisaca u XIII i XIV st.

[129] U srednjem vijeku, naročito u XIII i XIV st., zapadni pisci razlikuju tri Indije: jedna je Velika Indija (India Maior), od Inda do Gangesa, druga je Unutrašnja Indija, Gangesu na istok, treća Indija bila je zemlja zapadno od rijeke Inda. Ali ni ta podjela nije bila određena i ustaljena. Cf. Beazley, o. c., 278.

[130] To je sultan Jalaluddin iz Karezma (Horezm) koji je neko vrijeme uspješno odolijevao Tatarima, čak ih i pobijedio. Cf. Sinica Franciscana, I, CXI.

[131] Mali Rusi, Ukrajinci.

zili i stali se valjati po prašini. Zbog zime prašina se i voda na njima ukrućivala i smrzavala. To su ponavljali više puta, naime bacali se u vodu i valjali zatim po prašini, pa je na njima nastao debeo sloj leda. Oni su silovito navalili na Tatare te se razvio strahoviti boj. Strelice koje su Tatari na njih bacali odbijale su se od njihova tijela kao od kamena. Tako isto i drugo tatarsko oružje ne mogaše im naškoditi. Psi sa svoje strane neustrašivo i bijesno nasrtahu na Tatare nemilosrdno ih grizući. Svojim ujedima mnoge ubiše, a još više izraniše. Tako su ih izbacili iz svoje zemlje. O tome postoji još i danas uzrečica među njima: tvog oca i brata ubiše psi! One pak žene koje su iz njihove zemlje poveli sa sobom, ondje su ostale i živjele sve do smrti.[132]

14. Kad se mongolska vojska vraćala kući, prođe kroz zemlju Burithabetanaca koju i osvojiše.[133] Burithabetanci su pogani. Oni imaju čudan, zapravo bijedan običaj: kad umre nekomu otac, sazovu svu rodbinu i mrtvaca pojedu. Uvjeravali su nas da je to istina.[134] Oni nemaju dlaka na bradi. Čim se koja pojavi što smo i vidjeli, odrežu je nekim željezom koje uvijek sobom nose. Veoma su ružna oblika. Nakon toga tatarska se vojska vratila u domovinu.

15. Ali je i Džingis-kan, kad je ono bio podijelio vojsku, jednim dijelom pošao na istok, prošao kroz zemlju Kerkiza, koju ratom nije pokorio, kako su nam ondje bili kazali. Dospio je do Kaspijskih planina. Te su planine od željeza pa su privlačile njihove strelice i željezno oružje. Stanovnici tih planina, kad čuše viku vojnika, stadoše kotrljati veliko kamenje niz strmine i rušiti brdo. Nakon deset godina, kad onamo ponovo svratiše, nađoše brdo srušeno. Tatari su pokušavali da ih napadnu, ali nisu mogli, jer se stvorio između njih i onih taman oblak, pa naprijed nisu mogli nikako. Gubili bi vid, čim bi se njemu približili. Oni pak s protivne strane misleći da se Tatari boje na njih navaliti, jurnuše prvi na njih, ali i oni ne mogoše naprijed kad stigoše do oblaka, čemu razlog maločas spomenusmo. Prije nego Tatari stigoše do tih planina, prolazili su kroz široku pustinju više od mjesec dana.[135]

16. Zatim su još putovali prema istoku, više od mjesec dana, preko strašne pustinje dok nisu ušli u neku zemlju, kako su nam kao sigurno kazivali, gdje su naišli na utrte putove, a da nisu nikoga susreli. Nakon dugog traženja ipak pronađoše jednog čovjeka sa ženom. Doveli su ih pred Džingis-kana. Na upit: »Gdje su ljudi ove

[132] Ta je legenda bila veoma raširena. Cf. Beazley, o. c., 280; Yule-Cordier, o. c., II, 304; Rockhill, o. c., 36, 4.

[133] Suprotno od općeg mišljenja da su to Tibetanci. Beazley, o. c., l. c.

[134] Rockhill misli da ti ljudi nisu bili kanibali, ali njegovu tvrdnju pobijaju Yule-Cordier, De Groot i drugi.

[135] O toj pojavi piše i Hayton u Flos Historiarum Terrae Orientis, gl. X, 269, gdje govori o Georgiji ili Gruziji. On piše: »U onim je krajevima jedna pokrajina koja se zove Hanisem, a zauzima prostor od tri dana hoda. Po svoj toj zemlji znade zapasti tako tamna magla da potamni sav kraj u tolikoj mjeri da nitko ne vidi ništa. Niti se tko usuđuje tada u nju ući, jer ne bi znao izići.«

zemlje?« odgovoriše da ondje žive ljudi pod brdinama.[136] Džingis-kan zadrži ženu, a njezina muža posla k onim ljudima s naredbom da dođu k njemu. Čovjek pođe i kaza ljudima što hoće Džingis. Oni mu odgovoriše da će doći u taj i taj dan prema njegovoj zapovijedi. U međuvremenu sabraše se po skrivenim putovima pod zemljom i krenuše na napad protiv Džingisove vojske, iznenada, te poubijaše mnoge. Kad Džingis-kan i njegovi vojskovođe uvidješe da ne će moći odoljeti i uspjeti, nego naprotiv još i stradati, napustiše tu zemlju.[137] K tome nisu mogli nikako podnositi neki čudan zvuk u zraku pri izlasku sunca u onoj zemlji. Bacali su se po zemlji i uši zatvarali i stiskali da ne čuju tu užasnu huku od koje su mnogi i stradali. Onog čovjeka i njegovu ženu povedoše sa sobom gdje su u tatarskoj zemlji živjeli do smrti. Kad su ih ispitivali zašto u njihovoj domovini ljudi žive ispod zemlje, odgovoriše da onamo u neko vrijeme godine, dok sunce izlazi, nastaje takva huka koju ljudi ne mogu podnijeti, kako smo već spomenuli.[138] Pače, tada su običavali udarati u organe i timpane i u druga glazbala, samo da ne slušaju onaj neugodan i žestok zvuk.

17. Kad se Džingis-kan vraćao iz spomenute zemlje, ponestalo mu je živežnih namirnica pa su vojnici trpjeli strahovitu glad. Dogodilo se tada da su naišli na svježu utrobu neke životinje. Izmetine odstraniše, a ostalo su skuhali i odnijeli Džingis-kanu koji je sa svojima sve to pojeo. Upravo je tada Džingis-kan izdao zapovijed za sva vremena, u kojoj naređuje da se, osim izmetina, ne smije od životinje ništa odbaciti, već se sve ima pojesti!

18. Kad je došao u svoju domovinu, izdao je mnoge zakone i naredbe koje Tatari neprekršivo održavaju.[139] Od mnogih, samo ćemo dva spomenuti. Prvi naređuje da se ima bez milosrđa ubiti svaki onaj koji na svoju ruku, obuzet ohološću, ushtjedne da se proglasi carem, a da ga knezovi nisu izabrali. Stoga je bio ubijen i sam Džingis-kanov nećak, jedan od knezova, prije izbora Kujuk-kana, zbog toga što se sam htio nametnuti.[140] Prohtjelo mu se da vlada bez izbora. Drugi zakon naređuje da Mongoli moraju osvojiti svu zemlju i ni s kim ne smiju sklopiti mir, ako se prije toga ne podvrgne pod njihovu vlast. Toga se imaju držati sve do svojega uništenja.

19. Ratovali su četrdeset i dvije godine. Imaju vladati osamnaest godina. Poslije toga, kako kažu, neki će ih narod, ne znaju koji, pobijediti prema proročanstvu. Oni koji ne budu tada umakli, morat će prihvatiti zakon svojih pobjednika. Tako naime sami kažu. Džingis-

[136] O trogloditima govori i Plinije, Historia Naturalis, IV, 34; VII, 34.
[137] Mongoli su prvi put napali tu zemlju god. 1227. Beazley, o.c ., 281.
[138] Slično spominje i Hayton, o. c., gl. X, 269. gdje piše: »Stanovnici ove zemlje tvrde da često čuju glasove ljudi koji pjevaju, pjev pijetlova, rzanje konja i da se uz tok rijeke koja onuda teče pokazuju sigurni tragovi, da ondje stanuju ljudi.«
[139] Cf. D'Ohsson, o. c., I, 404—416; Altunian, o. c., 58.
[140] To je bio Ujugen, nećak, zapravo brat Džingis-kanov. Silom se htio dočepati prijestolja. D'Ohsson, o. c., II, 194, 203.

-kan je nadalje uredio svoju vojsku. Strojem od deset vojnika upravlja desetar, od sto vojnika stotnik. Tisuću vojnika vodi tisućnik. Najveće jedinice imaju deset tisuća vojnika. Zovu se »tmine«. Njima upravljaju vojskovođe. Još je mnoge druge odredbe Džingis-kan izdao; o njima bi bilo dugo raspravljati, a mnoge su nam i nepoznate. Umro je ošinut udarom groma[141] pošto je bio iznio sve naredbe i zapovijedi.

20. Imao je četiri sina. Prvi se zvao Ogotaj,[142] drugi Džudža ili Tosuk-kan, treći Džadaj, a četvrtome ne znamo ime.[143] Od te četvorice potječu svi mongolski knezovi. Ogotaj je imao ove sinove: Kujuka koji je sad car,[144] Koktena[145] i Džirenena.[146] Ne znamo da li je imao još sinova. Sinovi Tosuk-kana jesu: Batu,[147] koji je iza cara najbogatiji i najmoćniji, Hordu,[148] koji je prvi među svim knezovima, Šiban, Bura,[149] Berka i Thaube. Imena ostalih Tosuk-kanovih sinova ne znamo.[150] Sinovi Džadajevi jesu: Burim[151] i Kadan. Za imena ostalih njegovih sinova ne znamo. Sinovi onog Džingis-kanova sina čije nam je ime nepoznato[152] jesu ovi: prvi se zove Mongu, a majka mu je Sorokan,[153] prva gospođa u carstvu iza careve majke, najviše je spominjana i najmoćnija je, ako izuzmemo Batua, a drugi Bišak.[154] Imao je još mnogo sinova, ali su nam njihova imena nepoznata.

21. Ovo su pak imena knezova: Hordu, koji je bio u Poljskoj i Ugarskoj, Batu, Birim, Šiban i Dinget, koji su bili u Ugarskoj, Džirpodan, koji se nalazi u ratu protiv nekih sultana u saracenskoj zemlji i u zemljama preko mora.[155] Ostali su ostali kod kuće. To su: Mongu Džirenen, Sinokur,[156] Džirenum, Kubilaj,[157] Džačenur, Džaragaj,[158]

[141] Dok se borio protiv Kineza. Umro je 18. kolovoza 1227. D'Ohsson, o. c., I, 378. Yule-Cordier, o. c., I, 246.

[142] Naslijedio je Džingis-kana. Cordier, o. c., II, 226.

[143] To je Tuluj, otac Mangua i Kublaja. Njemu je Džingis prepustio najveći dio mongolske vojske, oko 100 000 vojnika. Cf. Beazley, o. c., 281.

[144] Cuyuc. Vladao je dvije godine: 1246—1248.

[145] »Cocten«, Kutan.

[146] Chirenen. Nije točno da je Ogotajev sin. Bio je njegov nećak.

[147] Bati (Batu) je veliki knez koji je napao Evropu. Bio je sin Džudžin.

[148] Hordu je prvijenac Džudžin.

[149] Bora.

[150] Još su: Bergačar i Tuka Timur.

[151] Burima je osudio na smrt Batu. Cf. Rubruc, o. c., gl. XXIII, br. 2.

[152] Ime mu je Tuluj.

[153] Mängü je turski oblik, a mongolski Mönkä. Njegovu majku pisci nazivaju na razne načine: Serokten, Siurkukten, Surukti. To je Soyorgachtani-bägi. Cf. Sinika Franciscana, I, 66. Bila je iz plemena Karaita. Umrla je 1252. i pokopana je u Kàn-čeu.

[154] Bujek, Buygec ili Buchek kod istočnih pisaca.

[155] Džirpodan, Chirpodan, Charmaghan osvojio je jugozapadni dio Azije. Umro je god. 1241.

[156] Šinokur ili Shinkur, Djudjin sin.

[157] Hubilaj ili Kublaj, veliki kan.

[158] Caragai, Karachar.

Sibedej,[159] starac kojega nazivaju vojnik, Bura, Berka, Mauči i Korenza, koji je najmlađi među njima.[160] Još ih ima mnogo, ali im ne znamo imena.

22. Tatarski car imade neograničenu vlast nad svima. Nitko ne može poći kamo hoće ili se zadržavati gdje hoće i koliko hoće, nego kako on odredi. On određuje mjesto vojskovođama, vojskovođe pak tisućnicima, tisućnici stotnicima, a oni desetarima. Što god se njima zapovijedi, u bilo koje vrijeme, na bilo kojem mjestu, radilo se o ratu, smrti ili o životu, oni slijepo slušaju bez suprotstavljanja. Ako zatraži od nekoga kćer ili sestru, on mu je bez oklijevanja daje. On svake godine skuplja mlade i lijepe djevojke iz svih krajeva Tatarske. Izabere koje hoće i koliko ih hoće, a ostale porazdijeli svojim ljudima kako mu se svidi.

23. Svim poslanicima, poslao ih kamo god i kada god, trebaju podložnici pripremiti bez oklijevanja brze jahaće konje i potrebnu hranu. Tako isto moraju biti na uslugu konji, kola i namirnice svima onima koji mu donose danak i svim vjesnicima koji su k njemu poslani. Ali za poslanike koji dolaze izvana, nije baš najbolje kada prolaze kroz tatarsku zemlju, jer dobivaju vrlo malo hrane i slabu odjeću, naročito ako idu k vojvodama. Ono što se daje desetorici takvih, nije dovoljno da udovolji potrebama dvojice! Ne ide im se na ruku ni kad su na dvoru (carevoj hordi), ni kad su na putu. Tek jedan put na dan dobijaju jesti, i to vrlo oskudno. Ako im se kakve neprilike dogode ili im tko nepravdu nanese, nema smisla da se ikome žale, jer nemaju zaštitnika. Zato trebaju sve strpljivo podnositi. K tome od njih i viši i niži zapovjednici traže darove i, ako im ih ne dadu, preziru ih i vrijeđaju. Ako se radi o poslanicima poznatih i moćnih vladara, ne zadovoljavaju se malim darovima, već hoće od njih velik dar. Znaju tada reći: »Od velikih ljudi dolazite, a tako malo darivate.« Naprosto, neće primiti maleni dar! Stoga, ako poslanici žele da im poslanje bude uspješno, treba da obilno darivaju. I mi smo tako morali najveći dio onoga što smo bili dobili od vjernika kao pripomoć za putovanje porazdijeliti kao darove.

24. Treba znati da ondje sve pripada caru. Nitko se ne usuđuje kazati: ovo je moje, a ono njegovo, jer je sve carevo — i ljudi i životinje. O tome je upravo onomadne i izišla carska naredba. Sličnu vlast imaju i vojvode nad svojim ljudima. Tatari su podijeljeni prema vojvodama (vojskovođama). I vjesnicima koje vojvode šalju moraju biti na pomoći i carevi ljudi i svi drugi, a to znači da im moraju pripremiti konje za prijevoz i jahanje i živežne namirnice. Čuvari konja moraju biti na usluzi vjesnicima bez protivljenja. I vojvode i ostali moraju svake godine, svake druge ili svake treće, već prema

[159] Sibedej, Subatai jedan je od najboljih mongolskih vođa; zaslužio je titulu »Bahadur« koju naš autor prevodi sa »vojnik«.

[160] Vojskovođa koji je branio zapadne granice mongolskog carstva. Iako je katalog našeg autora manjkav, najbolji je i najtočniji među svim srednjovjekovnim katalozima o mongolskim knezovima.

tome kako je određeno, kao danak slati caru goveda radi mlijeka. Podložnici vojvoda isto tako dužni su davati svojim vojvodama. U tome se kod njih nitko ne izuzima. Ukratko da kažem: štogod car i vojvode hoće i koliko im se prohtije, sve dobivaju. Raspolažu svojim podložnicima u svemu po volji!

25. Nakon careve smrti, kako smo već prije spomenuli, sastadoše se vojvode da vijećaju. Izabraše za cara Ogotaja, Džingis-kanova sina. On se posavjetovao s njima i podijelio vojsku. Batu-kana, koji mu je bio rođak u drugom koljenu, pošalje protiv Altisultana i protiv Bisermina.[161] To su bili Saraceni, ali su govorili kumanskim jezikom. Upao je u njihovu zemlju i ratom ih pokorio. Ipak mu se jedan grad, po imenu Barkin,[162] dugo opirao. Njegovi su branitelji bili unaokolo grada iskopali mnogo jama i pokrili ih da se ne vide. Mnogi Batu-kanovi vojnici, za vrijeme napada, propadoše u njih. I dok te jame nisu zatrpali, nisu mogli osvojiti grad.

26. Kad su to čuli stanovnici Sakinta,[163] izidoše u susret pobjednicima i dobrovoljno im se predadoše. Zbog toga, istina, njihov grad nije bio srušen, ali su ipak dio njegovih stanovnika poubijali, a dio preselili. Pošto su ga opljačkali i naselili drugim ljudima, krenuše protiv grada Ornasa.[164] On je bio veoma napučen. U njemu je živjelo mnogo kršćana: Kazara, Rutena, Alana i drugih, ali i mnogo Saracena.[165] Grad je bio veoma bogat u svemu. Ležao je na nekoj rijeci koja je tekla kroz Jankent i kroz zemlju Bisermina, a ulijevala se u more. Stoga je grad služio i kao luka. Tu je bilo mnogo trgovina koje su uglavnom bile u rukama Saracena. Kako ga nisu mogli osvojiti, poslužili su se ovim lukavstvom: pregradili su rijeku i skrenuli je naglo u grad. Od poplave stradali su ljudi i stvari. Nakon toga upadoše u Tursku. Turci su bili pogani.

27. Kad su i nju osvojili, krenuše protiv Rusije gdje su izvršili strahovit pokolj. Gradove i utvrde sravniše sa zemljom. Mnoštvo ljudi pobiše, a Kijev, metropolu Rusije, stadoše opsjedati. Nakon dugog opsjedanja, ipak ga zauzeše i pobiše njegove građane.[166] I gle, dok smo stvarno po toj zemlji prolazili, nailazili smo na bezbrojne lubanje i kosti gdje leže po poljima. Bio je to velik i napučen grad, a sada spao gotovo ni na šta. Jedva je ondje još 200 porodica, a stanovnici su u veoma bijednom stanju kao podložnici. Nakon osvajanja Kijeva nastaviše ratovanje i osvajanje Rusije.

[161] Iskrivljen naziv za muslimane. Zemlja Bisermina isto je što i zemlja Altisultana. Prostirala se od Urala sve do Badakhshana, istočno od Kaspijskog jezera.

[162] Karachin, Karkin, Pharchin. Vjerojatno Bathra, grad na Syr Darji. Cf. Beazley, o. c., 283.

[163] Ne zna se o kojem se gradu radi.

[164] Ni taj se grad ne može identificirati.

[165] Tu su uglavnom živjeli Kazari koji su bili izraelitske vjere, ali je bilo i mnogo muslimana i kršćana. Cf. Yule-Cordier, o. c., II, 492; Rockhill, o. c., 36, 2.

[166] Dva su napada bila na Kijev: prvi 1221—4. i drugi 1236—43. Za druge invazije Kijev je srušen. Cf. Karamsin-Hauenschild, o. c., IV, 10.

28. Iz Rusije i Kumanije krenuše tatarske čete i vojskovođe protiv Mađara i Poljaka. Mnogi su Tatari poginuli u tim zemljama. Ugri su uzmicali i junački se borili tako da su se tatarski vojnici bili prestrašili pa htjedoše izići iz Ugarske. Ali je tada ustao Batu, razmahao golu sablju pred njima govoreći: »Da nijeste uzmicali! Tko pobjegne, ne će ostati živ. Ako moramo umrijeti, umrimo svi! Džingis-kan je prorekao da jednom moramo biti poraženi i, ako je za to određen ovaj čas, junački ga podnesimo!« Tako ohrabreni, ostadoše u Ugarskoj i svu je opustošiše.

29. Kad su se odavde vratili, navališe na Mordvince koji su bili pogani i svladaše ih.[167] Zatim krenuše protiv Bilera, a to je Velika Bugarska,[168] koju sasvim uništiše. Pođoše još dalje prema sjeveru protiv Baskarta, koji su u Velikoj Ugarskoj, i njih pobijediše.[169]

30. Ostaviše te zemlje i pođoše još više na sjever. Stigoše do Parosita[170] za koje se priča da imadu veoma malen želudac i malena usta. Ne jedu meso, već samo usisavaju paru iz lonaca u kojima meso kuhaju. Time se tako krijepe. A što drugo jedu, veoma je skromno.[171]

31. Odavde krenuše naprijed i stigoše do Samojeda. Ti se ljudi, kako čujem, hrane samo onim što u lovu uhvate. Domove i odjeću prave isključivo od životinjske kože.[172] Odavde su napredovali i stigli u neku zemlju, uz ocean, gdje su naišli na neka čudovišta koja imadu u svemu ljudski oblik, samo su im noge pri dnu završavale u obliku goveđih nogu. I glava im je kao u ostalih ljudi, ali im je lice slično pasjem. O tom su nam, kao istinitom, pričali s uvjerenjem. Izmjenjivali su govor s lajanjem. Mogli smo ih razumjeti jer su se vraćali na ono što su htjeli kazati.[173] Zatim su se vratili u Kumaniju gdje i sada mnogi od njih žive.

32. Ogotaj je u to vrijeme poslao Džirpadana s vojskom na jug protiv Kergisa koje je u ratu svladao. Oni su pogani i ne nose brade. Kod njih je običaj da se, u znak žalosti ranjavaju po licu, kad otac umre, od uha do uha.

33. Nakon te pobjede krenu protiv Armenaca. Za vrijeme prijelaza preko pustinje naiđoše na neka čudovišta, ljudskog obličja, ali samo s jednom rukom usred prsiju i s jednom nogom. Dvojica su strijeljala iz jednoga luka. Trče tako brzo da ih ni konji ne mogu sustići.

[167] Nekad u Finskoj, danas u sjeveroist. Rusiji.

[168] Bilerima su Rusi zvali Bugare. Vel. Bugarska nekad između Kame i Volge.

[169] Ili Pascatur, Pascaver. To je Bašqird (Bashkir), zemlja Baškira, nekad između Samare, Oremburga, Perma i Vyatke.

[170] Danas se nazivaju Permiaki. Finskog su porijekla, a žive u Permu i Vyatki. Cf. Rockhill, o. c., 12.

[171] Pullé nalazi izvor toj legendi u običaju kod sjevernih naroda koji ostavljaju toplu hranu (koja se puši) na grob pokojnika. Pullé, o. c., 180.

[172] I danas ima još Samojeda u kraju oko Arhangelska. Islamski pisci vele za njih da nastanjuju »zemlju tmina«. Cf. Rockhill, o. c., 12, 1.

[173] Ta je bajka veoma stara. Ne zna se odakle je potekla. Pojavljuje se na više mjesta. Cf. D'Avezac, o. c., 493; Pullé, o. c., 181; Rockhill, o. c., 12.

Poskakivali su samo s onom jednom nogom, a kad bi se umorili, prevrtali bi se i nastavljali skakati podupirući se rukom, a nogu bi savinuli. Izidor je takve nazivao kružonozima.[174] Kad bi se umorili, opet bi stali trčati kao na početku: na onoj jednoj nozi. Neke od njih su ubili. Čuli smo od klerika Rutena kojih imade na carskom dvoru da su mnogi poslanici toga naroda došli k caru radi mira. Odavde su nastavili i stigli u Armeniju koju su svladali, a s njome i dio Georgije (Gruzije), dok je drugi dio došao tražiti mir i dragovoljno se podvrgao pod tatarsku vlast.[175] Svake godine isplaćuju danak u iznosu od 40 tisuća perpera, što čine i danas.

34. Odavde su krenuli u zemlju urumskog sultana koji je bio veoma jak i bogat. Protiv njega su se borili i pobijedili ga.[176] Nastaviše pobjedonosno ratovanje. Stigoše do zemlje alepskog sultana.[177] Ta je zemlja i danas pod njihovom vlasti. Imaju namjeru da nastave osvajanje. Od tada se nisu vraćali u svoju zemlju. Dio iste vojske krene protiv bagdadskog kalifa čiju su zemlju također sebi podvrgli.[178] Kao danak plaća na dan 400 bizancija, osim baldahina i drugih darova. Svake godine šalju vjesnike kalifu da dođe k njima. On im svake godine šalje velike darove i danak. Ispričava se da ne može doći. Car prima, istina, njegove darove i danak, ali ne odustaje od toga da kalif ipak dođe k njemu.

Glava VI

RATOVANJE, USTROJSTVO VOJNIH JEDINICA, VOJNA VARKA, SABIRANJE, OKRUTNOST NAD ZAROBLJENICIMA, OSVAJANJE UTVRDA, GAŽENJE ZADANE RIJEČI

1. Nakon govora o carstvu i vladanju, sad je red da govorimo o ratovanju, i to ponajprije o ustrojstvu bojnih jedinica, zatim o oružju, lukavstvima za vrijeme napada, o okrutnosti koju čine nad zarobljenicima, o zauzimanju gradova i utvrda i konačno o kršenju zadane riječi onima koji im se dragovoljno predaju.

2. Za uređenje bojnih jedinica ovako je Džingis-kan odredio: deset ljudi ima jednog vođu, zvanog desetar. Nad deset desetara vođa je stotnik. Starješina nad deset stotina naziva se tisućnik. Vođa koji

[174] (Ciklopedi) Patrologia Latina, 82, Etymologiarum lib, XI, 421.

[175] Cf. Altunian, o. c., 29—36. Armeniju su zauzeli 1235.

[176] Radi se o sultanatima Rume i Ikonija koji su zapremali skoro svu Malu Aziju. Osvojeni su 1243—44.

[177] Bereju ili Alep Tatari osvojiše 1260, ali je i prije toga taj grad plaćao danak.

[178] Bagdad su Tatari osvojili 1258, ali je i on još prije osvajanja plaćao danak. U tom smislu treba razumjeti autora.

upravlja s deset tisućnika zove se tama (tenebrae). Nad čitavom vojskom postavljaju dvojicu ili trojicu vojskovođa ili vojvoda, ali je ipak jedan među njima prvi i najugledniji.[179]

3. Kad ratuju, ako iz grupe od deset ljudi pobjegne jedan ili dvojica ili trojica ili više njih, sve ih pobiju. I ako svih deset pobjegne, također sve pobiju, osim ako ne bježi stotina. Ukratko da reknem, ubiju svakoga koji stane bježati i uzmicati, u koliko ga već prije neprijatelj ne ubije. Isto tako ubijaju i one koji junački ne nasrću na neprijatelja. Nadalje, ako jedan ili više njih u četi od deset ljudi budu zarobljeni, a ostali u toj četi ne uspiju da ih oslobode, bivaju ubijeni!

4. Svaki vojnik mora imati barem ovo oružje: dva luka, a ako ima samo jedan, taj treba biti sasvim ispravan, jednu sjekiru i uže za vlačenje ratnih strojeva te tri velika tuljca puna strelica. Bogatiji imaju još i mač, pri vrhu veoma oštar, koji siječe s jedne strane. Ponešto je savinut. Zatim oklopljena konja, štitnike na zglobovima, oklop i šljem. Neki imaju oklop i štitnik za konje od kože, sastavljene na ovaj način: sastave tri ili četiri komada remena od goveđe kože ili od koje druge životinje. Svaki je komad širok kao jedna ruka. Povezuju ih vezicama ili remenčićima. Na gornjem su komadu vezice na kraju, a na donjem u sredini. I tako redom. Kada se prigibaju, donji kožnati komadi dolaze iznad gornjih i tako se udvostručuju ili utrostručuju.

5. Konjsko pokrivalo sastoji se od pet dijelova: jedan s jednog boka, drugi s drugog. Steru se od repa sve do glave i vezuju na sedlu i iza njega na leđima i na vratu. Iznad bubrega, ondje gdje se sastaju i vezuju vezice dvaju prvih dijelova, stavljaju treći dio. Na tom trećem komadu naprave rupu kroz koju provuku rep. Pred grudi stavljaju četvrti komad koji dopire sve do koljena ili nožnih spojnica. Pred čelom se nalazi peti dio koji je sastavljen od željeznih pločica, a povezuje se s obje strane vrata s već spomenutim dijelovima.

6. Oklop se sastoji od četiri komada. Prvi komad ide od bedara do vrata i udešava se prema obliku tijela. Ispod grudi nešto je uži. Od vrata i ruku nadolje imade okrugljast oblik. Otraga, oko slabina, nalazi se drugi komad kojeg se dio proteže od vrata sve do drugog dijela kojim se opasuje tijelo. Na ramenima se ta dva komada, prednji i stražnji, vezuju kopčama o dvije željezne pločice koje se nalaze na svakom ramenu. Na svakoj se ruci nalazi po jedan komad, od ramena do dna ruke. S donje su strane otvoreni. Tako isto svaku nogu brani po jedan zaštitni komad. Komadi oklopa sastavljeni su kopčama.

[179] Svi starješine u mongolskoj vojsci imaju naziv: aghasy. Taj se naziv stavlja iza broja vojnika koje ima pod sobom. Naš autor miješa tatarske riječi: thuman i duman koje se jednako izgovaraju, ali imadu različito značenje. Thuman znači 10.000, a duman znači taman, tmina. Zabuna još lakše nastaje kad se zna da i ruska riječ t'ma ima ista značenja. Cf. Altunian, o. c., 75. D'Avezac, o. c., 577.

7. Gornji je dio kacige od željeza, a donji koji štiti vrat i grlo, od kože. Sastavljen je od više komadića koji se međusobno vezuju kako smo prije opisali.

8. Neki borci imaju sve dijelove o kojima smo govorili, napravljene od željeza, i to na ovaj način: oklop se sastoji od mnogo željeznih pločica, širokih jedan prst, a dugih jedan dlan. Na svakoj je pločici osam rupica. S unutrašnje strane namještena su tri nategnuta i čvrsta remena na koje su poslagane pločice, postepeno i djelomično jedna poviše druge, poput stepenica, i čvrsto se vezuju tankim vezicama na te remenove. Vezice se provlače kroz rupice na pločicama. Na vrhu se provlači dva puta s obje strane jedna vezica i stegne jako da pločice čvrsto pristaju jedna uz drugu. Tako dobiju od mnogo pločica jednu jedinstvenu cjelinu koju učvrste i povežu s ostalim dijelovima. Slično izrađuju konjsku i ljudsku opremu. Oklop drže čist i svijetao, tako da mogu u njemu vidjeti svoj lik.

9. Neki od njih nose koplje. Na vratu željeznog kopljišta nalazi se kvaka kojom čovjeka obaraju s konja, ako im uspije. Duljina njihovih strelica iznosi dvije stope, jedan dlan i dva prsta. Ali kako su različite duljine stope, iznosimo mjeru geometrijske stope: dva zrna ječma iznose duljinu jednog bočno položenog palca, a šesnaest bočno položenih palaca čine geometrijsku stopu. Željezni dijelovi strelica veoma su oštri i na obje strane naoštreni poput dvosjeklog mača. Uvijek nose brus uz tobolac da mogu oštriti strelice. Željezni dijelovi završavaju repićem, šiljkom, koji se zabada u drvo.

10. Štitove prave od vrbina ili kojeg drugog pruća. Ali mislimo da ih nose samo u taboristu kad čuvaju cara i vojvode, i to samo po noći. Imaju još jednu vrstu strelica, kratkih kojima ubijaju ptice, manje životinje i neoboružane ljude. Širina im iznosi tri prsta, dok je dužina različita, već prema tome da li njima gađaju ptice ili životinje ili ljude.

11. Kad polaze u rat, prethodno pošalju izviđače koji ništa drugo sobom ne nose osim pokrivača od rogožine, konja i oružja. Oni ne plijene, ne pale domove, ne ubijaju životinje, već ranjavaju i ubijaju ljude. Ako to ne mogu, tjeraju ih u bijeg. Ipak nastoje da ih radije ubiju nego natjeraju u bijeg. Iza njih nastupa vojska koja hvata i plijeni sve do čega dođe. Ako naiđu na ljude, hvataju ih ili ubijaju. Uz to vođe šalju na sve strane posebne grupe izviđača, tragalaca i pljačkaša da pronalaze ljude i životinje. Oni su veoma vješti u tom poslu.

12. Kad stignu do rijeke, ne znam kako bila široka, prelaze je ovako: upotrebljavaju velike, okrugljaste i lagane kože. Savijaju ih i unaokolo ispunjavaju raznim dijelovima odjeće i drugim stvarima i čvrsto konopom stežu. Nasred toga stavljaju sedla i druge čvrste predmete. U sredinu sjedne čovjek. Tako plutajuću napravu privežu konju za rep. Prvog konja koji pliva prati, usporedno plivajući, jedan čovjek. Zatim idu svi ostali konji bez pratnje i slijede prvog konja. Ponekad na takvim spravama veslaju s dva vesla. Tako prelaze pre-

ko rijeke. Tko nema tako velikih koža, ima svakako malu torbu, mješić ili dobro sašitu vrećicu, također od kože. Ispune ih odjećom i ostalim svojim stvarima, čvrsto na vrhu stisnu i zavežu da voda ne uđe. Na to oni pojašu, privežu konjima za rep i prelaze rijeku.

13. Treba znati da kad opaze neprijatelja, dio vojske krene odmah na nj. Svaki izbaci na neprijatelja tri do četiri strelice. Ako im se čini da ga ne će moće svladati, povlače se k svojima. To čine namjerno da neprijatelja namame u zasjedu. Neopazice ga opkole. Iznenada ga obaspu strijelama i pobiju. Ako ustanove da protiv njih dolazi brojna i jaka vojska, od nje se udalje za jedan ili dva dana hoda u dobro smišljenom pravcu, gdje napadnu na nespremno i nenaoružano stanovništvo, opustoše zemlju, ljude i stoku djelomično pobiju, a djelomično zarobe. Uvide li da i to neće moći izvesti, tad se udalje i sklone daleko, deset ili dvanaest dana hoda, i tu se zadrže dok im se ne pruži nova prilika da iznenada napadnu zemlju kad u njoj ne bude neprijateljske vojske. Veoma su, naime, lukavi u vojevanju, jer se već preko četrdeset godina bore sa svim mogućim narodima.[180]

14. Kad odluče zametnuti boj, sve čete zauzmu svoja određena mjesta i položaje. Vojskovođe i viši starješine ne idu u boj, nego stoje podalje i nasuprot neprijateljskoj vojsci. Uz njih su mlađi konjanici, zatim konji i žene. Na konje katkada namjeste likove u ljudskom obliku samo da zavaraju neprijatelja, tobože, kako ih ima mnogo. Nasuprot samom neprijatelju postave bojni red sastavljen od zarobljenika i drugih naroda koji su im podložni. Tek vrlo malo Tatara porazmjeste među njih. Glavni i najveći dio vojnika, i to odabranih i hrabrih, porazmjeste sa strane: desno i lijevo od sredine, tako da ih neprijatelj ne uoči odmah. Kad nasrne na sredinu, ona se malko povuče pa se nađe opkoljen od glavnine tatarske vojske, naime, onih krila, koja mada nije velika, neprijatelju se pričinja vrlo brojna jer udara sa svih strana. Još gore se smete i naprosto prestraši kad ugleda one vođe podalje i nasuprot s mnoštvom žena, konjanika, ljudi i konja za koje smo kazali da su namješteni podalje, a on misli, zavaran, da su to sve ratnici. Ako se neprijatelj dobro bori, otvore mu prolaz da umakne. Upravo tad, kad su se neprijateljske čete jedna od druge rastavile i udaljile, Tatari žestoko navale. Više ih tada sasijeku dok bježe, nego prije dok su se borili. Treba ipak znati da, ako ikako mogu, Tatari izbjegavaju izravan napad i sudar s neprijateljem. Radije obasiplju ljude i konje strelicama, ranjavaju i ubijaju. I tek pošto su neprijatelja tako oslabili i razrijedili, na nj navale.[181]

15. Utvrdu osvajaju na ovaj način. Potpuno je opkole, ako se to dade izvesti. Ponekad je i ograde da nitko ne može ni unići ni izići. Zatim je stanu žestoko udarati raznim spravama i danonoćno obasipati strelicama da ne mogu odahnuti ni časa oni koji su u utvrdi.

[180] Cf. Yule-Cordier, The Book, I, 263, 265.
[181] O mongolskom ratovanju pišu razni pisci. Cf. Altunian, o. c., 79—81.

Tatari se odmaraju jer smjenjuju svoje čete: jedna se bori, a druga miruje, pa uvijek napadaju svježi i odmoreni. Ako tako utvrdu ne mogu zauzeti, upotrijebe grčku vatru,[182] koju bacaju na opkoljeno mjesto. Pače, pobiju mnogo ljudi, njihovo salo rastope i vruće bacaju na kuće. Ako vatra zahvati tako rastaljenu masu, ona se zapali i pomamno plamsa dokle god se ne istroši. Teško se gasi. Ako zahvati čovjeka, može se zagasiti brzim trljanjem i pritiskivanjem ruke.

16. Ne uspiju li tako zauzeti grad ili utvrdu služe se ovom vještinom. Ako je blizu rijeka, rijeku zagrade ili iskopaju poseban rukav kroz koji puste da voda provali u grad. Ako je i to neizvedivo, tad iskopaju ispod zemlje, neopazice, prolaz kroz koji jurnu dobro oboružani u grad. Kad tako uđu, jedan dio započne podmetati kojekuda vatru, a drugi se bori. Ako ni tako ne uspiju, tad sami podignu utvrdu da se mogu obraniti od neprijateljskih strelica. Tako znadu i dulje vremena opsjedati grad dok se ne preda ili dok mu ne dođe, slučajno, pomoć izvana, pa budu primorani da se povuku. Dok opsjedaju grad, neumorno nastoje da ga zavedu lijepim riječima i obećanjima samo da se preda. Ako se branitelj na to odluči, tada im Tatari odgovore: »Izađite iz grada da vas prema našem običaju prebrojimo.« Kad izađu, proberu sve majstore, obrtnike i odvoje ih od drugih. Njih zadrže, a sve druge pobiju sjekirama, osim onih koje zažele zadržati kao sluge.[183] Rijetko se dogodi da još koga poštede od smrti, svakako, plemenitu i poštenu čeljad smrt ne će mimoići. Ako se ipak i to dogodi, to jest da poštede kojeg uglednijeg i poštenijeg, ostaje trajno u ropstvu i ničim se ne može otkupiti.

17. Što u ratu zarobe, to pobiju. Poneke ostave da im služe kao sluge, ako im takvih treba. One koje odluče ubiti, izruče stotnicima da ih smaknu dvoplatnom sjekirom. Oni ih podijele u skupine po deset, eventualno veće ili manje od toga broja, kako se već starješinama svidi, i svaku predadu jednom vojniku ili sluzi da ih pobije.

Glava VII

KAKO SKLAPAJU MIR, O OSVOJENIM ZEMLJAMA, O OKRUTNOSTIMA KOJE VRŠE NAD SVOJIM VLASTITIM LJUDIMA I O ZEMLJAMA KOJE IM SE JUNAČKI OPIRU

1. Pošto smo opisali način ratovanja, treba spomenuti zemlje koje su pokorili. O tom ćemo pisati ovim redom: na prvom ćemo mjestu iznijeti njihov način sklapanja mira s drugima, na drugom ćemo govoriti o zemljama koje su podvrgli pod svoju vlast, na trećem o tiraniji koju primjenjuju, na četvrtom o zemljama koje su im se junački oduprle.

[182] Quatremère, Histoire des Mongols de la Perse, I, 135.
[183] Taj se fra Ivanov izvještaj ne slaže s opisima drugih pisaca. Cf. Altunian, o. c., 79.

2. Treba znati da Tatari ni s kim ne sklapaju mir, ako im se ne predade, jer im je, već smo to spomenuli, Džingis-kan ostavio zapovijed da moraju podvrći sve narode, ako ikako mogu. Ovo su uvjeti čije ispunjenje traže od svakoga koji im se želi predati: da s njime zajedno pođu u rat protiv svakoga na koga navale; da im daju desetinu od svega, od ljudi i od stvari. Odbroje deset dječaka i jednoga povedu. Tako isto odvode po jednu od deset djevojčica. Njih odvode u svoju zemlju i drže ih kao sluge. Sve drugo mjere na svoj način i odnose.

3. Međutim, kad tako steknu vlast nad drugima, iako su obećali da će se držati ugovora, ne drže se toga već iznalaze sve moguće sitnice, samo da opravdaju svoj nepravedni postupak, kršenje obećanja. Upravo dok smo se nalazili u Rusiji, bio je Kujuk-kan poslao nekog Saracena da sakuplja danak. On je od tri dječaka uzimao jednoga u svakoj obitelji. Odvodio je sve muškarce koji nisu imali žene. Tako isto i žene koje su bile bez zakonitih muževa. Odvodio je sve siromašne, pače i one koji su živjeli od milostinje. Svi ostali bili su prebrojeni, kako je običaj kod Tatara. Svakom je bilo naređeno da mora, bio on dijete, pa i tek rođeno, ili starac, siromah ili bogat, malen ili velik, plaćati danak, i to: po jedno krzno od bijelog medvjeda, od crnog dabra, od crnog sabula i jedno crno krzno neke životinje koja ima skrovište pod zemljom, a njezin naziv ne znamo prevesti na latinski jezik. Poljaci i Ruteni nazivaju ih »dorkori«;[184] konačno i jedno crno krzno od lisice. Onoga koji ne izruči taj danak Tatari odvedu u ropstvo.

4. Pozivaju i vladare država da dođu k njima, i to bez odugovlačenja. A kada dođu, ne iskazuju im nikakve časti, već s njima postupaju kao s ništavnim osobama. Prisiljeni su da udijele mnoge darove tatarskim vojvodama i njihovim ženama, tisućnicima i stotnicima. Svi, čak i sluge, bez ikakvog stida i uporno traže od njih darove. I ne samo od njih, već i od njihovih poslanika i uopće od svih uglednih osoba koje k njima dolaze.

5. Za neke čak nađu razlog i izgovor da ih ubiju. Tako se dogodilo knezu Mihaelu i mnogim drugima, kako smo već spomenuli. Neke pak puštaju u miru, ali samo zato da druge mogu prevariti i namamiti. Neke pak znadu uništiti otrovima, pićem ili drugim sredstvima. Njihova je namjera da sami zavladaju čitavim svijetom. Stoga pronalaze bilo što samo da druge moćnike smaknu. Od onih pak koje otpuštaju kućama zahtijevaju da im pošalju sinove ili braću, koje zatim zadrže i ne puštaju ih da se vrate u svoju zemlju, kako su to učinili sa sinom kneza Jaroslava, zatim s nekim alanskim knezom i mnogim drugima. Čak, ako takvima umre otac ili brat bez nasljednika, ne dopuštaju im da pođu kući i da ondje budu knezovi, već njihovu kneževinu ili zemlju sami preuzmu i njom po volji upravljaju, kao što smo vidjeli da se dogodilo jednom knezu Solanga.

[184] Poljaci kažu chomik, a Rusi chorek.

6. Onima pak koje otpuštaju kućama dodjeljuju svoje pouzdanike zvane »bastaki«, to jest prefekte kojima se moraju svi pokoravati: i knezovi, i vojvode, i svi ostali. Ako koji grad ili koja zemlja ne postupa onako kako to zahtijevaju bastaki, Tatari im spočitnu nevjeru i neposluh, pa dođu te grad sruše kad se ni najmanje ne nada, zemlju opustoše i ljude pobiju njihove čete, koje protiv nepokornih pošalju tatarski vojvode pod kojima se nalazi takva zemlja ili mjesto. Tako se dogodilo nedavno nekom gradu u Kumaniji, dok smo se nalazili u tatarskoj državi. U osvojenoj zemlji ne ponaša se samo tatarski car kao vrhovni gospodar, nego i njegov zamjenik, pače i svaki Tatarin šepiri se i nadmeće kao gospodar, i to tim više što uživa veći ugled i ima viši vojnički čin.

7. Kad im se prohtije srebra, zlata ili čega drugog, koliko im se god prohtije, traže i dobivaju bez protivljenja. Ako izbiju kakve prepirke među knezovima, koji su se podvrgli pod njihovu upravu, oni moraju poći k tatarskom caru da on riješi spor. To se nedavno dogodilo i sinovima kralja Georgije, koji je imao dva sina: jedan je bio zakonit, po imenu Melik, a drugi nezakonit, sin iz preljuba, a zvao se David. Mada je bio sin preljubnice, ostavio mu je otac dio zemlje, što je bilo krivo zakonitom sinu. On se uputi k caru sa svojom majkom, kad je doznao da je caru pošao njegov polubrat David. No Melikova majka, kraljica Georgije, po kojoj je muž, otac te braće, bio postao vladar, jer se u Georgiji kraljevstvo stječe po ženskoj lozi, umrije na putu.[185] Kad braća stigoše k caru, podijeliše bogate darove, naročito zakoniti sin, koji je zahtijevao za se i onaj dio što je otac bio ostavio Davidu, jer on kao nezakonit ne bi smio naslijediti zemlju. David je na to odgovorio pred carem: »Mada sam ja nezakonit sin, tražim ipak da se prema meni postupi točno po tatarskom običaju koji ne pravi nikakve razlike između sinova zakonite žene i sluškinje.« Car je dodijelio pravo njemu, protiv traženja mlađega brata, pače njega je podvrgao pod vlast Davidovu, kao starijeg. Priznao mu je i potvrdio pravo na zemlju koju mu je ostavio otac. Tako je mlađi brat izgubio parnicu protiv svog brata i ostao bez darova koje je bio obilato razdijelio.

8. Danak primaju također i od veoma udaljenih naroda koji čak graniče s onim narodima kojih se donekle boje i nisu pod njihovom vlašću. S njima postupaju prilično blago, da ne moraju na njih krenuti vojskom, ali i zbog toga da druge zavaraju svojom navodnom blagošću kako se ne bi ustručavali podvrći njihovoj vlasti. Takav je slučaj s Obesima ili Georgijcima koji im plaćaju godišnji danak u iznosu od četrdeset tisuća perpera ili bizancija. Njih puštaju u miru, mada smo čuli da se Georgijci žele otresti tog nameta.

9. Evo naroda koje su pobijedili i kojih su zemlje osvojili: Kinezi, Najmani, Solanzi, Karakinezi ili Crni Kinezi, Kumanci, Kumi koji

[185] Zvala se Rusudan. Otrovala se. Dulaurier, Les Mongols d'après les historiens Arméniens, 449—52.

stanovahu uz Kirkize, Karaniti, Hujuri, Sumoalci, Merkiti, Mekriti, Sarihujuri, Baškiri, Čerkezi, Kašmirci, Saraceni, Bisermini, Turkomani (Turkmenci), Bileri, stanovnici Velike Bugarske, Katori, Tomiti, Buritabeti, Parositi, Kasi, Alani ili Asi, Obesi ili Georgijci, Nestorijanci,[186] Armenci, Kanđiti, Kumani, Brutaki, Mordvinci, Turci, Kazari, Samojedi, Perzijci, Tarci,[187] Čirkasi, Ruteni, Baldaši,[188] Sarti koje Mongoli zovu Sartoli. Ima još mnogo naroda i zemalja, ali im ne znamo imena. Viđali smo ljude i žene skoro svih naroda koje smo spomenuli.

10. Ovo su pak imena zemalja i naroda koji su im se odupirali i nisu pod njihovom vlašću: Velika Indija, dio Alana, dio Kine i Sasi.[189] Kazivali su nam da su Tatari jednom bili opkolili neki saski grad i uprli sve sile da ga zauzmu. Tatari su bili nastupili sa svojim spravama, ali su im se suprotstavili Sasi sa svojima koje su bili izgradili te su njima uništili sve tatarske sprave. Tatari se nisu mogli približiti gradu da ga osvoje upravo zbog tih saskih sprava. Zato su se dali na kopanje prolaza ispod zemlje. Kroz taj prolaz provalili su u grad i počeli paliti i sjeći, ali se Sasi nisu smeli već jedni stadoše neumorno gasiti vatru, a drugi se junački boriti dok ih dijelom nisu pobili, a dijelom prisilili da se kroz podzemne hodnike povuku i vrate k svojima. Uvjerivši se da ih ne mogu tako lako pobijediti i da će izgubiti mnogo svojih ljudi ako nastave s navaljivanjem i opsjedanjem, okanili su se od nauma i udaljili.

11. Iz saracenskih i drugih zemalja dižu najbolje obrtnike i umjetnike koje namještaju i upošljavaju u svojim radionicama. Svi drugi, obrtnici i zemljoradnici, dužni su im davati danak za svoj rad. Plodove skupljaju u spremišta svojih gospodara. Tatari im ostavljaju sjeme za sijanje i ono što je najnužnije za njihov život. Drugima koji se bave poljodjelstvom daju na dan po osobi komad kruha i ništa drugo osim tri puta tjedno još po komadić mesa. Tako, naime, dijele onim obrtnicima koji stanuju u gradovima. K tome, kad gospodari zažele, dižu mlađe ljude sa ženama i djecom i vode ih sa sobom kao ostalu svoju služinčad. Ubrajaju ih, navodno, među Tatare, ali je pravilnije reći među zarobljenike, jer, iako ih smatraju za Tatare, ne postupaju s njima kao s pravim Tatarima, već, naprotiv, kao sa slugama, pa ih, kao i zarobljenike, šalju na najopasnija mjesta. Oni su prvi u ratu: moraju prvi prelaziti preko opasnih bara i rijeka. Moraju raditi sve što treba izgraditi. Ako nešto pogriješe ili ako odmah ne poslušaju, tad ih batinaju kao magarce.

12. Da ukratko reknem, veoma se skromno hrane. Malo piju i bijedno se odijevaju, u koliko na svoju ruku, ako mogu, nešto ne zarade kao vrsni zlatari ili obrtnici koje druge grane. No, neki imaju

[186] Zapravo nisu narod već pripadnici nestorijanizma. Ne može se odrediti točno gdje su se nalazili. Cf. P u l l é, o. c., 197.
[187] Stanovahu u Mongoliji i zvali su se Ujguri-Turci.
[188] Po svoj prilici stanovnici nekog grada u Armeniji.
[189] Radi se o Gotima koji su stanovali na Krimu, oko Kersoneza.

veoma zle gospodare koji im ne ostavljaju ni najmanje slobodna vremena. Toliko ih poslovima opterećuju! Njima ne preostaje drugo, žele li nešto za svoju korist izraditi, nego da sami sebi otkinu malo vremena od ionako kratkog noćnog spavanja, i to samo onda, ako im je dopušteno da imaju ženu i vlastiti stan. Onima koji su toga lišeni i žive u stanovima svojih gospodara mnogo je teže. Tu se s njima postupa jednako kao s ostalim slugama. Takvi su zaista bijedni. Nose samo kožnate hlače i ništa više. Tako polugoli trpe strašnu žegu ljeti, a zimi opet nepodnosivu hladnoću. Naišli smo na mnoge bez prstiju na rukama i nogama jer su ih zbog hladnoće izgubili. Neki od velike žege i velike zime umiru ili ostanu trajno nesposobni. To smo čuli od mnogih, a dosta toga smo i sami provjerili.

Glava VIII

KAKO SE U BOJU ODUPRIJETI TATARIMA, O NJIHOVIM NAMJERAMA, O ORUŽJU I SVRSTAVANJU BOJNIH JEDINICA, KAKO PREDUSRESTI NJIHOVU LUKAVOST U BOJU, O TVRĐAVAMA I GRADOVIMA, KAKO TREBA POSTUPATI SA ZAROBLJENICIMA

1. Završili smo opis zemalja i naroda koji su pod tatarskom vlašću, pa je sada red da nešto kažemo o tome kako se treba njima suprotstaviti u ratu. Mislimo da bi o tom trebalo pisati ovim redom: prvo, o tome što oni namjeravaju; drugo, o oružju i razvrstavanju bojnih jedinica; treće, kako treba preduhitriti njihove lukave planove za vrijeme navale; četvrto, o utvrđivanju zamaka i gradova; peto, što treba raditi sa zarobljenicima.

2. Tatarski cilj je ovaj: podvrći pod svoju vlast sav svijet, ako uspije. Za to imaju zapovijed samoga Džingis-kana, kako smo već prije spomenuli. Ovako je u svom pismu car zapisao: »Sila božja, car nad svim ljudima«, a na njegovu pečatu upisano je ovo: »Bog na nebu, a Kujuk-kan na zemlji, sila božja, pečat cara nad svim narodima«. Upravo zato, kako rekosmo, i ne sklapaju mira ni s kim u koliko se najprije ne podvrgne pod njihovu vlast. Budući da nema ni jedne zemlje, osim kršćanske, koje bi se oni bojali, upravo zato i spremaju se na rat protiv nas.[190] Neka zato svaki sazna da smo bili u tatarskoj zemlji, na carskom dvoru, gdje smo prisustvovali zboru, koji je bio sazvan prije više godina, a na kojem su, u našoj prisutnosti, izabrali Kujuka za cara, što kod njih znači kan. Taj je Kujuk-kan okomio, sa svojim vojvodama, zastavu protiv božje crkve, protiv Rimskog Carstva i svih kršćanskih naroda i kraljevstava na zapadu, u koliko papa i upravitelji kršćanskih naroda na zapadu ne prihvate ono što Kujuk-kan i njegovi Tatari zahtijevaju.

[190] Tj. kršćanskih naroda i zemalja.

3. Mi ipak mislimo da nikako ne smijemo pristati na to, ponajprije zbog okrutnog, nepodnošljivog i nečuvenog ropstva u koje dovode pokorene narode, što smo lično provjerili, zatim ni zbog njihove nevjernosti: nitko se ne može uzdati u njihovu riječ, jer, što god obećaju, krše čim im se samo ukaže zgodna prilika. Podmukli su u svim svojim djelima i obećanjima. Cilj im je da unište sve knezove, sve plemiće, sve vitezove i poštene ljude na svijetu. To izvode podmuklo i vješto nad svojim podložnicima. Mi ne smijemo na to pristati ni zbog toga što je nedostojno da im se kršćani predaju. Oni su strašni pa bi bilo uništeno štovanje pravoga Boga. Duše bi propale, a tijelo bi na svakojaki način mučili, gore nego što možemo zamisliti. Oni na početku laskaju, a kasnije muče i ujedaju poput štipavca. Ne smijemo pristati ni zbog toga što ih ima manje nego nas, a i slabije su tjelesne građe nego kršćanski narodi.

4. Na tom svečanom zboru određeni su ratnici i vojvode za osvajanje kršćanskih zemalja. Od deset ljudi, krenut će na nas trojica iz svega njihova carstva. Jedna će vojska udariti preko Ugarske, a druga preko Poljske. Tako nam je rečeno. Navaljivat će neprekidno osamnaest godina. To je određeno vrijeme njihova nastupanja. U prošlom ožujku, vraćajući se u Rusiju, nailazili smo po svoj tatarskoj zemlji na vojsku. U tri ili četiri godine imaju unići u Kumaniju. Iz Kumanije će provaliti u spomenute zemlje. Ne znamo da li će odmah nakon treće zime napasti, ili će još neko vrijeme počekati, pa zatim nenadano napasti.

5. Ovo je sve točno i istinito, a i dogodit će se, ako ih Gospodin ne smete po svojoj milosti, kako je već bio i učinio kada su bili provalili u Ugarsku i Poljsku. Po njihovim računima morali su napredovati u ratovima tokom trideset godina, ali tada je bio otrovan njihov car zbog čega su prekinuli ratovanje, a taj prekid traje sve do sada.[191] Ali čim je stupio na prijesto novi car, započeše se ponovo pripremati za rat. Treba da znate da je sam car jasno i bistro kazao da će poslati vojsku na Livoniju i na Prusiju. A jer je odlučio ili uništiti ili pokoriti zemlju, ne ostaje nam drugo nego da se svojski spremamo za boj. Njima robovati bilo bi za naš svijet nepodnosivo, kako smo već spomenuli.

6. Ako neka zemlja ne priskoči drugoj, kad je napadnuta, u pomoć, Tatari osvoje najprije prvu napadnutu zemlju, a zatim kreću naprijed na drugu koja nije priskočila prvoj u pomoć. Ali sad ne više sami, nego i sa zarobljenicima osvojene zemlje koje stavljaju u prve i najopasnije redove. Ako se upokoreni hrabro ne bore, tad ih Tatari pobiju. Ako se pak junački bore, nastoje ih obećanjima i laskanjem što više uza se privezati. Obećavaju im da će postati oni gospodari budu li čvrsto uz njih. Kad ih tako privežu da više od njih

[191] Nije sigurno da je car Ogotaj otrovan. Izgleda da je umro zbog pretjeranog opijanja. Razbolio se u travnju 1241. i iste godine u prosincu umro. Nasljednik mu je izabran 1246. Cf. Cordier, Histoire général de la Chine, II, 255.

ne mogu otpasti, tek tada počinju njihovi jadi. Učine ih slugama i po volji otimaju njihove žene i drže kao sluškinje ili kao priležnice. Tako postupaju Tatari! Sa zarobljenicima jedne zemlje osvajaju drugu zemlju! Kako mi držimo, nema pokrajine koja bi im se mogla uspješno oduprijeti, u koliko joj sam Bog ne pohita u pomoć. Jer, kako smo rekli, oni napadaju s ljudima svih pokorenih naroda i zemalja. Stoga, žele li kršćani očuvati sebe i svoju zemlju, treba da se sastanu svi kršćanski kraljevi, knezovi, baruni i upravitelji zemalja na dogovor. Svaki da dade što više naoružanih ljudi i sa svim ujedinjenim silama treba napasti na Tatare prije nego oni započnu upadati, jer, jednom kad u neku zemlju upadnu, nitko joj neće moći uspješno priteći u pomoć. Tatari naime napadaju u skupinama, razlete se na sve strane tražeći i ubijajući ljude. Ako se tko skloni u utvrdu ili u grad, opkole ga s tri do četiri tisuće vojnika dok se drugi razmile po svoj zemlji da hvataju i ubijaju ljude.

7. Tko odluči da pođe u rat protiv njih treba da pribavi ovo oružje: ispravan i čvrst luk, balistu — tog se oružja veoma plaše — dovoljan broj strelica, dobar dvosjek iz prekaljenog željeza ili sjekiru s dugim drškom. Dijelovi strelice koji ranjavaju, željezni dijelovi bilo za luk bilo za balistu moraju se, dok su užareni, kvasiti u slanoj vodi da postanu čvršći i da mogu probijati neprijateljsko obrambeno oružje. Treba još imati mač, koplje s kvakom da se može jahača skinuti sa sedla. Tom se napravom veoma lako obara. Nadalje, nož, udvostručen oklop koji ne probijaju lako njihove strelice, kacigu i drugo oružje. Zatim druge stvari čime će zaštititi sebe i konje od neprijateljskog oružja i strelica. Ako se tko ne može tim naoružati, u boj treba da ide iza dobro naoružanih i da na neprijatelja baca strelice iz luka ili iz baliste. Tako čine i Tatari. Ne smije nitko štedjeti novac kad se radi o naoružanju. Ispravnim i čvrstim oružjem spasit će se život i očuvati sloboda.

8. Ustrojstvo vojske treba da je kao i kod Tatara. Vojska treba da je sastavljena od jedinica po deset, sto, tisuću i više ljudi kojima su na čelu: desetari, stotnici, tisućnici i vojvode. Vojvode ne smiju izravno ulaziti u borbu, što ne čine ni Tatari, nego moraju podalje od bitke, sa sigurnoga mjesta slijediti tijek borbe i izdavati naređenja. Treba uzakoniti da svi složno navaljuju, onako kako su poraz-mješteni. Onoga koji napusti svoje bojno mjesto, dok se kreće u boj ili dok se boj bije, i svakoga koji stane bježati treba oštro kazniti, osim ako se radi o općenitom uzmaku, jer tada dio neprijateljskih ratnika slijedi one koji uzmiču i obasiplje ih strelicama, a dio se bori s onima koji ostaju. Vojnici koji uzmiču i vojnici koji ostaju na bojnom mjestu smućuju se sve više i više dok ih neprijatelj nemilo siječe. Tako isto, najtežu kaznu treba primijeniti prema svakome koji se dade na pljačku prije nego je neprijatelj sasvim poražen. Takve Tatari ubijaju bez ikakva milosrđa. Ako je ikako moguće, mjesto za boj treba izabrati tamo gdje je ravno polje i gdje puca vidik na sve strane. Odstraga ili sa strane treba da se nalazi šuma. Ne smi-

je se dopustiti da se neprijatelj uvuče između četa i šume. Vojska se ne smije zbijati, već mora biti podijeljena na mnogo bojnih četa, koje su odvojene jedna od druge, ali ne previše udaljene. Na prvi neprijateljski val treba odaslati jednu četu u susret. Ako tada Tatari budu hinili uzmak ne smije ga daleko goniti da je neprijatelj ne namami u zasjedu, što Tatari znaju izvoditi vrlo vješto. Druga jedna četa mora biti pripravna da priskoči prvoj u pomoć, ako ustreba.

9. Treba da imaju motrioce i izviđače na svim stranama, koji će stalno motriti kada i odakle nadolaze tatarske čete, naročito, ako dolaze s leđa ili s bokova. Tada treba odmah svoje čete slati protiv napadača koji nadolazi, i to četu protiv čete. Tatari nastoje opkoliti svoje neprijatelje i sabiti ih u sredinu. Stoga treba paziti da se tako što ne dogodi, jer opkoljenoj vojsci prijeti neminovno uništenje. Čete koje progone neprijatelja ne smiju ga predaleko goniti zbog zasjeda koje običava namjestiti, kako smo već naglasili. Lukavštinom se više bori, nego junaštvom.

10. Vojvode moraju biti uvijek spremni da pošalju pomoć kad ona ustreba onima koji su u boju. Treba da posvete pažnju i na to da se brzo ne kreću kad neprijatelja progone, da se konji ne premore. Naši konja nemaju mnogo. Tatari ne jašu više od jednog dana na istom konju. Njima ne treba da je stalo jesu li im konji umorni, kad ih imaju previše. I kad Tatari uzmaknu, treba paziti da naši ne sustanu, ni da se dijele jedan od drugoga. Tatari upravo idu za tim da neprijateljsku vojsku razdijele, da mogu sami slobodnije istupiti i krenuti na pustošenje zemlje. Također treba paziti da se ne troši previše živežnih namirnica, jer bi moglo doći do prisilnog povratka zbog pomanjkanja hrane. Tako bi se Tatarima dala prilika da našu vojsku napadaju, ubijaju i pustoše zemlju. Ne smiju dakle naši vojskovođe pustiti da se zbog njihove površnosti ime gospodnje pogrdi. I ovo moraju imati na pameti: dogodi li se da neki sustanu ili se povuku, drugi moraju uskočiti na njihovo mjesto.

11. Naši vojskovođe moraju paziti da je vojska danju i noću na oprezu i zaštićena, jer Tatari znaju iznenada navaliti kao demoni. Izmišljaju stotinu dosjetaka kojima bi naškodili. Pače, i danju i noću moraju biti spremni. Ne smiju lijegati bez opreme. Ne smiju se dugo zadržavati kod stola. Ne smiju ni u jednom času biti nepripravni, jer Tatari stalno bdiju i motre kako bi najbolje mogli naškoditi. Stanovnici zemlje, koja očekuje tatarski napad ili pred tim strahuje, moraju iskopati tajna skrovišta u koja će pohraniti plodove i druge stvari iz dva razloga: prvi, da to ne padne u ruke Tatarima, a drugi, da sve to mogu naći, ako im Bog bude milostiv, pa ih očuva. Ako pred Tatarima pobjegnu iz svoje zemlje, moraju sijeno i slamu spaliti ili posakrivati, da što manje hrane ostane Tatarima.

12. Kad naume utvrditi koji grad ili zamak, moraju ponajprije dobro ispitati smještaj. Položaj utvrđenja mora biti takav da se ne može osvojiti ratnim spravama i strelicama. Mora imati vode i drva

u dovoljnoj mjeri. I vojnika mora biti dovoljno za obranu. Treba paziti marljivo da se Tatari lukavštinom ne dočepaju utvrđenja. U njemu mora biti živežnih namirnica za više godina u dovoljnim količinama. Hranu treba čuvati i dijeliti propisno po mjeri, jer se ne zna koliko vremena mogu u njemu biti zatvoreni. Kad Tatari započnu, mogu godinama opsjedati grad ili utvrdu. U zemlji Alana još i danas opsjedaju jedno brdo, što rade već neprekidno dvanaest godina. Alani se junački opiru i pobili su mnoge Tatare.

13. Gradove i zamke, koji nemaju takav smještaj, moraju opkoliti dubokim jarkom i čvrstim, dobro zaštićenim zidovima. Tu mora biti mnogo lukova i strelica, kamenja i praćaka. Ne smiju dopustiti da Tatari privuku k zidu svoje sprave, nego ih moraju već prije sa svojim spravama uništiti ili odbiti. Balistama, praćkama i strojevima treba ih ustrajno odbijati da se nikako ne približe gradu. Na sve ono što je već izneseno moraju paziti. U prvom redu, da su stalno u pripravnosti. Moraju pretražiti gradove i utvrde na rijekama i osigurati da ih Tatari ne mognu potopiti. Što se toga tiče, treba držati na umu da je Tatarima draže da su ljudi opkoljeni u gradovima i zamcima nego da se s njima bore na otvorenom polju. Za njih kažu da su im to praščići u ograđenom kocu. Ostave određen broj vojnika, tri do četiri tisuće, kao stražare da vrebaju na opkoljeni grad.

14. Kad koji Tatarin padne s konja u bitki, treba ga odmah zarobiti, jer su veoma opasni i kad su na zemlji. Žestoko siplju strelice na konje i ljude, ranjavaju ih i ubijaju. Zarobljeni Tatari mogu veoma mnogo koristiti. Zbog njih može doći do primirja, čak i mira, ili se može za njih dobiti mnogo novaca za otkupninu. Tatarin je Tatarinu veoma privržen i sve će učiniti za svoga druga i zemljaka. Kako ćemo raspoznati tko je Tatarin, a tko nije, već smo opisali kad smo govorili o obliku njihova lica.[192] Kada ih zarobe, treba ih naročito čuvati da ne pobjegnu. S njima ima mnogo drugih ljudi, raznih naroda, koji se mogu lako raspoznati po obliku, o čemu smo također govorili. Treba znati da su u njihovoj vojsci mnogi koji bi se rado okrenuli u borbi protiv njih samo kad bi im se pružila za to zgodna prilika i kad bi bili uvjereni da im naši ne bi ništa na žao učinili. Tako su mi mnogi kazivali, pače, Tatarima bi nanijeli mnogo više zla nego njihovi otvoreni protivnici.

15. Ovo što smo do sada napisali, iznijeli smo kao svjedoci onoga što smo čuli i vidjeli, ne zato da poučimo nadležne koji već po sebi razumiju vještinu vođenja rata. Uvjereni smo da im ovo može koristiti. U najmanju ruku, dajemo im priliku da razmišljaju. Držimo se izreke: kad mudrac nešto novo čuje, postaje mudriji, a razboriti će naslijediti upravu.[193]

[192] Gl., II, 2
[193] Cf. gl., I, 5.

Glava IX

POKRAJINE KROZ KOJE SMO PROLAZILI, NJIHOV POLOŽAJ, SVJEDOCI KOJE SMO ONDJE SRELI, DVOR TATARSKOG CARA I TATARSKIH KNEZOVA

1. Nakon govora o spremanju na rat protiv Tatara, red je da na koncu nešto kažemo o putu koji smo prošli, o smještaju zemalja kroz koje smo prolazili, o uređenju carskog dvora i dvorova njegovih knezova, te o svjedocima koji su nas sreli u tatarskoj zemlji.

2. Pošto smo odlučili da krenemo na put k Tatarima, kako smo već spomenuli, najprije smo prispjeli na dvor češkoga kralja.[194] Zapitali smo ga za savjet, on nam je već otprije bio dobar prijatelj,[195] kojim putem bi bilo najbolje krenuti. On nam reče da mu se čini najbolji i najsigurniji put preko Poljske i Rusije. Imao je svojih rođaka u Poljskoj. Njihovom pomoću mogli smo lako ući u Rusiju. Uručio nam je svoja pisma, izdao propusnicu za putovanje kroz Poljsku, namirio sav trošak kroz njegovu zemlju i gradove sve do granice šleskoga kneza Boleslava koji mu je bio nećak, a nama prijatelj i znanac već otprije.[196] I on nam je uručio pisma, dao propusnicu i namirio sve troškove kroz sela i gradove svoje kneževine sve do zemlje kneza Konrada.[197] Bili smo, Bogu hvala, sretni, jer se upravo u to vrijeme našao ondje i gospodin Vasilik, knez Rusije,[198] koji nas je vrlo dobro uputio u sva tatarska pitanja. Bio je prije toga poslao svoje vjesnike koji su se bili već vratili k njemu i k njegovu bratu Danijelu,[199] a imali su propusnicu da mogu poći k Batu-kanu, Danijelovu gospodaru.[200] On nam je kazao da moramo sa sobom nositi mnogo darova, ako želimo uspjeti u svom pothvatu. Upozorio nas je da oni naprosto uporno i dosadno mame darove. Ako vjesnik ili poslanik, veli on, njima ne donese darove, ne samo da ne će uspjeti nego ga i preziru, ne drže do njega ništa!

3. Budući da mi nismo htjeli da stvar Papina i svete crkve zbog toga ne uspije, pokupovali smo za milodare, koje smo bili dobili kao pripomoć na našem putovanju, nekoliko krzna dabrovih i od drugih životinja. Kad za to saznadoše knez Konrad, kneginja Krakova,[201] neki vojnici i krakovski biskup,[202] darovaše nam mnogo krzna. K to-

[194] Venceslav IV, rođen 1202, vladao 1240—1253.
[195] Fra Ivan je živio dulje vremena u Češkoj gdje je uveo franjevački red, pa je poznavao češkoga kralja.
[196] Boleslav IV, nazvan Čedni.
[197] Boleslavov stric, knez Poljske.
[198] Mlađi Danijelov brat.
[199] Vidi: Karamsin-Hauenschild, o. c., III, 198—200; Altaner, Die Geschichte der Dominikanermissionen, 221—24.
[200] Priznavao je Batu-kanovu vlast.
[201] Ime joj je Gremislava. Bila je udova kneza Lesceka. Schiemann, Russia Polonia, 573.
[202] Ivan Prandota, 1242—1266. Eubel, Hierarchia Catholica, I, 222.

me su knez Konrad i njegov sin,[203] pa i biskup krakovski, dugo i zauzetno molili spomenutog kneza Vasilika da nam pomogne, koliko najviše može kad budemo polazili k Tatarima. Odgovorio im je da će to vrlo rado učiniti. Odavde nas je poveo u svoju zemlju gdje nas je zadržao, zbog počinka, nekoliko dana na svoj trošak. Na našu molbu bio je pozvao sve svoje biskupe da dođu k nama. Mi smo im pročitali pismo gospodina Pape, u kojemu ih poziva da se vrate u jedinstvo svete majke crkve.[204] I mi smo ih na to nukali, koliko smo mogli, a isto tako i kneza i sve koji su se ondje bili sabrali. Međutim, kako je u isto vrijeme kad je spomenuti knez bio pošao u Poljsku njegov brat Danijel bio otišao k Batu-kanu, pa nije bio prisutan, prisutni nisu mogli dati konačan odgovor.[205] Zbog toga je trebalo čekati da se knez vrati.

4. Nakon toga knez nam je dodijelio za pratioca jednog od svojih službenika. Pratio nas je sve do Kijeva. Putovanje je po Rusiji prilično opasno po život zbog napada Rutena koji često i kradomice uznemiruju stanovništvo, naročito po onim krajevima kroz koje smo morali putovati. Kako su pak Tatari bili pobili najveći dio Rusa, a dio odveli u ropstvo, Rusi se nisu mogli riješiti jednom zauvijek tih upada. No, pod zaštitom onog pratioca bili smo od napada prilično sigurni. Napokon, hvala Bogu koji pomaže i oslobađa svoje od neprijatelja Kristova križa, stigli smo u Kijev, glavni grad Rusije.

5. Kad onamo stigosmo, posavjetovali smo se sa tisućnikom i drugim uglednim osobama o našem daljem putu. Oni su nam kazali da će na putu svi naši konji uginuti zbog velikoga snijega, jer da naši konji ne znaju odgrtati snijeg i razbijati led da dođu do trave, kako to znadu tatarski. Hrane za konje ne možemo, rekoše nam, nigdje naći, jer Tatari nemaju ni slame, ni sijena, ni druge trave. Zbog toga smo odlučili, s dvojicom konjušara koji su pazili na naše konje, da ih napustimo. Dali smo tisućniku dosta darova da ga udobrovoljimo s namjerom da nam dade prijevozne konje i pratnju. Napominjemo da smo bili veoma teško oboljeli u Danilonu, prije nego smo stigli u Kijev. Usprkos slabosti i velikoj zimi nismo se zaustavljali već nastavili na kolima. I da kršćanska stvar ne trpi, čim smo sve posvršavali u Kijevu, krenusmo iz tog grada prema dalekim barbarskim zemljama drugi dan po Svijećnici s konjima i pratnjom što nam dade tisućnik.

6. Stigosmo u postaju imenom Kaniew koja se nalazila pod Tatarima. Upravitelj mjesta dao nam je svježe konje i pratnju do druge postaje. Zapovjednik te postaje bio je neki Alan imenom Mihael. Bio je vrlo opak, naprosto pun svake opačine. On je bio otposlao pred nas u Kijev svoje izaslanike koji su nam za sebe lažno kazali da su poslanici vojvode Korenze.[206] Obavijestili su ga bili tko

[203] Beazley, o. c., 287.
[204] Cf. Pelliot, Les Mongols et la Papauté, 9, 1.
[205] Cf. Altaner, o. c., 220—223.
[206] Mongolski vojskovođa koji je imao zadatak da čuva zapadne granice.

smo i da dolazimo k njemu. Mihael je to izmislio i izveo zato da bi od nas mogao izmamiti što više darova. Kad smo mu se predstavili, ponašao se prema nama veoma kruto i, da mu nismo bili obećali nagradu, ne bi nam bio dopustio da krenemo naprijed. Zato smo mu upravo i obećali darove. Kad smo mu ih pružili, nije htio uzeti, jer mu je bilo malo. Bili smo primorani k njima pridodati još druge a uz to nam je i sam potajno i podmuklo mnogo toga ukrao.

7. Nakon toga smo s njime krenuli na put u ponedjeljak po pedesetnici.[207] On nas je vodio sve do najbliže tatarske postaje. Dogodilo se u prvi petak po pedesetnici,[208] za vrijeme odmora i blagovanja, upravo kad je sunce zapadalo, da su na nas nasrnuli poput vihora neki naoružani Tatari i silovito tražili da kažemo tko smo. Na naš odgovor da smo poslanici gospodina Pape naglo odjuriše, ali smo im prije dali nešto hrane.

8. Sutradan rano ujutro, čim smo ustali i krenuli naprijed, posjetiše nas neki od starješina obližnje postaje. Pitali su nas za cilj i zadatak dolaska k njima. Mi smo im odgovorili da smo poslanici gospodina Pape koji je kršćanima gospodar i otac, da nas je on poslao k caru i tatarskim knezovima jer želi da kršćani i Tatari od sada budu prijatelji i da žive u miru i, konačno, jer želi da budu veliki pred Bogom na nebu. Gospodin Papa ih stoga opominje i preko nas i u svom pismu da postanu kršćani, da prime vjeru u gospodina našega Isusa Krista, jer se inače neće spasiti. Dao im je na znanje da ga mnogo začuđuje i uznemiruje pokolj onolikog broja ljudi, ponajviše kršćana, naročito Mađara, Moravljana, Poljaka, njegovih podložnika, koji su počinili Tatari, premda im nisu nanijeli nikakvo zlo, niti namjeravali učiniti. Budući da su tim djelom uvrijedili i samoga Boga, opominje ih da se ubuduće kane takvih nedjela, a za počinjena da čine pokoru. Još smo im kazali da ih gospodin Papa moli neka mu odgovore što ubuduće kane učiniti, koji im je cilj, ukratko, da ga obavijeste o svemu, i to pismeno.

9. Pošto su pažljivo poslušali i razumjeli sve što smo iznijeli, odgovoriše da će nam zbog ozbiljnosti sadržaja naših riječi dati konje i pratnju koja će nas odvesti Korenzi. Ali su pitali i za darove i mi smo im ih udijelili. Bilo je korisno i nužno da im udovoljimo. Pošto smo im dali darove, a oni nama konje sa kojih su sjahali, uputili smo se Korenzi uz njihovu pratnju. Prethodno otposlaše jednog najbržeg jahača ka Korenzi da ga obavijesti o svemu što su od nas čuli. Taj je vojvoda gospodar nad svima koji su postavljeni kao straža prema zapadu, da ne bi s te strane bili iznenađeni. On ima, kako smo čuli, pod sobom šest tisuća dobro naoružanih vojnika.

10. Kad smo k njemu dospjeli, naredio je da naši šatori budu udaljeni od njegovoga. Poslao nam je svoje sluge i pomoćnike koji su nas povjerljivo pitali čime ga mislimo udobrovoljiti, što znači,

[207] 19. veljače.
[208] 23. veljače.

koje smo mu darove nakanili udijeliti. Odgovorili smo da gospodin Papa nije poslao nikakve darove, jer naprosto nije bio siguran da li ćemo uopće k njemu stići. K tome, zna i sam da smo morali prolaziti kroz veoma opasne krajeve koje ugrožavaju Ruteni svojim napadima na putove što vode iz Poljske do tatarske zemlje. Ipak, rekosmo da ćemo ga počastiti onim što imamo za svoju opskrbu milošću božjom i dobrotom gospodina Pape. Iako smo mu zaista mnogo ponudili, nije s time bio zadovoljan, pa je preko tumača tražio da mu još damo uz obećanje, da će s nama postupati veoma ljubazno i dostojno, samo ako udovoljimo njegovoj želji. To smo i učinili, i trebalo je, kad smo već toliko željeli da sretno izvedemo Papinu nakanu.

11. Kad su primili darove, odveli su nas u vojskovođinu hordu.[209] Unaprijed su nas bili poučili da moramo, kad dođemo, tri puta pokleknuti pred njegovim ulazom na lijevo koljeno i da nipošto ne smijemo stati nogom na prag ulaza. Tako smo i postupili, jer smo znali da je određena smrtna kazna za onoga koji svjesno stane na prag stana bilo kojeg tatarskog vojvode. Kada smo ušli, morali smo pred vojvodom i pred svim uglednim osobama, namjerno zbog nas pozvanih, klečeći iznijeti ono što smo već gore spomenuli. Pružili smo mu i Papino pismo. Ali kako naš tumač, kojega smo uz nagradu bili sa sobom poveli iz Kijeva, nije bio dovoljan da sam iznese sadržaj pisma, a drugog vještaka tu nije bilo, nije mogao biti iznesen sadržaj pisma. Potom su nam dali konje i tri Tatarina. Dvojica su bili desetari, a treći je bio Batu-kanov vojnik. Oni su nas veoma žurno vodili k tom vojskovođi. Iza cara Batu-kan je najuglednija osoba kod Tatara. Njemu se pokoravaju svi knezovi.[210]

12. K njemu smo se zaputili u ponedjeljak nakon prve korizmene nedjelje.[211] Jurili smo na konjima koliko su oni brže mogli trčati, a bili su svježi i odmoreni. Davali su nam smjenu tri do četiri puta na dan. Jahali smo od zore do mraka, čak često i po noći. Uza sve to onamo nismo mogli stići prije srijede velikog tjedna.[212]

13. Putovali smo kroz svu kumansku zemlju. Ona je ravna. Kroz nju teku četiri velike rijeke. Prva se rijeka naziva Dnjepar.[213] Okolne zemlje, naročito s ruske strane, pod upravom su Korenze, a onaj dio gdje je mnogo polja pod upravom je Mauča koji je veći od Korenze. Druga je rijeka Don koja je pod upravom kneza Karbona. On je imao za ženu Batu-kanovu sestru. Treća je Volga, veoma velika rijeka, nad kojom vlada Batu. Četvrta se naziva Jajek.[214] S jedne strane te rijeke upravlja jedan tisućnik, a s druge drugi. Svi oni zi-

[209] Stan, tabor, šator.
[210] Sin Džudžin (prvi Džingis-kanov sin). Njegova se vlast protezala po Kipčaku, oko donjeg toka Syr-Darje, na sjever od Kaspijskog jezera, uz Volgu i Don.
[211] 26. veljače.
[212] 4. travnja.
[213] Neper, Nesper, Borysthenes, Dnieper.
[214] Ural.

mi se spuštaju prema moru, a ljeti idu na planine putujući uz obalu rijeke. To se more zove Veliko more.[215] U nj utječe rukav Svetoga Jurja (Dunav) i dospijeva do Carigrada. Po zaleđenom Dnjepru putovali smo više dana. Rijeke su veoma velike i jako bogate ribom, naročito Volga. Ulijevaju se u Grčko more koje se zove i Veliko more.[216] Uz njegovu zaleđenu obalu, uz mnogo pogibelji putovali smo više dana iz mjesta u mjesto. Uz obalu se more zaledi do tri milje daleko.[217]

14. No, prije nego smo prispjeli k Batuu, dvojica od tatarske pratnje koja nam je dana pohitješe naprijed da mu jave o našem dolasku i o svemu što su o tom znali, a saznali su kad smo mi pred Korenzom iznosili. Kad smo dospjeli k Batuu, na kraju kumanske zemlje, smjestili su nas veoma lijepo, jednu milju podalje od njegova tabora. Prije nego smo imali stupiti u njegov šator, rečeno nam je da moramo proći između dvije vatre. Mi smo se ustručavali da to učinimo. Ali su nas uvjeravali govoreći: »Samo prođite, ništa vam se zlo neće dogoditi. Mi to zahtijevamo samo zato da vatra digne otrov ili urok, ako ste vi kakvo zlo naumili protiv našeg gospodara.« Mi smo na to odgovorili: »Kad sad znamo o čemu se radi, vrlo rado ćemo to učiniti, da odstranimo od sebe svaku sumnju.«

15. Kad smo došli u hordu, upitao nas je Batu-kanov skrbnik, imenom Eldegaj, da mu kažemo čime smo mi naumili predobiti Batu-kanovu sklonost. To znači: koje mu darove kanimo udijeliti. I njemu smo odgovorili ono isto što smo bili prije kazali Korenzi, naime, da gospodin Papa nije poslao darove, ali smo mi spremni od svoje strane njemu udijeliti dio onoga što imamo kao opskrbu po božjoj milosti i dobroti gospodina Pape. Time da ga želimo počastiti. Darove smo izručili i primio ih je. Zatim nas je isti skrbnik Eldegaj upitao za uzrok našega dolaska. Kazali smo mu i to onako isto kao prije Korenzi.

16. Kad smo im iznijeli uzrok dolaska, uveli su nas u postaju. Prije toga smo dali one poklone i čuli od njih opomenu, kao i prije, da ne smijemo nogom stati na prag. Zatim smo ušli i na koljenima klečeći iznijeli smo svoje misli. Predali smo pismo i zamolili da nam dadu tumače koji će znati prevesti pismo. Dali su nam ih na Veliki petak. S njima smo ga marljivo i točno preveli na ruski, saracenski[218] i tatarski jezik. Taj je prijevod izručen Batu-kanu. Pročitao ga je i pribilježio neke napomene. Nakon toga smo se vratili u svoj šator. Ništa nam nisu dali za jelo, osim jednom, i to kad smo došli, prve noći, malo griza u zdjelici.

[215] Crno more. Cf. Yule-Cordier, Cathay, II, 98, 4.

[216] Ural se ulijeva u Kaspijsko jezero. Tako isto i Volga, dok Dnjepar i Don u Crno more.

[217] Fra Ivan je jedan od prvih zapadnih pisaca koji upotrebljava nazive rijeka na ruskom jeziku. Uzrok je u tome što je imao za pratioca i tumača jednog Rusa od kojega je čuo te nazive. Cf. Rockhill, o. c., 8, 2; Beazley, o. c., 289.

[218] Perzijski. Cf. P. Pelliot, o. c., 15.

17. Sam pak Batu živi veličanstveno. Okružen je dvorjanicima i službenicima kao sam njihov car. Sjedi na uzvišenijem mjestu kao na prijestolju s jednom od svojih žena. Ostali pak, bilo njegova braća i sinovi, bilo drugi niži i mlađi, sjede niže, po sredini, na klupi. Svi ostali iza njih na zemlji, muškarci na desnoj, a žene na lijevoj strani. Šator mu je veoma velik i divno ukrašen, od platna, a nekoć je pripadao ugarskom kralju.[219] Nijedan stranac ne smije ući u šator osim ako je zvan, pa ne znam kako bio velik i moćan. A on biva pripušten ako izričito dopusti Batu. Nama pak, pošto smo iznijeli razlog našeg dolaska, dadoše mjesto na lijevoj strani. To je uostalom mjesto za sve poslanike kad se predstave. Ali prije odlaska smještaju ih s desne strane.[220] Na sredini, bliže vratima, postavljen je stol na kojemu se nalazi piće u srebrnim i zlatnim vrčevima. Ni Batu ni tko drugi od tatarskih vođa ne pije prije nego se nešto njima u čast ne otpjeva ili odsvira na citari, naročito kad se to čini javno. Kada jaše, nad njegovom se glavom nosi šatorčić na poduljoj motki ili koplju. Isto se čini i tatarskim knezovima i njihovim ženama. Batu je inače dosta dobrostiv prema svojim ljudima. Oni ga veoma poštuju i boje ga se. Ali je zato strašan u boju. Veoma je vješt što je shvatljivo, jer se dugo vremena borio.

18. Na Veliku subotu[221] pozvali su nas u postaju. Pred nas je izišao Batu-kanov skrbnik koji nam je priopćio njegovu poruku da ćemo brzo krenuti k caru Kujuku u njihovu zemlju. Neke od naših su zadržali pod izgovorom da će ih poslati gospodinu Papi. Njima smo predali neka pisma za Papu. Ali dospjeli su samo do Mauča gdje su ih zadržali sve do našeg povratka.

19. Na sam Uskrs, uz pratnju dvaju Tatara, krenusmo sa suzama u očima pošto smo izmolili oficij[222] i nešto založili. To su oni isti pratioci koji su nam već prije bili dodijeljeni kad smo se nalazili kod Korenze. Nismo znali da li nas vode u smrt ili u život. Toliko smo bili izmoreni da smo jedva jahali. Kroz čitavu tu korizmu naša je hrana bilo proso s vodom i solju. Ništa više! Slično kao i u drugim danima posta. Za piće nismo imali ništa drugo osim snijega koji smo otapali u loncu.

20. Na sjeveru Kumanije nalaze se, iza Rusije, Mordvinci, Bileri u Velikoj Bugarskoj i Bastarci u Velikoj Ugarskoj. Iza Bastarka dolaze Parositi i Samojedi. Iza Samojeda jesu oni za koje se kaže da imaju lice slično psima, a žive u pustinjama[223] i uz obalu oceana.[224]

[219] Bela IV (1232—1270) nakon poraza kod Lignica pobjegao je na Jadran.

[220] Lijeva je strana časnija. Cf. Desmaisons, o. c., II, 195.

[221] 7. travnja.

[222] Božanski oficij mole svećenici i redovnici. Sastoji se od više dijelova koji se mole u određene satove preko dana. Moljenje traje više od jednog sata.

[223] Zapravo, to su tundre.

[224] Sjeverno ledeno more.

Na jugu dolaze Alani, Čirkasi, Kazari, Grčka, Carigrad i Iberska zemlja,[225] Kati,[226] Brutaki koji za sebe vele da su Židovi. Briju glavu. Zatim zemlje Sika,[227] Gruzijanaca, Armenaca i Turaka. Na zapadu joj je Ugarska i Rusija. Veoma je prostrana i duga.

21. Kroz Kumaniju smo zaista jezdili veoma brzo, jer smo svaki dan mijenjali konje pet do sedam puta, osim kad smo putovali kroz pustinju, kako smo gore kazali,[228] kad smo dobivali još jače i bolje konje koji mogu podnijeti teži napor. Kroz Kumaniju smo putovali od početka korizme sve do osmog dana poslije Uskrsa.[229] Tatari su mnogo Kumanaca pobili, dio je pred njima pobjegao i drugdje se sklonio, a dio su pokorili. Mnogi od onih koji su pobjegli, vratili su im se.

22. Nakon toga smo ušli u zemlju Kanđita. Veoma oskudijeva vodom. U njoj živi vrlo malo ljudi. Čuli smo da su ovdje u pustinji pomrli od žeđe mnogi ljudi ruskog kneza Jaroslava koji su bili pošli k tatarskom caru. U toj zemlji kao i u Kumaniji nailazili smo na mnoge lubanje i ljudske kosti razbacane kojekuda. Po njoj smo putovali od osmog dana po Uskrsu pa sve skoro do Uzašašća. Njezini su stanovnici pogani.[230] Ni Kumanci ni Kanđiti, ne obrađuju zemlju, nego žive od stočarstva. Ne grade kuće. Žive u šatorima. I njih su uništili Tatari u čijoj zemlji sada preostali žive, ali kao sužnji.

23. Iz zemlje Kanđita uđosmo u zemlju Bisermina. Oni govore kumanskim jezikom, ali se drže saracenskog zakona.[231] Ondje smo nailazili na mnoge porušene gradove, na razvaljene zamke i napuštena sela. Kroz tu zemlju teče neka velika rijeka kojoj ne znamo ime,[232] a na njoj leži grad imenom Jankink.[233] Tu su još gradovi Barkin,[234] Orpar[235] i mnogi drugi kojima imena ne znamo. Njom je upravljao vladar nazivom Alti-sultan kojega su Tatari uništili, kao i sav njegov rod, a ne znamo mu pravo ime.[236] Zemlja je veoma brdovita. Južno od nje leži Jeruzalem, Baldak i sva zemlja Saracena. Uz njezine bliže granice vladaju dva rođena brata, knezovi Burin i Kadan. Sa sjevera graniči dijelom s Crnom Kinom i oceanom. U njoj živi Siban, Batu-kanov brat. Kroz nju smo putovali od Uzašašća pa sve skoro do osmog dana prije blagdana sv. Ivana Krstitelja.[237]

[225] Iberija označuje Georgiju ili Gruziju. Cf. Rockhill, o. c., 12, 46.
[226] Cathi, Katheti jesu pleme u Gruziji. Cf. D'Avezac, o. c., 495.
[227] Zicchia je kraj na Kavkazu, uz sjeveroistočnu obalu Crnog mora.
[228] Cf. Gl. IX, 12.
[229] Od 21. veljače do 16. travnja.
[230] Pravilnije: djelomično kršćani, djelomično muhamedanci. Cf. Barthold-Stübe, Zur Geschichte des Christentums, 59—61.
[231] Naime, muslimanske vjere.
[232] Syr-Darja.
[233] Jangikend. D'Avezac, o. c., 512.
[234] Barkhalikend (perzijski) ili Pa-erh-chen (kineski).
[235] Urhendj prema Frahnu, Ibn Fozlan, 162.
[236] Aladin Muhamed (Alayeddin Mohammed), a sinovi su mu bili: Rokmedin, Gajatedin, Gelaledin i Ozlak-šah. Cf. Ohsson, o. c., I, 216.
[237] Od 17. svibnja do 16. lipnja.

24. Zatim smo ušli u zemlju Crnih Kineza u kojoj su nedavno podigli jedan novi grad i nazvali ga Divult. U njemu je sam vladar izgradio dvor. Pozvali su nas na čašu pića.[238] Zamjenik vladara predstavio nam je sve uglednije građane pa i svoja dva sina.

25. Kad smo izišli iz te zemlje, došli smo do nekog ne baš velikog mora kojemu ne znamo za ime, jer nismo nikoga pitali. Uz samu obalu podiže se jedno brdo čudna oblika. Sa zaleđem tvori uzak prolaz, poput rupe, odakle zimi struji silovit vjetar da ljudi teško i uz pogibao mogu onuda prolaziti.[239] I ljeti tu puše, mada slabije, uz čudan zvuk vjetra, kako su nam o tom govorili stanovnici. Uz obalu tog mora prolazili smo više dana. Na tom moru ima više otoka. Dok smo putovali, more nam je bilo s lijeve strane. U toj zemlji ima više malih rijeka. Obala je s jedne i s druge strane rijeka pošumljena, ali šuma ne ide mnogo u dubinu. Tom zemljom vlada Ordu koji je po činu stariji nego Batu. On je ispred svih tatarskih knezova i vojvoda. Tu je i horda, to jest dvor njegova oca koji vodi jedna od njegovih žena. Kod Tatara vlada običaj da se ne ruše dvorovi vladara i knezova, nego se odrede neke od žena da njima upravljaju. Za to dobivaju novčanu pripomoć, kako im je i njihov gospodar obično dijelio.

26. Zatim smo stigli do prve vladareve horde u kojoj je živjela jedna od njegovih žena. A kako još nismo bili vidjeli kana, to jest cara, nisu nas htjeli pozvati ni uvesti u hordu, nego su nam dodijelili poseban šator u kojemu su nas Tatari vrlo dobro posluživali. Ondje su nas zbog odmora zadržali jedan dan.

27. Nastavili smo dalje i u predvečerje blagdana sv. Petra i Pavla ušli smo u Zemlju Najmana. Oni su pogani. Na dan sv. Petra i Pavla zapao je dubok snijeg. Bilo je veoma hladno. Najmanija je inače vrlo gorovita i hladna. U njoj ima vrlo malo ravnice. Ni Crni Kinezi ni Najmani ne rade, nego — kao i Tatari — stanuju pod šatorima koji se mogu rastaviti. Kroz zemlju Najmana putovali smo više dana.

28. Naposljetku smo ušli u zemlju Mongola koje mi nazivamo Tatarima. Njome smo putovali, čini nam se, tri tjedna jašući žurno na konjima. Na dan blažene Marije Magdalene[240] prispjeli smo do Kujuka koji je sad vladar ili car.[241] Naprosto, čitavo smo vrijeme jurili jer je Tatarima koji su nas vodili bilo naređeno da nas čim prije dovedu do Svečane horde,[242] koja je već od prije nekoliko godina bila najav-

[238] Radi se o gradu Omylu, u ravnici Imil. Cf. P u l l é, o. c., 242.

[239] Povjesničari i geografi ne znaju sa sigurnošću o kojem se jezeru (moru) radi: Ala-kul, Ebi-nor, Alun-gur? U Džungariji sa mnogih jezera duhaju slični vjetrovi. Zapravo, radi se o samoj džungarskoj ravnici, koja, kad nadođu kiše, izgleda kao more.

[240] 22. srpnja.

[241] Ogotaj je umro 1241, a Kuriltaj ili Sabor za izbor novog vladara sastao se tak na proljeće god. 1246.

[242] *Curia sollemnis* kod fra Ivana. Znači isto što i horda, zbor za izbor novog vladara. Na mongolskom se taj zbor zove Kuriltaj. Riječ naznačuje i mjesto sastajanja, puno šatora.

vljena zbog izbora novog vladara. Zato smo i žurili samo da stignemo na vrijeme. Ustajali smo vrlo rano svako jutro. Čitav dan smo neprekidno putovali do kasno u noć, i to bez jela. Tek navečer smo jeli, ali događalo se da je i to otpadalo, naročito kad bi bilo vrlo kasno. Tada bi nam davali sutradan ujutro jesti ono smo prošlu večer imali dobiti. Žurili smo se toliko, koliko su najbrži konji mogli trčati. Nismo ih ni najmanje štedjeli, jer smo ih preko dana više puta mijenjali novom, odmorenom smjenom. Premorene smo ostavljali, kako smo već prije kazali. Zato smo bez zastoja putovali i jurili.

29. Kad smo stigli do Kujuka, naredio je da nam se dodijeli šator i dade hrana kako je običaj kod Tatara. Nama su ipak dali kudikamo bolje i više nego drugim poslanicima. K sebi nas nije pozvao, jer još nije bio izabran. Još nije vodio službeno državne poslove. Ipak su mu dostavili prijevod pisma gospodina Pape i priopćili riječi koje smo mi bili izrekli pred Batu-kanom. I kad smo se tu tako nalazili već pet ili šest dana, uputio nas je, konačno, k svojoj majci,[243] gdje se održavao zbor. Kad smo onamo došli, bio je već podignut veliki šator, sav pokriven bijelim grimizom. Po našem sudu bio je toliko velik da je pod njega moglo stati preko 2000 osoba. Unaokolo šatora bila je podignuta drvena ograda ukrašena raznim slikama. Drugi i treći dan po dolasku sve smo to razgledavali s Tatarima koji su nam bili određeni za pratnju. Ondje su se bili sastali svi knezovi i vođe sa svojim ljudima i zasjeli na daleko i široko ravan i brežuljke.

30. Prvi dan svi su bili obučeni u bijeli grimiz. Drugi dan u crveni. Tad je bio došao Kujuk u šator. Treći dan u plavi, a četvrti u najkrasnije baldahine. Na ogradi kraj šatora bila su velika dvoja vrata. Kroz jedna je ulazio samo vladar. Iako nije bilo straže, nitko se nije usuđivao onuda ulaziti ili izlaziti. Kroz druga vrata ulazili su i izlazili svi koji su smjeli doći na sastanak. Tu su bili stražari s mačevima, lukovima i strelicama. Ako se tko približio k šatoru toliko da je prešao preko označene crte i znakova granice do kojih se smjelo pristupiti, uhvatili bi ga i žestoko išibali. Ako bi stao bježati, gađali bi ga strelicama. No, strelice su bile bez željeznih šiljaka. Konji su se nalazili udaljeni dva dometa koliko se moglo strelicama nabaciti. Vođe su koracali unaokolo s mnogim svojim ljudima, svi naoružani, ali ni jedan nije mogao poći konjima, osim deset njih u grupi. Stražari bi udarili svakoga koji se nije držao propisa. Prema našoj ocjeni, bilo je mnogo njih koji su imali zlata na uzdama, sedlu i opravi u iznosu od oko dvadeset maraka vrijednosti.[244] Eto, tako su se vođe zadržavali oko šatora i, kako nam se čini, međusobno razgovarali o izboru. Svi drugi zasjeli su daleko od šatorske ograde. Tu su se zadržavali sve do podneva. Tada bi za-

[243] Zvala se Turakina. Po smrti Ogotajevoj preuzela je upravu i skrb o državi. Cf. Cordier, o. c., II, 253.

[244] Odgovara vrijednosti od 250 zlatnih lira.

počeli musti i piti kobilje mlijeko sve do večeri, što je bilo vrlo čudnovato. Nas su pozivali u šator i davali nam piti cereviziju. To su činili nama u počast. Ali su navaljivali da pijemo toliko da nismo mogli nikako udovoljiti njihovim željama, jer nismo bili navikli. Kad smo im dokazali da nam škodi, odustajali su da nas nude i sile.

31. Tu se našao i ruski knez Jaroslav Suzdalski, zatim mnogi knezovi iz Kine i Solangije, dva sina gruzijskog kralja, poslanik kalifa iz Bagdada, po činu sultan, te više od deset drugih saracenskih sultana, kako nam se čini i kako nam skrbnici rekoše. Tu je bilo i oko četiri tisuće raznih poslanika. Jedni su nosili danak, a drugi su došli s darovima. Zatim mnogo sultana i knezova koji su došli s namjerom da se predadu Mongolima, bilo da su zastupali svoju zemlju i svoje vladare, bilo da su sami bili vladari. Svi su oni bili smješteni izvan ograde. I njima su nudili piće. Kad bismo se mi našli s njima, davali su nam, kao i ruskom knezu Jaroslavu, prvo mjesto i prednost pred ostalima. Ako se dobro sjećamo, vjerujemo da smo se ondje zadržali četiri tjedna. Tu se održao izbor vladara, ali nije bio ondje objavljen. Kad god je Kujuk izlazio iz šatora, pjevali su mu u čast i pred njim mahali krasnim štapovima koji su na vrhu imali grimiza i vune, što nijednom drugom vojvodi ni knezu nisu činili. Kujuku su to iskazivali dokle god je bio izvan šatora. Naziv toj hordi jest Sira.[245]

32. Odavde smo se zaputili, svi, na drugo mjesto, četiri do pet milja udaljeno. To je veoma lijepo polje kroz koje protječe rijeka s planina.[246] Na tom se mjestu nalazio već pripremljen šator koji Tatari nazivaju Altan ordu, Zlatna horda. Odlučili su da tu ustoliče svog vladara na dan Marijina uznesenja.[247] Ali kako je tada padao silan grad, o čemu smo već prije govorili, ustoličenje je odgođeno za kasnije. Šator je bio podignut na pozlaćenim stupovima koji su bili učvršćeni drvenim letvicama i zlatnim glavicama. Iznutra je bio obložen baldahinom, a izvana drugim platnom. Čekali smo do dana sv. Bartula.[248] Tad se mnoštvo svijeta sabralo sa svih strana. Ljudi su bili okrenuti prema jugu, jedan od drugoga rastavljeni koliko se kamenom može dobaciti. Polako su odmicali u smjeru juga i uz to molili na koljenima. Mi to nismo htjeli činiti, jer nismo znali što zapravo rade: da li čarolije ili poklon pravom Bogu ili komu drugomu. Nakon tog čina koji je prilično dugo trajao, vratili su se k šatoru gdje su Kujuka posjeli na vladarski carski prijesto. Svi starješine su pred njim pokleknuli, a iza njih svi ostali osim nas, jer nismo bili njegovi podložnici. Zatim prihvatiše piti kako je kod njih običaj. Pilo se sve do navečer. Zatim su počeli dijeliti meso bez soli, po velik komad četverici ili peterici. Meso je bilo u kolima. Tako

[245] Cf. gl. I, 4.

[246] Ne zna se da li se radi o rijeci Orkhon ili potoku Shara ossu. Cf. Rockhill, o. c., 22, 1.

[247] 15. kolovoza.

[248] 24. kolovoza.

onima koji su bili izvan šatora, dok onima koji su se nalazili u šatoru dijelilo se meso i juha sa solju kao umak. Tako oni postupaju kad god upriliče gozbu.

33. Na tom smo mjestu bili pozvani k vladaru. Bilježnik Džingaj ispisao je najprije naša imena, kao i imena onih koji su nas poslali. Tako je isto zapisao i imena kneza Solanga i svih ostalih poslanika. Potom nas je glasno prozivao čitajući imena pred vladarom i knezovima. Zatim smo, svaki posebno, četiri puta pokleknuli na lijevo koljeno. Upozorili su nas da ne dodirnemo koljenom tlo. Potom su nas pretresli da ne nosimo, možda, noževe koje nitko od nas nije imao. Tek tada smo unišli kroz istočna vrata. Kroz ulaz sa zapadne strane smije ulaziti samo vladar, odnosno knez, ako se radi o njegovu šatoru. Ta zabrana ne vrijedi za njihovu djecu. To je bio prvi put da smo stupili pred njega otkako je postao vladar. Primio je i sve ostale poslanike, ali je malo njih bilo izravno pripušteno k njemu.

34. Tu su poslanici izručili svoje darove. Darova je bilo vrlo mnogo i razne vrste, kao: svile, purpure, baldahina, srebrnih pojaseva zlatom optočenih, skupocjenog krzna i svega drugog blaga božjega da je bilo milina gledati. Među ostalim darovima isticao se natkrilnik ili šatorčić što se nosi nad vladarevom glavom, sav posut biserima. Upravitelj neke pokrajine doveo je caru na dar mnogo deva. Bile su pokrivene i ukrašene baldahinom, sa sedlima i raznim predmetima. Mislimo da ih je moglo biti četrdeset do pedeset. Osim deva bilo je mnogo konja i mula među kojima su neke životinje imale željezni, a neke kožnati oklop i opremu. I nas su pitali za darove, ali smo im odgovorili da smo sve što god smo imali već porazdjelili i da više za cara, na žalost, nemamo ništa. Unaokolo po brdima, podalje od šatora, bilo je porazmješteno preko pet stotina kola natovarenih zlatom, srebrom, svilenom odjećom i drugim blagom. Sve se to razdijelilo što vladaru, što knezovima. Svaki opet knez dijelio je od toga svojim ljudima po volji.

35. Ostavili smo to mjesto i pošli na drugo gdje je bio postavljen divan šator, sav umotan u crveni grimiz. Darovali su ga Kinezi. I ovdje su nas uveli u šator. Svaki put kada bismo ulazili u nj davali su nam piti cereviziju ili vino. Nudili su nam po volji i kuhanog mesa. Na malom i uzdignutom podnožju od dasaka bio je namješten vladarski prijesto, tron. Tron je bio od slonove kosti, divno izrezbaren, sav iskićen zlatom, dragim kamenjem i biserima. Na nj se uzdizalo po stepenicama. Otraga je bio okrugao. Oko prijestolja nalazila su se sjedišta za žene, i to s lijeve strane, dok s desne tu poviše nije nitko sjedio. Knezovi su imali svoja sjedišta u sredini na klupama, a iza njih su sjedili ostali. Šator su svakodnevno posjećivale gospođe u velikom broju.

36. Spomenuta tri šatora bila su vrlo velika. Vladarove žene imaju vlastite šatore. Bili su također veliki, ali vrlo lijepi i izrađeni od bijela platna. Bili su pregrađeni. Kad je trebalo suditi, vladareva majka ulazila je s jedne strane, a car s druge. Bila je uhvaćena neka ca-

reva prijateljica koja je otrovala njegova oca,[249] u ono vrijeme dok je vojska ratovala u Ugarskoj. Zbog toga je vojska i uzmakla. Nju i mnoge druge osudili su na smrt. Kazna je i izvršena.

37. Upravo u to vrijeme umro je Jaroslav, veliki vojvoda, u onom dijelu Rusije koji se zove Suzdal. Bio je pozvan da dođe i da se predstavi carevoj majci. Ona mu je dala jesti i piti iz svoje vlastite ruke, kao njemu osobno na čast. Ali čim se vratio u šator koji mu je bio dodijeljen za prebivalište, iznenada se razbolio tako jako da je za sedam dana umro. Požutjelo mu je čitavo tijelo. Svi su bili uvjereni da ga je carica otrovala, i to namjerno samo da se Mongoli mogu potpuno dočepati njegove zemlje.[250] Da je to zaista tako, dokazujemo time što je car, a da to nisu znali Jaroslavljevi ljudi, žurno poslao u Rusiju vjesnika da pozove kneza Aleksandra, Jaroslavljeva sina, neka dođe odmah u Mongoliju, da mu, tobože, izruči zemlju pokojnog oca. On je uistinu želio ići, ali nije odmah pošao, već samo poslao pismo u kojem cara obavještava o tom kako će k njemu stići zbog potvrde nasljedstva. Svi su pak bili uvjereni da će i njega smaknuti, ako se pojavi, ili će ga zauvijek zarobiti.

38. Nakon Jaroslavljeve smrti tatarski nas pratioci povedoše k caru. Kad je od naše pratnje čuo za naš dolazak, zapovjedio je neka nas odvedu k njegovoj majci. Bio je, naime, nakanio sutradan najaviti svečano svoj pohod protiv kršćanskog zapada i nije želio da mi za to doznamo. Nas su o tom obavijestili oni koji su o tom pohodu znali. Kad smo se vratili onamo odakle smo bili pošli, zadržali smo se nekoliko dana i zatim ponovo bili pozvani k caru. U njegovoj smo blizini živjeli mjesec dana i trpjeli glad i žeđ, što smo jedva izdržali. Ono hrane što se davalo četverici nije bilo dovoljno za jednoga. Kupiti pak nismo mogli ništa, jer je tržnica bila vrlo udaljena. I da nam sam dragi Bog nije pomogao preko jednog Rutena koji se zvao Kuzma, ne bismo bili izdržali, u koliko nam ne bi bio pomogao na neki drugi način. Kuzma je bio odličan majstor, zlatar, kojega je cijenio i volio sam car. On nam je u toj nevolji pomogao.

39. Pokazao nam je carski tron. To je bilo njegovo djelo. Isto tako, on je izradio i carski pečat. Pročitao nam je natpis na njemu. Otkrio nam je još mnoge careve tajne koje smo bili doznali i od drugih poslanika, mnogih Rutena i Mađara, od onih koji su poznavali latinski i francuski, od rutenskih klerika i drugih koji su živjeli s Tatarima već trideset, dvadeset, deset godina, manje ili više, s njima zajedno posvuda ratovali pa su naučili vrlo dobro njihov jezik i znali za njihove namjere i tajne. Neki su od njih nama govorili o tome i kad ih nismo ni pitali, jer su znali što mislimo i kakvi smo, pa su nam se povjeravali.

[249] Cf. Gl. V, 6. Pisci ne spominju urotu careve prijateljice, već Ujugena i njegovih pristaša. Oni su bili pogubljeni. Cf. Cordier, o. c., II, 254.

[250] Međutim, najuvaženiji povjesničari tvrde da je Jaroslav umro prirodnom smrću. Tijelo mu je preneseno u Vladimir. Cf. Karamsin-Hauenschild, o. c., IV, 27.

40. Potom car naredi preko svog bilježnika Džingaja da svoje riječi i sadržaj naše misije napišemo i njemu dostavimo. To smo učinili. Ispisali smo sve što smo već prije bili kazali Batu-kanu. Nakon mnogo dana, ponovo nas je car pozvao i saopćio po Kadaku, skrbniku čitavog Mongolskog carstva,[251] da sve to usmeno iznesemo pred Balom[252] i Džingajem, protonotarima države i drugim pisarima. To smo vrlo rado učinili, a tumač nam je i sada i prije bio Jaroslavljev vojnik Temer uz prisustvo klerika koji je bio s njime i još jednog drugog klerika koji je bio u carevoj službi. Zapitao nas je da li je kod Pape onih koji znaju ruski, ili saracenski, ili tatarski. Mi smo mu odgovorili da takvih nema, odnosno pravilnije, bilo je onih koji su poznavali saracenski, ali su odstranjeni. Što se toga tiče, kazali smo mu da oni mogu odgovor napisati na tatarskom jeziku, zatim ga nama prevesti, a mi da ćemo ga zatim napisati vjerno na latinskom te ponijeti i pismo i prijevod gospodinu Papi. Potom nas ostaviše i pođoše k caru.

41. Ponovo su nas pozvali na dan sv. Martina. Našli smo se pred Kadakom, Džingajem i Balom, pisarima o kojima je već bila riječ. Preveli su nam pismo od riječi do riječi. Dok smo mi prijevod pisma ispisivali na latinskom jeziku, zahtijevali su da im svaku napisanu rečenicu prevedemo zbog sigurnosti, da ni u najmanjoj stvari ne pogriješimo ili imalo smisao promijenimo. Tako su svoj zahtjev opravdavali. Nakon prijepisa obaju pisama, zahtijevali su da se po dva puta pročitaju, da ne bude mjesta nikakvoj pogrešci. Često su upadali: »Pazite, da sve točno razumijete, jer ne bilo korisno da vam i najmanja misao umakne zbog toga što putujete u tako daleke zemlje.« Mi smo im odgovarali da smo sve potpuno razumjeli. Pismo su napisali i na saracenskom jeziku da i iz njega gospodin Papa mogne doznati sadržaj, ako bude imao uza se nekoga tko pozna taj jezik.

42. Tatarski vladari ne običavaju drugačije razgovarati sa stranom osobom, koliko god ona bila ugledna i časna, nego preko posrednika, kako smo već spomenuli. Osobe koje su tatarski podložnici, kada i dok iznose svoje poslove pred Kadakom ili primaju carski odgovor, moraju biti na koljenima. Nije običaj, a i ne smije se raspredati nadalje o nekom pitanju, o kojem je car već rekao svoju. Tatarski car, uz državnog zastupnika, protonotare, glavne tajnike i bilježnike ima također za razne druge javne i privatne poslove mnoge i razne pomoćnike i službenike, osim odvjetnika. Kod njih sve biva i završava bez sudske buke i prepiranja. Sve se naprosto vrši kako car hoće. I ostali tatarski knezovi postupaju isto u svemu što im pripada.

43. Njihov sadašnji car ima približno četrdeset do četrdeset i pet godina. Srednjeg je stasa, veoma razborit, još više lukav, jako ozbiljan i dobrog je vladanja. Ne smije se za bilo što i ne počinja neozbiljnosti. Tako su nam ga opisivali sami kršćani koji žive u njegovoj

[251] Džingajev drug i pomoćnik. Beazley, o. c., 294.
[252] Državni kancelar, kao i Džingaj.

blizini.[253] Pače, kazivali su nam carevi domaći, oni koji su bili kršćani, da su uvjereni u to da je kršćanin. To tumače time što uza se ima klerike kršćane kojima daje hranu po kršćanskom običaju. Osim toga pred svojim šatorom ima kapelu gdje oni javno i otvoreno pjevaju i zvone kod je za to vrijeme, kako čine Grci i drugi kršćani, mada se ondje nalazi mnoštvo Tatara i drugih ljudi.[254] Toga nema kod drugih tatarskih knezova.

44. Kako smo saznali od samih Tatara, careva je nakana bila da s nama zajedno otpošalje sa svoje strane k Papi poslanike. Sjećamo se, nagovarali su nas najugledniji među njima, da mi sami cara za to zamolimo. Ali kako se nama činilo da ne bi bilo dobro ni korisno da s nama pođu, odgovorili smo: neka car čini kako zna i hoće. Ako je za to, mi smo voljni da ih povedemo, ali da sa svoje strane nećemo tražiti. Imali smo više razloga da tako mislimo i odgovorimo. Prvi je taj što bi vidjeli neslogu, čak i ratove među nama, pa bi to potaklo Tatare još više da na nas navale. Drugi je razlog što smo se bojali da oni ne budu izviđači i uhode. Treći, što smo se bojali da ih tko od naših u Evropi ne ubije. Naši su vrlo goropadni, neuviđavni i neuravnoteženi. To znamo i iz iskustva. Kad su neki službenici koji su bili s nama po volji kardinala, papina legata u Njemačkoj, pošli k njemu u tatarskom odijelu, za vlas su izbjegli da ih Teutonci nisu kamenovali na putu. Stoga su bili primorani da skinu tatarsko odijelo.[255] A Tatarima je zakon da ne smije biti mira između njih i onih koji im ubiju poslanike, dokle god im se ne osvete. Četvrti je razlog što smo se bojali da nam ih tko silom ne ugrabi kao što se dogodilo s nekim saracenskim knezom, koji se još nalazi u zatočenju, u koliko nije već i umro. Peti je razlog taj što nam se činilo da od njihova poslanja nema nikakve koristi, jer nemaju naročitog ovlaštenja od cara za razgovor s Papom i vladarima kršćanske Evrope. Oni bi samo nosili Papi i drugim vladarima pismo od svog cara, a to smo pismo mi već imali u rukama, pa možemo sve mi sami obaviti. Dakle njihov dolazak je suvišan, pače, kako smo duboko uvjereni, naopako bi mogao završiti. Zato nam nije bilo drago da s nama pođu.

45. Treći dan po tome, naime na blagdan sv. Bricija,[256] dopustili su nam da odemo. Uručili su nam pismo zapečaćeno carskim pečatom. Poslali su nas k carevoj majci. Ona je darovala svakomu od nas jedno krzno od lisice, s postavom od audaka, i po jedan zamotak baršuna. Ali gle, Tatari iz naše pratnje ukradoše iz svakog zamotka više od jednog pasa, a od onog koji je dopao našem sluzi ukradoše više od polovice. Mi smo za to znali, ali nismo htjeli iz toga stvarati problem.

[253] Cf. E. Blochet, L'Introduction a l'histoire des Mongols, 160.
[254] Cf. Nau, L'Expansion nestorienne en Asie, 273; Yule-Cordier, o. c., I, 263.
[255] Cf. D'Avezac, o. c., 481; Pullé, o. c., 207.
[256] 13. studenoga.

46. Potom je započeo naš povratak. Čitavu smo zimu putovali kroz pustinju i morali često ležati na snijegu, osim gdje smo ga uspjeli odgrnuti ili ako smo se zbili pod kakvo drvo. Mnogo smo puta bili zatrpani i puni snijega jer ga je vjetar snažno vijao. Za Uzašašće gospodnje[257] stigli smo k Batu-kanu i njega zamolili da napiše nešto za Papu. Odgovorio je da ne želi ništa dodati k onomu što je vladar napisao. Preporučio nam je da savjesno i ozbiljno iznesemo Papi i velikašima sve što carsko pismo sadrži. Pošto nam je izdao propusnicu, oprostili smo se od njega. U subotu koja je u osmini Duhova[258] stigli smo k Mauču. Ondje smo zatekli i svoje drugove i pomoćnike koje je on bio zadržao. Zahtijevali smo da nam ih izruči, što je i učinio.

47. Odavde smo krenuli ka Korenzi. On je opet pitao za darove. Nismo mu ništa dali, jer ih nismo imali. Za pratnju nam je dodijelio dva Kumanca koja su već bila u tatarskoj pratnji, da nas prate do Kijeva. Naš najstariji Tatarin u dosadašnjoj pratnji pošao je s nama sve do zadnje tatarske stražarnice. Oni koje nam je dodijelio Korenza vodili su nas do zadnje tatarske postaje do Kijeva šest dana. U Kijev smo stigli petnaest dana prije blagdana sv. Ivana Krstitelja.[259] Kad su Kijevčani dočuli da dolazimo, izišli su nam u susret veselo. Radovali su se našem povratku kao da smo se vratili iz carstva mrtvih. Slično smo doživljavali po svoj Rusiji i Češkoj kud smo prolazili.

48. Danijel i njegov brat Vasilik upriličiše nam veliko slavlje. Zadržali su nas, protiv naše volje, osam dana. U međuvremenu smo raspravljali i razgovarali s njima, s biskupima i s drugim časnim i uvaženim osobama, o svemu onomu što smo bili spomenuli na polasku k Tatarima. Jednoglasno su nam odgovorili: da oni hoće imati gospodina Papu za posebnog gospodina i oca, a svetu rimsku crkvu za gospodaricu i učiteljicu. Potvrđuju i sada ono što su o istom predmetu već bili javili u Rim po njegovu opatu.[260] Povrh toga opet su i nama izručili pismo za Papu i poslali s nama posebne poslanike.[261]

49. A da se u nikome ne rodi sumnja da smo bili kod Tatara, navest ćemo imena onih koji su nas ondje vidjeli. Kod postaje Karbon zatekao nas je ruski knez Danijel sa svim svojim vojnicima i pratiocima koji su s njime pošli. Danijel je imao za ženu Batu-kanovu sestru. Kod Korenze smo zatekli Nongrota, stotnika iz Kijeva, s njegovim drugovima, koji su nas čak pratili komad puta. Oni su nakon nas stigli k Batu-kanu. Kod Batu-kana smo našli sina kneza Jarosla-

[257] 9. svibnja.

[258] 25. svibnja.

[259] 9. lipnja.

[260] Opat Grgur de Monte s. Danielis. Altaner, o. c., 223.

[261] Cf. Marković, Gli Slavi ed i Papi, I, 363—659; Pierling, La Russie et le Saint Siège, XVI—XVIII.

va.[262] S njim je bio neki vojnik iz Rusije. Zvao se Sangor. Bio je po narodnosti Kuman, a postao je kršćanin, kao i Ruten koji je kod Batu-kana bio naš tumač. Kod tatarskog cara našli smo kneza Jaroslava koji je ondje i umro. Nadalje njegova vojnika Temera koji nam je služio kao tumač kod Kujuka, vladara Tatara, i u prevođenju careva pisma Papi i u razgovoru između nas i Tatara. Ondje se također našao i Duboslav, Jaroslavljev klerik, zatim Jakov Mihajlović i drugi neki Jakov. Oba su služila kao posluga kod kneza. Na povratku zatekli smo u zemlji Bisermina, u gradu Lemfinku,[263] Kolinja kojega je poslala Jaroslavljeva žena, zatim Koktelebana i svu njegovu družinu. Svi su se oni vratili u Suzdal, u Rusiju, pa tko želi, može od njih saznati o ovomu svu istinu. Kod Mauča sastaše naše drugove, koji su ondje bili zaustavljeni, knez Jaroslav i njegova pratnja, zatim neki drugi ruski knez, po imenu Sankopult, i njegova pratnja. Na izlasku iz Kumanije sreli smo kneza Romana koji se bio zaputio k Tatarima sa svojom pratnjom i kneza Olaha koji se s pratnjom vraćao iz posjeta k Tatarima. Iz Kumanije smo izišli zajedno s poslanikom kneza Černeglave. Dugo je još putovao zajedno s nama po Rusiji. Svi su ti knezovi Ruteni.

50. Grad Kijev nam može pružiti najbolje svjedočanstvo, jer nam je on izdao propusnicu i dao konje sve do prve tatarske postaje. Na povratku nas je primio s tatarskom propusnicom i s tatarskim konjima koje su morali Tatarima otposlati. I svi Rusi, s kojima smo se susreli dok smo kroz njihovu zemlju prolazili, posvjedočit će o našem putovanju. Oni su od Batu-kana dobivali zapečaćena pisma i naređenja da nam imaju dati konje i opskrbu, jer, ne učine li tako, bit će ubijeni, pisalo je i glasila je zapovijed.

51. Mnogi trgovci iz Vroclava znadu da smo se predstavili Tatarima. Oni su s nama putovali do Kijeva i vidjeli su kad smo pošli k Tatarima. Isto tako i mnogi drugi trgovci iz Poljske i Austrije koji su došli u Kijev pošto smo mi bili pošli u tatarsku zemlju. Svjedoci su također i trgovci iz Carigrada koji su preko Tatara polazili u Rusiju, a našli su se u Kijevu upravo onda kad smo se mi bili vratili iz Mongolije. Evo nekih imena tih trgovaca: Mihael i Bartul iz Genove, Manuel Mlečanin, Jakov Reverije iz Akre, Nikola Pizanac. To su glavniji. Zatim, kao manje važni: Marko, Henrik, Ivan Vaso, Henrik Bonadije i Petar Pakam. Bilo ih je još mnogo, ali ne znamo njihova imena.

52. Molimo sve do kojih ova povijest stigne da ništa ne umanjuju ni ne dodaju, jer smo vjerno opisali sve što smo ili sami vidjeli ili čuli od vjerodostojnih svjedoka. Bog nam je svjedok da nismo ništa izmislili. Kako se pak stanovnicima mjesta i zemalja kuda smo se na povratku vraćali: Poljskoj, Češkoj, Njemačkoj, Liègeu i Champagni povijest našega putovanja veoma sviđala, ona je izišla prije nego

[262] Aleksandar Nevski. Cf. Gl. IX, 37.
[263] Ne zna se za lokaciju tog grada. Mišljenja se razilaze. Čimkent, Lemlink, Alemlink?

smo je mi dovršili.[264] Zato je i mnogo kraća. Nismo onda imali vremena da je potpuno i konačno zgotovimo. Stoga neka se nitko ne čudi što su u ovoj povijesti opširnije i bolje iznesene mnoge stvari nego u onoj prvoj. Ovu smo drugu ispravljali i upotpunjali kada smo imali mira i vremena. Zato je savršenija i potpunija od prve koja u stvari nije ni potpuna, ni dovršena.

Ovim završava povijest Mongola koje mi nazivamo Tatari.

PISMO KANA PAPI

U ime sile vječnoga neba, vladar (kan) nad svim narodima šalje pravo i istinito pismo velikome Papi.

Odlučili ste, ti, Papo, i svi kršćani da s nama sklopite mir. Poslao si svoga poslanika od kojega smo to čuli, a tako je napisano i u tvome pismu. Ako želite mir s nama, treba da dođete k meni, ti, Papo, i svi kraljevi i velikaši bez odugovlačenja da uglavimo mir. Tada ćete čuti naš odgovor i upoznati našu volju.

U tvom pismu piše da mi moramo primiti krst i postati kršćani. Na to ti jednostavno odgovaramo: ne razumijemo na koji bismo način imali to izvršiti. Na ono pak, što također stoji u tvom pismu, naime da se čudiš zbog velikog pokolja ljudi ponajviše kršćana, naročito Poljaka, Moravljana i Mađara, odgovaramo na isti način: ne razumijemo ni to. Istini za volju, kako ne bi izgledalo da to želimo prešutjeti, držimo potrebnim da ti ovako odgovorimo: »Nisu se pokoravali volji božjoj, naređenju Džingis-kana i Kana.[265] Bili su sazvali veliko vijeće i pobili naše poslanike.« To je razlog, da je tako Bog odredio i nama ih predao da ih uništimo. Što bi inače mogao učiniti čovjek čovjeku, da sam Bog to ne dopusti? Vi zapadnjaci mislite da ste samo vi kršćani i sve druge prezirete. Kako samo možete znati, kome se Bog udostojao udijeliti svoju milost? Mi pak Boga štujemo, zato smo i uništili svu zemlju u sili božjoj od istoka pa sve do zapada. Jer da nema ove božje sile, što bi mogli ljudi sami od sebe izvesti? Ako vi želite mir, i ako hoćete vaše tvrđave predati nama, onda ti, Papo, s kršćanskim poglavicama, ne kasnite da dođete k meni zbog utanačenja mira. Ako ne budete vjerovali božjem i našem pismu, i ako ne poslušate naš savjet, bit će nam jasno da ste odlučili s nama ratovati. Što će potom biti, ne znamo. Sam Bog znade.

Džingis-kan prvi, car. Drugi Ogotaj-kan. Treći Kujuk-kan.

[264] Postoje dva sastava o fra Ivanovu putovanju i opisu Mongola. Prvi je nastao na temelju njegova pričanja kad se vraćao, a drugi, ovaj, koji je napisao malo kasnije. Vidi, Uvod.

[265] To je Tosuk ili pravilnije Džudža, prvenac Džingis-kanov, koji je također imao titulu kan.

IVAN ERCEG

POMORSKO-TRGOVINSKE VEZE JADRANSKIH I MEDITERANSKIH LUKA S TRSTOM (1771)

UVOD

Pomorska djelatnost, koja je kompleksna djelatnost, igrala je stalno sad veću, a sad manju ulogu u našem sveukupnom razvitku. To, naravno, nameće potrebu da se ona znanstveno istražuje i obrađuje kako kao zasebna oblast, tako i kao dio cjelokupnog privrednog života naroda. Njene učinke valja evidentirati, pratiti i ocjenjivati.

Zbog različitih društveno-ekonomskih zbivanja naše pomorstvo je na svome putu, u okviru našeg etničkog i historijskog teritorija, bilježilo oscilativnu crtu, ono je doživljavalo uspone, stagnacije i duboke padove.

Učinjen je zaokret u tom pogledu početkom 18. stoljeća. Otad se pomorstvo razvijalo na uzlaznoj crti, a naročito na onom dijelu obale koji se nalazio na sjevernom Jadranu, od Karlobaga do uključivo Trsta i njegove okolice.[1] To je područje, i pored austrijsko-mletačkih graničnih prepreka, tvorilo svojevrsnu pomorsko-poslovnu cjelinu.

Pomorski promet ne samo da je u to vrijeme ojačao između naših luka i gradova, već se on znatno proširio i razvio po čitavom Jadranu.

Htjeli bismo ovaj put, uglavnom na osnovi arhivskih podataka,[2] dati presjek strukture i intenziteta pomorskog prometa, koji je od jadranskih, mediteranskih pa i još nekih drugih luka tokom 1771. godine gravitirao k Trstu. Poznato je, naime, da je Trst sve do šezdesetih godina 18. stoljeća bilježio gotovo isti tempo rasta kao i osta-

[1] To se odnosi na onaj dio obalnog i priobalnog područja koji se nalazio u okviru Habsburške Monarhije, a ne na tzv. »Mletačku Istru«.

[2] Ti su podaci prikupljeni u okviru nadležnosti CESAREA REGIA SUPREMA INTENDENZA COMMERCIALE PER LA PROVINCIA MERCANTILE DEL LITORALE IN TRIESTE, a zatim fiksirani u spisu, koji se u »prilogu« objavljuje.

le naše luke (npr. Rijeka), ali otada zbog sticaja različitih okolnosti, a prvenstveno zbog protekcionističkih mjera Bečkoga dvora, naglo se odvaja svojim razvitkom i svojom strukturom od ostalih gradova i luka te izrasta u krupno pomorsko-trgovačko središte, koje je sve više i više privlačilo ne samo promet iz naših luka već i iz čitavog Mediterana, pa i s udaljenijih obala. Naše luke tada intenziviraju promet s Trstom, a time jača njihova pomorsko-trgovačka poslovnost s njime; bilo je to od krupne koristi za sve poslovne partnere u tom sveukupnom prometu.

Uklapanje na ovaj ili na onaj način naših luka i gradova u promet, koji se iz Trsta odvijao po morima i po prostranom kopnu, značilo je zapravo njihovo neposredno ili posredno povezivanje s mnogim centrima tadašnjeg svjetskog tržišta.

1.

Tipovi brodova

Naše razmatranje počinjemo utvrđivanjem tipova (vrsta) brodova, jer je funkcija broda kao takvog bila nezamjenljiva u našem predmetu.

Brod je složena stvar (res connexa) i stoga niz elemenata uvjetuje njegovu bit. Otkrivanjem i utvrđivanjem tipa broda utvrđuje se u znatnoj mjeri njegova veličina, nosivost, brzina, a donekle i njegova cijena koštanja, i napokon, utvrđuju se relacije između pojedinih tipova. Pri utvrđivanju i ocjenjivanju relevantnih elemenata o tome te elemente valja uvijek vezati uz mjesto i vrijeme, jer je često bivalo da je isti tip broda, s obzirom na mjesto i vrijeme, varirao. Dakle, isti naziv, isti tip nije imao i isti sadržaj. Nosivost je bila vrlo različita.

U našem slučaju, kako se razabire iz slijedeće tablice, bilo je 18 tipova brodova, koji su se među sobom manje ili više razlikovali:

Tablica I pruža pouzdanu sliku o tipovima brodova; uglavnom su u njoj zastupljeni svi važniji tipovi brodova, koji su tada obično plovili po Jadranu i Mediteranu. Broj tipova svjedoči o trajnim težnjama brodovlasnika da se dobije što ekonomičniji i brži brod. Međutim u sveukupnom broju brodova naše tablice zauzima *peligo* prvo mjesto (ili 48%), *bracera* drugo (ili 30%), *trabakul* treće (ili 6%) itd.[3]

[3] Osnovna obilježja za mnoge tipove brodova kao i mnoga pitanja koja su vezana uz brodove mogu se naći u: G. Novak, Naše more, Zagreb 1932; Vl. Brajković, Étude Historique sur le Droit Maritime Privé du Littoral Yougoslave, Marseille 1933; Dizionario di marina, Roma 1937; I. Gluhonja, Brodovi na jedra, Rijeka 1951; Pomorska enciklopedija sv. 1/1954, 8/1964; J. Luetić, O pomorstvu Dubrovačke Republike u XVIII stoljeću, Građa za pomorsku povijest Dubrovnika, Dubrovnik 1959; isti, Brodovlje Dubrovačke Republike XVII stoljeća, Dubrovnik 1964; U. Tucci, La marina mercantile veneziana nel settecento, Bollettino dell' Istituto di storia della Società e

TABLICA I

Tipovi i broj brodova koji su donosili robu iz različitih luka u Trst (1771)

Mjesec	Martiqana	Bracera	Peligo	Batel	Trabakul	Peota	Tartanum(a)	Pipar	Pengo	Feluka	Pandora	Nava	Pulaka	Kečima (Kekija)	Tartana	Marsiliana	Tartanela	Gajeta	Svega
I	—	81	74	8	9	2	13	5	3	1	1	1	2	—	1	—	—	—	201
II	—	42	65	11	5	—	2	2	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	134
III	—	60	82	3	19	—	5	2	4	3	—	—	1	4	1	—	—	—	184
IV	—	40	104	6	6	2	10	5	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	176
V	—	40	111	7	12	1	13	4	—	—	—	1	—	2	—	—	1	1	193
VI	—	26	71	3	9	2	10	4	5	2	2	1	1	—	—	—	—	—	136
VII	1	39	72	6	3	—	2	3	2	—	—	2	—	4	—	—	—	—	134
VIII	—	55	67	4	7	—	9	7	2	2	—	—	1	3	—	—	—	—	157
IX	—	58	81	3	9	2	6	6	—	—	—	1	2	1	1	—	—	—	170
X	—	57	82	3	19	—	10	2	3	2	—	—	—	4	—	2	—	—	184
XI	—	70	102	5	19	1	6	6	1	—	—	2	1	4	—	—	—	—	217
XII	1	46	60	2	11	1	13	2	—	5	—	2	1	1	—	—	—	—	145
Svega:	2	614	971	61	128	11	99	48	21	16	3	10	9	30	3	3	1	1	2031

Samo na ta tri tipa otpada 1713 ili 84% brodova, a na ostalih 15 tipova 318 ili 16% brodova. Broj je jednih tipova u odnosu na druge bio jako nerazmjeran. Te proporcije nisu nipošto bez interesa. Na to je, naravno utjecao niz momenata, a po našem sudu tri su pri tom bila odlučna: prvo, tradicija je vezivala plovidbu uz neke tipove i ona je svojom snagom takve tipove brodova održavala; drugo, razina i tehnička struktura tadašnjih brodogradilišta (škverova) na Jadranu diktirala je u većini slučajeva ustaljene i određene tipove brodova; treće, gotovo permanentna oskudica većih količina kapitala onemogućavala je gradnju većih i boljih tipova brodova.

Najveći broj brodova, koji su dopremali trgovačku robu u Trst, registriran je u novembru (217), a najmanji u februaru (134) i u julu (134). Inače je sveukupan broj brodova iznosio 2031, dakle znatno manje negoli je bio broj brodova koji su uplovili u tršćansku luku. Razlika je u tome što su u našem slučaju registrirani samo oni brodovi koji su dovozili teret-robu (carichi dei bastimenti) za razliku od »uobičajene« registracije, koja je registrirala sve brodove (bastimenti); prema tome, imamo posla u našem predmetu s brodovima koji su dovozili robu (trgovački teret), a nemamo posla s onim brodovima koji su dolazili prazni u luku ili su možda prevozili putnike, kao ni s malim ribarskim brodovima, tzv. kaićima.[4]

2.

Zastava i državna pripadnost brodova

Brodovi koji su godine 1771. dovozili robu u Trst nosili su različite zastave; oni su pripadali većem broju tadašnjih država, republika ili gradova.

U svemu je, kako se razabire iz slijedeće tablice, registrirano 13 različitih zastava.[5]

dello Stato II, 1960; S. Vekarić, Pelješki jedrenjaci, Split 1960; isti, Naši jedrenjaci za dugu plovidbu kroz stoljeća, Pomorski zbornik I, Zagreb 1962; Vl. Brajković, Razvoj pomorskog prava na našoj obali, Pomorski zbornik I, Zagreb 1962; I. Erceg, Stanje pomorstva grada Rijeke u vrijeme reinkorporacije (1776/77), Zbornik Hist. instituta JAZU 3, Zagreb 1961; F. Babudieri, La nascita dell' imperio commerciale e marittimo di Trieste, Estratto dagli Atti dell' Accademia Nazionale di Marina Mercantile, Genova 1964.

[4] U to vrijeme počinju lučki organi u razvijenijim lukama registrirati posebno brodove s teretom i bez tereta, koji su dolazili u luku ili su iz nje odlazili. U Trstu je to uredila Trgovačka intendanca. Bilo je to uvjetovano prvenstveno naplatom taksa, ali i nastojanjem nadležnih organa da dobiju pouzdane podatke za usmjeravanje pomorsko-trgovinske djelatnosti, prije svega brodarstva. U prvoj pak polovici 19. stoljeća gotovo se stalno vodila odvojena evidencija za brodove s teretom i za prazne brodove (HHStA, Nachlass — Zinzedorf, K. 3, fol. 21; S. Becher, Statistische Übersicht des Handels der Österreichischen Monarchie mit dem Ausland, Stuttgart und Tübingen 1841).

[5] Bilješka 2.

TABLICA II

Zastave brodova pod kojima su plovili

Mjesec	Venecijanska	Austrijska	Papinska	Gjenoveška	Napuljska	Turska	Holandijska	Dubrovačka	Engleska	Francuska	Švedska	Svete zemlje (Jeruzalemska)	Sardinijska	Svega
I	117	43	28	2	7	1	1	2	—	—	—	—	—	201
II	87	31	8	6	—	1	1	—	—	—	—	—	—	134
III	110	30	19	3	16	1	2	—	1	1	1	—	—	184
IV	116	30	16	1	11	2	—	—	—	—	—	—	—	176
V	119	42	17	—	5	7	1	—	—	2	—	—	—	193
VI	67	25	24	4	12	2	—	—	—	1	—	1	—	136
VII	85	32	6	1	3	—	3	—	2	1	—	—	1	134
VIII	95	34	15	2	8	1	—	—	—	2	—	—	—	157
IX	111	32	16	—	6	2	1	—	—	2	—	—	—	170
X	114	32	12	3	11	7	—	—	2	3	—	—	—	184
XI	139	47	15	1	10	—	1	—	4	—	—	—	—	217
XII	91	21	13	1	13	2	3	—	—	1	—	—	—	145
Svega:	1251	399	189	24	102	26	13	2	9	13	1	1	1	2031

Iz tablice se vidi da je preko polovice, 61,50% brodova pripadalo Veneciji (venecijanskoj zastavi), 20% Austriji, 9% Papinskoj Državi, 5% Napuljskoj Kraljevini, 4,50% otpada na ostalih 9 učesnika. U čitavom prometu dominira Venecija, venecijanska zastava. Ona je još uvijek prilično jaka na Jadranu i Mediteranu, Venecija tvori dakle krupno poslovno stjecište iz kojeg se odvija promet na sve strane. Pri tom ipak valja imati na umu da se tu ne radi samo o brodovima grada Venecije, već o brodovima naših ljudi iz Dalmacije i Istre koji su imali venecijansku zastavu.

Relativno je mali broj onih brodova koji su dolazili izvan jadranskih i mediteranskih voda. Navodi to donekle na pretpostavku da se jedan dio dobara nije direktno transportirao između dalekih luka Atlantika (pa i drugih) i naših luka na Jadranu, već indirektno, tj. nakon pretovara u nekoj luci na Mediteranu i sl.

Dovedu li se dalje podaci o pojedinim tipovima brodova u odnos sa zastavama, odnosno njihovom pripadnošću pojedinim državama, može se u prilično mjeri razabrati kako zapravo tu postoji određen koneksitet između zastave i tipova brodova. Države, naime, koje su bile s većim brojem brodova zastupljene u prometu, saobraćale su s manjim tipovima brodova, a države čije su se zastave samo pokatkad pojavljivale u Trstu i koje su daleko ležale od njega, saobraćale su s jačim tipovima brodova.

3.

Luke u prometu s Trstom

Nas mora zanimati odakle su brodovi dolazili i iz kojih su luka robu donosili u Trst. Samo evidentiranje pojedinih luka u prometu daje donekle ključ za razumijevanje prirode prometa koji se odvijao između njih i Trsta. U tu svrhu navest ćemo slijedeći pregled:[6]

Iz pregleda se dobiva vjerna slika o veličini područja u kojem su ležale luke. Broj luka iz kojih su brodovi dolazili iznosi 174. Te luke bile su smještene uz nekoliko morskih obala triju kontinenata (Evrope, Afrike i Azije). Za ono vrijeme bio je to prilično širok okvir u kojem se odvijala trgovinska poslovnost ne samo Trsta već manje-više i ostalih naših jadranskih luka.

Učestvovanje svake luke u prometu bilo je vrlo različito. Samo na 13 luka otpada nešto oko polovice (1046) brodova, koji su donosili teret u Trst, a na sve ostale druga polovica. Za svaku od 13 luka utvrđeno je da je godišnje više od 40 njenih brodova dolazilo u Trst, a iz ostalih manje od 40. Nerazmjer u prometu pojedinih luka bio je krupan. Zbog bolje preglednosti navodimo tih 13 luka koje su se brojem brodova izdvajale od ostalih luka. Tako su sa slijedećim brojem brodova učestvovali: Venecija 236,

[6] Ibidem.

TABLICA III

Pregled luka i broja njihovih brodova koji su donosili teret u Trst

Naziv mjesta odakle je brod otplovio	Brodovi koji su došli u Trst tokom mjeseca												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Adria	6	2	1	1	1	1	1	—	2	4	3	1	23
Aleksandrija	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Amsterdam	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	2
Ancona	5	4	5	2	5	7	3	5	5	3	4	8	56
Akvileja	2	2	1	1	1	2	—	—	—	2	2	1	14
Arta	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Ascoli	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2
Atena	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Bagni	2	—	1	—	—	—	—	—	4	—	1	—	8
Bakar	—	1	1	1	—	—	1	—	—	—	2	1	7
Bakarac	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	5
Bar	1	1	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—	6
Bari	1	—	3	—	—	2	—	2	—	2	2	1	13
Barletta	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Bergen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Bisceglia	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2
Bordeaux	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Botrighe (Botriga)	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Brač	2	1	1	1	—	1	2	1	1	2	2	1	15
Brindisi	1	1	1	3	1	1	—	1	1	1	2	—	13

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Brtonigla	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Burano	—	2	1	2	5	—	1	—	—	3	1	—	15
Buso (Portobuso)	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Cacapella	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Comacchio	1	—	—	1	1	—	—	—	—	4	1	—	8
Campomarina	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Canca	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Candia	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Caorle	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3
Carigrad	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Castelellammare	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2
Cavarzere	—	—	—	1	1	1	2	1	—	—	1	—	7
Cavaniere	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2
Cervere(a)	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3
Cervia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Cesenatico	—	—	—	3	2	1	—	—	—	—	—	—	6
Chioggia	3	2	4	5	5	2	2	3	1	5	8	3	43
Contorina	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Cotrone	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Cordola (Cordoba)	—	—	1	—	1	2	—	—	—	2	1	—	7
Cres	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Červinjan	1	2	2	3	3	4	4	3	2	2	3	1	30
Dalja	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	3
Drač	—	—	1	3	6	2	1	1	—	—	—	2	16

Dubrovnik	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Fano	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2
Fažana	—	1	1	3	2	—	—	1	1	3	2	—	14
Fermo	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Ferrara	4	4	4	6	6	1	2	4	2	1	7	2	43
Finale	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Fiumicello	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Francavilla	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	3
Funtana	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Genova	—	—	1	—	—	2	1	1	—	—	1	1	7
Giovenazzo	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Goro	2	2	4	12	9	5	6	5	3	10	10	4	72
Gothenburg	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Gradež	2	—	2	—	4	2	1	1	—	—	1	—	13
Grisolera	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Grotte	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Grotteamare	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Hamburg	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	1	4
Hvar	1	1	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	5
Izola	3	3	2	1	—	1	—	—	1	2	1	—	14
Isola morosini	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	4
Karlobag	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	5
Koločep	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Komiža	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Kopar	15	8	7	8	9	10	9	14	14	11	12	8	125
Kotor	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Krf	—	—	—	—	2	—	2	1	2	—	1	1	9
Krk	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	1	—	5
Krnica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Labin	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Larta	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Lastovo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Latisana	4	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	7
Lecce	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	4
Lewich	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Lim	4	1	—	—	—	1	—	—	—	—	2	1	9
Lipari	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2
Livorno	1	—	1	—	—	—	1	1	1	—	3	—	8
London	—	—	1	—	—	—	2	—	—	1	2	—	6
Lorco(a)	1	1	—	4	7	4	7	11	7	4	1	1	48
Lošinj	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Lovran	1	—	1	1	4	2	1	2	3	2	7	1	25
Lovrečica	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Lješ	—	—	—	—	2	—	—	—	—	3	—	—	5
Mahone (Porto)	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2
Makarska	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2
Maina	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2
Malta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Manfredonia	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2
Marseille	—	—	1	—	1	—	—	2	—	3	—	1	8
Messina	1	1	—	—	2	—	1	1	—	2	—	2	10
Micone(o)	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1

Milje	8	3	5	—	—	—	1	1	2	—	—	3	23
Milna	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	2
Missolunghi	—	—	1	—	2	—	—	1	1	1	—	—	6
Molfetta	1	1	1	4	—	—	—	—	—	1	—	1	9
Molla	1	1	1	2	1	—	—	—	1	5	2	2	16
Monopoli	4	—	1	2	1	4	—	2	4	—	1	2	21
Montona	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Mošćenice	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	3
Motta	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	2	1	6
Murano	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3
Napoli	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2
Neretva	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Novigrad	—	1	—	1	2	—	1	1	1	—	—	—	7
Omiš	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Ortona	4	—	—	3	1	—	—	1	1	1	—	—	11
Osor	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5
Otranto	—	—	2	3	—	1	—	2	—	2	—	—	10
Palma	1	—	—	1	—	—	—	2	5	2	1	1	13
Patras	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	2	—	7
Percenis	1	—	3	—	1	—	2	—	1	1	2	1	12
Pesaro	—	—	1	1	—	2	1	—	—	—	—	1	6
Pescara	4	2	1	1	1	1	1	—	—	—	4	—	15
Piran	11	11	10	7	6	3	8	6	10	6	3	4	85
Plomin	1	—	—	3	1	1	—	—	—	1	2	—	9
Po	—	—	—	1	2	—	2	2	—	—	—	—	7
Poreč	5	4	1	2	3	—	1	3	4	1	1	1	26
Primaro	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Pula	4	2	1	1	—	—	1	—	2	10	9	1	31

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Rab	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	5
Rakalj	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Ravenna	2	5	7	2	4	10	2	1	3	4	2	3	45
Recanati	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Rhodos	—	3	1	—	1	—	—	—	—	—	1	2	8
Rijeka	—	3	—	3	2	2	7	2	5	1	7	4	36
Rimini	8	2	6	2	4	6	—	—	1	1	1	1	32
Ronchi (Ronco)	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Rovinj	11	4	19	16	10	3	6	10	15	9	20	11	134
Samos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
S. Benedetto	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
S. Cancian (Škocijan)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
S. Donna	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2
S. Giorgio	4	2	2	1	3	1	4	2	2	3	3	1	28
S. Giovanni	6	3	2	5	6	10	7	9	6	7	11	4	76
S. Menajo (Menaco)	—	—	2	—	2	3	1	1	—	—	—	3	12
S. Nicolo	—	—	—	—	3	1	—	—	—	1	—	1	6
S. Remo	—	—	1	1	—	3	1	1	—	—	—	—	7
S. Vito (Vid)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Scilla(i)	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	3	6
Sdobba	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Senigaglia	—	—	1	1	2	1	—	13	1	1	—	1	21
Senj	—	—	1	1	1	—	1	—	—	1	—	4	9
Smirna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2

Sorrento	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Split	2	2	1	—	1	1	—	—	—	—	1	1	9
Starigrad	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Šibenik	3	3	4	4	2	1	3	4	1	3	8	6	42
Taglianuovo	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2
Tar (Vala Tarska)	2	—	2	—	—	—	1	—	—	—	1	—	6
Terzo	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2
Tisana	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Treviso	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	4
Trogir	1	2	—	—	—	—	1	—	5	5	2	1	17
Tržič	10	5	6	3	1	—	1	3	2	4	3	4	42
Udine	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	3
Umag	2	—	—	2	—	1	—	—	—	1	—	1	7
Vallona	—	—	—	3	—	—	1	1	2	1	—	1	9
Vasto							1	1					
Venecija	23	19	31	24	30	9	21	10	21	14	19	14	235
Vico	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3
Viesti(e)	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	1	4
Villareggia	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Vis	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	2
Viso	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Vižinada	2	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	1	6
Volosko	—	—	—	2	1	1	1	1	2	1	—	—	9
Vrsar	1	2	—	2	2	2	1	1	—	1	1	—	13
Zadar	1	—	2	2	—	1	—	1	—	—	1	3	11
Završje	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
U k u p n o :	201	134	184	176	193	136	134	157	170	184	217	145	2031

Rovinj 134, Kopar 124, Piran 85, S. Giovanni 76, Goro 72, Ancona 56, Lorca 48, Ravenna 45, Chioggia 43, Ferrara 43, Šibenik 42 i Tržić 42. U prometu je Venecija zauzimala prvo, Rovinj drugo, Kopar treće mjesto itd. Na mjesto i značenje pojedinih luka u prometu utjecalo je više činilaca i okolnosti. To što je Venecija zauzimala prvo mjesto u prometu bilo je uvjetovano time što je Venecija bila najjači centar gdje se odvijala poslovnost svake vrste ne samo na Jadranu već i na Mediteranu; ona je još uvijek očuvala svoj predominantan položaj u prometu s lukama Jadrana (pa i izvan njega), što joj omogućilo da svojim mjerama direktno ili indirektno veže trgovinu pojedinih luka uza sebe; Venecija leži, za razliku od mnogih drugih većih gradova, blizu Trsta, a to je uvjetovalo relativno brži i jeftiniji promet među njima. Taj je momenat bio odlučan da je i Rovinj zauzeo po broju brodova u prometu drugo, a Kopar treće mjesto. Razlike među lukama nisu postojale samo s obzirom na broj i tipove brodova u prometu, već i s obzirom na vrstu, količinu i vrijednost robe koju su oni donosili. Brač i Burano npr. bijahu zastupljeni s podjednakim brojem brodova, po 15, Brač je od toga imao 4 bracere i 11 peliga, a svih 15 brodova Burana bili su pelige. Na tim su brodovima Brač i Burano izvozili u Trst ovu robu:

Brač	*Burano*
vino	repu
rakiju	jabuke
ulje	rižu
ocat	žito (pšenicu)
maresku	kukuruz
smokve	raž
kornjače	grah
sir	*sir*
rogače	*rogače*

Usporede li se artikli jedne i druge luke, vidi se da je svaka luka izvozila po 7 različitih artikala, a 2 ista (sir i rogače). Razlika međutim nije bila samo u vrstama artikala, već i u njihovoj količini i vrijednosti.

Ako bi se i dalje uspoređivali artikli između pojedinih luka, došlo bi se manje-više do istih ili sličnih rezultata, odnosno razlika. Bilo je više momenata i okolnosti koje su upućivale pojedine luke na veću ili manju poslovnost s Trstom. Pri tom valja istaknuti razinu robnonovčanih odnosa te ponudu i potražnju na jednoj strani lukâ, a na drugoj samoga Trsta, zatim geografski smještaj luka, stupanj sigurnosti plovidbe i sl.

U našem se izlaganju uočava (tablica III) odakle su dolazili brodovi, a prema tome i roba, u Trst. Nameće to potrebu da se vidi (barem u glavnim crtama) kamo su brodovi plovili i robu odvozili iz

Trsta. U tu svrhu navest ćemo države, zemlje i carinska područja u koje su iz Trsta (pa i iz drugih luka sjevernog Jadrana) brodovi plovili i robu prenosili (1760/61).[7]

Italija	Milano	Egipat
Turska	Albanija	Maroko
Hamburg	Mantova	Firenze
Amsterdam	Dalmacija	Moskva
Romagna	Sirija	Malta
Engleska	Smirna	Ancona
Venecija	Istra	Aleksandrija
Sicilija	Arabija	Cartagena
Napulj	Dubrovnik	Brescia
Genova	Holandija	Livorno
Levant	Calabrija	Parma
Bologna	Toscana	

Tu se radi o prostranijim teritorijalnim jedinicama, dok smo prije imali posla s točno određenim mjestima, odnosno lukama. Razlike doduše nisu neznatne. Uzevši u cjelini, radi se ipak u oba slučaja gotovo o istom području.

4.

Vrsta i količina robe

U razmatranju našega predmeta pripada posebno mjesto robi koja se dovozila brodovima u Trst. Ona je tvorila suštinu pomorsko-trgovinskog prometa. Plovidbeno-trgovinski pothvati smjerali su na to da se roba doveze u Trst i da se tu za nju dobije novac. To je omogućavalo ponavljanje kupoprodajnih transakcija. Potrebno je kod toga, međutim, istaći da vrstu i količinu robe nije lako uvijek točno utvrditi, jer u ono vrijeme nije postojala evidencija i statistika u današnjem smislu, bilo je to tek u nastajanju. Roba se registrirala i obilježavala bez mnogo oznaka o njoj (pokatkad se samo spomenula). U našem slučaju podaci su u priličnoj mjeri neprecizni i neujednačeni, a to svakako otežava njihovo svođenje na zajednički

[7] I. Erceg, Aussenhandel der Nordadriatischen Seestädte als Faktor im Entstehen der kapitalistischen Beziehungen in Österreich im 18. und 19. Jahrhundert, Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte, 55 Band, Heft 4, Wiesbaden 1969. (Izvoz morem, kao i ostali dijelovi prometa, odvijao se u znaku stalnog porasta i ekspanzije, pa prema tome prostranstvo u cjelini na koje je Trst izvozio 1770/71. nije bilo manje nego 1760/61.).

nazivnik i uspoređivanje.[8] Pa ipak su oni znanstveno upotrebljivi, sami pak po sebi pružaju prilično pouzdanu sliku o vrsti i količini robe u prometu.

Žitarice i žitni proizvodi. — U našem prometu igrale su žitarice prvorazrednu ulogu, što u znatnoj mjeri potkrepljuje i slijedeća tablica:[9]

Pošlo nam je za rukom da, pored relativne neujednačenosti podataka, pružimo u obliku navedene tablice pouzdan pregled dovoza žitarica za svaki mjesec tokom čitave godine. Pada u oči činjenica da se taj dovoz nije odvijao jednakomjerno, kako s obzirom na mjesece, tako i s obzirom na vrste žitarica. U tom su pogledu evidentne i krupne razlike. Vjerojatno tome valja tražiti razloge u godišnjem doba, dozrijevanju i urodu žitarica, a zatim u konjunkturno-spekulativnim okolnostima koje su se reflektirale u cijenama i sl. Kvantitativni podaci u tablici svjedoče o prilično krupnoj količini žita koja je morem stizala u Trst.[10] Žitarice su tvorile glavni teret prometa. Mnogi su brodovi dovozili samo žitarice, i to po više puta u godini.

Isto tako postojao je znatan broj luka koje su eksportirale žitarice, a između njih bilo je ipak najviše onih luka koje su izvozile pšenicu (oko 60) i kukuruz (oko 50). Pšenica, kao bijelo žito, uvelike nadmašuje svojom količinom ostala žitâ, a isto tako kukuruz. Pšenica u to vrijeme osvaja sve veći krug potrošača. Imućniji slojevi stanovništva, a prvenstveno gradski živalj, troši pšenicu — bijeli kruh i drugo. Ostala bijela žita bivaju potiskivana kako od pšenice tako i od kukuruza. Bogatiji slojevi stanovništva sve manje su u svojoj ishrani konzumirali raž, ječam, zob (zobenica), pir i proso, dok su pak niži slojevi više trošili kukuruz. Kukuruz je počeo igrati sve veću ulogu u njihovoj prehrani. Dalje, dovoz žita preko mora stoji u jačoj ili slabijoj vezi s glađu, koja je tada nekoliko godina vladala na kopnu.[11] Njene negativne posljedice nisu još detaljno osvijetljene, a napose ne s obzirom na pojedine zemlje; no glad je stvarala tržište (tzv. tržište iz nevolje) za prekomorsko žito, a znatno umanjivala (ili čak prekinula) izvoz žitarica s kopna preko tršćanske luke.

[8] Zanimljivo je da su te nedostatke, koji su proisticali iz neujednačenih i nepreciznih oznaka o robi, uočavali tadašnji odgovorni funkcioneri (državni savjetnici Choteck, Ricci i drugi), koji su višim organima od vremena do vremena slali izvještaje, ali se na žalost malo učinilo da se oni ujednače, ili bolje rečeno da se dadu pouzdane proporcije među njima. Uza sve to oni predstavljaju i sadržavaju velike prednosti u odnosu na deskriptivne i prilično nepouzdane podatke iz ranijeg razdoblja (Usporedi Hofkammerarchiv, skraćeno = HKA, Komerz Litorale, skraćeno = Kom. Lit., fasc. 84, Rote 585/A i drugi u istoj seriji — Wien).

[9] Bilješka 2.

[10] Godine 1770. registrirana je znatno manja količina žitarica — svemu 67758 stari (Usporedi HHStA, Nachlass — Zinzendorf, K. 3 — Wien).

[11] Historija naroda Jugoslavije, II, str. 965, Zagreb 1959; G. Franz — Wilhelm Abel — Gûsbert Cascorbi, Der deutsche Landwarenhandel, Hannover 1960, str. 84; G. Otruba, Die Wirtschaftspolitik Maria Theresias, Wien 1963, str. 117, 156.

TABLICA IV

Jednogodišnji dovoz žita po moru u Trst (1771).

Mjesec	Pšenica				Raž	Zob	Ječam		Proso			Kukuruz			Pir
	stari	vreće	zavežljaji	mjerovi	stari	stari	stari	karateli	stari	vreće	funte	stari	vreće	mjerovi	stari
Januar	14445	—	—	—	1881	2817	140	2	1200	—	—	10572	1	—	—
Februar	5333	2	—	—	1415	1460	560	—	—	—	—	2525	—	—	250
Mart	7610	2	—	100	208	1695	350	—	29	8	—	11123	—	50	1185
April	2963	—	—	—	943	2290	20	—	—	—	—	19042	—	—	1800
Maj	3185	—	—	—	120	350	—	—	590	—	400	17683	10	—	350
Juni	7250	—	—	—	—	200	—	—	10	—	—	10220	—	—	—
Juli	975	—	—	—	1603	207	740	—	—	—	—	7665	—	—	—
August	717	—	—	—	—	715	600	—	—	—	—	1570	—	—	89
Septembar	13787	—	—	—	11	292	393	—	—	—	—	150	—	—	—
Oktobar	7900	—	—	—	—	276	5810	—	—	—	—	304	—	—	—
Novembar	8220	—	—	—	2000	1080	4408	—	12	—	—	2154	—	—	—
Decembar	3915	—	6	—	620	4036	4320	—	10	—	—	2605	—	—	481
Ukupno:	76300	4	6	100	8801	15418	17341	2	1851	8	400	85613	11	50	4155

Evo sada i produkata koji su nastali preradom žitarica.

a) Brašno. Bio je to svakodnevni prehrambeni artikl u domaćinstvu, a izvan njega služilo je ono za dalju preradu. No brašno ipak nije svojom količinom zauzimalo značajnije mjesto u prometu; zabilježeno je u svemu 323 stara i 819 vreća.

b) Dvopek. Eksportirali su dvopek Otrona, Rijeka, Rovinj, Split i Zadar u Trst. Taj eksport iznosio je 21 miljar, 4 vreće i 2 bačve. Najveći dio te količine otpada na Rovinj. U to vrijeme raste potražnja dvopeka, jer vojska postaje njegov glavni potrošač.

c) Griz. U svemu je dva puta dovezen griz u Trst, i to 2 bačvice iz Venecije i 1 bala iz Osora.

d) Mekinje. Registrirano je 230 stari i 125 vreća. Mekinje su eksportirali Kopar, Milje, Rovinj i Venecija.

e) Tjestenina. Njena je količina iznosila 10 miljara, 20 koli, 55 vreća, 62 sandučića i 37 košara. Upotreba tjestenine bila je prilično raširena u gradovima, dok je seosko stanovništvo samo pravilo tijesto za svoje potrebe.

Sol. — Ivan Monte doplovio je bracerom iz Milja »con sale«, dakle teret bracere sastojao se od same soli. Zanimljivo je da je sol kao teret samo jedanput registrirana. Vjerojatno valja razlog tražiti u tome što se Trst tada snabdijevao solju iz vlastitih solana.[12]

Riža. — Zabilježena je ova količina riže: 1033 miljara, 10 bačava, 52 bačvice i 2105 vreća. Znatan broj mjesta eksportirao je rižu, a neki su brodovi dovozili samo nju u Trst. Riža je imala i na Mediteranu i na kopnu živu prođu. Potrošnja riže bila je u stalnom porastu u gradovima, ali i po selima se ona konzumirala u vrijeme blagdana, svadbi i sl. Iako je potražnja za rižom bila u porastu, ipak je ona uglavnom bila potrošni artikl imućnijih slojeva stanovništva. S vremenom se pojavljuje vojska kao velik potrošač riže.

Šećer. — Jedanaest je mjesta eksportiralo šećer u različitim količinama, i to ovako:

	koli	bačve	vreće	sandučići	karateli
Hamburg	29	175	—	121	—
Rijeke	—	49	10	1	—
Marseille	—	57	—	—	—
Senigaglia	—	27	—	—	—
Amsterdam	—	—	—	50	—
Krf	—	12	—	—	—
S. Remo	—	10	—	—	—
Ancona	—	8	—	—	—
Bordeaux	—	—	—	—	5
Volosko	—	6	—	—	—
Pesaro	—	2	—	—	—
Ukupno:	29	346	10	172	5

[12] HHStA, Alte Kabinettsakten, K. 39; O. Weiss, Triest und die Wirtschaftspolitik Österreichs zur Zeit Karls VI, Zürich 1921; M. Pahor in T. Poberaj, Stare piranske soline, Mladinska knjiga, zv. 4.

Šećer je u tršćanskom prometu zauzimao važnije mjesto; on je mijenjao staru strukturu prometa. Lagano je potiskivao med kao glavni i stoljetni slador. Upotreba se šećera u domaćinstvu i izvan njega stalno povećavala. Nalazio je prođu ne samo u gradu već i na selu. Šećerom su se činili unosni poslovi. Posebnu pažnju zaslužuju naši podaci s obzirom na činjenicu da je šećer iz 11 mjesta dopreman u Trst. U vezi s time nameće se pitanje statusa i eksportne snage Šećerane ili rafinerije šećera (»Zucker-Siederei«, »Zuckerraffinerie«) PRIVILEGIRANE TRGOVAČKE KOMPANIJE TRST—RIJEKA (1750—1828) u Rijeci.[13] Ta je Kompanija, odnosno njena Šećerana u Rijeci, uživala povlasticu decenijama da proizvodi šećer i da njime snabdijeva gotovo čitavu Monarhiju.[14] Iz podataka se razabire da ta povlastica nije bila isključiva ili barem nije bila za sve virjeme postojanja Šećerane. S obzirom na privilegij Kompanije bio je znatan broj izvoznika šećera u Trst, a između njih se naročito ističe Hamburg. Iz Hamburga je dovezeno više šećera negoli iz same Rijeke. Tu se donekle konkretna trgovina odvijala mimo službene ekonomsko-trgovinske politike. Istina, Rijeka je samo jedan mali dio svoga šećera eksportirala morem preko tršćanske luke u unutrašnjost, dok je najveći dio eksportirala kopnom u pravcu Ljubljane, Karlovca i Zagreba. Ipak je simptomatična relativno jaka participacija Hamburga u eksportu šećera. Hamburg dakako nije eksportirao samo šećer, već i druge artikle koje nije izvozio samo preko Trsta već i preko drugih luka. Izvozio je on dalje robu u Monarhiju preko njemačko-češkiih zemalja (prvenstveno Elbe-Labe).[15] Uz sudjelovanje Hamburga u prometu preko sjevernojadranskih luka kao uz njegovu intervenciju na tržištu Monarhije vezana je konkurentska borba između njega i naših sjevernojadranskih luka, koja je s većim ili manjim intenzitetom trajala decenijama. Ostaje još uvijek da se kod toga istraži i utvrdi da li se ekspanzija Hamburga zasnivala na realnoj ekonomskoj premoći ili je ona bila umjetno forsirana i podržavana. Dosadašnja, doduše nedovoljna, istraživanja upućuju na prvu pretpostavku.

Uz šećer registrirat ćemo još *melasu i sirup;* melase je registrirano 60 koli, 189 bačvica i 150 karatela, a sirupa 4 karatela i 10 sandučića.

Sočivo — varivo. — Pod taj opći naziv mogu se uvrstiti slijedeći prehrambeni artikli koji se u prometu susreću:

[13] V. Hofmann, Beiträge zur neueren österreichischen Wirtschaftsgeschichte, III Teil, — Die Anfänge der Zuckerindustrie in Österreich und Ungarn (Archiv für österreichische Geschichte, Bd. 112/1932).

[14] Ibidem.

[15] F. Cusin, Precedenti di concorrenza fra i porti del mare del Nord ed i porti dell' Adriatico (Annali della R. Universitá degli studi economici e commerciali di Trieste, vol. III — 1931, fasc. III—IV).

	miljara	stari	vreća	funti
Legumi				
(opći naziv bez posebne oznake)	—	406	—	—
Bob	1	192	2	20
Grah	—	6367	—	—
Leća	—	783	—	—
Ukupno:	1	7748	2	20

Repa. — Registriran je 81 miljar repe, što svjedoči o njenoj prilično rasprostranjenoj upotrebi u prehrani kao variva, odnosno njegova nadomjestka.

Luk (bijeli i crveni). — Zabilježena je količina luka od 487 miljara i 2530 pletenica. To je artikl koji je u pravilu stalno importiran morem u unutrašnjost.

Grožđice i masline. — Odavno se oba artikla susreću u prometu preko naših luka, ali u nejednakoj količini, pa tako su i u našem slučaju grožđice iznosile 608 miljara, 100 bačava, 5110 bačvica, 22 vreće i 678 svežnjeva, a masline (usoljene) 40 bačvica, 1 vrč, 1 arnaz i 500 funti.

Neke vrste voća. — Promet voćem bio je u našim sjevernojadranskim lukama relativno živ. Tokom vremena uvećavao se broj vrsta voća, tako da je taj broj u 18. stoljeću gotovo dostigao današnji. Voće se konzumiralo kako u našim priobalnim gradovima tako i unutrašnjosti. Ponajviše su voće kupovali i trošili imućniji slojevi stanovništva. Transport voća zadavao je velike brige, jer se ono brzo i lako kvari, a neprikladna ambalaža i dugotrajni transport to su još u većoj mjeri pospješavali. U našem slučaju voće se dopremalo u Trst iz nekoliko različitih mjesta, dakako u različitim količinama, koje su registrirane ovako:

Agrumi	1081 miljar
Anis	6 koli, 124 vreće i 30 stari
Bademi	140 koli, 2 bačve, 119 bala, 1345 vreća, 40 stari i 151 sandučić
Datulje	30 košara i 122 struka
Jabuke	412 miljara, 113 vreća 170 stari i 232 košare
Kesteni	80 miljara i 12 vreća
Kruške	25 košara
Limuni	733 miljara i 1461 sandučić
Limunski sok	8 bačava
Murve	6 bačava
Orasi	5 miljara, 6 vreća i 117 stari
Pinjoli	2 sandučića
Pistaći	7 bačava i 111 vreća
Rogači	22 miljara, 3 vreće i 12266 stari
Smokve	321 miljar, 50 bala, 322 bačvice i 500 funti
Voće (bez posebne oznake)	655 miljara, 16323 sandučića i 12 košara.

Đumbir, kapari, lovor, papar i šafran. — U prometu su ti artikli bili zastupljeni u malim količinama, i to đumbir 3 bačve, kapari 3 bačve i 200 bačvica, lovor 10 miljara, papar 3 kola i 286 bala, a šafran 59 koli, 1 bala i 5 fardi (!?).

Kava i kakao. — Kava je iznosila 37 miljara, 323 kola, 791 bačvu, 231 bačvicu, 4 bale, 8 vreća, 967 karatela i 61 struk. Tako brojne mjere, u kojima je registrirana kava, govore očito za to da je ona dopremana iz vrlo različitih mjesta. Ona je, inače, tipičan reeksportni artikl. Kava je u to vrijeme nalazila jaku prođu u unutrašnjosti; potrošnja je rasla iz godine u godinu, dakako, u sredini bogatijih slojeva društva. Iako je kakao poodavno prodro u domaćinstvo i neke prehrambene obrte, ipak njegova količina nije bila znatna, tako da je u svemu registrirano 22 kola, 3 bačve, 21 bala, 48 vreća i 1 karatel.

Mirodije (začini). — Pod tim nazivom obuhvaćeno je više različitih artikala, koji su obično dolazili pod zajedničkim imenom »fortumi«. Sama se količina kretala oko 1508 miljara i 6 koli.

Voda iz Nocera. — 8 sandučića te vode dopremljeno je iz Sinigaglije. »Aqua(da) Nocera« često se susreće u prometu naših luka. Radilo se tu, vjerojatno, o nekoj vrsti ljekovite vode (?).

Vino. — Poslije žitarica zauzimalo je vino važno mjesto u strukturi prometa; količina vina, koja je dopremljena u Trst, nije bila neznatna, kako se to može razabrati iz ovih podataka:

	koli	bačve	bačvice	arnazi	vrči	sanduci
Januar	—	24	—	231	—	—
Februar	—	—	17	144	—	—
Mart	—	7	26	128	21	203
April	—	17	37	279	—	62
Maj	—	4	39	361	—	161
Juni	—	21	—	177	—	45
Juli	34	21	4	152	—	18
August	—	—	—	128	—	18
Septembar	—	17	—	162	—	—
Oktobar	—	7	—	60	—	25
Novembar	—	52	145	155	—	—
Decembar	—	14	—	14	—	—
Ukupno:	34	184	268	1991	21	532

Podaci zaslužuju našu pažnju. Vino se dovozilo u Trst tokom čitave godine, iako u nejednakim količinama, gledano po mjesecima. Znatan je broj mjesta eksportirao vino, a neki brodovlasnici kao da su se specijalizirali za prijevoz i kupoprodaju toga artikla. Vino je bilo stalan, obilan i kurentan artikl jadransko-mediteranskog područja. Ogromna većina proizvođača je vinom otvarala svoja gospodarstva tržištu; za mnoge je to bio prvi i glavni artikl za koji su se mogli dobiti drugi artikli i novac.

Uz vino ide tzv. giunta, čija je količina bila 9 bačvica i 20 vrčeva, isto tako refošk s 4 bačvice i birsa s 9 miljara, 58 koli, 52 bačve, 4 bačvice, 217 vreća i 10 karatela.

Rakija. — Znatan je broj mjesta eksportirao rakiju; njena količina iznosi 3 miljara, 220 bačava, 1675 bačvice i 299 arnaza. Rakija se upotrebljavala ne samo u domaćinstvu i javnim točionicama već i u apotekarstvu i u proizvodnji jakih alkoholnih pića.

Ocat. — Zabilježeno je octa, koji je dovezen iz više mjesta, 1 bačva, 149 bačvica i 163 arnaza.

Neka pića (muškat, rožolin, maraska, malvazija, špirit, sladić i mana). — U prometu ti artikli nisu zauzimali znatnije mjesto. U svemu je zabilježeno: muškat 16 koli, 2 bačve, 6 bačvica i 37 arnaza; rožolin 121 sandučić; maraska 14 miljara; malvazija 4 arnaza i 4 vrča; špirita 6 boca; sladića 169 sandučića; mana 67 sandučića.

Ulje. — U strukturi prometa, koji se s mora slijevao u Trst (i ne samo u Trst već i u druge naše luke), ulje je odavno zauzimalo posebno mjesto.[61] I ovaj put potkrepljuju to slijedeći podaci:

	koli	bačava	bačvica	struka	arnaza	vrčeva	sanduka
Januar	—	—	102	—	144	3500	8
Februar	—	—	561	—	160	247	—
Mart	—	125	4458	15	166	583	—
April	—	115	2001	7	152	6780	—
Maj	—	26	745	—	264	400	—
Juni	2	80	1350	12	383	5651	—
Juli	25	—	2270	—	130	—	—
August	8	—	1845	—	431	2150	—
Septembar	—	40	1952	—	147	2060	—
Oktobar	—	1	1849	—	69	1750	—
Novembar	28	—	1024	—	145	1140	—
Decembar	—	—	993	—	135	300	—
Ukupno:	63	387	19150	34	2326	24561	8

Iz tih se podataka vidi da je količina ulja bila veća negoli vina, a prema tome ono je predstavljalo i veću vrijednost, odnosno veći novčani iznos, jer je cijena ulja, za istu jedinicu mjere, bila uvijek veća negoli vina. Produkcija ulja odvijala se u okviru maritimnog pojasa i donosila je znatne koristi proizvođačima. Njegova robnost bila je vrlo razvijena. Ono je bilo uvijek traženo. Iako je na kopnu bila u upotrebi životinjska masnoća, ipak je ulje tu nalazilo široku prođu. Ulje je rano prodrlo u domaćinstvo, neke obrte, crkvene obrede i sl., a to je sve stvaralo tržište. Dok je npr. vino, koje je dolazilo morem, bivalo često potiskivano zbog konkurencije vina s kopna, to ili nešto slično nije se događalo s uljem. Promet uljem je, među-

[16] Cusin, o. c. (passim).

tim, trpio zbog njegova lošeg transporta, naročito kopnom u vrijeme ekstremnih vrućina i zima. Ulje se, naime, često kvarilo po vrućini zbog loših posuda (ambalaža), a to je donekle slabilo njegovu kupoprodaju.

Na ovom mjestu valja registrirati murgu — uljeni talog koji je iznosio 117 bačvica i 2 arnaza. Zanimljivo je da je talog dolazio samo iz Šibenika, Trogira, i Rovinja, a u Trstu i izvan njega upotrebljavao se za proizvodnju različitih artikala.

Stoka i neki glavni stočni proizvodi. — Obično su se stoka i stočni proizvodi eksportirali s kopna, preko luka, na otoke ili na priobalna područja duž Jadrana i na Mediteran. Stoga stoka i stočni produkti nisu tvorili u prometu, koji se odvijao s mora prema kopnu, neku značajniju stavku u njegovoj strukturi. No bivalo je pokatkada i izuzetaka. Jedan takav izuzetak čine donekle stoka i stočni proizvodi u našem prometu, o čemu svjedoče slijedeći podaci:

a) Stoka. Registrirano je 137 teladi, 118 janjadi i 6 svinja. Bila je to mlada stoka namijenjena za klanje, i to vjerojatno za potrebe samoga grada Trsta. Zanimljivo je istaknuti da je Bagni eksportirao samo 4 svinje, a Ronchi 5 teladi, dok je sve ostalo izvezao Tržić. To znači da ta roba ima svoje porijeklo na kontinentu (kopnu) i ona je, zapravo, indirektno stigla u Trst umjesto direktno s kopna.

b) Meso. Često je meso prenošeno kao brodski teret. Ono je dopremano iz više mjesta i registrirano je više vrsta:

	miljari	bačvice	koši	funte
Meso (bez oznake)	3	—	—	1000
Meso suho	—	303	—	—
Meso soljeno	2	—	—	—
Svinjetina	7	—	—	—
Bravetina	14	—	—	—
Slanina	18	—	2	800
Ukupno:	44	303	2	1800

c) Kože. Kože su zauzimale važnije mjesto u prometu negoli neki drugi stočni proizvodi. Veći dio eksporta kože išao je doduše s kopna prema moru, ali nalazimo i obratno kretanje kože, tj. od mora prema kopnu, a te količine, kako to slijedeći podaci pokazuju, katkad nisu bile neznatne (str. 132).

d) Sir. Sir je odavno postao trgovinski artikl. Upotreba sira bila je raširena. S mora je dolazila prilična količina sira za podmirivanje potreba priobalnih gradova; rijetko je taj sir eksportiran dalje u unutrašnjost. Mediteransko područje izrađivalo je dobar i raznovrstan sir. U našem je prometu registrirano: 107 miljara, 20 koli, 18 sandučića, 197 košara, 5 karatela, 395 »forme« i 4770 funti.

	miljari	koli	bačve	bale	omoti (zav.)	svež.	komadi
Kože (bez pobliže oznake	—	55	—	331	5	—	706
Kože brava — škopca	—	—	—	2	—	—	119
Kože ovčje	—	—	—	15	—	—	—
Kože goveđe	—	—	—	—	—	—	28
Kože teleće	—	—	—	3	—	15	100
Kože bikovske	—	—	—	—	—	—	30
Kože janjeće	—	—	—	83	1	—	3700
Kože s ovnećim runom	—	—	—	—	—	—	153
Kože zečje	—	3	21	—	2	—	240
Kože kunića	—	—	—	—	—	—	66
Kože štavljene	—	—	—	—	—	—	67
Kože obrađene	—	—	—	1	—	—	12
Kordovan	30	—	—	2	—	—	—
Koža crvena	—	—	—	2	—	—	—
Ukupno:	30	58	21	439	8	15	5221

e) Maslac. U prometu maslac nije imao onu ulogu koju je imao sir. U svemu su registrirana 2 kola, 6 bačava, 1 bačvica, 8 vreća i 343 funte. No valja istaći da je transport maslaca, naročito ljeti, bio teži i riskantniji negoli sira. Uz maslac može se uvrstiti još salo, koje je bilo zastupljeno samo s 1 bačvicom.

f) Krv. Krv je registrirana četiri puta i sva četiri puta dovezena je iz Venecije u količini od 18 bačvica. Vjerojatno je bila namijenjena potrebama kobasičarstva u samom Trstu.

g) Loj. Zabilježene su samo 2 bačve loja, koje su stigle iz Rijeke.

Med i vosak. — U pravilu su se jedan i drugi artikl kretali od kopna k moru. No bivalo je i obratnih kretanja, uglavnom malih količina kao što je naš slučaj. U svemu je zabilježeno meda 79 bačvica, a voska 8 koli, 5 sandučića, 7 vreća i 40 funti. Med i vosak bijahu odavno važni artikli u strukturi prometa koji se odvijao preko naših luka. To je posve razumljivo, jer su oba artikla imala relativno široku i stalnu upotrebu i primjenu. Med je, naime, stoljećima bio glavni slador u domaćinstvu i izvan njega. Isto tako se vosak svakodnevno upotrebljavao. Crkva je bila velik potrošač voska (svijeće). Oba su artikla nalazila gotovo posvuda stalnu prođu. Samo rizik i poteškoće oko njihova transporta bili su nešto veći negoli kod nekih drugih artikala.

Riba. — U strukturi prometa zauzimala je riba važno mjesto; ona je u znatnoj mjeri oblikovala njegovu fizionomiju i tvorila značajan dio tereta mnogih brodova. Registrirane su ove količine: riba (bez posebne oznake) 200 bačvica, inćuni 391 bačvica, girica 2 bačvice, srdele 417 bačava i 623 bačvica, oštrige 34 miljara i 30 košara, haringe 463 bačve i 2664 bačvice, sipa 20 miljara i 100 funti, sipine kore — kosti 1 miljar, jegulje 1 posuda, ukljevi 100 funti, lososi 30 ba-

čava, marinada 296 bačvica, školjke 64 koša, kornjače 221 miljar i 600 komada, ikre 15 košara, bakalar 963 miljara, 64 koli, 59 bala, 97 omota i 53477 komada. Zabilježeno je dalje ribljeg ulja 712 bačvica. Kao produkt mora spomenut ćemo i 12 bala spužava. Ako imamo na umu i ribu koju su tršćanski ribari iznosili na tržište, proizlazi da je trgovina ribom bila živa.[17] Riba tada nije samo dio hrane otočkih i priobalnih stanovnika, već je soljena, sušena i skuhana ili drugačije konzervirana stizala i do stanovnika unutrašnjosti, koji su ribu mnogo konzumirali. S ribom je valjalo brzo manipulirati, naročito za vrijeme ljeta zbog rizika da se ne pokvari i da se tako na njoj ne izgubi, a to u ono vrijeme nije bilo lako spriječiti.

Tekstil i tekstilni artikli (sirovine i izrađevine). — Tekstilni artikli odavno su stizali morem u naše luke, a odatle u unutrašnjost. U vrijeme u koje pada naše razmatranje tekstilni artikli tvorili su značajnu stavku u prometu i ovako su evidentirani:

a) Pamuk. Tokom čitave godine stizao je pamuk u luku, a njegova je količina iznosila 13 koli i 717 bala. To je je bio uglavnom artikl koji je služio za daljnju preradu. Pamuk je bio, kao i još neki drugi artikli, predmet reeksporta, tj. neke su luke i gradovi uvozili pamuk, a zatim ga dalje eksportirali.

b) Predivo. U svemu je predivo tri puta stiglo iz Ancone i Venecije u Trst, i to u 18 bačava i 11 bala. To je svojevrsna poluprerađevina.

c) Vuna. Količina vune iznosila je 6 miljara, 20 koli, 426 bala, 14 vreća i 800 funti. Mnoge su luke eksportirale vunu, čija je kakvoća bila različita.

d) Svila. Pod tim nazivom obuhvaćena je sirova svila i njene prerađevine, a u svemu je evidentirano 9 koli, 52 bale, 14 sandučića i 5 zavežljaja.

e) Platno. Platna je zabilježeno 81 bala i 2 sandučića. Čini se da se tu radi uglavnom o boljim vrstama platna, koje se nisu proizvodile u unutrašnjosti Monarhije (npr. u Češkoj, Moravskoj i Šleziji, iako je u to vrijeme tu proizvodnja platna dosegla visoku razinu).

f) Sukno. Registrirana je neznatna količina sukna; u svemu 4 bale, od kojih su 3 dopremljena iz Londona, a 1 iz Pesara.

g) Ogrtači. Stiglo je 14 bala iz Ancone i 1 iz Kopra. To su gotovi proizvodi namijenjeni za neposrednu upotrebu.

h) Pokrivači. Zabilježeni su samo 1 put i to 3 bale, koje su stigle iz Rovinja.

i) Rublje. Evidentirana je 71 bala rublja, koje je, kao gotov proizvod potjecalo iz nekoliko luka.

Konoplja, konop, kudjelja i lan. — To su standardni artikli koji su tvorili strukturu prometa koji se odvijao preko naših luka. Oni su dopremani iz više mjesta u Trst i to u sirovom, u poluobrađenom stanju ili u obliku gotovih proizvoda. Namjena tih artikala je višestruka, a njihova upotreba obično traje dulje vremena.

[17] Godine 1764. registrirano je u Trstu 87 ribara.

	miljari	koli	bale	zavež.	svež.	funte
Konoplja	41	110	430	168	185	550
Konop (uže — užarija)	—	—	58	—	12	—
Kudjelja — kučine	—	—	11	—	—	—
Lan	—	4	108	—	4	—
Ukupno:	41	114	607	168	201	550

Uz ovo što je navedeno spada 905 stari lanenog sjemena, koje su u Trst izvozili Bari, Brindisi, S. Vito i Terza.

Duhan. — Zabilježena je prilična količina duhana, i to: 40 miljara, 172 kola, 52 bačve, 3358 bale, 10 vreća, 13 zavežljaja, 3 sandučića i 200 funti. Registrirano je još 6 sandučića duhana u prahu. Zapaža se pojačani promet duhanom u 18. stoljeću.[18] Njime je unijet jedan važan elemenat u strukturu prometa preko luka. On dolazi morem u luke, kao što je u ovom slučaju, ali također i s kopna, pokatkad čak u većim količinama negoli morem. Trgovina je duhanom bila živa i unosna. Za njeno normalno odvijanje bili su zainteresirani proizvođač i država.

Šiške (babuške). — Zabilježene su dvije vrste šišaka: »galle« i »vallonea«; količina prvih kretala se oko 13 miljara, 366 vreća, 12 bala i 22 bačvice, a drugih 117 miljara i 91 vreća. Šiške su inače bile stalni artikl u strukturi prometa koji se odvijao preko naših luka. One su dolazile kako s mora tako i s kopna. Njihova prerada i upotreba (naročito u kožarstvu) bila je višestruka. Seoski živalj je dolazio do novca branjem i sakupljanjem širaka po šumama — bez znatnijih izdataka. U strukturi njegovih prihoda to nipošto nije bilo nevažno.

Neki biljni artikli. — Spominju se još jedan ili dva puta biljni proizvodi od manje uloge u prometu: kim 2 vreće, imela 2 bačvice, lema 1 vreća, rabarbara 200 funti, hren 40 vreća, korijenje 7 bala, biljka vezilja 122 miljara, 400 zavežljaja i 100 svežnjeva, vilina vlas 8 bala, antiseptična biljka 13 vreća, žižula 14 miljara i 6 vreća.

Četke i pokućstvo. — 4 puta su registrirane četke, a njihova količina je iznosila 6 miljari i 400 komada. Dovoz pokućstva (vjerojatno nekih artikala kućnog namještaja) bio je najveći iz Pirana.

Prostirači od rogoza (hasura). — Tokom čitave godine dopremljeno je oko 6557 komada prostirača iz različitih mjesta.

Neki drvni artikli. — Drvom i drvnim artiklima snabdijevalo se naše priobalno područje prvenstveno iz neposredne unutrašnjosti. U tom pogledu Trst također ne čini izuzetak. U ispitivanom vremenu neki su drvni artikli dopremani u Trst morem iz nekoliko luka.

[18] J. Löwenthal, Geschichte der Stadt Trieste, I Theil, Trieste 1857. (passim); L. Beutin, Gesamte Schriften zur Wirtschafts- und Sozialgeschichte, »Drei Jahrhunderte Tabakhandel«, Köln—Graz 1963; B. Caizzi, Industria e commercio della Republica Veneta nel XVIII secolo, Milano 1965, str. 226.

Vjerojatno je tome više razloga, no čini se da je na to najviše utjecala živa trgovina, koju je Trst pružao drvnoj masi. U Trst je stizala standardna građa, poluobrađena masa i gotovi artikli. Te je godine prevezeno u Trst: dasaka 13737 komada, gredica 560 komada, drva u komadima 8728, razne građe (nije navedena količina), greda za mostove 75 komada, košara 87 svežnjeva, obruča 34 svežnja i 419 komada, pruća 14 miljara, trstike 3 miljara i 35 svežnjeva, stolica 52 komada, vratila 200 komada, kovčega 2 komada, dužica (nije navedena količina), ugljena 62 kace i 790 košara, drveća za dobivanje boja 71 tonelata, 16824 komada i 8 bačava, drva za različite posude 33 miljara, 25 svežnjeva i 400 komada, kore (koja je vjerojatno potjecala od oplemenjenog voćnog drveća) 13 miljara, 17 bala i 21 vreća.

Staklo. — Uvezeno je staklo iz različitih mjesta: ploča 13 koli, 4 sanduka, 51 sandučić i 400 komada, ogledala 1 sanduk, boca 16 miljara.

Vapno. — Dovoz vapna može se pratiti po mjesecima; tako je registrirano mjerova 410 u januaru, 60 u februaru, 40 u martu, 900 u aprilu, 940 u maju, 740 u junu, 520 u julu, 550 u augustu, 763 u septembru, 570 u oktobru, 630 u novembru i 150 u decembru, a to je u svemu iznosilo 6273 mjerova. Vidi se da je najveći dovoz bio u vrijeme radne sezone, a najniži u zimskim mjesecima. Vapno, koje je prvenstveno služilo za građevinsku djelatnost samoga grada Trsta, dopremano je iz istarskih luka. Živi kreč, osim što je služio za raskuživanje i za obranu od zaraza, upotrebljavao se i u kožarstvu (npr. za skidanje dlaka). Čini se da su se u nekim lukama (npr. u Lovranu i dr.) obrtimice bavili paljenjem i eksportom vapna.

Opeka, mramor, porculan, majolika i kamen. — Uglavnom bili su ti artikli namijenjeni građevinarstvu. Njihova količina nije bila neznatna; opeke 1 miljar i 800 komada, mramora 8 sandučića i 830 komada, porculana 60 koli i 2080 stara, majolike 1 kol, 4 sandučića, 3 košare i 1400 komada, kamena mlinskih 83 bačve i 226 komada.

Razni drugi mineralni i biljni proizvodi. — Takvi artikli dolazili su često zajedno na tržište, a zbog jačeg ekonomskog napretka i porasta prerađivačke djelatnosti rasla je potražnja za njima:

a) Katran.[19] Gotovo čitavu godinu dopreman je katran iz različitih mjesta u Trst u količini od 7 miljara, 15 bačava i 188 bačvica.

b) Sumpor. Količina sumpora iznosila je 64 miljara, 96 koli, 136 sandučića i 4 forme.

c) Stipsa. Dopremana je stipsa u više navrata u količini od 4 bačve i 140 bačvica.

d) Sadra. Samo 4 miljara sadre dovezeno je iz Riminija.

e) Mjedenka. Njena količina bila je utvrđena na 25 koli, 4 bačve, 65 bačvica, 5 karatela i 150 funti.

[19] Emporio e portofranco di Trieste, Trieste 1864, str. 98.

f) Arsenik. Samo jednom je registrirano 6 bačvica arsenika, koji je dovezen iz Hamburga.

h) Amonijak. U 4 navrata dovezeno je 40 koli. U prometu preko luka susreće se rijetko i u omanjim količinama.

i) Smola. Kao naročito tražen artikl dovozili su je u Trst iz više mjesta, a količina smole bila je 1055 miljara, 10 bačava i 66 bačvica.

j) Lužina. Evidentirano je 280 miljara, 4 stara i 12 košara lužine.

k) Guma. U četiri navrata dopremljeno je 44 koli, 7 bačava, 30 vreća i 20 korita gume u tršćansku luku.

l) Potaša. Gotovo stoljećima izvozila se potaša iz Gorskog kotara i Hrvatskog primorja, a u našem razdoblju izvezena je iz Bakra i Bakarca u količini od 10 bačvica i 7 košara.

m) Indigo. U svemu je registrirano 6 bačava, 11 bačvica i 12 karatela.

n) Tamjan. Stizao je iz Lipara, Valone, Livorna i Aleksandrije u količini od 6 miljara i 135 koli. Crkva je bila glavni potrošač tamjana.

o) Terpentin. Zabilježeno je 25 bačvica.

p) Sapun. U svemu je utvrđeno 240 sandučića, a to je mala količina s obzirom na uvećanu upotrebu sapuna, koja tada pada.

Neke boje (ili sirovine za boje). — bile su to omanje količine: crnilo 6 miljara, bjelilo 5 miljara i 8 koli, zlatno-crveno-žuta boja 8 miljara, 3 bačve, 45 bačvica i 5 karatela.

Svijeće. — U dva navrata dovezeno je 6 sandučića svijeća iz Kopra i Červinjana.

Brojanice, čizme, draperija, krpe, ljuske, staklena roba i tanjuri. — Ti se artikli jedan ili dva puta spominju u malim količinama, npr. brojanica 3 bačve, čizama 1 sanduk, draperija 1 sandučić, ljusaka 7 vreća, krpa 10 bačava, sitne staklene robe 33 kola, 2 bačve i 12 bačvica, napokon tanjura 7 sandučića.

Mirisava mast. — Radi se o mirisavom artiklu, koji je odjednom u 80 bačvica dopremljen iz Lipara.

Kovine. — Stoljećima je bio živ promet željezom i željeznim artiklima u tršćanskoj luci. Ovamo je dolazilo štajersko, koruško i kranjsko željezo i odatle je dalje eksportirano. U razmatranom razdoblju zabilježen je uvoz nekoliko vrsta kovina: čelika 88 koli, 18 svežanja i 360 sandučića; željeza 28 miljara i 31 svežanj, željezarije, odnosno željezne robe, 874 kola, 8 bačava, 134 bačvice i 3 sandučića; mesinga 6 bala; kositra 11 bačvica i 15 sandučića; slitine 35 komada; olova i olovnih ploča 54 bačvica i 8 komada; čavala 4 bačve i 1 bačvica; žice 8 bačvica; strugaljki 14 bačava. Najveća količina kovina, uglavnom standardnih željeza i čelika, dolazila je iz S. Giovannija. Finije i plemenitije kovine, kao kositar, olovo i sl., dopremane su iz dalekih luka.

Oružje i prah. — Ni prvi ni drugi predmet ne predstavlja veću važnost u prometu. Možda je to zbog toga što je njihov promet pod-

lijegavao državnoj kontroli. Zanimljivo je da je pisar 4 puta ispustio navesti količinu oružja; on je naveo samo 20 topova, koji su odjednom dovezeni iz Londona, i 3 bačvice praha.

Roba (»merci«). — Pod tim nazivom dopreman je teret u tršćansku luku tokom svih 12 mjeseci i u različitim količinama:

mjeseci	koli	bačve	sandučići	zavežljaji
I	348	—	1	—
II	511	—	2	8
III	465	1	7	—
IV	517	—	2	—
V	460	—	—	—
VI	346	1	1	—
VII	627	—	—	—
VIII	1250	—	7	—
IX	447	—	—	—
X	384	—	6	—
XI	788	—	—	—
XII	470	—	1	—
Ukupno:	6613	2	27	8

Teško je sa sigurnošću reći što je taj skupni naziv označavao. Najvjerojatnije je da se uglavnom radi o obrtno-manufakturnoj kratkoj robi.

Slično je i s materijalima (»materialli«), kojih je uvezeno 1444 miljara. Naziv je očito obuhvaćao više različitih artikala.[20]

Papir. — Zabilježen je uvoz papira u količinama od 9 bala, 202 rizme i 1107 omota (ili svežnjeva).

Knjige. — Na dva mjesta u mjesecu rujnu zabilježena je doprema knjiga, i to 2 sanduka iz Kopra i »34 balle libri« iz Manfredonije.

Rešetke i stelja za stoku. — Ta dva artikla dopremana su iz nekoliko mjesta, ali u malim količinama: rešetaka 26 miljara, a stelje 7 sandučića.

5.

Provenijencija robe

U uvozu u tršćansku luku nisu sve luke jednako sudjelovale ni brojem ni vrstom a ni količinom artikala. Razlike su vidljive i njihovo se porijeklo nalazi u nizu činilaca i okolnosti. Navedene luke pak nisu bile uvijek i mjesta porijekla robe. Pretežan broj artikala nastao je u zemlji izvoznika, ali je određen broj artikala bivao naj-

[20] Bilješka 8.

prije uvezen u dotično mjesto, a zatim izvezen u Trst. Genova npr. nije uzgajala ni kavu ni papar, a izvozila je jedno i drugo. Imajući to u vidu, navest ćemo sada na ovom mjestu iz kojih su luka pojedine vrste robe dolazile u Trst:

ADRIA
Kukuruz
»Materialli«
Orasi
Prostirači od rogoza
Raž
Riža
Ulje
Žito

ALEKSANDRIJA
Amonijak
Drvo za boje
Guma
Kava
Lan
Limun
Pamuk
Roba
Šafran
Šiške (2 vrste)
Tamjan
Vino

AMSTERDAM
Badem
Drvo
Grožđice
Kandit (šećer)
Kampešovina
Metal
Papar
Riblje ulje
Roba
Voće
Vuna

ANCONA
Anis
Badem
Bakalar
Birsa (2 vrste)
Bjelilo (različito)
Bob
Brojanice
Drvo (u komadima)
Duhan
Grožđe
Grožđice
Haringe
Ječam
Kakao
Kapari
Kava
Konop
Kositar
Kože
Kruške
Kudjelja
Kukuruz
Luk
Lužina
Med
Meso suho
Mirodije
Ogrtači (kaputi)
Opeka
Pamuk
Pir
Platno
Porculan
Pređa (2 vrste)
Riža
Roba
Sir (različit)
Spužve
Srdjele
Šećer
Šiške
Tjestenina
Ulje
Vino
Vrčevi
Vuna
Željezni artikli
Žito

AKVILEJA
Anis
Birsa
Kukuruz
Proso
Vino
Zob
Žito

ARTA
Kornjače (i kornjačevina)
Kukuruz

ASCOLI
Birsa
Kukuruz
Mana (sok)
Meso
Ocat
Rakija
Riža
Žito

ATENA (Athen)
Sir
Ulje

BAGNI
Košare
Riba
Svinje
Vino
Žito

BAKAR
Duhan (u listu i prahu)
Kava
Potaša

Rakija
Šiške
Ugljen
Vino
Zob
Žito

BAKARAC
Bob
Potaša
Vapno
Vino
Vuna

BAR
Duhan
Grožđice
Kornjače
Svila
Ulje
Voće

BARI
Anis
Bademi
Biljka antiseptična
Birsa
Guma
Hren
Kože
Kumin
Lan
Rogači
Smokve
Ulje
Žižula

BARLETTA
Žito

BERGEN
Bakalar

BISCEGLIA
Bademi
Rogači

BORDEAUX
Boja crvena
Indigo
Kakao
Kava
Mjedenka
Svila
Šećer

BOTRIGHE
»Materialli«

BRAČ
Kornjače
Maraska
Ocat
Rakija
Rogači
Sir
Smokve
Ulje
Vino

BRINDISI
Lan (i laneno sjeme)
Tjestenina
Ulje

BRTONIGLA
(VERTENEGLIO)
Žito

BURANO
Grah
Jabuke
Kukuruz
Raž
Repa
Riža
Rogači
Sir
Žito

BUSO (PORTOBUSO)
Žito

CACAPELLA
»Materialli«

COMACCHIO
Grah
Jabuke
Jegulje
Konoplja
Kukuruz
Marinada
Orasi
Raž
Riba

CAMPOMARINA
Bob
Kukuruz
Meso suho
Povrće
Žito

CANEA
Sapun
Voće
Vosak

CANDIA
Bademi
Leća
Ulje

CAORLE
Grah
Kukuruz
Proso
Žito

CARIGRAD
Boja (sirovina)
Stipsa

CASTELAMARE
Mramor
Porculan
Roba
Stelja za životinje
Tjestenina

CAVARZERE
Kukuruz
Luk

»Materialli«
Riža
Sirovina za rešetke i sl.
Vino
Žito

CAVANIERE
Biljka za vezanje
»Materialli«
Riža

CERVERE (A)
Bakalar
Šiške
Vino
Vuna
Zob
Žito

CERVIA
Žito

CESENATICO
Anis
Grah
Konop
Konoplja
Kukuruz
Riža
Sumpor
Žito

CHIOGGIA
Agrumi
Biljka za vezanje
Četke
Grah
Kukuruz
Luk
»Materialli«
Orasi
Pokućstvo
Prostirači od rogoza
Raž
Repa
Riža
Vino
Žito

CONTORINA
»Materialli«

COTRONE
Ikra
Inćuni
Kakao
Kava
Roba
Voće

CORBOLA (CORDOBA)
Jabuke
Kukuruz
»Materialli«
Zob

CRES
Meso suho
Rakija
Smokve

ČERVINJAN
Birsa
Bob
Brašno
Grah
Kože (teleće)
Rakija
Roba
Sir
Svijeće
Svila
Ulje
Vino
Vosak
Zob
Žito

DALJA
Ocat
Ulje
Vino

DRAČ
Duhan
Grožđice
Kornjače
Kože (janjeće)
Smokve
Smola
Ukljeva
Ulje
Vino
Vuna

DUBROVNIK
Duhan

FANO
Grožđice
Kože
Kukuruz
Šafran
Vino
Voda iz Nocere

FAŽANA
Birsa
Ječam
Kože
Sir
Ulje
Vino
Vosak
Zob

FERMO
Žito

FERRARA
Anis
Grah
Grožđe
Grožđice
Konoplja
Kukuruz
Lan
»Materialli«
Orasi
Prostirači od rogoza
Rakija
Riba
Riža

Roba
Sir
Željezni artikli
Žito

FINALE
Jabuke
Riža

FIUMICELLO
Vino

FRANCAVILLA
Bob
Luk
Ocat
Ulje
Vino

FUNTANA
Šiške
Vino

GENOVA
Bademi
Inćuni
Kakao
Kampešovina
Kava
Luk
Papar
Ribe
Sladić
Soda
Srdjele
Ulje
Viline vlasi
Vino
Voće

GIOVENAZZO
Bademi
Rogači
Smokve
Ulje

GORO
Bademi
Biljka za vezanje
Birsa
Duhan
Grah
Jabuke
Konoplja (i konopljica)
Kukuruz
Lan
»Materialli«
Meso (svinjsko)
Obruči
Orasi
Oružje (topovi i mužari)
Papar
Platno
Prostirači od rogoza
Pšenica
Rakija
Riba
Riža
Roba
Sir
Smokve
Ulje
Vino
Žito

GOTHENBURG
Haringe

GRADEŽ
Biljka za vezanje
Daske
Grah
Kukuruz
Proso
Prostirači od rogoza
Roba
Sipa (i sipina kora)

GRISOLERA
Grah
Žito

GROTTE
Birsa
Jabuke

GROTTEAMARE
Kukuruz
Srdjele

HAMBURG
Arsenik
Bakalar
Bjelilo
Haringe
Kava
Kože (štavljene)
Papar
Riblje ulje
Roba
Šećer
Šiške
Željezni artikli

HVAR
Kože (goveđe)
Med
Ocat
Rakija
Vino

IZOLA
Giunta (vino kao dodatak)
Jabuke
Kesteni
Kukuruz
Meso
Riba
Roba
Srdjele
Ulje
Zob

ISOLA MOROSINI
Kukuruz
Vapno
Vino
Žito

KARLOBAG
Katran
Ocat
Pir
Rakija
Raž
Sir
Ulje
Zob

KOLOČEP
Smokve

KOMIŽA
Meso
Ocat
Rakija

KOPAR
Birsa
Bob
Brašno
Četke
Duhan
Giunta
Grah
Jabuke
Kakao
Kesteni
Knjige
Kukuruz
Kože (bravije)
Ječam
Limuni
Luk
Ljepilo
Masline
»Materialli«
Mekinje
Meso
Mirodije
Ocat
Ogledala
Ogrtači
Opeke
Pamuk
Platno
Prah
Proso
Prostirači od rogoza
Raž
Refošk
Repa
Riža
Roba
Staklena sitna roba
Svijeće
Svila
Šiške
Tijesto
Ulje
Vapno
Vino
Vosak
Vuna
Zob
Željezo
Žito

KOTOR
Grožđice
Kornjače
Sir
Ulje

KRF
Bademi
Draperija
Grožđice
Kava
Mjedenka
Roba
Sir
Smola
Šećer
Ulje
Vino

KRK
Lovor
Rakija
Smokve
Vino

KRNICA
Ječam
Žito

LABIN
Kože
Proso
Raž

LARTA
Kornjače

LASTOVO
Rakija

LATISANA
Brašno
Grah
Kora
Kukuruz
Žito

LECCE
Kože
Ulje

LEWICH
Haringe

LIM
Brašno
Ječam
Kukuruz
Raž
Šiške
Vino
Zob
Žito

LIPARI
Amonijak
Bakalar
Grožđice
Inćuni
Kava
Mirisava mast
Prostirači od rogoza
Roba
Tamjan
Vino
Voće

LIVORNO
Amonijak
Bademi
Bakalar
Birsa
Datulje
Kakao
Korijenje
Limuni
Mramor
Pamuk
Roba
Rožolin
Sirup
Sladić
Srdjele
Šafran
Šiške
Tamjan
Ulje
Vino

LONDON
Djumbir
Indigo
Kamen
Kampešovina
Kakao
Kava
Kositar
Koža crvena
Olovne ploče
Papar
Roba
Sirovina za boje
Sukno
Topovi

LORCO (A)
Kukuruz
»Materialli«
Sirovine za rešetke
Žito

LOŠINJ
Ulje

LOVRAN
Drvo
Jabuke
Kesteni
Meso
Ugljen
Vapno
Vino

LOVREČICA
Kukuruz
Vino

LJEŠ
Bob
Duhan
Katran
Kornjače
Ulje

MAHONE (PORTO)
Bakalar
Haringe

MAKARSKA
Smokve
Ulje

MAINA
Limuni
Sir
Ulje

MALTA
Lužina
Otpadci
Pamuk
Spužve
Srdjele

MANFREDONIA
Anis
Birsa
Kapari
Knjige
Mana
Roba
Ulje
Vuna

MARSEILLE
Amonijak
Guma
Kakao
Kamen
Kapari
Katran
Kava
»Materialli«
Mjedenka
Pamuk
Roba
Sladić
Šećer
Vino

MESSINA
Bademi
Grožđice
Katran
Kora
Kože (zečje)
Limuni
Limunov sok
Masline
Orasi
Pistaći
Rakija
Roba
Rogači
Sladić
Smola
Srdjele
Stelja za stoku
Svila
Ulje
Vino
Voće

MICONE
Limuni
Ulje

MILJE
Giunta
Koža
Mekinje
Meso

Oštrige
Sol
Ulje
Vino
Žito

MILNA
Grožđice
Sir
Ulje

MISSOLUNGHI
Grožđice
Sir
Šiške
Ulje

MOLFETTA
Bademi
Birsa
Katran
Leća
Lužina
Rogači
Smokve
Ulje
Zob

MOLLA
Bademi
Leća
Povrće
Rogači
Ulje
Žižula

MONOPOLI
Bademi
Kava
Rabarbara
Rogači
Rublje
Sladić
Smokve
Srdjele
Špirit
Ulje

MONTONA
Kukuruz
Ulje
Vino

MOŠĆENICE
Ocat
Rakija
Vino

MOTTA
Grah
Kukuruz
Raž
Vino
Žito

MURANO
Grah
Oštrige
Proso

NAPOLI
Bakalar
Grožđice
Limuni
Porculan
Rakija
Roba
Srdjele
Tjestenina
Voće
Žito

NERETVA
Kornjače

NOVIGRAD
Kukuruz
Vapno
Vino
Žito

OMIŠ
Kože
Rakija
Sir
Smokve

ORTONA
Dvopek
Konop
Meso
Ocat
Smokve
Ulje
Vino
Žito

OSOR
Bob
Griz
Jabuke
Katran
Kožice (zečje)
Kukuruz
Rakija
Raž
Ulje

OTRANTO
Kože
Ulje

PALMA
Brašno
Kukuruz
Roba
Svila
Žito

PATRAS
Grožđice
Limuni
Mirodije
Ulje

PERCENIS
Birsa
Brašno
Čizme
Kesteni
Konoplja
Kože
Meso
Trstika
Ulje

Vino
Zob
Žito

PESARO
Haringe
Majolika
Mana
»Materialli«
Med
Roba
Sukno
Sumpor
Šećer

PESCARA
Bob
Kože
»Materialli«
Med
Ocat
Roba
Rožolin
Sladić
Smokve
Sumpor
Šiške
Ulje
Vino
Vuna
Žito

PIRAN
Brašno
Giunta
Jabuke
Katran
Konoplja (obrađena)
Kora
Kože
Kudjelja
Kukuruz
Limuni
Luk
Maslac
»Materialli«
Metle
Obruči
Ocat
Platno
Pir
Pokućstvo
Rakija
Raž
Roba
Sir
Smokve
Staklo
Svila
Šiške
Trstika
Ugljen
Ulje
Vapno
Vino
Vuna
Zob
Žito

PLOMIN
Duhan
Jabuke
Ocat
Rožolin
Staklo
Šiške
Vapno
Vino
Zob

PO
»Materialli«
Riža

POREČ
Birsa
Brašno
Giunta
Jabuke
Ječam
Limuni
Masline
»Materialli«
Ocat
Smokve
Svila
Šiške
Ulje
Vino
Zob
Žito

PRIMARO
Konoplja

PULA
Jabuke
Ječam
Kukuruz
Med
Ulje
Vino
Vuna
Zob
Žito

RAB
Jabuke
Ocat
Rakija

RAKALJ
Mjedenka
Sir
Smola
Vosak

RAVENNA
Bob
Brašno
Grah
Ječam
Konoplja
Kukuruz
Ocat
Pinjoli
Platno
Proso
Raž
Riža
Sumpor
Vino
Žito

RECANATI
Kukuruz

RHODOS (RODOS)
Agrumi
Kora
Mana
Muškat
Rogači
Sir
Smokve
Smola
Ulje

RIJEKA
Birsa
Drvo
Duhan
Dvopek
Kava
Kesteni
Konop
Kovčezi
Kože
Krpe
Kukuruz
Loj
Maslac
Melasa
Ocat
Papar
Pokućstvo
Raž
Roba
Smokve
Staklo
Svila
Šećer
Ugljen
Vapno
Vino
Vosak
Vuna
Zob
Žito

RIMINI
Anis
Bademi
Grah
Konoplje
Kože
Kukuruz
Med
Meso
Ocat
Prostirači od rogoza
Sadra
Srdjele
Sumpor
Vino
Žito

RONCHI (RONCO)
Brašno
Košare
Telad

ROVINJ
Bob
Dvopek
Ikra
Jabuke
Ječam
Kukuruz
Leća
Limuni
Marinada
»Materialli«
Mekinje
Meso
Ocat
Platno
Pokrivači
Rakija
Raž
Riba (girice)
Riža
Roba
Rožolin
Sir
Smokve
Šiške
Ulje
Uljeni talog
Vino
Vuna
Zob
Žito

SAMOS
Vino
Voće

S. BENEDETTO
Birsa

S. CANCIAN (ŠKOCJAN)
Kukuruz

S. DONNA
Grah
Kukuruz
Riža

S. GIORGIO
Birsa
Brašno
Daske
Drvo
Kože
Kukuruz
Meso
Pir
Repa
Roba
Strugaljke
Svila
Šiške
Vino
Žito

S. GIOVANNI
Birsa
Bob
Brašno
Čavli
Čelik
Daske
Duhan
Flaše
Kesteni
Kože
Luk
Maslac
Mesing

Meso
Mostići (građa)
Murve
Platno
Pokućstvo
Pokrivači od rogoza
Riba
Roba
Svila
Šiške
Terpentin
Vino
Vosak
Vuna
Zdjele
Željezo
Željezni artikli
Žica
Žito

S. MENAJO (MENACO)
Agrumi
Kora
Mana
Muškat
Smokve
Ulje
Vino
Voće

S. NICOLO
Kukuruz
»Materialli«

S. REMO
Bademi
Bakalar
Inćuni
Kava
Riba
Šećer
Ulje
Vino
Voće

S. VITTO
Bob
Lan

Meso
Ulje
Žito

SCILLA
Bademi
Kava
Koža
Rublje
Sladić
Špirit

SDOBBA
Vapno

SENIGAGLIA
Bakalar
Crnilo
Duhan
Jabuke
Kositar
Kože
Kruške
Kukuruz
Luk
Majolika
Med
Meso
Mirodije
Konoplja
Olovo
Pamuk
Prostirač od rogoza
Riba
Roba
Sadra
Sir
Stipsa
Šećer
Tanjuri
Voda iz Nocere
Vuna
Željezo

SENJ
Drvo
Duhan
Katran

Ocat
Papir
Pir
Platno
Zdjele drvene
Zob

SMIRNA
Grožđe
Smokve

SORRENTO
Limuni
Tijesto

SPLIT
Brašno
Drvo za posuđe
Dvopek
Grah
Ječam
Kože
Kukuruz
Meso
Ocat
Pir
Rakija
Riža
Salo
Sir
Smokve
Tjestenina
Ulje
Žito

STARIGRAD
Meso
Rakija

ŠIBENIK
Ječam
Kamen mlinski
Katran
Kukuruz
Marinada
Meso
Ocat
Pir

Proso
Rakija
Raž
Sir
Ulje
Uljeni talog
Vino
Vuna
Zob
Željezo
Žito

TAGLIONUOVO
Zob
Žito

TAR (VALA TARSKA)
Grah
Jabuke
Kukuruz
Vino
Žito

TERZO
Kukuruz
Lan (i laneno sjeme)
Raž
Vino
Žito

TISANA
Brašno

TREVISO
Brašno
Grah
Ječam
Kukuruz
Prostirači od rogoza
Raž
Žito

TROGIR
Bademi
Brašno
Jabuke
Ječam
Katran
Kornjače
Kože
Ocat
Pir
Rakija
Raž
Riba
Rožolin
Smokve
Uljeni talog
Žito

TRŽIČ
Birsa
Brašno
Duhan
Janjad
Ječam
Košare
Obruči
Repa
Riba
Roba
Svila
Svinje
Telad
Vino
Vosak
Žito

UDINE
Roba

UMAG
Kukuruz
Meso
Rakija
Šiške
Ulje
Vino
Žito

VALLONA
Kornjače
Kože
Kukuruz
Riža
Smola
Tamjan
Ulje

VASTO
Meso
Mirodije
Ulje

VENECIJA
Bob
Četke
Daske
Drvo (posebne vrste)
Duhan
Grah
Gredice
Griz
Grožđice
Jabuke
Ječam
Kava
Kositar
Kože
Krv (za kobasice)
Kudjelja
Kukuruz
Limuni
Luk
Lužina
Malvazija
»Materialli«
Med
Mekinje
Meso
Mjedenka
Mramor
Muškat
Mirodije
Obruči
Orasi
Pamuk
Papir
Pistaći
Pređa
Pruće
Prostirači od rogoza

Raž
Repa
Riža
Roba
Sir
Staklo
Stekleni nakit
Stolice
Sumpor
Svila
Šiške
Školjke
Vino
Voće
Vuna
Zob
Žito

VICO
Agrumi

VIESTI (E)
Kože
Ocat
Rublje
Srdjele
Ulje
Vino

VILLAREGGIA
»Materialli«

VIS
Rakija
Rogači
Ulje

VISO
Kora
Ocat

VIŽINADA
Ječam
Kukuruz
Riba
Vino
Žito

VOLOSKO
Drvo
Ocat
Sirup
Šećer
Vapno
Vino
Vratila

VRSAR
Kože
Lema (grahorica)
Meso
Šiške
Ulje
Vino
Žito

ZADAR
Čavli
Dvopek
Ječam
Kože od kunića
Masline
Meso
Pir
Roba
Sir
Ulje
Zob

ZAVRŠJE
Rakija

Gornji pregled pruža dobar uvid u to odakle se, što se i koliko se izvozilo i uvozilo u Trst.

Broj artikala:	1–5	5–10	10–15	15–20	20–25	25–30	30–35	35–40	40–45	45–50	50–55
Broj luka:	98	41	13	12	1	4	1	1		2	1

Najviše je bilo luka iz kojih je dolazilo 1 do 5 artikala (56%); to su manje luke ili luke geografski daleke ili pak one koje nisu prema Trstu gravitirale. Po broju artikala zauzimala je Venecija prvo, Kopar drugo, Ancona treće mjesto itd.

6.

Zaključak

Na osnovi onoga što smo razmotrili može se izvesti slijedeće:

1. Brodovi na kojima se prevozila roba bili su vrlo različiti, a to je bilo uvjetovano kako nizom konkretnih činilaca (roba, putovanja i drugo) tako i općim razvitkom brodarstva u to vrijeme.

2. U našem prometu bile su zastupljene gotovo sve važnije tadašnje zastave, ovisno o teretu i porijeklu robe.

3. S neznatnom iznimkom uvoz je dolazio iz sredozemnih i jadranskuh luka.

4. Struktura prometa bila je sastavljena od artikala koji su obično tada stizali su s mora u oveće jadranske luke. Njihova količina i vrsta bijahu odraz privrednih i drugih odnosa na području odakle su se izvozili.

5. Utvrđena i iznesena analiza sa svojim kvantitativnim podacima (koji su za ono vrijeme bili prava rijetkost) pruža uporište za dalje osvjetljenje istorodnih i sličnih veza na istom ili na drugom prostranstvu, za isti ili veći vremenski raspon.

PRILOG

GRAĐA ZA POMORSKO-TRGOVINSKE VEZE JADRANSKIH I MEDITERANSKIH LUKA S TRSTOM (1771. GODINE)

Od prvorazredne su znanstvene vrijednosti podaci o pomorskom prometu kao i sve ono što je s njime povezano, naročito ako se radi o kvantitativnim podacima, kojih je do 19. stoljeća bilo vrlo malo. Naš rukopis obiluje takvim podacima. Ti podaci imaju mnogostruka obilježja i vrijednosti. Oni nose očevidno gospodarska obilježja pomorsko-trgovinske prirode, ali ima i takvih, koje može iskoristiti demografija i druge znanstvene discipline. Iz njih se razabire upućenost pojedinih luka na Trst, vrsta i količina robe koju su eksportirale, broj i tipovi brodova, na kojima se roba prevozila, nazivi za brodovlasnike, odnosno kapetane itd. Sve je to tvorilo strukturu prometa, koji se s mora slijevao u Trst. U to vrijeme uočavamo jače uklapanje naših luka u promet, koji se obavlja preko tršćanske luke. Na taj način naše su se luke povezivale sa svjetskim tržišnim središtima, što je svakako stimulativno djelovalo na njihovu poslovnost.

Podaci su nastali i prikupljeni u okviru nadležnosti: Cesarea regia suprema Intendenza commerciale per la provincia mercantile del Litorale in Trieste (Ufficio doganale e sanitaria). Međutim rukopis, koji se ovdje objavljuje, nalazi se sada u ostavštini grofa Karla Zinzendorfa (1739—1813) u Beču.[1] Zinzendorf se ubraja u krupne ličnosti državnog i javnog života svoga vremena. On je bio naročito aktivan kao državni ministar i tršćanski gubernator i upravo u to vrijeme bio je gotovo posvuda prisutan u javnom životu Habsburške Monarhije. Kao vrstan poznavalac gospodarskih pitanja, a posebno trgovine i pomorstva, izradio je niz traktata pri čemu se obilno služio izvornom arhivskom građom iz naših primorskih gradova i bečkih arhiva. U različitim gospodarskim pitanjima bili su njegovi traktati često osnova za izgrađivanje i formuliranje ekonomske politike najviših tadašnjih državnih organa. Zinzendorf je svojim koncepcijama i stavovima znatno utjecao na oblikovanje i usmjeravanje trgovine i pomorstva.[2]

Uzevši napokon u obzir navedene momente kao i ustaljeni način izdavanja takvih izvora (rukopisa), u kojem doduše ima sitnih nepreciznosti ili krivo napisanih riječi (npr. o robi, mjestima i prezimenima), ovdje se on donosi i predaje našoj javnosti onakvim kakav jest, čiji je inače sadržaj mnogo razumljiviji negoli sadržaji sličnih sastavaka iz toga doba.

[1] Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Nachlass — Zinzendorf, K. 2 — Wien.
[2] E. G. Pettenegg, Ludwig und Karl Grafen und Herren von Zinzendorf, Wien 1879.

CARICHI DEI BASTIMENTI ARRIVATI NEL PORTO FRANCO DI TRIESTE NELL' ANNO 1771

Data	Qualità dei Bastimenti	Di qual Nazione	Da dove provenienti	Nome e Cognome del capitano e padrone	Loro carico
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
			PRIMO GENNARO		
1	Pielego	Veneto	Adria	Giuseppe Blesichi	200 Stara formentone, 110 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Antonio Sponza	40 Barilli oglio
	Battello	Veneto	Chioza	Giancinto dei Bei	150 Stvore, 300 reste Aglio
	Trabacolo	Veneto	Venezia	Nicolo Vianello	500 Stara formento, 500 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Cittavecchia	Andrea Benussi	40 Barili Acquavita, 15 Barilli Salume
	Nave	Olandese	Venezia	Giovanni Bergraff	104 Colli merzzi destinati per Amsterdam
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Martin Benussi	100 Stara Avena
2	Brazzera	Veneta	Rovigno	Francesco Rismondo	3/m Pomi
	Brazzera	Austriaca	Monfalcon	Giovanni Barcari	2 Porci
	Brazzera	Veneta	Mugia	Antonio Fontanot	2 Arnasi Vino
	Brazzera	Veneta	Mugia	Appolonio Vallon	3 Arnasi Vino
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Nalli	1 Balla Seta, 2 Sacchi Valonea
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Bartoli	120 Stara Segala
	Pielego	Veneto	Venezia	Pasqualin Scarpa	700 Stara Formentone
	Brazzera	Veneta	Piran	Lorenzo Fragiacomo	1 Arnaso Vino, 4 Arnasi Giunta
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Domenico Bellemo	8 mazzi Cesti
	Pielego	Veneto	Piran	Bernardo Battagliarin	150 Stara Segalla
3	Pielego	Veneto	Venezia	Battista Coccalin	70 Colli merzzi
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Olivo Percovich	4/m Galla
	Brazzera	Veneta	Piran	Giovanni Metlica	3/m Canne
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pecunia	1 Cassone merci
	Pielego	Veneto	S. Giorgio	Nicolo Danellon	26 Arnasi Vino
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Nicolo Minius	1 Arnaso Vino
	Battello	Austriaco	S. Giovanni	Battista Fumis	1 Arnaso Vino, 3 Colli merci

4	Pielego	Veneto	Adria	Antonio Benussi	430 Stara Formentone
	Pielego	Austriaco	Ortona	Tomaso Cunich	5 Arnasi Aceto, 14 arnasi Vino
	Pielego	Veneto	Adria	Astolfo Rismondo	340 Stara Formentone
	Pielego	Veneto	Adria	Mattio Rismondo	550 Stara Formento
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Mariano della Vecchina	350 Stara Formentone
	Pielego	Austriaco	Lovrana	Giovanni Bernecich	350 mogia Clacina, 4/m moroni
	Pielego	Austriaco	Parenzo	Giuseppe Sandal	16 arnasi Vino
	Pielego	Veneto	Venezia	Vicenzo Scarpa	450 Stara Formentone, 586 Stara formento
	Pandora	Napolitana	Monopoli	Pietro Antonio Balzano	1000 orne oglio
	Tartanon	Pontificio	Rimini	Lorenzo Perera	600 Stara formento
	Peota	Veneta	Latisana	Giuseppe Botter	350 Stara formento, 50 Stara formentone
	Trabacolo	Napolitano	Bari	Nicolo Traversa	500 orne oglio, 40 Sacchi Amandole, 30 Sacchi Goma
6	Pielego	Pontificio	Rimini	Domenico Sambo	600 Stara Formento
	Brazzera	Veneta	Umago	Giovanni Grimani	36 Stara formentone, 4/m Castradina
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Zamarin	60 mogia Calcina
7	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Giovanni Morensi	1 Botte vino, 18 Colli accialli, 10/m fiaschi, e mobili di casa
	Trabacolo	Pontificio	Rimini	Giovanni Pallota	400 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Visinada	Marco Grottan	6 Barille pesce salatto
	Felluca	Napolitana	Venezia	Francesco d'Ellia	21 Collo merci
8	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Doria	16 Stara Avena
	Brazzera	Veneta	Mugia	Appolonio Vallon	1 Balla Pelli
	Pollacca	Ragusea	Constantinopoli	Luca Drobas	140 Barilli Alume, 21 Barile orpimento
9	Pielego	Veneto	Parenzo	Francesco Scarpa	72 Coffe Lemoni — 8/m detti
	Pielego	Veneto	Adria	Bastian Rismondo	160 Stara formentone, 60 Stara formento
10	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Peccunia	1 arnaso vino, 3 Sachi Semolla
	Trabacolo	Napolitano	Molfeta	Tiberio Pancino	70 arnasi oglio
11	Brazzera	Veneta	Leme	Francesco Rocco	8 arnasi Vino, 5 Sachi galla
	Brazzera	Veneta	Venezia	Triffon Migovich	27 fagotti Uva possa
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Alban Morusso	20/m pomi

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Mariano Pulcio	250 Botti aringhe fumate
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Giovanni Lazzarini	100 Botti aringhe fumate
	Brazzera	Veneta	Polla	Francesco Bodicin	100 Stara Avena
	Pielego	Turco	Antivari	Giovanni Debeglia	300 orne oglio, 15/m Uva possa — 160 Casse frutta
	Tartanon	Pontificio	Fermo	Pasqualin Magistrelli	700 Stara formento e formentone
	Tartanon	Pontificio	Ortona	Giovanni Amadeo	600 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Antonio Utel	4 Barille Reffosco
	Piparo	Pontificio	Pescara	Pietro Trabocco	750 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Piran	Antonio Castro	60 Brente Carbonina, 1/m Materialli
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Marco Sevich	17 Vitelli, 1/m Rappe
	Brazzera	Austriaca	Grado	Giuseppe Pacce	25 Tavole di Noghera
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Steffenuto	143 Stara formento, 50 Stara farina
	Piparo	Pontificio	Monopoli	Servo Canaletti	500 orne oglio
	Pielego	Veneto	Ossero	Baldo Cunich	15/m pomelle, 240 pelle di Lepre, 2 Barille acqua vita, 1 Barillo oglio
	Brazzera	Veneta	Latisana	Antonio Predenzan	25 Stara formentone
	Pinco	Genovese	Cotrone	Gerolamo Bresca	571 Cassa frutti, 68 barilli alici, 14 Sponte Boriglia, 9 Botti Caffe, 3 Botti Cacao, 62 Colli merci
	Pielego	Pontificio	Ascoli	Domenico Bernardino	300 Stara formento, 2 arnasi accetto, 3 detti aquavitta
12	Pielego	Veneto	Brazza	Matteo Gospodenich	17 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Isola	Domenico de Grassi	1 Barill pesce Salato
	Trabacolo	Napolitano	Mola	Matteo Panasio	600 Stara Carobe
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Antonio Gallina	17 Barilli Trementino
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giovanni Balleria	8 Barille Trementino
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Steffano Ragusin	6 Barille Sangue, 23 Coffe Coparozolli, 12 Coffe frutti, 5 sachi Semola, 2/m Castradina
	Peota	Veneta	Venezia	Antonio Furlan	40 Stara formentone, 25 Stara fagiolli, 6 Barille Vitriol

	Pielego	Veneto	Venezia	Giovanni Ballerin	450 Stara formentone, 25 Stara formento
	Pielego	Veneto	Latisana	Pietro Vianello	315 Stara formento
	Pielego	Veneto	Venezia	Giuseppe Rosada	16/m rappe, 35 Stara fagioli, 100 Stvore
13	Tartanon	Pontificio	Ancona	Paolo Grassi	50 Botti Salache, 9 Balle filatti, 15 Colli merci
	Pielego	Veneto	Sebinico	Michel Vice	400 Stara Segala, 600 Stara miglio, 30 Barille morchia
	Brazzera	Veneta	Terzo	Giusto Rocco	100 Stara formentone
15	Brazzera	Veneta	Ventenaglio	Domenico Bartolli	109 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Pola	Giovanni Abà	80 Stara formento, 30 Stara formentone
	Pielego	Austriaco	Pola	Andrea Varlien	650 Stara Avenna
	Brazzera	Veneta	Mugia	Vicenzo Monte	9 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Davanzo	1 Balla Corame, 20 Stara orzo, 6 Colli Lana, 3 Barilli polvere
	Brazzera	Austriaca	Piran	Bartolo Moroso	3 arnasi giunta, 5 mazzi canne
	Brazzera	Veneta	Umago	Giovanni Cadenazo	145 Stara formento
	Pielego	Austriaco	Parenzo	Bernardin Lombardo	17 arnasi vino
17	Trabacolo	Napolitano	Vico	Giuseppe Marinelli	100/m agrumi
	Brazzera	Veneta	Mugia	Giacomo Trausin	3 Coffe ostrighe
	Piparo	Pontificio	Monopoli	Carlo Valerio	600 orne oglio
	Brazzera	Veneta	Piran	Antonio Predenzan	120 Stara formento, 2 Balle Tella, 5 Bale Catrame
18	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Battista Fumis	1 arnaso vino, 5 Colli Tabaco, 2 Colli Setta
	Pielego	Austriaco	Leme	Matteo Franul	4 arnasi vino, 57 Stara avena, 393 Stara Segala
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pecunia	2 Balle pelli di Castratto
	Brazzera	Austriaca	Mugia	Gasparo Godena	2 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Treviso	Vicenzo Vianello	90 Stara Segalla, 90 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Bartoli	120 Stara Orzo
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Pietro Madoniza	200 Stara formento, 50 Stara bagioli
	Brazzera	Veneta	Piran	Andrea Grubba	2/m fichi, 4 Barilli acetto
19	Brazzera	Austriaca	Pescara	Giovanni Tomasich	7 arnasi vino

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Battello	Veneto	Monfalcon	Mario Sevich	14 vitelli
	Brazzera	Veneta	Orsera	Giuseppe Cabrin	15 Balle Pelle pecorine
20	Pielego	Austriaco	Cervignan	Michele Marincovich	15 Barilli Oglio, 14 Barilli Aqua vitta, 23 pelle
	Brazzera	Austriaca	Bagni	Giuseppe Ballarin	4 Animali Porcini
21	Brazzera	Austriaca	Venezia	Nicolo Spagna	8 Coffe Coparozolli, 60 morali, 12 Tavoloni
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Battista Fumis	32 Colli feramenta, 2 Colli Buttiro
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Paolo Batagliarin	3/m pomi, 1/m castradina
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Nicolo Minius	4 Balle Setta, 2 Sachi gripolla
22	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pogliato	3 arnasi giunta
	Brazzera	Veneta	Mugia	Appolonio Vallon	3 Coffe ostrighe
	Battello	Austriaco	Capo d'Istria	Mattio Musich	1/m moroni
	Tartanon	Pontificio	Capo d'Istria	Battista Trivisani	400 reste aglio
23	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Battista Vio	1 arnaso vino, 2 Caratelli orzo
	Piparo	Pontificio	Brindisi	Serafino Bernardini	60 arnasi oglio
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Peccunia	7 Sachi Valonea
	Pielego	Austriaco	Leme	Giorgio Sterzai	450 Stara formento, 4 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Piran	Bartolo Tagliapietra	55 pelle Castradine, 2 Sachi Galla
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Battista Rocco	70 Stara formento, 13 Barilli oglio
24	Brazzera	Veneta	Mugia	Giacomo Frausin	4 Coffe ostrighe, 8 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Andrea Benusi	9 arnasi oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Francesco Rocco	9 arnasi vino, 6 Sachi Galla
	Pielego	Veneto	Brazza	Giovanni Rendich	19 arnasi vino, 2 detti aquavita
	Pielego	Veneto	Ferrara	Giuseppe Benussi	40 Sachi riso
	Tartanon	Austriaco	Pescara	Vecenzo Racich	13 arnasi vino, 60 Casse Rosoglio, 2 Barilli Galla
	Tartanon	Pontificio	Recanati	Rocco Vianelli	600 Stara formentone
	Tartanon	Pontificio	Ortona	Antonio Marchetti	500 Stara formento, 2 Botti biscotto
	Tartanon	Veneto	Sebenico	Triffon Ivanovich	600 Stara miglio, 200 Stara Segalla

	Pinco	Genovese	Livorno	Giuseppe Rambaldo	37/m (e) 4 Colli Caffe, 7 Balle Radiche, 8 Casse oglio, 21 Collo merci
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Battista Visintin	9 mazzi Cesti
25	Pielego	Veneto	Parenzo	Francesco Gulielmo	3 arnasi vino, 1 arnaso giunta
	Pielego	Veneto	Sebenico	Mattio da Zara	200 Stara Segalla, 200 pietre da molino
	Pielego	Austriaco	Percenis	Bernardo Bernardis	200 Stara formento
	Battello	Veneto	Monfalcon	Marco Sevich	12 Vitelli
	Pielego	Veneto	Visinada	Valentin Romano	250 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Trau	Battista Guidotti	15/m fichi
	Pielego	Austriaco	Ortona	Lorenzo Raicich	18 Botti vino, 1 araso accetto
	Pielego	Austriaco	Fianona	Giovanni Jurcovich	17 arnasi vino, 1/m pomelle
26	Brazzera	Austriaca	Bagni	Battista Fumis	11 mazzi cesti
	Brazzera	Austriaca	Isola	Antonio Gallina	3 arnasi giunta
	Brazzera	Veneta	Palma	Giovanni Orlandini	22 Colli merci
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Pietro Polvaro	1 Botte vino, 4 dette Raradure, 4 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giuseppe Benussi	4/m Biscotto
	Pielego	Veneto	Grado	Nicolo Guzon	74 Stara formentone, 24 Stara fagioli
	Pielego	Austriaco	Leme	Nicolo Giacich	844 Stara avena, 28 Stara Segalla, 4 Stara formento
	Brazzera	Austriaca	Val di Tore	Bartolomeo Moroso	4 Barilli vivo, 1 Saco formenton
27	Brazzera	Veneta	Latisana	Giovanni Trani	90 Stara formentone
	Brazzera	Austriaca	Isola morosina	Giovanni Barcarichio	5 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Venezia	Steffano Ballarin	500 Stara formentone, 16 Sachi riso
	Pielego	Veneto	Venezia	Raffael Ghezzo	500 Stara formentone, 30 Stvore
	Tartanon	Pontificio	Pescara	Francesco Cierilli	96 Colli Solfo, 8 Barilli Miele, 3 Colli merci, 1/m materiali
	Pielego	Veneto	Venezia	Pasqualin Rosada	400 Stara formentone
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Antonio Spolar	400 Tavole, 6 Barilli Sangue, 10 Mazzi Cerchi
	Pielego	Austriaco	Val di Torre	Domenico Lombardo	20 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Venezia	Gabriel Ballarin	200 Stara formentone, 100 Stvore

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Scarpa	400 Stara formento
	Pielego	Veneto	Adria	Giuseppe Blesichi	300 Stara Segalla
	Pielego	Pontificio	Rimini	Domenico Sambo	500 Stara formento, 3 Barilli Mielle, 3/m Carne porcina
	Pielego	Pontificio	Rimini	Bernardo Schiavoncin	550 Stara formento, 2/m Carne Salata
	Pielego	Veneto	Chioza	Paollo Vegian	470 Stara formento
	Trabacolo	Pontificio	Rimini	Giovanni Pallota	500 Stara formento
	Pielego	Pontificio	Comachio	Giuseppe Carlli	500 Pf. Canape, 3 Barilli Pesce
	Trabacolo	Veneto	Goro	Antonio Zenaro	520 Stara grano, 25 cassoni Canappe, 13 Colli merci
	Pinco	Napolitano	Messina	Gaetano Canace	1947. Casse frutti, 19 Botti Aquavitta, 46 Sachi pistachi, 3 Colli merci
	Pielego	Veneto	Goro	Francesco Bonaldi	800 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Ferrara	Olivo Zenaro	750 Stara formentone, 18 Sacchi riso, 17 Colli Canape, 6 colli anesi, 300 Stvore
	Pielego	Veneto	Venezia	Bernardo Battagliarin	520 Stara formento, 292 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Ravena	Battista Padovan	400 Stara formento, 200 Stara fagioli
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Giacomo Magnaron	20 Coffe ostrighe, 10 sacchi Semola
	Piparo	Pontificio	Monopoli	Angello Garbraglio	600 orne oglio
28	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Giacomo Derin	2 arnasi vino, 1 Barillo oglio
	Pollaca	Ragusea	Canea	Tomaso Cunicich	240 Casse Sapone, 400/m frutti, 4 Sacchi Cerra
	Brazzera	Veneta	Piran	Bartolo Tagliapietra	1 arnaso acquavita
	Pielego	Veneto	Lorco	Felice Vivan	8/m materialli
	Pielego	Veneto	Lesina	Antoni Mulan	20 pelle Bovine, 12 Barilli mielle, 2 arnasi acquavita
	Pielego	Pontificio	Rimini	Marco Malusa	845 Stara formento, 2/m Canape, 600 Pf. carne
	Pielego	Austriaco	Polla	Andrea Varlien	1000 Stara avena
	Pielego	Pontificio	Rimini	Felice Mazolla	430 Stara formento
29	Brazzera	Veneta	Parenzo	Steffano Balconcel	50 Stara avena

	Pielego	Veneto	Spalato	Allesandro Bratti	6 Balle pelli, 153 pelle Boldrine, 280 Stara formento
	Trabacolo	Pontificio	Ferrara	Fortunato Gradara	1000 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Nicolo Minius	1 arnaso vino, 2 Balle Setta
	Pielego	Veneto	Caorle	Andrea Francavilla	22 Stara fagiollio
	Brazzera	Austriaca	Aquileia	Giuseppe Pacce	7 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Spalato	Alesi Gregori	10 Stara formentone, 30 Stara fagiolli
	Battello	Veneto	Venezia	Angello Ghezzo	6/m rappe
	Battello	Veneto	Venezia	Francesco Rocco	20 Stara fagiolli, 30 Stara formentone, 6 Sachi Riso
	Brazzera	Austriaca	Isola	Giovanni Bacchich	3/m Moroni, 10 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giovanni Carer	15 Barilli Oglio
31	Pielego	Veneto	Aquileia	Giovanni Poronito	14 arnasi vino, 173 Stara formento Miglio
	Pielego	Veneto	Ravena	Gerolamo Vianello	450 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Piran	Cristofforo Tonda	5 arnasi oglio
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Giuseppe Trevisani	20 Balle Cotton, 50 botti Salache, 8 Botti aringhe, 3 Barilli Stagno, 5 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Zara	Antonio Veggian	4/m Biscotto, 66 pelli Coniglio
	Pielego	Austriaco	Ossero	Giovanni Penich	40/m pomelle
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Gregorio Cherich	4 Coffe Caporozolli
	Battello	Veneto	Chioza	Antonio Donazzio	50 Stara formentone, 16 Stara fagioli, 100 Strazze
	Pielego	Pontificio	Pirano	Domenico Marconetti	36 colli Canape lavorato, e Scoppe
				IN FEBBRARO	
1	Tartara	Veneta	Trau	Pietro Calabotta	250 Stara Spelta, 2 arnasi Aquavitta
	Pielego	Veneto	Ravena	Pasqualin Nordio	300 Stara formento
	Battello	Veneto	Venezia	Giovanni Vianello	2/m pomi
	Pielego	Veneto	Ravena	Carlo Ballerin	300 Stara formento, 150 orzo
	Pielego	Veneto	Ravena	Pietro Benussi	350 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Piran	Fillipo Turian	3/m matterialli
	Battello	Veneto	Monfalcon	Marco Sevich	12 vitelli

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Pielego	Veneto	Chioza	Giacomo dell'Aqua	80 Stara fagioli, 100 Stvore
	Pielego	Austriaco	Fiumicel(lo)	Simon Loy	2 arnasi vino
	Pielego	Napolitano	Rodi	Michele Santamaria	24/m agrumi
2	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Bodicin	2 arnasi oglio, 18 Barilli Girici
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Antonio Sponza	38 orne oglio
	Pielego	Austriaco	Carlobago	Carlo Dominis	18 arnasi Aquavita
	Tartanon	Pontificio	Rimini	Benedetto Bianchini	450 Stara formneto, 1/m Lardo
	Pielego	Veneto	Ferrara	Domenico Biriolla	550 Stara formento
	Piparo	Pontificio	Brindisi	Simon Loy	60 arnasi oglio, 10 Sachi paste
	Pielego	Veneto	Ferrara	Bernardo Paulon	500 Stara formento
	Pielego	Veneto	Isola	Francesco Rossi	15/m pomi
3	Brazzera	Veneta	Fontone	Francesco Rocco	10 arnasi vino, 8 Sacchi galla
	Battello	Veneto	Venezia	Bartolomeo Ghezzo	12 Stara fagioli
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Pretegiani	30 Colli merci
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Carlo Bartolini	80 Balle Tabaco, 80 Botti Salache, 20 Balle Cottoni, 250 Stara formentone, 11 Colli merci
4	Brazzera	Veneta	Piran	Domenico Corsi	1 arnaso vino
	Pielego	Veneto	Venezia	Francesco dei Bei	45 Colli merci
	Pielego	Veneto	Ferrara	Giovanni Vianello	300 Stara formento, 24 Balle Canape, 30 Sachi Riso, 20 forme formaggio, 200 Stvore
	Pielego	Austriaco	Fiume	Giuseppe Sandal	21 botti pelle leprine, 150 Stara Segala, 4 arnasi vino
	Pielego	Austriaco	Sebenico	Antonio Descovich	200 Stara formetone, 200 Stara Segalla
	Pielego	Austriaco	Aquileia	Simon Todaro	9 aransi vino, 282 Stara formento
	Pielego	Austriaco	Moschenicce	Giorgio Crenetich	13 arnasi vino, 4 arnasi acqua vitta, 7 arnasi accetto
	Pielego	Veneto	Lesina	Matteo Radovinich	13 arnasi vino, 4 detti aquavitta, 7 arnasi accetto

	Trabacolo	Napolitano	Mola	Giuseppe Martinelli	100 orne oglio, 46 sachi amandole, 1400 Stara Carobbe
	Pielego	Austriaco	Buccari	Antonio Prischich	6 arnasi vino
	Tartanon	Pontificio	Pescara	Giuseppe Tabacco	36 Balle Lana, 22 Casse Liquerizia, 34 Balle pelli
	Pielego	Austriaco	Ossero	Giovanni Millogna	70 orne oglio, 5 Barilli Catrame, 50 Barilli Aquavita, 100 Stara Segalla, 100 Stara formentone, 1/m Ferro
	Brazzera	Veneta	Spalato	Giovanni Vesslich	4/m porcina, 1 Barillo Songia, 200 Pf. formaggio, 2 Casse paste, 4 Sacchi farina, 13 Balle agneline, 1/m biscotte
5	Brazzera	Austriaca	Venezia	Valentin Spadon	3 arnasi Malvasia
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Pietro de Stradi	250 Stara formento, 20 Stara fagiolli
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Levich	9 arnasi oglio, 4 Barilli pesce
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Bernard Vio	15/m pomi
	Brazzera	Veneta	Mugia	Appolonio	2 arnasi vino, 4 Barilli giunta
	Brazzera	Veneta	Piran	Turian	60 moggia Calcina
	Pielego	Austriaco	Cervera	Cresinger	1 arnaso vino, 8 Sacchi Lana
	Brazzera	Austriaca	Venezia	de Nicolo	4 orne Malvasia, 500 Tavole, 10 Sacchi Semolla
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Bradaschio	2 arnasi vino, 7 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Nicolo Minius	1 arnaso vino
7	Pielego	Austriaco	Piran	Giuseppe Cerigin	6/m Materialli
	Pielego	Veneto	Cervera	Francesco Davanzo	250 Stara avena, 25 Stara formento, 1/m Bacala
	Pielego	Veneto	Adria	Rismondo	300 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Adria	Antonio Benussi	370 Stara formentone, 55 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Isola	Antonio Benvenuto	3 Barilli Salume
8	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Almerigogna	6 Barilli Salume, 70 Stara fagioli
	Batello	Veneto	Monfalcon	Marco Sevich	12 vitelli. 8 fagotti merci, 3 Sachi farina
	Batello	Austriaco	S. Giorgio	Francesco Verzegnas	15 Colli merci
11	Batello	Austriaco	Piran	Domenico Caffarello	2 Casse Limoni
	Pielego	Veneto	Ravena	Alvise Zernaro	250 Stara orzo, 50 Stara Segalla, 4 Stara favetta

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Pielego	Austriaco	Fiume	Mattio Vidovich	22 Barilli Riso, 16 Botti Zuchero
	Pielego	Veneto	Ferrara	Sebastiano Vianello	15 Balle Canape, 31/m Riso, 20 Fagotti Uva possa, 20 Colli formagio, 50 Stara fogioli
	Brazzera	Veneta	Brazza	Giovanni Stocovich	100 Barilli oglio
13	Brazzera	Veneta	Piran	Giovanni Radivo	3 Barile vino
15	Brazzera	Veneta	Orsera	Francesco Rocco	8 arnasi vino, 7 Sacchi Gallo
	Trabacolo	Napolitano	Vico	Corado Salustro	60/m agrumi
	Trabacolo	Napolitano	Rodi	Salvatore Lombordo	150/m pegola Spagna, 50/m agrumi
16	Brazzera	Austriaca	Piran	Bartolomeo Amoroso	21 orne oglio
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Nicaolo Spagna	19 Coffe Caparozoli, 3 Barilli Sangue
	Brazzera	Veneta	Piran	Giovanni Fragiacomo	343 Pf. Butiro
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Antonio Rosada	100 Stvore, 1/m fortumi
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Marco Baldantonio	100 Botti Uva possa, 4 Balle Garzolli
17	Pielego	Veneto	Goro	Mattio Rismondo	100 Sacchi Riso
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Francesco Spolar	24 Barilli Vitriol, 2 arnasi moscatto
	Pielego	Veneto	Venezia	Battista da Grandi	75 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Nicolo Minius	5 Balle Setta
	Trabacolo	Napolitano	Rodi	Gaettano Ruffo	50/m agrumi
	Pielego	Veneto	Buran	Camillo Trevisan	5/m pomi, 10 Stara fagiolli
19	Brazzera	Veneta	Mugia	Sebastiano Ricci	4 arnasi vino, 4 arnasi oglio
	Brazzera	Veneta	Piran	Lorenzo Fragiacomo	40 Stara formentone
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Pietro Castro	6 Colli Tabaco
20	Brazzera	Veneta	Isola	Giovanni Pesaro	4 orne oglio
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Nalli	1 Cassa merci
	Brazzera	Veneta	Parenzo	Giovanni Vascotto	9 Sacchi Gripola
	Pielego	Veneto	Cervignan	Pietro Baldas	200 Stara formento, 6 Stara fava, 22 Stara farina, 1 Balla Setta, 4 Colli gripola, 1 Sacco Cera, 6 Colli merci
	Pielego	Veneto	S. Donna	Francesco Battagliarin	370 Stara formentone, 32 Stara fagiolli

21	Pielego	Veneto	Goro	Angelo Rosada	150 Stara formentone, 60 Stara fagiolli, 12/m pomi, 6/m formagio, 180 Stara formento
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Stefanello	2 arnasi vino, 90 Stara formento, 40 Stara farina
	Brazzera	Veneta	Orsera	Francesco Rocco	10 arnasi vino, 5 Sacchi galla
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giovanni de Rossi	13 arnasi oglio
22	Pielego	Veneto	Parenzo	Marco Danellon	2 arnasi vino, 3 arnasi accetto
	Pielego	Veneto	Parenzo	Mattio Gulielmo	17 arnasi vino
	Pielego	Austriaco	Aquileia	Gerolamo Lombardo	1 arnaso vino
	Pielego	Austriaco	Leme	Mattio Franul	300 Stara avena, 70 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Parenzo	Pietro Guliani	5/m fichi, 30 Barilli olive
	Pielego	Veneto	Venezia	Gabriel Ballarin	230 Stara formentone
	Battello	Veneto	Mugia	Lazaro Vladinovich	7 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pogliato	2 arnasi vino, 1 arnaso Giunta
	Pielego	Veneto	Venezia	Fortunato Scarpa	1000 Stara formento
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Ballarin	2 Barilli Sardelle
	Brazzera	Veneta	Ronchi	Marco Sevich	5 vitelli, 4 Sacchi farina, 9 mazzi Cesti
	Brazzera	Veneta	Polla	Angelo de Vescovi	20 Barilli oglio, 60 Stara avena
23	Pielego	Veneto	Venezia	Domenico Pitteri	12 Balle Cottone, 20 barilli miele, 29 Colli merci
	Pielego	Veneto	Tisana	Lorenzo Zoia	6 Sacchi farina
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Gasparo Zucca	40 Balle Tabaco, 4 Colli Cacao
	Pielego	Pontificio	Rimini	Domenico Sambo	200 Stara formento, 5 arnasi accetto, 10 Vino
	Brazzera	Veneta	Piran	Bortolo Tagliapietra	14 Barilli vino, 5 Barilli giunta
25	Pielego	Veneto	Lorco	Angelo Vivian	18/m Matterialli
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Amadeo Nicoli	60 Botti aringhe, 20 Sacchi, 5/m gripola, 21 Collo Merci
26	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio del Prette	27 Colli merci
	Pielego	Veneto	Venezia	Battista Cocalin	31 Collo merci
	Brazzera	Veneta	Spalato	Martin Scabich	14 arnasi oglio

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Pielego	Austriaco	Montone	Giuseppe Chiereghin	50 Stara formentone, 9 arnasi vino, 2 oglio
	Pielego	Veneto	Venezia	Angelo Formenti	56 Colli merci
	Pielego	Austriaco	Fiume	Nicolo Milich	100 Colli Melazzo, 2 Botti Sevo, 1 Cassa Merci, 215 Stara Segalla, 2 Sacchi formento
	Checchia	Austriaca	Messina	Antonio Gemini	825 Case frutti, 180 Sachi amandole, 17 arnasi aquavita, 1 orna olive, 6 arnasi vino, 3 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Peccunia	1 Balla Pelli
	Brazzera	Austriaca	Daila	Francesco Mezara	1 Barillo oglio
	Trabacolo	Napolitano	Molfeta	Sergio Lumanova	40 arnasi oglio
	Pielego	Veneto	Trau	Giovanni Millich	400 Stara Segalla, 160 orzo, 100 Stara formento
	Tartana	Veneta	Sebenico	Giovanni Calebota	300 Stara Segalla
	Battello	Veneto	Venezia	Pasqualin Ghezzo	300 Stara fagiolli
	Battello	Veneto	Venezia	Giuseppe Pogliato	due Colli merci
	Piparo	Pontificio	Pescara	Santo Toni	21 arnaso oglio
	Pielego	Veneto	Sebenico	Mattio Rodich	30 Stara formentone, 4 Barilli Catrame, 40 Detto accetto, 9 arnasi oglio, 2 detti aquavita
	Cecchia	Olandese	Ancona	Andrea Engel	685 pezzi legno, 12 Balle Tella, 2 Colli biaca, 143 Colli merci
	Pielego	Veneto	Venezia	Francesco Scarpa	120 Stara formentone, 50 Stara formento
	Pielego	Turco	Antivari	Pietro Obradovich	440 Barilli oglio, 5 Balle Tabaco, 1 fagotto Setta
	Brazzera	Veneta	Piran	Pietro Appolonio	60 Stara formenton
27	Battello	Veneto	Monfalcon	Battista Plesich	1/m ostriche
	Pielego	Austriaco	Polla	Nicolo Giacich	500 Stara avena, 15 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Peccunia	10 Colli merci
	Pielego	Veneto	Fasana	Valentin Romano	350 Stara avena
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Nicolo Spagna	130 Stara formentone, 5 Coffe Caparozoli

	Brazzera	Veneta	Cittanova	Nicolo Ghiraldi	36 Stara formento
	Pielego	Veneto	Ravena	Paolo Ballarin	150 Stara fagioli
	Battello	Veneto	Chioza	Antonio Donagio	20 Stara formentone, 100 Stvore
	Pielego	Veneto	Buran	Domenico Vio	100 Stara formento, 3/m pomi
28	Pielego	Veneto	S. Lorenzo	Felice Gradora	2 arnasi vino, 35 Stara formentone
				IN MARZO	
	Brazzera	Veneta	Piran	Giacomo Nazario	2 orne oglio
2	Pielego	Veneto	Venezia	Giovanni Ballarin	400 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Mattio Sbisa	13 Barilli oglio, 4 orne vino
	Pielego	Veneto	Venezia	Giovanni Vianello	600 Stara formentone
	Pielego	Austriaco	Ferrara	Michel Lengo	16 fagotti Uva possa, 15 Cassoni Canape, 16 Botti aquavita, 130 Stara fagioli, 13 forme formagio, 35 Colli merci
	Pielego	Veneto	Venezia	Pasqualin Rosada	750 Stara formentone
3	Pielego	Pontificio	Rimini	Sebastiano Sambi	300 Stara formento
4	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Nicolo Giasche	2 Casse Cera
	Brazzera	Veneta	Sebenico	Domenico Levich	24 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Rocco	6/m pomelle, 3 arnasi oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Antonio Scarpa	50 Barilli oglio
	Trabacolo	Pontificio	Pesaro	Francesco Cirilli	2 Botti Zuccaro, 30 Botti aringhe, 500 pezzi maiolica, 2 Colli merci
5	Brazzera	Austriaca	Venezia	Stefano Ragusin	300 Stara formentone, 40 Bighe Cerchi
	Pielego	Veneto	Treviso	Vicenzo Vianello	30 Stara farina, 150 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Lovrana	Mattio Jura	10/m pomelle
	Pielego	Austriaco	Percenis	Bernardo Bernardis	15 mazzi pelle, vitelline, 6 Botti vino, 4 Sachi maroni, 2 sacchi farina
	Battello	Veneto	Monfalcon	Battista Brumat	1/m ostriche
	Pielego	Veneto	Venezia	Pasqualin Rosada	400 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Pirano	Diego di Polli	500 Stara
	Brazzera	Veneta	Piran	Bartolo Tagliapietra	9 Barilli vino, 2 Barilli aquavitta
	Pielego	Austriaco	Zara	Giorgio Sterzai	250 Stara Spelta, 4 Sacchi Biscotto

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Trabacolo	Pontificio	Senigaglia	Giuseppe d'Angelli	30 Balle Baccala, 10 Barilli mielle, 9 Barilli Sardele, 333/m aglio, 232 Casse Pomi
	Pielego	Veneto	Ravena	Antonio Ghezzo	550 Stara formento, 4 Sacchi miglio, 4 forme Solfo
	Brazzera	Veneta	Piran	Giovanni Fragiacomo	6 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Nicolo Minius	2 Balle Setta
	Pielego	Veneto	Buran	Francesco Trevisan	8 Stara Segala, 4/m pomi
	Pielego	Austriaco	Ancona	Mattio Destrin	una Botte Corone
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Battista Vio	10 mazzi Cesti
	Pielego	Veneto	Chioza	Pasqualin Rosada	16/m materialli
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Antonio Gallina	2 Botti Tabaco
	Pielego	Veneto	Venezia	Giovanni Rocco	700 Stara formento
6	Trabacolo	Napolitano	Viesti	Vicenzo Germinario	28 arnasi oglio
	Brazzera	Veneta	Isola	Ruggiero Benvenuto	1 Barillo oglio
	Checchia	Olandese	Amburgo	Clas Gheerdes	13462 pezzi e 64 Colli Stockfisch, 370 Barilli Oglio di pesce, 4 Botti e 20 Casse Zuccaro, 14 Barilli Bande, 4 Colli merci
	Brazzera	Austriaca	Piran	Almerigo Mezera	20 orne vino, 1 orna oglio
	Pielego	Veneto	Missologni	Antonio Petrovich	30/m Uva possa, 6 Sacchi detto, 200 Barilli oglio
7	Pielego	Austriaco	Piran	Giuseppe Sandal	15 arnasi vino, 4 arnasi accetto
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Pietro Polvaro	1 arnaso vino, 16 sacchi farina
	Fellaca	Napolitana	Otranto	Marino Millella	12 arnasi oglio
	Brazzera	Veneta	Mugia	Sebastiano Ricci	5 arnasi vino, 3 arnasi giunta
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Francesco Rocco	9 arnasi vino, 7 sacchi galla
	Brazzera	Veneta	Sebenico	Giuseppe Vegian	7 arnasi oglio, 2 sacchi formento
	Trabacolo	Napolitano	Monopoli	Nicola Somarelli	49 arnasi oglio, 3 arnasi vino, 1 botte merci, 4/m Venchi
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Giacomo Magnaron	5 Coffe Caparozola

	Trabacolo	Austriaco	Segna	Pietro Strabich	970 Stara avena, 2 Balle Tabaco, 1 arnaso accetto
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Nordo Sbisa	3/m biscotto, 3 Stara Lente, 3 Barilli accetto
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Francesco Bradaschia	3 arnasi vino
	Piparo	Napolitano	Molla	Nicolo Balzano	60 Botti oglio, 200 Stara Lente
	Trabacolo	Pontificio	Grotte	Vicenzo Angelli	30/m pomelle, 1 Collo gripola
	Piparo	Napolitano	Manfredonia	Filipo Traversa	62 Botti oglio, 15 Sacchi anesi, 8 Botti Gripola
	Polacca	Veneta	Micone	Giorgio Cusovich	150/m limoni, 1200 Barilli oglio
8	Brazzera	Veneta	Mugia	Vicenzo Monte	7 arnasi oglio
	Cecchia	Svedese	Porto Maone	Federico Sendel	850 Barilli Aringhe in brodo
10	Tartanon	Pontificio	Ancona	Domenico Buranelli	750 Stara formentone, 10 botti aringhe
	Pielego	Veneto	Polla	Paolo Battagliarin	4/m pomi, 9 Barilli vino
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Sbisa	2 Barilli aquavita, 3 Stara Fava
	Pielego	Veneto	Durazzo	Luca Tripcovich	910 Balle Tabaco, 100 Pf. Scorance
11	Pielego	Austriaco	Venezia	Gregorio Cherrich	300 Stara formentone, 48 Balle Tabaco
	Brazzera	Veneta	Piran	Giovanni Metlica	4 arnasi vino
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Antonio Spolar	400 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Steffano Derin	2/m materialli
	Pielego	Veneto	Grado	Nicolo Gazon	100 Stara formentone, 4 Stara miglio, 6 Stara fagioli
	Pielego	Austriaco	Goro	Ignazio Viezzolli	50 moggia formentone, 23 Balle Canape, 1 Botte Tabaco
	Pielego	Veneto	Goro	Angello Vianello	30 Sacchi riso, 100 Stvore, 100 moggio formento
12	Checchia	Inglese	Londra	Tomaso Beves	5676 pezzi Campeggio, 6 Botti Indaco, 36 colli Merci, 26 pezzi pietre
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Peccunia	6 Sacchi Vallonea
	Pielego	Austriaco	Venezia	Salvario Moretti	349 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Fasana	Vicenzo Romano	450 Stara avena
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Minius	una Balla Setta, 25 mazzi Cesti
	Brazzera	Veneta	detto	Battista Vio	1 Cassa Cera, 11 mazzi Cesti

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pogliato	3/m Materiali
	Brazzera	Veneta	Piran	Bartolo Tagliapietra	46 Stara formentone
13	Brazzera	Austriaca	Venezia	Nicolo Spagna	22 Balle Tabaco
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giovanni de Rossi	26 Barilli oglio, 2 Barilli Salume
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Pietro Valentini	250 Stara fagioli
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Pretecani	13 Colli Cottoni, 63 Colli merci
	Pielego	Pontificio	Ravena	Giuseppe Carli	800 Stara formento, 1/m Canape
	Brazzera	Veneta	Bagni	Battista Visentin	7 Casse merci
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Tomaso Belerno	1 arnaso vino
	Pielego	Pontificio	Ravena	Mariana Giudi	500 Stara formento
14	Pielego	Veneto	Ravena	Battista Padovan	600 Stara formento, 12 mazzi Canape
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Antonio Bartoli	3 Sachi riso
	Trabacolo	Napolitano	Rodi	Angelo Buffo	80/m agrumi, 4/m ficchi, 1 arnaso moscato
	Pielego	Veneto	Morano	Antonio Orlandini	40 Stara fagioli, 8 detto miglio
	Trabacolo	Napolitano	Molfetta	Salvatore Valente	380 Stara Lente, 6/m Carobe
	Pielego	Austriaco	Venezia	Pietro Castro	300 Stara formentone, 5 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Venezia	Francesco de Bei	16 Balle Cottoni, 7 Botti Pistacchi, 33 Coli merci
	Pielego	Veneto	Adria	Domenico Benussi	400 Stara formentone, 40 Sacchi Riso
	Pielego	Veneto	Venezia	Vecenzo Scarpa	75/m Vallonea, 42 Balle Tabaco, 3/m Castradine
15	Brazzera	Veneta	Lussin	Antonio Bartoli	40 Barilli oglio
	Trabacolo	Napolitano	Menagio	Michele Silvestri	60/m agrumi, 8 sacchi scorze, 1 Botte morachia
	Trabacolo	Napolitano	Bari	Giovanni Milela	900 Barilli oglio, 12 sacchi Amandole, 10 Sacchi anesi, 6 Barilli gripola, 8 Balle pelli agnelline
	Brazzera	Veneta	Mugia	Antonio Robba	4 arnasi vino, 5 Barilli oglio
	Pinco	Genovese	S. Remo	Giuliano Gandolfo	800 Casse frutta, 2 Botti Caffe, 15 Barilli alici, 4 Sacchi amandole

	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Levich	35 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giovanni Abba	150 Stara formentone, 20 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Biazzio Privilegio	100 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Macarsca	Giovanni Dervis	60 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Torre	Angelo Bon	480 Stara formento
	Pielego	Veneto	Torre	Liberal Bon	160 Stara formento, 8/m pomi
	Pielego	Veneto	Rovigno	Antonio Danica	82 Barilli oglio
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Carlo Bartolini	400 Stara formentone, 38 botti Salacche, 1 Barillo Zuccaro
	Trabacolo	Napolitano	S. Menagio	Giorgio Silvestri	130/m agrumi, 6 sacchi scorze
16	Pielego	Austriaco	Carlobago	Marco Begon	200 Stara Segala, 13 Barilli acquavitta, 13 Barilli oglio, 70 Pf. formaggio, 15 Stara Spelta, 2 Barilli accetto
	Trabacolo	Napolitano	Candia	Oronzzio	50 arnasi d oglio, 10 Sacchi amandole, 3 Sacchi Lente
	Tartana	Veneta	Maina	Cristofforo Radimiri	1000 Barilli oglio, 30/m Limoni, 2/m formaggio
	Pielego	Veneto	Sebenico	Andriano Scafis	520 Stara Spelta, 6 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Chioza	Paolo Vegian	120 Stara formento, 110 Stara formentone
17	Pielego	Austriaco	Aquileia	Giovanni Paronito	6 arnasi vino, 95 Stara formento
	Pielego	Veneto	Caorle	Andrea Francavilla	70 Stara formento, 12 Stara fagioli, 15 Pf. miglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Antonio Sbisa	3/m biscotto
18	Pielego	Veneto	Venezia	Stefano Balerin	400 Stara formentone, 20 Stara fagioli
	Pielego	Veneto	Venezia	Pietro Vianello	400 Stara formentone
	Pinco	Francese	Marsiglia	Plesent	25 Botti Zuccaro, 150 botti Caffe, 20 Scafassi Goma, 11 Colli merci, 24 Casse e una botte vino
	Pielego	Veneto	Venezia	Francesco Scarpa	150 Stara formentone
	Battello	Veneto	Chioza	Antonio Donagio	40 Stara fagioli, 150 Stvore
	Pielego	Pontificio	Rimini	Giuseppe Civrani	500 Stara formento, 150 Stvore
20	Brazzera	Veneta	Mugia	Ricci	80 Stara Semola
21	Pielego	Veneto	Goro	Giovanni Benussi	240 Stara formentone, 60 Sachi Riso

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
22	Pielego	Pontificio	Goro	Giovanni Pozatti	179 Casse vino, 34 ceste formagio, 4 Colli Canape, 10 Colli merci, 25 Sachi riso, 25 sacchi gripolla
	Pielego	Veneto	Venezia	Battista de Grandi	12 Colli merci, 9 Colli moscatto
	Pielego	Veneto	Venezia	Giacomo dell'Aqua	50 Stara fagioli, 150 Stvore, 1/m Scovette
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Antonio Benussi	40 Barilli Oglio
	Pielego	Veneto	Ferrara	Carlo Ballarin	350 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Ferrara	Angello Rosada	600 Stara formentone
	Pielego	Pontificio	Rimini	Giovanni Pallotta	300 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Zara	Domenico Rocco	60 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giovanni Sbisa	20 Barilli oglio
	Pielego	Pontificio	Pirano	Marconetti	25 Balle Canape
	Pielego	Pontificio	Rimini	Ignazio Simoni	320 Stara formento
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Giuseppe Trivisani	12 Botti Salache, 34 Colli merci
	Pielego	Veneto	Ravena	Raffael Ghezzo	320 Stara formento, 120 Stara fogioli, 11 Casse Solfo
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Pacco	4 Colli Tabaco, 10 Sachi farina, 3 casse accialli
23	Pielego	Veneto	Spalato	Antonio Benussi	350 Stara orzo, 400 Stara Spelta, 2/m fichi
	Pielego	Austriaco	Percenis	Gasparo Cresinger	5 Sacchi farina, una Balla Canape, 8 Barilli oglio
	Battello	Veneto	Grado	Vicenzo Toso	56 Stara formentone, 2 Stara miglio
	Pinco	Genovese	Genova	Giovanni Siniglia	276 Casse frutta, 26 Barilli allici, 8 fusti Caffe, 15 fusti oglio, 34 Coli Merci
	Pielego	Veneto	Braza	Giovanni Rendich	17 arnasi vino, 6 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Rocco	20 barilli oglio
	Cecchia	Olandese	Gottenburg	Mels Recling	886 Barilli Aringhe in brodo
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Levich	30 Barilli oglio
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Gregorio Castelli	2/m Lardo, 9 Colli merci
	Pielego	Veneto	Chioza	Pasquale Ghezzo	100 Stvore

	Trabacolo	Veneto	Venezia	Sebastiano Zar	10 bighe Cerchi
	Trabacolo	Pontificio	Pescara	Domenico Crescenzi	15 arnasi vino
	Felucca	Napolitana	Brindisi	Bonaventura de Carlo	80 orne oglio
	Trabacolo	Napolitano	Otranto	Saverio di Candia	500 orne oglio
	Trabacolo	Pontificio	Ferrara	Fortunato Gradara	800 Stara formentone
	Pinco	Genovese	Livorno	Giovanni Rosso	330 Casse Lemoni, 15000 Baccaladi, 20 Balle Cottone, 31 Collo merci
	Pielego	Veneto	Venezia	Francesco Scarpa	140 Stara formentone
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Nalli	6 Colli merci
	Pielego	Austriaco	Buccari	Antonio Prischich	125 Stara avena, 8 Barilli vino, 8/m Galla
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Olivo Percovich	3 Barilli oglio
	Trabacolo	Napolitano	Barri	Andrea Rosso	400 Stara Carobe, 40 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Ravena	Valentin Vianello	600 Stara formento, 4 Sachi miglio, 4 Balle Canape
24	Trabacolo	Napolitano	Bari	Vito Demetrio	3 Botte oglio, 400 Stara Carobbe
	Pielego	Veneto	Venezia	Gabriel Ballarin	13 Balle Cottone
	Trabacolo	Turco	Antivari	Mustafa Eles	400 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Final	Domenico Salata	40 Sacchi riso, 2/m pomi
	Pielego	Pontificio	Rimini	Sebastiano Sambo	300 Stara formento
25	Felucca	Napolitana	Scilla	Santo Barbara	6 Colli Biancheria, 1 collo Pelli, 30 Casse Liquerizia, 2 fiaschi spirito
	Pielego	Veneto	Venezia	Giovanni Vianello	8 Stara fagioli, 15 Stara formento
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Simon Todaro	10 arnasi vino, 2 Casse Candelle
	Pielego	Veneto	Motta	Agostin Scarpa	50 Stara fagiolli
27	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Pasqualin Giacomini	2 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Piran	Nicolo Furian	10 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giovanni Benussi	40 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Zamarin	40 mogia Calcina
	Pielego	Pontificio	Rimini	Giovanni Predanzani	500 Stara formento
	Tartana	Veneta	Sebenico	Simon Francovich	150 Stara formento, 150 Stara avena, 10 arnasi oglio
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Cristofforo Spolar	350 Stara formentone, 27 Bighe Cerchi

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Pielego	Veneto	Parenzo	Mattio Gulielmo	20 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Ravena	Giovanni Vianello	300 Stara formentone
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Nicolo Spagna	102 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Udine	Giovanni Orlandini	34 Colli Merci
	Pielego	Austriaco	Percenis	Domenico Lombardo	230 Stara formento
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Vianello	750 Stara formentone
28	Brazzera	Veneta	Mugia	Giacomo Monte	4 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Isola	Giovanni Pavanello	4 Barilli oglio
29	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Rosada	80 Stara formentone, 18 Stara fagioli, 20 paia Sedie
	Pielego	Veneto	Corbola	Francesco Rossi	8/m pomi
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Antonio Gallina	200 Stara fagioli, 1 arnaso Malvasia
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Steffano Ragusin	250 Stara fagiolli, 3/m Venchi
	Pielego	Veneto	Venezia	Battista Coccalin	2 arnasi Moscato, 51 Collo merci
				IN APRILE	
4	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giacomo Grego	15 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Venezia	Domenico Piteri	14 Balle Cottoni, 63 Colli merci
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Gregorio Cherrich	30 Casse accialli
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Valentin Spadon	5 Casse accialli
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Andrea Gregorio	33 Colli Ferramenta
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Nicolo Minius	10 Colli merci
5	Pielego	Veneto	Fasana	Mattio Rismondo	720 Stara avena
	Pielego	Veneto	Venezia	Nazario Padovan	250 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Natrinas	10 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Derin	12 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Lorco	Battista Schiavo	24/m matterialli
	Trabacolo	Napolitano	Molfetta	Pasquale Tavella	32 arnasi oglio, 10 Sacchi Amandole
	Pielego	Veneto	Sebenico	Alessandro Bratti	600 Stara Segalla

	Pielego	Veneto	Fasana	Vicenzo Romano	200 Stara avena
	Pielego	Pontificio	Rimini	Bernardo Schiavonzin	650 Stara formento
	Peotta	Veneta	Cavarzere	Fortunato Scarpa	30 Sacchi riso
	Pielego	Veneto	Goro	Paolo da Piran	450 Stara formentone
	Trabacolo	Austriaco	Sebenico	Francesco Civetan	200 Stara Avena, 200 Stara formento, 300 Stara Segala, 80 orne oglio, 4 Barilli vino Cipro, 2/m Lardo
	Pielego	Pontificio	Segna	Antonio Tabaco	Legname diverso
	Pielego	Veneto	Goro	Giuseppe Ballarin	500 Stara formentone, 8 Balle Canape
6	Pielego	Veneto	Venezia	Steffano Ballarin	500 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Venezia	Pasqualin Scarpa	800 Stara formentone
	Trabacolo	Napolitano	Monopoli	Bonaldo Vallentino	800 Orne oglio, 12 Casse Liquerizia
	Pielego	Veneto	Venezia	Giovanni Ballarin	500 Stara formentone
	Trabacolo	Veneto	Zara	Simon Petitto	1800 Stara Spelta
	Pielego	Veneto	Goro	Angello Scarpa	450 Stara formentone
	Pielego	Austriaco	Carlobago	Antonio Braicovich	600 Stara avena
	Pielego	Veneto	Goro	Giuseppe Scarpa	750 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Piran	Domenico Zorzi	40 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Andrea Zvanelli	25 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Francesco Rocco	25 Barilli vino, 7 Sacchi galla
	Pielego	Veneto	Lorco	Antonio Beltrami	12/m matterialli
	Pielego	Veneto	Goro	Angelo Vivian	700 Stara formentone, 4/m Materiali
7	Pinco	Genovese	S. Remo	Steffano Margotto	390 Casse frutta, 300 Barilli Aringhe, 10 Botte Zuccaro, 32 Barilli Caffe, 7 fusti oglio, 6 Casse vino
	Pielego	Veneto	Rovigno	Giovanni Davegia	600 Stara formentone
9	Brazzera	Veneta	Rovigno	Antonio Benussi	50 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Michelle Filacanevo	50 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Pietro de Stradi	400 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Goro	Vicenzo Scarpa	600 Stara formentone
	Pielego	Austriaco	Fianona	Giovanni Jurcovich	25 arnasi vino

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Bernardin Rocco	3 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Piran	Andrea Appolonio	8 pelle Bovine, 400 Stara formento
	Pielego	Veneto	Piran	Antonio Sorbola	12 mazzi Cerchi
	Pielego	Veneto	Rovigno	Antonio Pavan	300 Stara formentone, 20 Sacchi Riso
	Tartanon	Pontificio	Senigalia	Giovanni Battorga	3/m Lardo
	Pielego	Veneto	Latisana	Gasparo Allegrini	7 Sacchi scorze, 2 Sacchi farina
	Pielego	Veneto	Durazo	Giuseppe Radonicich	575 Barilli oglio, 10 Balle agneline
	Pielego	Turco	Vallona	Antonio Nicolovich	350 Barilli oglio, 7/m pegola
	Pielego	Veneto	Goro	Giacomo Masserotto	350 Stara formentone, 13 Sacchi riso
	Pielego	Austriaco	Cervignano	Francesco Bradaschia	11 arnesi vino, 4 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Umago	Matteo Zvanelli	8 Barilli oglio
10	Marsiliana	Pontificia	Brindisi	Cesare de Nico	1200 orne oglio
	Trabacolo	Austriaco	Fiume	Francesco Persich	170 Balle Tabaco
	Pielego	Veneto	Lissa	Mattio Zarich	50 Barilli aquavita, 50 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Cervara	Nicolo Giacich	11 botte vino, 250 Stara avena, 1 Sacco galla
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battisto Steffanutto	400 Stara formento, 10 Sacchi Vallonea
11	Brazzera	Veneta	Fasana	Pasqualin Giacomini	100 Pelli agneline, 12 Corami
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Rismondo	30 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Venezia	Sebastiano Vianello	550 Stara formentone
13	Brazzera	Austriaca	Venezia	Gerolamo de Nicolo	700 Tavole, 40 bighe Cerchi, 2/m Venchi
	Pielego	Veneto	Ravena	Pasqualin Rosada	400 Stara formento
	Pielego	Veneto	Goro	Antonio Zenaro	16 Botti aquavita, 56 Casse vino, 28 fassoni Canape, 12 Balle Lino, 5 Ceste formagio, 23 Sacchi riso, 43 Colli merci
	Tartanon	Pontificio	Pesaro	Francesco Cirielli	30 Casse Solfo, 3 Barilli mielle, 300 Pezzi maiolica
	Brazzera	Veneta	Orsera	Francesco Rocco	9 arnasi vino, 4 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Umago	Martin Benussi	9 Sacchi gala, 4 Barilli oglio

	Pielego	Veneto	Treviso	Vicenzo Vianello	100 Stara formentone, 50 Stara fagioli, 16 Stara orzo, 20 Stara farin, 50 Stvore
	Trabacolo	Napolitano	Lece	Demetrio Popagno	51 arnasi oglio
	Tartanon	Pontificio	Pescara	Luigi Pace	7 arnasi vino, 4 arnasi accetto, 40 casse liquerizia
	Pielego	Veneto	Cervignan	Pietro Baldas	15 Colli merci
	Pielego	Pontificio	Rimini	Sebastiano Sambi	500 Stara formento, 4 Casse Solfo, 6 Barilli Sardele
	Pielego	Veneto	Venezia	Angelo Formenti	28 Colli merci
	Pielego	Austriaco	Aquileia	Giovanni Paronito	6 Botti vino, 4 Sacchi gripole
	Tartanon	Pontificio	Ortona	Giacomo Antonio Marchetti	20 arnasi vino, 2/m Lardo, 30 Barilli accetto
	Battello	Veneto	Chioza	Antonio Donaggio	40 Stara fagioli, 100 Stvore
	Pielego	Veneto	Venezia	Pietro Vianello	400 Stara formentone
	Pielego	Austriaco	Volosca	Matteo Vidovich	6 Botti Zuccaro, 4 Caratelli Siroppo
	Piparo	Pontificio	Brindisi	Bortolo Pistolla	800 orne oglio
	Battello	Veneto	Monfalcon	Francesco Zuniollo	60 agnelli
14	Pielego	Austriaco	Isola morosina	Giuseppe Chereghin	70 mogia Calcina
	Pielego	Veneto	Chioza	Giuseppe Vianello	600 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Ferrara	Francesco Scarpa	150 Stara formentone
	Trabacolo	Veneto	Vallona	Giorgio Dabenovich	800 orne oglio
15	Pielego	Veneto	Venezia	Francesco de Neci	47 Colli merci
	Pielego	Veneto	Buran	Simon Schiavon	5/m pomi
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Pietro Valentini	150 Stara fagioli, 150 Stara formentone
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Carlo Bartolini	79 Botti Salacche, 24 Balle Bassitte, 3 Casse Tabaco, 47 Colli merci, 2 Balle filadi
	Pielego	Veneto	Ravena	Raffael Ghezzo	350 Stara formento, 150 Stara formentone, 30 Stara farina
	Piparo	Napolitano	Ottranto	Michele Millella	700 orne oglio
	Feluca	Napolitana	Molfeta	Mauro Pignatelli	200 orne oglio, 100 Stara Carobbe, 4 Stara Ceseri
	Pielego	Austriaco	Volosca	Mattio Jacich	170 mogia Calzina, 4 arnasi accetto

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Pielego	Veneto	Venezia	Giuseppe Zenaro	350 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Chioza	Giacomo dell' Aqua	30 Stara fagioli, e Stvore
16	Piparo	Pontificio	Monopoli	Nicolo Pistola	58 arnasi oglio
	Pielego	Austriaco	Lovrana	Giovanni Bernecich	350 mogia Calcina
	Pielego	Veneto	Venezia	Pasqualin Scarpa	700 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Venezia	Gabriel Ballerin	300 Stara formentone
	Piparo	Austriaco	Ottranto	Giovanni Bernardini	700 orne oglio
	Brazzera	Veneta	Zara	Antonio Jovanovich	20 Barilli oglio, 1 barille Chiodi
19	Pielego	Austriaco	Fiume	Antonio Sandal	10 Botti Strazze, 10 Colli merci
	Pielego	Veneto	Venezia	Antoni del Prete	400 Stara formentone, 12 Sacchi Semola
	Battello	Veneto	Monfalcon	Lorenzo Verzegnas	58 agnelini, 2 Balle Tabaco
	Brazzera	Veneta	Piran	Bartolo Tagliapietra	78 Stara formentone, 4 Barilli vino
	Brazzera	Veneta	Piran	Giovanni Fragiacomo	8 arnasi vino
	Battello	Veneto	Chioza	Antonio Cappo	600 Stvore, 400 Scovette
20	Pielego	Veneto	Ferrara	Martin Blesich	24/m Riso
	Pielego	Veneto	Adria	Giacomo Rocco	350 Stara formentone, 60 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Gerolamo Cesaro	80 Mogia Calcina
	Brazzera	Veneta	Piran	Nicolo Viezzoli	15 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Parenzo	Tomaso Gulielmo	22 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giovanni Abba	11 arnasi oglio
	Pielego	Veneto	Buran	Angello Bon	4/m pomi
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Andrea Gregorio	7 Botti feramenta, 1 arnaso vino
	Pielego	Veneto	Palma	Giovanni Sponza	80 Stara farina
21	Pielego	Veneto	Ferara	Olivo Zenaro	800 Stara formentone, 30 Barilli Uva
	Brazzera	Veneta	Orsera	Francesco Rocco	9 arnasi vino, 2 Sacchi galla, 1 Sacco Leme
	Brazzera	Veneta	Isola	Antonio Benvenuto	5 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Rismondo	25 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Venezia	Luka Gurisich	113 Colli merci, 2/m Casttratina

	Brazzera	Veneta	Parenzo	Andrea Zanetti	4/m materialli, 50 barilli oglio, 1 arnaso vino
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Pretegiani	6 arnasi vino, 300 mazzi Carta, 47 Colli merci
	Pielego	Austriaco	Cittanova	Ignazio Viezolli	14 arnasi vino
	Pielego	Pontificio	Casenatico	Giovanni Pallotta	350 Stara formentone, 6 Sacchi anasi, 11 Casse Solfo
	Tartanon	Pontificio	Ferrara	Agostino Costanei	13 Botti aquavita, 33 Sacchi riso
	Brazzera	Veneta	Sebenico	Biaggio Sbisa	70 Barilli oglio
	Battello	Veneto	Venezia	Francesco Ghezzo	30 Stara fagioli, 400 mazzi Carta
	Battello	Veneto	Venezia	Gerolamo Lombardo	5 Sacchi riso, 20 Stvore, 400 Mazzi Carta
22	Pielego	Austriaco	Ferrara	Vianello	500 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Goro	Antonio Vianello	600 Stara formentone, 20 Sacchi riso, 6 mazzi Canape
	Pielego	Veneto	Goro	Giacomo Vianello	700 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Ferrara	Gabriel Vianello	600 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Cesenatico	Giovanni Ghezzo	400 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giovanni Puschio	25 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Lorco	Felice Vivian	8/m Materialli
	Pielego	Austriaco	Goro	Giuseppe Sandal	23 arnasi vino
23	Pielego	Veneto	Venezia	Giovanni Vianello	8 Sacchi riso
	Pielego	Veneto	Po	Angelo Scarpa	18/m matterialli
	Pielego	Austriaco	Fianona	Giovanni Giacich	22 arnasi vino, 70 Stara avena
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Giovanni Marensi	1 arnaso vino, 1 Cassa Cera, 16/m fiaschi
	Pielego	Austriaco	Fianona	Mattio Bernecich	200 mogia Calcina
	Pielego	Austriaco	Buccari	Mattio Pernih	130 Corbe Carbone, 3 Caratelli Caffe
25	Pielego	Austriaco	Cervignan	Simon Todoro	7 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Venezia	Paolo Scarpa	1020 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Derin	3/m Materiali
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Cesaro	30 mogia Calcina, 2/m materiali
	Trabacolo	Veneto	Goro	Giuseppe Bernetich	1200 Stara formentone
	Tartanon	Pontificio	S. Benedetto	Saverio Palestini	21 Sacco gripola

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Trabacolo	Napolitano	Brindisi	Felice Fiore	900 orne oglio
	Piparo	Napolitano	Ottranto	Lorenzo Traversa	75 Botti oglio, 7 Colli pelle
	Tartana	Turca	Durazzo	Soliman Lugna	500 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Piran	Pietro Castro	20 Barilli aquavita
26	Pielego	Veneto	Brazza	Giovanni Rendich	18 arnasi vino, 2 detti accetto
27	Pielego	Veneto	Lorco	Vicenzo Malusa	15/m Matterialli
	Trabacolo	Napolitano	Molla	Matteo Pescario	10 arnasi oglio, 600 Stara Carobe
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pecunia	1 balla pelli, 2 Sacchi Vallonea
	Trabacolo	Napolitano	Molla	Leonardo Susca	600 orne oglio, 400 Stara Carobbe
	Trabacolo	Napolitano	Molfetta	Ignazio Chiorolla	50 Barilli Catrame, 200 Stara Lente
28	Pielego	Pontificio	Comacchio	Battista Simoni	40 Stara formentone, 40 Stara Segala, 40 Stara fagiolli
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Lorenzo Ghira	30 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Francesco Rocco	30 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Volano	Angelo Rosada	700 Stara formentone, 12/m riso
	Trabacolo	Napolitano	Molfetta	Gaetano Gravinese	250 Stara avena
	Pielego	Veneto	Venezia	Battista de Grandi	80 Colli merci, 12 Balle pelle
	Pielego	Austriaco	Venezia	Gregorio Cherrich	40 Bighe Cerchi, 1/m venchi, 3 Balle Stopa
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Rosada	160 Stara formentone, 30 Stara fagioli, 3 Stara Segalla
29	Tartanon	Austriaco	Ortona	Vicenzo Raicich	16 arnasi vino, 3 arnasi accetto
	Pielego	Austriaco	Ortona	Giovanni Varglien	25 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Gaetano Sponza	50 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Sebenico	Vido Rocco	30 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Michele Totto	3 Balle Setta
	Trabacolo	Veneto	Durazzo	Cristoforo Babich	40 Botti oglio, 90/m pegolla, 4 barilli Uva possa, 4 Barilli vino
	Pielego	Austriaco	Polla	Giovanni Cragnez	20 arnasi vino, 4 Stara formentone
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Giuseppe Trevisani	20 Botte Salache, 10 Colli merci, 60 Stara fava

	Pielego	Veneto	Fiume	Giovanni Albanese	2 arnasi vino, 2 Casse vetri, e Legnane diverso
	Brazzera	Veneta	Cesenatico	Giovanni Corera	17 Sacchi riso, 4 Balle Corda, 50 Pf. Canape
	Pielego	Veneto	Venezia	Giovanni Ballerin	500 Stara formentone
	Peotta	Veneta	Chiozza	Francesco Feretti	30/m Brulla
				IN MAGGIO	
	Pielego	Veneto	S. Dona	Dominico Bon	30 Stara fagiolli, 30 Sachi Riso
	Brazzera	Austriaca	Sinigalia	Antonio Spolar	3 Botti Alume, 4 Casse Aqua Nocera
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Bortolo Caenazo	12 Barilli oglio
	Brazzera	Austriaca	Lovrana	Mattio Bolzon	5 arnasi vino
2	Piparo	Pontificio	Brindisi	Seraffino Offilanni	26 arnasi oglio
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Giacomo Nalli	3 Colli merci, 7 Sacchi Vallonea
3	Pielego	Veneto	Venezia	Pasqualin Scarpa	700 Stara formentone
	Battello	Veneto	Chiozza	Giovanni Scarpa	700 Stara formentone
	Pielego	Austriaco	Francavilla	Mattio Tomicich	23 arnasi vino, 1 detto accetto, 3 stara fava
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Francesco Bodicin	7 Barilli oglio
	Pielego	Austriaco	Percenis	Gasparo Cresinger	14 Barilli vino, 9 Sacchi farina, 4 Barilli Tartaro
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Steffanutto	400 Stara formento, 7 Sacchi farina
	Gaetta	Veneta	Sebenico	Antonio Siga	2/m formagio, 3/m Catrame, 1 arnaso oglio
4	Pielego	Veneto	Lorco	Battista Schiavo	20/m materialli
	Pielego	Veneto	Venezia	Battista Cocalin	48 Colli merci
	Pielego	Veneto	Farrara	Giovanni Franzoso	350 Stara formentone, 25 Botti aquavita, 32 Sacchi riso, 34 Casse vino, 37 Colli merci
	Pielego	Veneto	Venezia	Francesco Vianello	6 Sacchi riso
	Pielego	Veneto	Goro	Givanni Rocco	500 Stara formentone, 36 Sacchi riso
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Francesco Bradaschia	5 arnasi vino, 36 pezze formagio, 9 Colli merci
	Pielego	Veneto	Cervignan	Pietro Baldas	10 arnasi vino

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
5	Pielego	Veneto	Po	Giovanni Sbisa	12/m materialli, 10/m riso
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Martin Benusi	6 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Po	Francesco Scarpa	18/m materiali
	Pielego	Veneto	Lorco	Angelo Vivian	15/m materialli
	Trabacolo	Napolitano	Rodi	Mauro Pasquale	6 Barilli oglio
	Trabacolo	Napolitano	S. Menajo	Giuseppe Marinelli	16 arnasi vino, 2/m scorze
	Pielego	Veneto	Corbola	Giovanni Benusi	350 Stara formentone
6	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giovanni de Bernardi	30 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Lorco	Francesco Bardella	18/m matterialli
	Trabacolo	Napolitano	Molla	Pietro Intino	19 arnasi oglio, 500 Stara Carobbe
	Brazzera	Austriaca	Lovrana	Mattio Cumarich	140 maggia Calzina
	Checchia	Francese	Marsiglia	Giuseppe Munier	218 Batti Caffe, 16 Botti Zucchero, 3 arnasi vino, 74 Casse detto, 8 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Udine	Giovanni Orlandini	20 Colli merci
	Pielego	Veneto	Buran	Angelo Bon	3/m pomi, 400 Pf. foramaggio
	Pielego	Veneto	Venezia	Nazario de Ponger	17 Colli pelli, 2 Barilli Grisso
	Pielego	Veneto	Piran	Andrea Francavilla	15 Stara formento, 100 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Milna	Antonio Petrovich	23 arnasi oglio, 96 Sacchi Uva possa
7	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giovanni Puschio	20 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pogliato	7/m materialli
	Pielego	Veneto	Parenzo	Alesandro Bratti	29 arnasi vino
	Tartanon	Pontificio	Cittanova	Giuseppe D'Angelli	570 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Piran	Bartolo Tagliapietra	18 Stara formentone
	Battello	Veneto	Venezia	Pasqual Ghezzo	10 Stara fagiolli
8	Pielego	Veneto	Venezia	Gerolamo Vianello	600 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Venezia	Domenico Pitteri	9 Balle Cottoni, 29 Colli merci
	Pielego	Veneto	Venezia	Pietro del Moro	380 Stara formentone
	Battello	Veneto	Chioza	Antonio di Madalena	20 Stara fagioli, 50 Stvore

	Pielego	Austriaco	Fiume	Mattio Franul	7 Botti Zucchero, 3 arnasi vino
9	Brazzera	Austriaca	Venezia	Cristoforo Spollar	700 Tavolle
	Pielego	Veneto	Venezia	Gabriel Ballarin	200 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Venezia	Pietro Vianello	350 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Orsera	Francesco Rocco	10 arnasi vino, 4 Sacchi galla
	Trabacolo	Veneto	Misilogni	Pietro Tornich	26 Botti oglio
	Pielego	Veneto	S. Nicolo	Angelo Scarpa	15/m materialli
10	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Derin	3/m materialli
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Peccunia	3/m materialli, un fagotto pelle
	Tartanella	Veneta	Alessio	Giorgio Nicolo	290 Barilli oglio
	Tartana	Turca	Alessio	Giovanni Bianchi	250 Barilli oglio
	Tartana	Francese	Corffu	Battista Lavrent	66 Barilli pegola, 17 botti Caffe, 12 botti Zuccaro, 66 Casse vino, 7 Sacchi amandole, 25 Colli Verde Rame, 1 Cassa Draperie, 55 Colli merci
	Pielego	Veneto	Ferrara	Olivo Zenaro	800 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Ferrara	Giuseppe Sbisa	550 Stara formentone
	Pielego	Veneto	S. Nicolo	Nicolo Favretto	14/m matterialli, 40 Stara formentone
	Checchia	Austriaca	Messina	Giuseppe Ghezzo	496 Barilli passolina, 167 arnasi aquavitta, 2 Colli Setta, 2 fagotti pelle di Lepre
	Nave	Olandese	Mahone	Eberaldo Rocloss	200/m Stockefiisch
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Battista Visentin	15 Colli merci
	Pielego	Veneto	Larta	Gregorio Gopcevich	17/m gaiandre
11	Pielego	Veneto	S. Giorgio	Marco Danellon	11 arnasi vino, 200 Stara Spelta
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giovanni Aba	20 Barilli oglio
	Tartanon	Pontificio	Fano	Francesco Cirielli	10 Sacchi Uva possa, 2 balle Bassette, 1 Balla Zaffarano, 4 Casse nocera, 5 Casse vino
12	Brazzera	Veneta	Venezia	Giovanni Pecunia	6 Barilli vino
	Pielego	Austriaco	Citta nova	Ignazio Viezzoli	14 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Ravena	Battista Predenzan	500 Stara formento, 300 Stara formentone
	Pielego	Pontificio	Ravena	Domenico Marconetti	35 Colli Canape Lavoratti

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
13	Tartana	Turca	Durazzo	Idris Turco	26/m Gaiandre
	Peotta	Veneta	Chiozza	Felice Scutari	120 Stara formentone
	Pielego	Austriaco	Rovigno	Giovanni Cragnez	14 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Venezia	Francesco Trevisan	400 Stara formentone
	Pielego	Austriaco	Aquileia	Giovanni Paronito	5 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Grado	Alessio Gregorio	6/m Seppe Secche
	Pielego	Veneto	Rimini	Tadeo Lisatto	350 Stara formentone
14	Pielego	Veneto	Venezia	Pietro de Grassi	260 Stara formentone
	Pielego	Austriaco	Goro	Michele Lengo	40 Sacchi Riso, 22 Mazzi Canape, 18 Casse formaggio, 4 Botti aquavitta, 38 Colli merci
	Pielego	Veneto	Buran	Angelo Bon	220 Stara formento
	Tartana	Turca	Durazzo	Agi Hassan	11/m Gaiandre
	Pielego	Veneto	Cesenatico	Antonio Ghezzo	40 Casse Solfo, 200 Stara formentone, 50 Stara fagiolli
15	Pielego	Austriaco	Goro	Mattio Destrin	530 Stara formentone, 4 Colli Lino, 100 bighe Cerchi
	Pielego	Veneto	Ravena	Angelo Zenaro	250 Stara formentone, 400 Pf. miglio pilato
	Pielego	Austriaco	Venezia	Mattio Angeli	1000 Tavole, 6 bighe Cerchi
	Trabacolo	Veneto	Venezia	Mattio Scarpa	46 bighe Cerchi
	Pielego	Veneto	Goro	Giacomo Masserotto	250 Stara formentone, 30 Sacchi riso
16	Brazzera	Veneta	Latisana	Pietro Valentini	100 Stara fagioli
	Pielego	Austriaco	Fianona	Giovanni Giacich	16 arnasi vino, 220 Stara avena
	Pielego	Austriaco	Visinada	Giovanni Giurcovich	22 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Lorco	Battista Tarozzo	18/m caretto, 1/m materialli
17	Pielego	Veneto	Parenzo	Mattio Gulielmo	22 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Ferrara	Domenico Salata	50/m riso
	Brazzera	Veneta	Orsera	Francesco Sbisa	4 Barilli oglio
	Pielego	Austriaco	Fasana	Nicolo Giacich	24 arnasi vino, 8 Balle pelli

	Piparo	Napolitano	Lece	Giovanni Battista Altomare	76 arnasi oglio, 5 balle pelli
	Pielego	Austriaco	Fasana	Mattio Corona	26 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Mattio de Pongher	100 Stara avena
	Battello	Veneto	Grado	Vido Grigolon	5/m seppe Secchie
	Battello	Veneto	Grado	Vido Pinati	5/m seppe Secchie
	Pielego	Pontificio	Rimini	Battista Civrani	250 Stara formento, 150 Stara formentone
	Pielego	Pontificio	Rimini	Giovanni Palota	300 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Venezia	Francesco dei Bei	67 Colli merci
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Benedetto Alessandro	12 Casse accialli
	Pielego	Austriaco	Parenzo	Michel Penich	27 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Piran	Bartolo Tagliapietra	8 Barilli vino
18	Brazzera	Austriaca	Venezia	Giovanni de Nicolo	200 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Buran	Angelo Bon	3/m pomi, 1/m Carobbe
	Pielego	Veneto	Fiume	Felice Gradara	13 Casse vetri, 1 botte accetto, 2 Casse merci
	Pielego	Austriaco	Segna	Mattio Prischich	2/m scudelle di legno
	Pielego	Austriaco	Volosca	Mattio Giacich	150 mogia Calcina
	Trabacolo	Pontificio	Ortona	Giovanni Trau	17 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Sebenico	Antonio Benussi	300 Stara formentone, 150 Spelta, 17 Barilli Catrame
	Tartana	Turca	Durazzo	Ahmet Lugna	34/m gaiandre
	Trabacolo	Turco	Durazzo	Hasan Mucussi	20/m gaiandre
	Pielego	Veneto	Chiozza	Giacomo del' Aqua	10 Stara fagioli, 400 fassi brulla
	Pielego	Veneto	Venezia	Pasquale Scarpa	700 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Venezia	Agostino Scarpa	400 Stara formentone
19	Tartanon	Pontificio	Ancona	Gregorio Castelli	47 botti Salache, 500 Pf. formagio, 6 Colli merci
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Ignazio Viezolli	1000 Tavole, 6 Barilli Moscatto
21	Tartana	Turca	Durazzo	Seidi Lugna	15/m gaiandre, 4 fagotti Tabaco
	Tartanon	Pontificio	Grotteamare	Carlo Bartolini	700 Stara formentone, 1 Botte Salache

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
22	Trabacolo	Napolitano	S. Menaio	Michele Silvestri	9 arnasi vino, 6/m agrumi, 3/ m Scorze
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Dominico Neternavao	50 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Rovigno	Giovanni Aba	70 Casse Lemoni
	Brazzera	Austriaca	Lovrana	Tomaso Bradacich	100 Mogia Calcina
23	Pielego	Austriaco	Barletta	Nicolo Pericolli	600 Stara formento
	Pielego	Veneto	Ravena	Raffael Ghezzo	400 Stara formentone, 15 Stara formento, 2 Balle Canape
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Pasqualin Marcolin	30 Stara miglio, 80 Stara fagiolli
	Battello	Veneto	Grado	Pietro Merlatto	4/m Seppe Secche
	Pielego	Veneto	Durazzo	Gregorio Colinovich	12/m gaiandre
	Pipero	Austriaco	Misilogni	Francesco Ventre	400 orne oglio, 1/m formaggio, 1/m Vallonea
	Pielego	Austriaco	Pescara	Lorenzo Raicich	22 arnasi vino, 4 detti accetto
	Piparo	Pontificio	Monopoli	Angello Garbuglia	53 arnasi oglio
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Simon Todoro	4 Botti vino, 100 pelle vidiline
24	Tartanon	Pontificio	Ancona	Miore Madallena	14 arnasi oglio, 1/m Lardo
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Giovanni Morensi	27 Casse accialli, 4 Botti Chiodi, 16 arnasi vino
	Trabacolo	Turco	Arta	Marco Ducovich	18/m gaiandre, 10 Sachi formentone
	Brazzera	Veneta	Udine	Nazario de Carlo	14 Colli merci
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Pacce	15 Casse accialli, 4 Stvore
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pecunia	24 Casse Limoni
	Brazzera	Veneta	Spalato	Antonio Zanovich	8 arnasi aquavita, 100 Pf. Lardo, 2 Sacchi riso
	Pielego	Veneto	Goro	Cesare Cenaro	13/m Materialli
	Pielego	Austriaco	Venezia	Ignazio Viezoli	80 Balle Tabaco
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Valentin Romano	30 Stara avena, 10 arnasi vino, 20 barilli accetto
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Pietro Polvaro	2 arnasi vino, 6 Sacchi Vallonea, 4 detto farina

	Pielego	Veneto	Buran	Martin Novello	1/m pomi
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Benedetto Allessandrino	8 fassi accialli, 2 botti Tabaco
25	Trabacolo	Veneto	Messina	Paolo Tiozzo	52 arnasi oglio, 40 Barilli Passolina, 54 Casse Liquerizia, 1 Balla pelli agneline
	Pielego	Veneto	Goro	Giacomo Vianello	700 Stara formentone, 20 Sacchi riso, 200 Stvore
	Pielego	Veneto	Villaregia	Paolo Scarpa	21/m materialli
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giacomo Formentone	50 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Venezia	Giovanni Ballarin	450 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Ferrara	Carlo Ballarin	600 Stara formentone, 20 Sacchi riso, 7 Colli Canape
	Pielego	Veneto	Lorco	Vicenzo Malusa	15/m materialli
	Pielego	Veneto	Lorco	Pietro Bonassi	12/m materialli
26	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Gerolamo Cesaro	60 moggia Calcina
	Pielego	Veneto	Venezia	Angelo Bacco	25 Colli merzi
	Pielego	Veneto	S. Nicolo	Battista Schiavo	20/m materialli
	Pielego	Veneto	Contarina	Giuseppe Pregnolato	18/m materiali
	Pielego	Pontificio	Venezia	Antonio Caligori	1000 Tavole, 7 Casse Lastre, 20 bighe Cerchi
27	Brazzera	Austriaca	Venezia	Stefano Ragusin	200 Stara formentone, 4 Colli merci
	Pielego	Veneto	Corffu	Diedoatto Dabienovich	239 fagotti Uva possa
	Pielego	Veneto	Goro	Giuseppe Scarpa	25 Sacchi riso, 50 Mazzi Canape, 58 Barilli Salache
	Pielego	Veneto	Venezia	Giovanni Rosada	700 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Piran	Pietro Sorbola	250 moggia Calcina
	Pielego	Veneto	Buran	Domenico Bon	250 Stara formento, 250 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Adria	Gerolamo Vianello	600 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Chioza	Gabriel Vianello	400 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Goro	Giuseppe Fiengo	15/m materiali
28	Battello	Veneto	Venezia	Pasqualin Ghezzo	3 Sacchi riso, 3 Stara fagioli
	Brazzera	Veneta	Sdoba	Pietro de Ponger	40 moggia Calcina
	Brazzera	Veneta	Piran	Paolo Pitaco	100 Stara formentone

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Giuseppe Trevisani	3 Balle Bassetta, 5 Colli merci
	Pielego	Veneto	Cavarzero	Francesco Bordella	5/m materialli, 8/m Coretta
	Brazzera	Veneta	Venezia	Nicolo Spagna	200 pelli agneline
29	Pielego	Veneto	Goro	Antonio Vianello	600 Stara formentone, 20 Sacchi riso, 1 Balla telle
	Pielego	Veneto	Lorco	Nicolo Zattoni	18/m materialli
	Trabacolo	Austriaco	Albona	Gregorio Zotich	560 Stara miglio, 120 Stara Segalla, 30 pelli Buffallo
	Brazzera	Austriaca	Senigalia	Antonio Spolar	3 Colli merci, 4 Casse nocera
30	Pielego	Pontificio	Cesenatico	Francesco Caime	50/m Solfo, 2 fassi Canape
	Pielego	Austriaco	Lovrana	Mattio Possotenich	200 moggia Calcina
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Giovanni Morensi	10 Balle Tella
	Pielego	Veneto	Ferrara	Angelo Rosada	300 Stara formentone, 25 Balle Canape, 50 Sacchi riso
	Trabacolo	Pontificio	Ancona	Angelo Rosada	450 Stara formentone
31	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Pretegiani	30 Colli merci
	Pielego	Pontificio	Rimini	Bernardo Schiavoncin	550 Stara grano, 2 Balle pelli
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pecunia	4 Barilli vino
	Brazzera	Veneta	Piran	Bartolo Tagliapietra	7 Barilli vino
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Giacomo Madallena	700 Stara formentone
				IN GIUGNO	
	Piparo	Pontificio	Brindisi	Salvator Marchetti	60 arnasi oglio, 5 sacchi paste
	Battello	Veneto	Grado	Tomasini	100 Pf. Seppe Seche, 1/m scorze di Seppe
	Pielego	Veneto	Liesina (!)	Marco di Luca Perovich	10 arnasi oglio
2	Brazzera	Veneta	Rovigno	Martin Benussi	3 arnasi oglio, 4 detti vino
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Giovanni Morensi	16 Balle Telle
	Pielego	Veneto	Ravena	Giovanni Zaitoni	450 Stara formentone, 25 Colli Canape
	Brazzera	Austriaca	Cervignan	Giuseppe Ballarin	50 Sacchi farina

	Trabacolo	Napolitano	S. Menajo	Corado Salustro	13 arnasi vino, 10/m frutta
5	Tartanon	Pontificio	Ancona	Mariano Pulcio	600 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Umago	Domenico Sponza	18 arnasi vino
6	Tartanon	Pontificio	Pesaro	Francesco Cirielli	2/m materiali e Maioliche
	Pielego	Veneto	Venezia	Paolo Rosada	400 Stara formentone
	Tartanon	Pontificio	Pescara	Luigi Pace	26 arnasi vino, 6 arnasi accetto
	Pielego	Veneto	Venezia	Nazario de Ponger	26 Colli merci
	Trabacolo	Napolitano	S. Menagio	Antonio Silvestri	22 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Orsera	Paolo Narida	200 Barilli oglio
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Giovanni Madalenna	400 Stara formentone, 300 Stara formento
7	Pielego	Veneto	Isola	Simon Deturi	32 Colli merci
	Pielego	Veneto	Caorle	Andrea Francavilla	200 Stara formentone
8	Pielego	Veneto	Goro	Giuseppe Ghezzo	30 Sacchi riso, e Carne porzina
	Pielego	Austriaco	Goro	Giuseppe Sandal	18 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Goro	Giovanni Sbisa	600 Stara formentone
	Brazzera	Austriaca	Lovrana	Mattio Bernecich	150 Moggia Calcina
	Pielego	Veneto	Spalato	Antonio Pizoli	7 arnasi accetto, 1 orna oglio
9	Peotta	Veneta	Cavarzere	Fortunato Scarpa	4 Botti vino
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Pace	20 Colli feramenta
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Ballarin	24 Casse acciallo, 6 Barilli Ottoni
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Giovanni Morensi	37 Casse accialli
	Pielego	Veneto	Adria	Bortolo Tamburin	300 Stara formentone
	Pielego	Veneto	S. Nicolo	Angelo Scarpa	15/m materialli
	Pielego	Pontificio	Lorco	Angelo Zaittoni	12/m materialli
	Pielego	Pontificio	Rimini	Pietro Manzetti	650 Stara formento
10	Brazzera	Austriaca	Capo d'Istria	Lorenzo Misolich	16 Colli merci
	Pielego	Veneto	Ravena	Giacomo Padovan	600 Stara formento
	Pielego	Veneto	Goro	Marco Benussi	400 Stara formentone, 4 Balle Canape
	Pielego	Pontificio	Comacchio	Domenico Felletti	27 Balle Canape
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Stefanutto	44 Sacchi farina, 2 Botti vino, 7 Sacchi Valonea

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Pinco	Gero-solimitano	Genova	Giovani Battista Modena	352 Casse frutta, 12 fusti oglio, 18 Casse vino, 50 Casse Liquirizia, 25 Sacchi amandole, 25 Sacchi Cacao, 9 Barilli allici, 4 Botti Caffe, 44 Colli merci
	Pielego	Austriaco	Cervignano	Gerolamo Lombardo	28 Sacchi farina, 1 Botte vino
11	Polacca	Francese	Fiume	Antonio Autran	1 Botte Caffe, 10 Sacchi Zuccaro
	Pielego	Veneto	Venezia	Battista Coccalin	1 arnaso Moscatto, 30 Colli merci
	Pielego	Veneto	Fano	Antonio Ghezzo	400 Stara formentone
12	Tartana	Pontificia	Fermo	Nicolo Candellori	900 Stara formento
	Pielego	Pontificio	Goro	Giovanni Pozzatti	11 arnasi aquavita, 5 Balle Canape, 45 Colli merci
	Pielego	Pontificio	Rimini	Antonio Turcatti	600 Stara formento
	Pielego	Veneto	Ravena	Tadeo Lisatto	400 Stara formentone, 10 Stara miglio
	Pielego	Veneto	Ravena	Agostina Scarpa	400 Stara formento, 10 Balle Tella
	Trabacolo	Veneto	Maina	Triffon Lipovaz	80 Botti oglio
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Ballarin	17 Colli merci
13	Pielego	Austriaco	Volosca	Mattio Jacich	150 moggia Calcina, 200 pezzi Legno
	Pinco	Genovese	S. Remo	Battista Bongiovani	680 Casse Frutta, 40 fusti Caffe
	Pandora	Napolitana	Monopoli	Antonio Balzano	90 arnasi oglio
	Pielego	Veneto	Corbola	Giovanni Sbisa	200 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Rovigno	Giovanni Abba	50 Barilli oglio
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Giovanni Morensi	17 arnasi vino, 4 Casse accialli
14	Felluca	Napolitana	Otranto	Marino Millella	14 arnasi oglio
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Marco Tagliapietra	50 Sacchi farina, 2 Sacchi bigoli
	Pielego	Turco	Durazo	Steffano Debeglia	430 Barilli oglio, 4/m pegola, 4 Bale Tabaco
	Pielego	Veneto	Chioza	Giacomo dell' Aqua	250 Stara formentone
	Pielego	Pontificio	Ancona	Michel Madalena	2 Balle pelli, 1/m Lardo, 2 Botti Corone
	Felluca	Napolitana	Scilla	Antonio Longordo	8 Colli Biancherie, 2 Sacchi Caffe, 2 Colli pelli
	Pinco	Genovese	S. Remo	Francesco Ferandino	377 Casse frutta, 10 Colli Caffe, 2 Colli oglio, 18/m Stockfis

15	Pielego	Veneto	Ravena	Osvaldo Marin	550 Stara formentone, 3/m Canape, 14 Arnasi accetto
	Pielego	Veneto	Ravena	Francesco Pugliotto	200 Stara formentone, 550 Stara formento
	Pielego	Veneto	Ravena	Francesco Benussi	400 Stara formentone
	Piparo	Pontificio	Monopoli	Servo Canalletti	500 orne oglio
16	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Gerolamo Cesaro	80 moggia Calcina
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Pacce	30 Fassi ferro, 8 Secchi Butiro
	Piparo	Pontificio	Monopoli	Carlo Valerio	450 orne oglio
	Pielego	Austriaco	Aquileia	Giovanni Paronito	12 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giovanni Forno	20 Barilli oglio
	Tartanon	Pontificio	Senigalia	Giacomo Santini	3 Botti Gesso, e fortumi
17	Brazzera	Veneta	Lesina	Mattio Zorich	9 arnasi aquavita, 4 detti accetto
18	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Pasqualin Marcolin	12 Sacchi galla, 90 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Venezia	Pasqualin Scarpa	650 Stara formentone
19	Brazzera	Veneta	Piran	Tagliapietra	6 Colli merci
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Giovanni Madalena	600 Stara formento
20	Pielego	Pontificio	Rimini	Domenico Perdanzani	450 Stara formento, 3 arnasi accetto
	Piparo	Napolitano	Monopoli	Nicolo Balzano	62 arnasi oglio
	Brazzera	Veneta	Piran	Giovanni Petronio	60 moggia Calcina
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Pasqualin Giacomini	2 fagotti pelli
	Pielego	Veneto	Orsera	Paolo Narida	150 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Sebenico	Andrea Rocco	10 Barilli accetto
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Simon Todoro	9 Botti vino, 1 Cassa merci
	Pielego	Veneto	S. Giovanni	Simon Deturi	40 Colli ferramenta
	Pielego	Veneto	Lorco	Giovanni Fiengo	15/m materialli
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Giovanni Morensi	50 Colli feramenta
	Pinco	Genovese	S. Remo	Antonio Ansaldo	600 Casse frutta
	Brazzera	Veneta	Leme	Martin Benussi	200 Stara avena
22	Tartanon	Pontificio	Ancona	Giuseppe de Angelli	400 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pecunia	14 Colli pelle

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Pielego	Veneto	Venezia	Battista de Grandi	40 Balle Cottoni, 34 Colli merci, 6 Balle pelli
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Pongher	3/m materialli
	Pielego	Pontificio	Rimini	Francesco Caime	400 Stara formentone, 4 Stara fagioli, 12/m Solfo
	Pielego	Pontificio	Rimini	Domenico Venturini	600 Stara formento
	Trabocolo	Napolitano	Lece	Nicolo Somarelli	500 orne oglio, 4 Balle pelli
	Trabacolo	Napolitano	Bari	Michele Caiolani	200 orne oglio, 80 Sacchi Amandole, 12 Sacchi Anesi, 5 Sacchi Tartaro, 38 Balle pelli
	Pinco	Genovese	Genova	Antonio Calvo	527 Casse frutta, 27 Casse vino, 3 Balle pepe, 26 Colli merci
	Trabacolo	Pontificio	Ancona	Gregorio Castelli	11 Sacchi Cacao, 7 Colli merci
	Pandora	Napolitana	Bari	Giuseppe Antonio Fornari	57 arnasi oglio
	Brazzera	Austriaca	Lovrana	Tomaso Bradicich	90 moggia Calcina
24	Pielego	Austriaco	Fiume	Mattio Angel	150 moggia Calcina, 1 botte merci
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Andrea Gregorio	4 arnasi vino, 67 Casse accialli
	Brazzera	Veneta	Brazza	Antonio Ducovich	8/m marasche, 3 Barilli accetto
	Brazzera	Veneta	Zara	Giorgio Sibich	3/m formaggio, 16 Barilli Salume
	Trabacolo	Napolitano	S. Menajo	Gaetano Sancillo	8/m agrumi
	Pielego	Veneto	Grado	Nicolo Puzetto	200 Stara formentone
	Pielego	Austriaco	Fianona	Mattio Prischich	9 Balle Tabaco, 25 Cassette Rosoglio, 5 Casse Vetri
25	Pielego	Pontificio	Rimini	Antonio Turcatti	500 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Pretegiani	10 Casse Limoni, 3 Barilli Sangue, 4 Cassoni Vetri
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Biagio Danon	3 Balle Stopa, 2/m marmo
	Pielego	Veneto	Lorco	Nicolo Zaitone	20/m matterialli
	Pielego	Veneto	Lorco	Mattio Fabris	15/m materialli
	Brazzera	Veneta	Visinada	Marco Grottan	11 arnasi vino

	Pielego	Turco	Durazzo	Pietro Obradovich	500 Barilli oglio, 3/m pegola, 2 balle Tabaco
	Nave	Austriaca	Attene	Giacomo Luppis	4000 orne oglio, 5 Casseti formaggio
	Pielego	Veneto	Cervignan	Pietro Baldas	5 Botti vino, 4 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Gerolamo Cesaro	60 moggia Calcina
26	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovani de Pangher	26 Sachi pomelle, 800 mattoni
	Pielego	Veneto	Venezia	Pitteri	58 Colli merci
	Pielego	Austriaco	Aquileia	Gerolamo Lombardo	1 arnaso vino
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Tomaso Appolonio	7 arnasi vino
27	Tartanon	Pontificio	Ancona	Mariano Pulcio	650 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Chioza	Pietro Vianello	500 Stara formentone
	Pielego	Pontificio	Pesaro	Francesco Cirielli	3/m matterialli, 1 Collo maiolica
	Peotta	Veneta	Venezia	Fortunato Furlan	18 Botti filatti
	Brazzera	Veneta	Piran	Bartolo Tagliapietra	2 Balle e 223 pelle
	Pielego	Veneto	Ravena	Giacomo Padovan	500 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Ferrara	Angello Rosada	750 Stara formentone
28	Pielego	Veneto	Botrighe	Giovanni Benussi	25/m materialli
	Pielego	Veneto	Motta	Agostin Scarpa	80 Stara formentone, 82 Stara fagioli
	Pielego	Austriaco	Ravena	Andrea Giusti	13 arnasi vino
30	Pielego	Veneto	Ravena	Antonio Rossetto	350 Stara formento
	Tartanon	Pontificio	Cesenatico	Antonio Biancone	1000 Stara formento
	Trabacolo	Napolitano	Lece	Tiberio Pamini	80 Arnasi oglio
	Trabacolo	Napolitano	Viesti	Vicenzo Germinario	7 arnasi oglio, 11 arnasi vino, 5 arnasi accetto
				IN LUGLIO	
1	Checchia	Inglese	Londra	Roberto Hornsby	54 Colli merci, 41 Balla peppe, 7 Barilli Litrigerio, 731 pezzi Legno Campegio, 15 Casse Stagno
	Pielego	Veneto	Grado	Giovanni Madallena	100 Stvore
	Brazzera	Veneta	Polla	Marco Uscovich	1/m Lana, 4 Barilli oglio, 3 Barilli Sardelle, 2 Barilli miele
	Pielego	Veneto	Corfu	Giorgio Dabinovich	900 Barilli oglio

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
2	Pielego	Veneto	Po	Angelo Scarpa	15/m materialli
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Steffanutto	13 Sacchi farina, 5 arnasi vino, 2 coffe Lardo, 2 Colli merci e Legnami
	Pielego	Veneto	Venezia	Francesco de Bei	34 Colli merci
	Pielego	Veneto	Goro	Olivo Genaro	Cannoni e Mortari di bronzo
	Pielego	Veneto	Goro	Andrea Maraspin	23 Sacchi Amandole, Cannoni e mortari di bronzo
	Pielego	Veneto	Cavarzera	Domenico Bon	500 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Goro	Antonio Zennaro	23 Botti aquavita, 26 Colli merci, Cannoni ecc.
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Andrea Gregorio	3 Balle Telle, 1 fasso ferro, 30 ponti
	Pielego	Veneto	Goro	Giuseppe Scarpa	Cannoni, mortari di Bronzo
	Checchia	Olandese	Amstrdam	Corrado Andries	97 Balle pepe, 7843 pezzi Legno, 35 pezzi metallo, 50 Casse Candito, 12 Barilli oglio di pisce, 120 Coli merci diverse
	Pielego	Veneto	Venezia	Pasqualin Rosada	400 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Motta	Angelo Bon	100 Stara formentone, 4 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Po	Cesare Caenazzo	18/m materialli
3	Brazzera	Veneta	Brazza	Giorgio Gallineo	6/m marasche
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Alessandro Bratti	740 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Piran	Giovanni Siga	2/m formaggio
	Piparo	Pontificio	Ascoli	Nicolo Brutti	350 Stara formentone, 10/m riso, 80 Sacchi gripola, 400 Pf. Carne, 3 Casse mana
	Mortigia	Napolitana	Messina	Saverio Ruggiero	111 Sacchi pistacchi, 41 Sacchi Amandole, 10 Botti pegola, 10 Botti Catrame, 21 botti aquavita, 10 Botti Scorze, 8 Botti agro, 89 Casse liquerizia, 134 Barilli Anecchio
	Checchia	Austriaca	Vallona	Simon Passero	920 Barilli oglio, 34/m pegola
	Pielego	Veneto	Val di Torre	Valentin Romano	18 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Valentin Benussi	150 Stara avena
	Pielego	Pontificio	Ancona	Michel Madalena	80 Stara pocellana, 9 Colli merci

4	Brazzera	Veneta	Rovigno	Francesco Benussi	60 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Chiozza	Giacomo del Aqua	22 arnasi vino
5	Battello	Austriaco	S. Giovanni	Carlo Bacarich	300 Pf. Lardo
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Nalli	6 arnasi vino, 7 Colli merci, 150 Tavole
	Pielego	Veneto	Lorco	Giuseppe Fiengo	15/m materialli
6	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Nazario Gavinel	10/m ferro
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Nicolo Spagna	200 Tavole
	Brazzera	Veneta	S. Giovanni	Giacomo Derin	14 Balle Tella
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Battista Visentini	10 Colli merci
	Pielego	Veneto	Venezia	Angelo Zenaro	700 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Lorco	Angelo Zaitoni	15/m materialli
	Pielego	Pontificio	Orsera	Paolo Grongera	200 Barilli oglio
	Brazzera	Austriaca	Lovrana	Mattio Bossotenich	150 moggia Calcina
	Pielego	Veneto	Goro	Domenico Massarotto	450 Stara formentone
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Francesco Bradaschia	7 Colli merci
	Pielego	Napolitano	Pesaro	Mauro Pasquale	4 Casse Mana
	Pinco	Genovese	Genova	Giovanni d'Andries	452 Casse frutta, 18 Casse vino, 4 Balle peppe
	Brazzera	Austriaca	Isola Morosina	Domenico Marcolin	1 Botte vino
	Checchia	Olandese	Amburgo	Claas Schapp	80 Botti Zuccaro, 6 Botti Caffe, 52 Casse Candito, 30 Barilli Bande, 148 Barilli oglio di pesce, 29 Balle e 13814 pezzi Bacaladi, 67 pelle Concie, 9 Colli merci
7	Tartana	Francese	Livorno e Messina	Antonio Massaque	122 frutti Datteli, 12 Sacchi Cacao, 25 Colli oglio, 34 Colli vino, 5 fardi Zafrani, 5 5 Colli Salarmoniaco, 88 Casse Liquerizia, 119 Balle Amandole, 51 Barilli Anchio, 10 Casse Rosoglio, 10 Casse Siroppo, 25 Colli merci
9	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Domenico del'Aqua	50 Colli merci
	Pielego	Veneto	Lorco	Giovanni Tagliapietra	350 Stara formentone
	Battello	Veneto	Percenis	Giuseppe Scarpa	un Cassone Stivani
10	Brazzera	Austriaca	Buccari	Gregorio Jacovich	35 Balle Tabaco, 6 Casse detto in polvere

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Ballarin	22 Colli merci
	Trabacolo	Napolitano	S. Menajo	Antonio Silvestri	30 arnasi vino
11	Pielego	Veneto	Venezia	Francesco Ghezzo	8 Sacchi riso, 1/m fortumi
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Scarpa	450 Stara formentone
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Steffanuto	4 Botti vino, 175 Stara farina
	Pielego	Austriaco	Goro	Gregorio Cherrich	400 Stara formentone, 50 Stvore
12	Pielego	Veneto	Lorco	Nicolo Zattoni	15/m Materialli
	Brazzera	Austriaca	Fiume	Mattio Jurcovich	2 balle Tabaco, 1 Balla Setta, 2/m biscotto
	Battello	Austriaco	S. Giovanni	Giorgio Dassetich	15 Stara fava
13	Pielego	Veneto	Venezia	Pasquale Scarpa	700 Stara formentone
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Biaggio Danen	40 Bighe Cerchi, 50 Tavole, 6 Casse vetri, 400 Pf. formaggio, 3 arnasi vino
	Nave	Inglese	Londra	Giorgio Horslay	35 Balle pepe, 4 Barilli Stagno, 20 Cannoni, 3 Botti orpimenti, 15 Colli merci
	Brazzera	Austriaca	Fiume	Andrea Berncich	100 Corbe Carbone
	Pielego	Austriaco	Segna	Giuseppe Fabrio	2 arnasi aqua vitta, due detti accetto e Dighe
15	Nave	Olandese	Fiume	Giovanni Decker	12 balle peppe, 1 Casse Zuccaro
	Pielego	Veneto	Sebenico	Antonio Perissa	400 Stara Segala
	Battello	Veneto	Adria	Simon Schiavon	150 Stvore
16	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Peccunia	19 Sacchi Valonea
	Pielego	Veneto	Venezia	Bernardo Batagliarin	500 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Venezia	Pasquale Rosada	500 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giovanni Abà	16 Barilli oglio
17	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Antonio Gallina	35 Casse accialli, 8 Barilli fil di ferro, 45 ponti
	Pielego	Veneto	Venezia	Domenico Pitteri	10 botti riso, 25 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Sebenico	Domenico Rocco	16 Barilli Catrame, 18 Barilli morchia
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Simon Todoro	7 Botti vino, 1 Balla merci
	Brazzera	Veneta	Piran	Nicolo Fonda	100 pelli agneline, 37 Stara avena, 25 detto formento

18	Pielego	Veneto	Venezia	Battista Cocalin	12 barilli Contaria, 34 Colli merci
	Pielego	Veneto	Corfu	Marco Vulovich	76 arnasi oglio, 3/m formaggio
	Pielego	Veneto	Venezia	Angelo Formenti	60 Casse Lemoni, 21 Collo merci
19	Pielego	Austriaco	Rovigno	Michele Penich	23 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Venezia	Vicenzo Vagagnin	600 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Lorco	Battista Schiavo	16/m materialli
	Pielego	Veneto	Lorco	Mattio Fabris	10/m materialli
	Pielego	Veneto	Lorco	Giuseppe Fiengo	12/m materialli
	Pielego	Veneto	Ferrara	Bartolo Blesich	40 Sacchi riso
	Pielego	Austriaco	Volosca	Mattio Jacich	100 moggia Calcina, 200 Subbi, 1 arnaso vino
	Brazzera	Veneta	Mugia	Appolonio Vallon	4 Barilli vino
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Rocco Vianelli	10 balle Cottone, 11 balle Stame, 2 colli merci
	Brazzera	Austriaca	Fiume	Tomaso Bradicich	20 balle Tabaco, 7 balle Corda
21	Pielego	Austriaco	Ancona	Gerolamo Bovaz	1/m matoni, 40 Barilli oglio, 600 Pf. formaggio
	Battello	Veneto	Chioza	Antonio Donaggio	90 Stara formentone
22	Brazzera	Veneta	Piran	Marco Petronio	40 moggia Calcina
	Pielego	Veneto	Venezia	Angello Bon	400 Stara formentone, 20 Sacchi riso
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Mattio Furlan	3 arnasi vino
23	Pielego	Veneto	Brazza	Antonio Piccoli	800 Pf. formaggio, 18 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Cittanova	Felice Gradora	100 moggia Calcina
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pogliatto	20 Stara avena
	Pielego	Veneto	Piran	Antonio Franovich	300 Pf. Lana, 1/m formaggio
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Francesco Bradovich	9 arnasi vino, 1 Collo merci
	Brazzera	Veneta	Trau	Nicolo Sulenich	1000 pelli agneline, 400 gaiandre
24	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Antonio Gallina	8 Casse accialli, 2 Barilli feramenta
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Gasparo Zucca	65 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Sebenico	Nicolo Salata	1200 Stara Segalla, 80 Barilli oglio, 13 Barilli Catrame, 3/m ferro

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Pielego	Veneto	Ravena	Domenico Lisatto	300 Stara formentone, 5 Stara Segalla, 3 Sacchi riso
25	Pielego	Veneto	Venezia	Tomaso da Veggio	70 fagotti Uva possa
	Pielego	Veneto	Cervignan	Pietro Baldas	6 Botti vino
	Pielego	Austriaco	Percenis	Gasparo Cresinger	3 Botti vino, 17 Sacchi farina, 20 Stara formento
	Brazzera	Austriaca	Fiume	Giovanni Stanger	50 Balle Tabaco
	Trabacolo	Veneto	Durazzo	Giovanni Miovich	183/m pegola, 30/m Cordovami, 5/m Lana
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio del Prette	82 Colli merci, 10 Balle Cottoni, 32 Casse Limoni
26	Pielego	Austriaco	Fiume	Mattio Prischich	5 Casse vetri
	Trabacolo	Napolitano	Viso	Onofrio di Candia	6 arnasi accetto, 8/m Scorze
	Pielego	Veneto	Cavarzere	Antonio Gosella	350 Stara formentone, 40 Sacchi riso, 80 Reste aglio
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Gerolamo Cesaro	60 moggia Calcina
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Stefano Ragusin	20 Sacchi Semola, 7 Sacchi riso
	Pielego	Veneto	Ravena	Angello Zattoni	560 Stara formentone, 20 Stara fagiolli
	Brazzera	Austriaca	Fiume	Antonio Sigante	50 Balle Tabaco
27	Piparo	Pontificio	Francavilla	Santo Toni	32 arnasi oglio, 3 arnasi accetto, 24/m aglio
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Pietro Polvaro	9 arnasi vino, 15 Sacchi gripolla, 3 Colli merci
28	Pielego	Austriaco	Pescara	Giovanni Jurcovich	9 arnasi vino, 2 detti accetto
	Brazzera	Veneta	Parenzo	Antonio Scocco	5 arnasi vino, 3 Colli Setta
	Pielego	Veneto	Ferrara	Antonio Scarpa	300 Stara formento, 10/m riso
	Piparo	Pontificio	Vasto	Gaettano Bernardini	54 arnasi oglio
29	Brazzera	Veneta	Piran	Bartolo Tagliapietra	30 Stara formentone, 5 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Piran	Marco Petronio	5/m materialli
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Gerolamo Cesaro	70 moggia Calcina
31	Pielego	Veneto	Venezia	Pasqualin Rosada	400 Stara formentone, 100 Stara formento

	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Prettegiani	69 Colli merci
	Pinco	Sardo	S. Remo	Giovanni Rossi	602 Casse frutti
	Brazzera	Veneta	Piran	Nicolo Trani	9 arnasi accetto
	Brazzera	Veneta	Piran	Marco Petronio	2/m materialli
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giacomo Pomo	3 Barilli Sardelle
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Pietro de Ponger	2/m Materialli
	Pielego	Veneto	Venezia	Giuseppe Ghezzo	1/ Legno Scodano
				IN AGOSTO	
1	Piparo	Pontificio	Monopoli	Bartolo Pistolla	52 arnasi olio
	Pielego	Veneto	Lorco	Giuseppe Fiengo	12/m materialli
	Brazzera	Austriaca	Senigalia	Andrea Bonifacio	10 balle Canape, 1 Balla pelli, 30/m Aglio, 5/m Lardo, 8/m formaggio, 5 Colli merci
	Trabacolo	Veneto	Corfu	Diodatto Dabinovich	101 arnaso oglio per Venezia
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Giuseppe D'Aangeli	500 Stara formentone
3	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pecunia	4 Balle pelli agneline, 10 Sacchi Valonea
	Pielego	Veneto	Lorco	Giuseppe Pregnolato	18/m Materialli
	Pielego	Veneto	Sebenico	Domenico Massarotto	15 Barilli Catrame, 60 barilli oglio
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Nalli	3 Colli pelli
4	Piparo	Pontificio	Brindisi	Antonio Antonuci	95 arnasi oglio, 8 Sacchi paste
	Tartanon	Pontificio	Senigalia	Francesco Cirielli	180 Colli merci, 8 Casse piatti, 40/m fortumi, 20 Barilli Canape, 2 Casse Maioliche
	Pielego	Austriaco	Senigalia	Giovanni Viezoli	20 balle Canape, 100/m fortumi, 20 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Gabriel Cherin	30 Sacchi Semola
	Brazzera	Veneta	Sebenico	Giovanni Siga	2/m formaggio, 15 Barilli oglio, 1 Barillo Catrame
	Pielego	Pontificio	Senigalia	Vicenzo Biancone	100 Colli merci, 3 botti Tabaco, 7 balle Lana, 25 balle Canape, 27 Botti Zuccaro
	Tartanon	Pontificio	Senigalia	Domenico Palotta	3/m formaggio, 3/m Carne, 200/m fortumi, 21 Collo merci
5	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Pietro Saffaro	4 Sacchi Riso

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Pielego	Veneto	Cavarzera	Francesco Scarpa	50 Stara formento, 13/m riso
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Peccunia	17 Casse Limoni, 2 Botti Contoria
	Pielego	Veneto	Rovigno	Andrea Rocco	60 barilli oglio, 15 barilli Sardelle
	Brazzera	Veneta	Sebenico	Domenico Rocco	40 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Lorco	Battista Schiavo	20/m Materialli
	Pielego	Austriaco	Ferrara	Gregorio Chenich	16 balle Canape, 40 Sacchi riso
6	Pielego	Veneto	Lorco	Nicolo Zattoni	20/m materialli
	Pielego	Austriaco	Ferrara	Michele Lengo	13 Sacchi riso, 8 Botti Aquavita, 3 fassoni Canape, 30 Colli merci
	Pielego	Veneto	Ferrara	Nicolo Scarpa	600 Stara formentone, 20 Sacchi Riso, 12 fagotti Uva possa
	Pielego	Veneto	Vallona	Triffon Tomich	400 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Venezia	Pietro Almerigogna	9 Balle Corta (?), 246 Barilli Stagno, 5 barilli Caffe, 12 Colli merci
	Pielego	Austriaco	Senigalia	Giacomo Viezolli	66 Colli merci
	Brazzera	Austriaca	Senigallia	Franceso Viezolli	150 Colli merci
	Pielego	Veneto	Senigaglia	Alessandro Bratti	5/m ferro, 25 Colli merci, aglio, Cipole e Stockfis
	Battello	Veneto	Grado	Nicolo Patacco	100 Mazzi Brulla
	Pielego	Veneto	Senigaglia	Lorenzo Zoia	140/m fortumi, 100 Stvore, 61 Collo merci
	Pielego	Veneto	Parenzo	Nicolo Danellon	24 arnasi vino
7	Brazzera	Austriaca	Senigaglia	Antonio Spolar	12 balle Cotton, 61 Collo merci
	Pielego	Austriaco	Senigaglia	Ignazio Viezoli	400/m fortumi, 19 Balle Canape, 20 Colli merci
	Piparo	Napolitano	Ottranto	Filippo Traversa	73 arnasi oglio
	Brazzera	Austriaca	Fiume	Mattio Jurcovich	2 arnasi vino, 12 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Michele Panger	5 arnasi vino, 600 Reste Cipolle
	Pielego	Veneto	Senigaglia	Antonio Vatta	132 Colli merci, 60/m fortumi
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Martin Benussi	23 Sacchi galla, 3 Colli Lana
	Pielego	Veneto	Missilogni	Steffano Radali	300 Barilli oglio

	Battello	Veneto	Chioza	Antonio di Madalena	100 Stara formentone, e Stuore
8	Brazzera	Veneta	Piran	Alberto de Sardo	8 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Gerolamo Cesaro	60 moggia Calcina
	Trabacolo	Napolitano	S. Menajo	Gaettano Sencillo	15/m agrumi, 10 Casse mana
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Antonio Gallina	20 Casse accialli, 4 Cassette Setta
9	Pielego	Veneto	Zara	Pietro Benussi	250 Stara avena, 80 Stara Spelta
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Giuseppe Trevisani	18 Balle agneline, 12 Balle Lana, 8/m bacala
	Pielego	Veneto	Goro	Francesco de Carli	20/m matterialli
	Pielego	Veneto	Goro	Paolo Narida	20/m materialli, 10/m Brulla
	Pielego	Veneto	Cattaro	Vecenzo Scagliarin	30/m formaggio, 30 barilli oglio
10	Pielego	Veneto	Caorle	Andrea Francavilla	70 Stara formentone
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Francesco Bradaschio	9 arnasi vino, 3 Colli merci
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Simon Todaro	9 arnasi vino, 30 Sacchi farina
	Brazzera	Austriaca	Lovrana	Mattio Bassoternich	150 moggia Calcina
11	Pielego	Veneto	Cittanova	Felice Gradaro	90 moggia Calcina
	Pielego	Veneto	Venezia	Battista de Grandi	46 Colli merci
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Carlo Bartolini	60 Colli Porcellana, 40 Barilli Uva, 10/m Bacala, 19 Balle Lana, 13 Balle Capotti, 5 botti aringhe, 30 Botti Salamone, 7 botti Tartaro, 11 Colli merci
	Pielego	Veneto	Venezia	Pasqualin Rosada	300 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Francesco Benussi	30 Barilli oglio
	Felucca	Napolitana	Viesti	Rocco Gallo	1 Collo Biancherie, 1 Collo pelli, 15 Barilli anchio
12	Pielego	Veneto	Venezia	Andrea Godena	110 fagotti Uva possa
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Andrea Gregorio	10 balle Tella
	Pielego	Veneto	Venezia	Francesco dei Bei	45 Colli merci
	Pielego	Veneto	Lorco	Giovanni Batagliarin	15/m materialli
13	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Nicolo de Panger	10/m materialli
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Martin Benussi	80 Stara orzo, 7 Sacchi galla, 2 barilli morchia

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Trabacolo	Pontificio	Ortona	Pietro di Saverio	10 arnasi accetto,12 mazzi corda
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Pacce	7 Sacchi farina, 1 Cassa merci, 100 Reste aglio
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Nicolo Spagna	9 Casse Tabaco
	Battello	Veneto	Piran	Barco Brondan	2 Cassette Setta, 150 reste aglio
16	Piparo	Napolitano	Bari	Nicolo di Gioiora	5 Sacchi amandole, 4 Sacchi anesi, 2 detti Comino
	Brazzera	Veneta	Fasana	Giovanni Davanzo	5 Carattelli formaggio
17	Brazzera	Veneta	Rovigno	Nicolo Grego	100 barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Martin Benussi	80 Barilli oglio, 4 Sacchi Galla
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Domenico del'Aqua	6 Barilli Salume
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Gabriel Cheregin	1 Balla Tella, 35 Sacchi Semola
	Pielego	Veneto	Chiozza	Felice Penzo	5 arnasi vino
	Checchia	Austriaca	Messina	Giuseppe Ghezzo	92 Balle pelli, 6 Casse Lettarie, 32 Botti aqua vitta, 1 Cassa frutta, 5/m Carobbe
	Pielego	Austriaco	Volosca	Mattio Jacich	100 moggia Calcina
	Piparo	Pontificio	Vasto	Giuseppe Mangozzi	59 arnasi oglio, 15/m fortumi, 1/m Lardo
	Brazzera	Veneta	Comissa	Antonio Vitalich	8 arnasi accetto, 1 arnaso aquavita, 3 Barilli Salume
	Trabacolo	Napolitano	Chioza	Angello Buffo	8/m agrumi, 2 arnasi vino
18	Pielego	Austriaco	Fiume	Giovanni Bachich	4 Botti Zuccaro, 150 Caratelli Melazzo, 1 Cassa Cerra, 2 Barilli Butiro
	Trabacolo	Napolitano	Bari	Giuseppe Martineli	900 orne oglio, 22 Sacchi Amandole
	Piparo	Austriaco	Otranto	Giovanni Bernardini	650 orne oglio
	Piparo	Pontificio	Monopoli	Angelo Garbuglia	600 orne oglio
	Tartana	Turca	Durazzo	Sullo Lugna	460 Barilli oglio, 4/m pegola
	Pielego	Veneto	Lorco	Angelo Zaitoni	12/m materialli
	Pielego	Veneto	Lorco	Antonio Gosella	18/m materialli
	Pielego	Veneto	Lorco	Giuseppe Bortoletto	15/m materialli
	Pollaca	Veneta	Livorno	Angelo Ragozzi	30 Sporte Dateli, 24 Colli Incenzo, 21 Collo merci

19	Brazzera	Veneta	Sebenico	Giovanni Forno	15 Barilli Catrame, 18 barilli morchia, 400 Pf. Lardo
	Pielego	Veneto	Venezia	Domenico Pitterti	111 Colli merci
	Pielego	Pontificio	Ferrara	Giovanni Pozzatti	15 Sacchi riso, 12 Sacchi Uva possa, 6/m materialli, 16 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Piran	Alberdo de Sardo	8 arnasi vino, 2 Sacchi galla
20	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Alesandro Bratti	5 arnasi vino
	Checchia	Francese	Marsiglia	Enrico Michel	104 Botti Caffe, 83 botti pietre, 4 Botti Verde Rame, 6 Casse Liquerizia, 33 Colli merci
	Pielego	Veneto	Goro	Santo Rosada	10/m Riso, 500 Stvore
	Pinco	Genovese	S. Remo	Giuseppe Rombaldo	743 Casse fruta, 13 fusti Caffe, 18 Casse vino
	Trabacolo	Pontificio	Ancona	Rocco Vianelli	102 Balle Cottone, 5 Colli merci
21	Brazzera	Veneta	Palma	Giovanni Orlandini	35 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Parenzo	Martin Benussi	17 Sacchi galla
	Brazzera	Austriaca	S Giovanni	Giuseppe Pacce	8 Sacchi farina, 14 Casse accialli
	Brazzera	Austriaca	S Giovanni	Giovanni Ballarin	22 Sacchi farina, 22 Casse accialli
	Brazzera	Veneta	Daila	Steffano Derin	6 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Palma	Giovanni Orlandini	35 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Parenzo	Martin Benussi	17 Sacchi galla
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Pace	8 Sacchi farina, 14 Casse accialli
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giovanni Ballarin	22 Sacchi farina, 8 Casse accialli, 6 Barilli Butiro
22	Pielego	Veneto	S. Giorgio	Giacomo Dancllon	62 Sacchi farina
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pogliato	3 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Piran	Alberto de Sardo	2 arnasi vino, 15 Stara avena
	Brazzera	Veneta	Milna	Steffano Pecasovich	170 Barilli oglio, 6/m pormaggio
24	Pielego	Veneto	Cavanier	Pietro Manelotto	20 Sacchi Riso, 8/m Brulla, 12/m materialli
	Checchia	Austriaca	Castelamare	Giuseppe Gallina	2000 Stara Pozzollana, 8 Casse marmi, 6 Casse merci
	Pielego	Veneto	Lorco	Giuseppe Fiengo	20/m matterialli

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Felluca	Napolitana	Sorrento	Cristoforo Maresca	15 Coffe paste, 10/m Limoni
	Pielego	Austriaco	Francavilla	Giovanni Jovanovich	26 arnasi vino
	Tartanon	Pontificio	Senigaglia	Antonio Presepi	70/m aglio, 5 Coffe peri, 3 Cesti Maiolica
25	Pinco	Genovese	Genova	Giovanni Semiglia	35 Colli Caffe, 15 balle pepe, 499 Casse Frutta, 41 Barilli anechio, 8 Colli oglio, 10 Sacchi Amandole, 12 Sporte Soda
	Pielego	Veneto	Goro	Paolo Narida	20/m materialli
	Pielego	Veneto	Goro	Francesco de Carli	20/m materialli
26	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Nazario Corer	80 Sacchi riso, 14 Stara fava
27	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Gerolamo Cesaro	60 moggia Calcina
	Brazzera	Veneta	Mugia	Appollonio Vallon	2 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Steffano Derin	14 arnasi accetina
	Pielego	Veneto	Brazza	Biaggio Radinovich	15 arnasi oglio
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Ballarin	45 Sacchi farina
28	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Antonio Gallina	700 Tavolle
	Battello	Veneto	Monfalcon	Nicolo Minius	111 Stara formento
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Francesco Bradaschia	3 arnasi vino, 5 Sacchi farina
29	Brazzera	Austriaca	Monfalcon	Andrea Bonifacio	300 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Orsera	Antonio Solis	40 Barilli oglio, 20 Barilli Salume
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Pietro Madoniza	450 Stara avena
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Mattio Plesich	9 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Ravena	Antonio Ghezzo	520 Stara orzo
	Pielego	Veneto	Castelnovo	Gerolamo Draschivich	150/m Pegola, 1500 Pf. formaggio, 7 Colli Cera, 150 Pf. Rame vecchio
30	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Peccunia	4 Colli pelli, 12 Sacchi Vallonea
	Pielego	Veneto	Venezia	Battista Cocallin	7 Balle Cotoni, 37 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Bernardo de Vescovi	60 Barilli oglio
	Tartana	Francese	Marsiglia	Simon Capus	760 Cassette Caffe, 9 Barilli Catrame
	Pielego	Veneto	Lorco	Giuseppe Pregnolato	20/m matterialli

	Pielego	Veneto	Lorco	Mattio Fabris	12/m matterialli
	Pielego	Austriaco	Piran	Bernardo Bernardis	10 Sacchi farina, 9 Stara Spelta
	Brazzera	Veneta	Narenta	Simon Vuletto	15/m gaiandre
31	Tartanon	Pontificio	Ancona	Gregorio Castelli	20 balle Lana, 10 Colli Caffe, 200 Pf. formaggio, 50/m fortumi, 7 Colli merci
	Trabacolo	Napolitano	Molla	Giuseppe Brunetti	36 arnasi oglio, 40 Stara Carobe
	Pielego	Veneto	Po	Battista Schiavo	20/m Matterialli
	Pielego	Veneto	Buran	Lazaro Novello	6 Sacchi riso
	Pielego	Veneto	Venezia	Domenico de Grassi	16 Casse Lemoni, 8 Sacchi riso, 3 Sacchi Lana
	Pielego	Veneto	Venezia	Domenico Pitteri	32 Colli merci
	Brazzera	Austriaca	Lovrana	Tomaso Bradicich	90 moggia Calcina
	Brazzera	Veneta	Piran	Luca Cordich	3/m formaggio
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Steffano Derin	256 Stara formento
	Pielego	Austriaco	Po	Pietro Mortegian	12/m matterialli
				IN SETTEMBRE	
1	Pielego	Veneto	Lorco	Giovanni Rocco	500 Stara formento
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Andrea Bonifacio	300 Stara formento
2	Pielego	Austriaco	Rovigno	Michel Penich	24 arnasi vino
	Pielego	Pontificio	Ancona	Vicenzo Riccotti	4 Balle Caffe, 250/m fortumi, 5 Colli merci,
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Martin Benussi	26 Sacchi Galla
	Pielego	Veneto	Venezia	Francesco de Bei	35 Barilli Vitriol, 5 Colli lastre
	Pielego	Veneto	Lorco	Nicolo Zattoni	18/m matterialli
	Pielego	Veneto	Lorco	Antonio Gosella	15/m matterialli
	Brazzera	Veneta	Bagni	Battista Visentin	50 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Cattaro	Santo Cutorich	3/m gaiandre, 100 Pf. formaggio
3	Brazzera	Austriaca	Fiume	Mattio Bossotenich	39 Barilli melazzo, 6 botti Zuccaro, 1 botte Sego
	Piparo	Napolitano	Monopoli	Giuseppe Muttuizzi	900 orne oglio
	Tartanon	Pontificio	S. Vito	Nicolo Tranquilli	200 barilli oglio

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Pielego	Austriaco	Visinada	Giovanni Varlien	23 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giuseppe Orlini	2 Cassoni libri, 4 Sacchi Vallonea, 2 barilli vischio
	Brazzera	Veneta	Piran	Domenico Bonifacio	3 botti vino, 10 Sacchi galla
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Gerolamo Cesaro	60 moggia Calcina
	Brazzera	Austriaca	Lovrana	Antonio Divich	Legname
	Pielego	Austriaco	Bagni	Giovanni Morensi	300 Stara formento
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Simon Todaro	9 Botti vino, 50 Stara formento, 20 Stara avena
	Pielego	Veneto	Lorco	Antonio Tiozzo	20/m matterialli
4	Pielego	Veneto	Corfu	Antonio Dabinovich	Oglio per Venezia
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Steffanutto	33 Sacchi farina, 1 arnaso vino
	Pielego	Austriaco	Percenis	Gasparo Chresinger	5 Sacchi farina
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Francesco Cirielli	40 Sacchi riso, 36/m fortumi, 1 botte vino, 1 Sacco anesi
	Brazzera	Veneta	Bagni	Battista Vio	72 Stara formento
	Pielego	Veneto	Parenzo	Giacomo Danellon	38 Stara formento, 40 Sacchi Farina
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Pietro Stradi	8 Balle Cottoni, 1 Cassone Specchi
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Nazario Gavinel	16 balle Cottoni
	Pielego	Pontificio	Adria	Antonio Caligari	15/m Matterialli
	Pielego	Veneto	Valona	Leonardo Davanzo	100/m Pegola, 2300 pelli agneline, 6/m Incenzo
5	Pielego	Veneto	Venezia	Battista de Grandi	70 Colli merci
	Pielego	Veneto	Venezia	Angelo Formenti	18 Balle Cottoni, 75 Colli merci, 3 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Palum	38 Colli merci
	Battello	Veneto	Venezia	Pasqualin Ghezzo	6 Sacchi riso, 6 Sacchi Noci, 30 Stvore
	Pielego	Austriaco	Lovrana	Mattio Bernecich	160 moggia Calcina
6	Trabacolo	Veneto	Manfredonia	Giacomo Padovan	196 Barilli Capari, 34 balle libri, 40 Casse Mana, 2 Balle Lana, 1 Collo merci

	Pielego	Veneto	Piran	Giovanni Rossignol	20 arnasi vino
	Pielego	Pontificio	Goro	Francesco Caime	20/m matterialli
7	Brazzera	Austriaca	Ancona	Antonio Spolar	700 Cesti Cipolle e Boccalli
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Ballarin	26 Sacchi farina, 2 botti more, 6 Sacchi farina
	Pielego	Austriaco	Pola	Giovanni Jaccich	13 arnasi vino
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Pacce	3 Barilli Gripolla, 4 Casse acciajo, 6 Sacchi farina
8	Pielego	Austriaco	Volosca	Simon Jurcovich	11 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Trau	Antonio Ostoich	6/m ficchi
	Trabacolo	Austriaco	Ragusi	Antonio Soldatich	23 balle Tabaco
	Pielego	Austriaco	Fiume	Martin Franul	72 Stara avena, 29 Colli Tabaco, 3 Botti Caffe, 13 Casse Vetri
	Pielego	Veneto	Trau	Pietro Calabota	15/m Ficchi
	Pielego	Veneto	Parenzo	Giacomo Danellon	7 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Parenzo	Mattio Guglielmo	8 arnasi vino
9	Nave	Francese	Bordeux	Luigi Lemerie	204 Caratelli Caffe, 1 Caratello Cacao, 5 Detti Verde Rame, 12 Caratelli Indaco, 5 Detti Rocou, 5 Detti Zuccaro, 18 balle setta
10	Tartanon	Pontificio	Sinigaglia	Giacomo Santini	2/m Lardo, 4 Barilli Stagno
	Brazzera	Austriaca	Piran	Bortolo Amoroso	4 Sacchi galla
	Brazzera	Veneta	Macarsca	Domenico Rocco	8/m ficchi
	Pielego	Veneto	Missologni	Natal Radonicich	250 Barilli oglio, 30/m formaggio
11	Trabacolo	Napolitano	Biseglia	Lazaro di Candia	100 Sacchi Amandole
	Pielego	Veneto	Rovigno	Domenico Maraspin	15 Sacchi riso, 10/m matterialli
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Ballarin	25 Sacchi farina, 1 Balla Setta
12	Pielego	Veneto	Ravena	Raffael Ghezzo	220 Stara formento, 200 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Mattio Borberan	3/m ficchi, 7 Barilli Sardelle
	Brazzera	Veneta	Cittanova	Francesco Gallignana	80 moggia Calcina
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Gerolamo Cesaro	60 moggia Calcina
	Brazzera	Veneta	Piran	Giovanni Franzutti	4/m ficchi

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Nicolo Minius	2 balle Setta, 12 mazzi Cerchi, 1 arnaso vino
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Nicolo Spagna	12 Sedie, 3 Casse Lemoni
	Pielego	Veneto	Palma	Giovanni Orlandini	20 Colli merci
13	Tartanon	Pontificio	Fiume	Felice Tremari	600 Stara formento
	Pielego	Veneto	Monfalcon	Valentin Romano	270 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pogliato	4/m Materialli
	Brazzera	Veneta	Piran	Alberto de Sardo	60 moggia Calcina
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Giovanni Marensi	16 Casse accialli
14	Pielego	Veneto	Venezia	Battista Cocalin	25 Colli merci
	Pollaca	Napolitana	Castelamare	Michel Maresca	con Pozzollana, 1 Cassa Settarie, 4 Coffe pasta
	Brazzera	Veneta	Piran	Vicenzo Muscoli	60 moggia Calcina
	Pielego	Veneto	Lorco	Francesco Scarpa	110 Stara formento
	Pielego	Veneto	Ferrara	Nicolo Scarpa	400 Stara formento
	Pielego	Veneto	Venezia	Pietro de Grassi	30 Balle Cottoni, 17 Colli merci
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Pretegiani	10 balle Cottoni, 21 Collo merci
	Pielego	Austriaco	Fasana	Mattio Corona	7 arnasi vino, 1/m formaggio, 30 Stara avena
	Pielego	Austriaco	Venezia	Gregorio Chenich	3/m venchi, 10 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Lissa	Simon Marassovich	10/m Carobbe
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Nicolo Rocco	3 arnasi vino, 3 Barilli oglio
15	Brazzera	Veneta	Trau	Marin Scacoz	6/m ficchi
	Pielego	Veneto	Venezia	Vicenzo Malusa	15/m matterialli
	Pielego	Veneto	Daila	Domenico Favoretto	4 arnasi accetto
	Pielego	Veneto	Lorco	Angelo Sorto	15/m matterialli
	Pielego	Austriaco	Taglionovo	Antonio Gallina	80 Stara avena
	Brazzera	Veneta	Isola	Nicolo de Grassi	31 barilli Sardelle
	Tartana	Francese	Livorno	Giuseppe Munier	59/m Stockefisch, 16 Colli Incenzo, 830 pezzi marmi, 13 Colli merci

	Piparo	Pontificio	S. Vito	Nicolo Tognani	600 Stara formento, 16 Stara fava, 20 Stara Linosa, 65 Barilli Salume
	Pielego	Veneto	Parenzo	Marco Danellon	18 arnasi vino, 60 Stara formento, 30 Stara avena
	Pielego	Veneto	Lorco	Giovanni Fregnan	18/m matterialli
	Pielego	Veneto	Chiozza	Giacomo del'Aqua	massorie e Stvore
16	Brazzera	Austriaca	Venezia	Cristoforo Spolar	500 Stara formento
	Piparo	Pontificio	Monopolli	Saverio Canaletti	40 Botti oglio
	Battello	Veneto	Venezia	Antonio Donagio	30 Stara fagioli, 4 Sacchi riso, 100 Stvore
	Pielego	Veneto	Venezia	Michel Lengo	33 Colli Contoria
	Brazzera	Austriaca	Volosca	Antonio Stangher	5 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Piran	Alberto de Sardo	43 moggia Calcina
	Brazzera	Veneta	Trau	Marco Sevich	6/m ficchi
	Brazzera	Veneta	Piran	Pietro Parenzan	30 moggia Calcina
17	Tartanon	Pontificio	Ancona	Giuseppe Trevisani	3 Botti Capari, 6 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Girolamo Cesaro	60 moggia Calcina
	Pielego	Austriaco	Terzo	Giovanni Paronito	3 Botti vino, 280 Stara formento, 11 Stara Segalla, 5 Stara Linosa
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Mariano Pulcio	20 Colli paste, 30/m Aglio, 2 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Martin Benussi	4 Sacchi galla, 4 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Pietro Saffaro	10/m ferro
18	Brazzera	Veneta	Piran	Giovanni Franzzetti	5 Sacchi galla
	Trabacolo	Veneto	Corfu	Cristoforo Dabinovich	50 arnasi oglio
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Gasparo Zucca	14 Casse Limoni
	Trabacolo	Austriaco	Fiume	Donato Zavarese	965 Stara formento
19	Pielego	Veneto	Goro	Giuseppe Scarpa	500 Stara formento, 4/m matterialli
	Pielego	Veneto	Rimini	Saverio Dipinto	2/m Solfo, 10/m Gesso
	Polaca	Napolitana	Napoli	Michel Russo	40 Casse Limoni, 9 Botti aquavitta, 114 Barilli Anchio, 60 Casse Paste, 4 Colli merci, e Pozzolana
20	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Peccunia	4 Casse Candelle, 2 Casse Telle, 2 Sacchi galla

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Brazzera	Veneta	Trau	Battista Guidotti	10/m ficchi
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Olivo Percovich	90 Stara orzo
	Trabacolo	Turco	Vallona	Pietro Obradovich	510 Barilli oglio, 200 gaiandre
21	Pielego	Veneto	Palma	Pasqualin Rosada	150 Stara formento, 100 Stara formentone
	Checchia	Olandese	Amburgo	Gesith Classen	74 barilli oglio di pesce, 16 Colli Caffe, 97 pacchi, e 2237 pezzi Stockefisch, 29 Barilli bande, 6 Colli Biacca, 20 Botti Galla, 29 Colli Zuccaro, 15 Colli merci
	Trabacolo	Pontificio	Fiume	Andrea Trevisani	1301 Stara formento
22	Peotta	Veneta	Ravena	Felice Scuttari	6 arnasi Vino
	Pielego	Veneto	Adria	Domenico Benusi	300 Stara formento, 50 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Venezia	Gabriel Ballarin	350 Stara formento
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Francesco Bradaschia	11 arnasi vino, 25 Stara formento, 13 Colli merci
	Pielego	Veneto	Cavenier	Nicolo Vallon	14/m matterialli
	Pielego	Veneto	Brazza	Marco Perovich	14 arnasi oglio, 3 arnasi Aquavita
	Pielego	Turco	Antivari	Stefano Debeglia	410 Barilli oglio
23	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Bartoli	6/m ficchi, 30 barilli aquavita
	Trabacolo	Napolitano	Monopoli	Leonardo Susca	400 orne oglio
	Pielego	Veneto	Taglionovo	Giuseppe Pavanello	200 Stara formento
	Pielego	Veneto	Venezia	Bonifacio Rusignol	300 Stara formento
	Piparo	Pontificio	Monopoli	Giacomo Pistolla	700 orne oglio
24	Piparo	Pontificio	Ortona	Sandro Toni	36 arnasi oglio
25	Pielego	Austriaco	Lovrana	Giacomo Maurien	150 moggia Calcina
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pogliatto	24 Sacchi galla
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Pietro Vallentini	600 Stara formento
	Pielego	Veneto	Venezia	Giovanni Vianello	900 Stara formento
	Pielego	Veneto	Venezia	Andrea Scarpa	1300 Stara formento
	Pielego	Veneto	Venezia	Francesco di Bei	21 Balla Cottone, 20 Colli merci
26	Pielego	Veneto	Ferrara	Mattio Blesich	18/m riso, 250 forme formaggio

27	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Pietro Giurin	19 Sacchi pomelle
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Nazario Pacchietto	40 Sacchi pomelle
	Battello	Veneto	Bagni	Battista Visentin	4 Colli merci, 1 arnaso Vino
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giovanni Appolonio	16 Barilli oglio
	Pielego	Pontificio	Ravena	Battista Civrani	400 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Bernardo Privilegio	40 Barilli aquavitta
28	Pielego	Veneto	Buso	Gabriel Ballarin	250 Stara formento
	Pielego	Veneto	Sebenico	Andrea Rocco	300 Stara formento, 30 Barilli oglio
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Giovanni Marensi	104 Colli ferramenta, 2 balle Telle
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giovanni Barban	6 barilli morchia
29	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giacomo Benussi	24 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Olivo Percovich	80 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Pietro da Zara	40 Barilli aqua vitta, 4 Barilli Sardelle
	Pielego	Veneto	Patrasso	Cristoforo Vlatovich	500 Barilli oglio
30	Brazzera	Veneta	Rovigno	Antonio Privilegio	40 Barilli aquavitta
	Pielego	Veneto	Muggia	Antonio Belemo	250 Stara formento
	Pielego	Veneto	Palma	Steffano Ballarin	150 Stara formento
	Piparo	Pontificio	Brindisi	Domenico Fedrici	47 arnasi oglio
	Pielego	Veneto	Palma	Giovanni Vianello	150 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Polla	Antonio Marasca	70 Stara avena, 23 Stara orzo
	Pielego	Veneto	Goro	Gerolamo Mussich	5 Sacchi riso, 3 Colli peppe, 18 Colli Canepina, 3/m matterialli
	Pielego	Veneto	Venezia	Giovanni Vianello	10 Stara fagiolli, 150 Stvore
	Pielego	Austriaco	Palma	Francesco Viezolli	496 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Veglia	Giacomo Grego	10/m ficchi
	Pielego	Veneto	Venezia	Domenico Pitteri	79 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Muggia	Giovanni Monte	con Sale
	Trabacolo	Napolitano	Giovenazzo	Felice Fiore	60 orne oglio, 110 Colli Amandole, 600 Stara Carobbe, 2/m ficchi
	Pielego	Veneto	S. Giorgio	Alberto Priminati	600 Stara formento
	Peotta	Veneta	Piran	Santo Padovan	1000 pezzi Massarie, 400 pezzi vetri

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
				IN OTTOBRE	
	Pielego	Veneto	Isola	Francesco Chicco	16 Stara avena
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Nalli	304 Stara formentone, 4 Colli merci, 2 Sacchi farina
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Simon Todoro	7 Botti vino, 1 Collo Cera
	Marsiliana	Pontificia	Brindisi	Domenico Pangrazio	1000 orne oglio, 10/m paste
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Muini	200 Stara formento, 2 Balle Setta
	Pielego	Veneto	Orsera	Pietro de Vescovi	600 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Adria	Giovanni Lanzi	500 Stara formento
	Checchia	Francese	Marsiglia	Giuseppe Gorell	153 barilli Caffe, 9 Colli Cacao, 3 Colli Salarmonio, 37 Colli merci
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Maraspin	40 fagotti Uva possa
	Pielego	Veneto	Lorco	Pietro Fiengo	20/m matterialli
	Pielego	Veneto	Venezia	Giuseppe Sbisa	700 Stara formento
2	Brazzera	Veneta	Trau	Simon Cindre	10 Barilli aqua vita, 60 Barilli acetto, 6/m ficchi, 4/m Catrame
3	Brazzera	Austriaca	Piran	Nicolo Cavalino	4 arnasi vino
	Brazzera	Austriaca	Buccariza	Tomaso Bradicich	100 moggia Calcina
	Brazzera	Austriaca	Sebenico	Andrea Slavich	90 Barilli aquavita
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Martin Benussi	100 Stara orzo, 20 Barilli oglio
	Fellucca	Napolitana	Scilla	Rocco di Tuzzo	12 Colli biancherie, 2 Sacchi Caffe
	Pielego	Austriaco	Volosca	Mattio Giacich	80 moggia Calcina
	Brazzera	Austriaca	Lovrana	Mattio Bossotnich	150 moggia Calcina
	Pielego	Austriaco	Lovrana	Antonio Sigante	160/m Calcina
	Pielego	Veneto	Trau	Giovanni Feste	4/m ficchi, 11 balle Pelli
4	Pielego	Veneto	Missilogni	Giovanni Marcovich	500 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Corbola	Pietro Benussi	20/m matterialli
	Trabacolo	Veneto	Chiozza	Vicenzo Zennaro	30/m matterialli
	Trabacolo	Napolitano	Mola	Pietro Intino	33 arnasi oglio, 600 Stara Carobe

	Brazzera	Veneta	Arbe	Biaggio Privileggio	50 Barilli aqua Vitta
5	Pielego	Veneto	Goro	Giuseppe Ballarin	12/m matterialli, 14 pezzi formaggio
	Pielego	Veneto	Venezia	Pietro de Grassi	33 balle Cottone
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Nicolo Corer	10 balle Cottoni, 430 Stara orzo
	Pielego	Veneto	Ravena	Giacomo Padovan	800 Stara orzo
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Vicenzo Romano	40 balle Cottoni
	Pielego	Veneto	Rimini	Gerolamo Vianello	600 Stara formento
	Pielego	Veneto	Ferrara	Giovanni Franzoso	73 Sacchi Riso, 10 fagotti Uva possa, 4 Botti Aqua vita, 66 Colli merci
	Pielego	Veneto	Lorco	Gerolamo Gosella	16/m matterialli
	Brazzera	Veneta	Piran	Giovani Franzutti	2 fagotti Setta
	Brazzera	Austriaca	Isola morosina	Domenico Marcolin	2 arnasi vino, 50 Stara formento
	Pielego	Veneto	Monfalcon	Pasquale Rosada	200 Stara formento
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Ballarin	10 Colli merci
7	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Pietro Almerigogna	450 Stara orzo, 8 balle Cottone
	Pielego	Veneto	Parenzo	Giovanni Bresan	6 arnasi vino, 60 Stara orzo
	Pielego	Veneto	Adria	Giuseppe Benussi	300 Stara formento
	Pielego	Veneto	Adria	Astolfo Rismondo	500 Stara formento
	Pielego	Veneto	Goro	Bartolo Blessich	80 Sacchi Riso
	Pielego	Veneto	Goro	Carlo Ballarin	200 Stara fagiolli, 60 Sacchi riso, 60 forme formaggio
8	Pielego	Veneto	Palma	Francesco Scarpa	140 Stara formento, 10 Colli merci
	Pielego	Veneto	Lorco	Antonio Vivian	20/m matterialli
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giuseppe Basadona	10 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giuseppe Percovich	12 Barilli aquavitta
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Bernardin Lombardo	64 Colli ferramenta
9	Pielego	Austriaco	Piran	Bernardo Bernardis	1 Balla Setta, 1 balla Stopa
	Brazzera	Veneta	Venezia	Steffano Derin	20 balle Cottone
	Pielego	Austriaco	Chiozza	Domenico Lombardo	100 Stvore, 10/m brulla
	Pielego	Veneto	Alessio	Gregorio Calinovich	12/m gaiandre, 6 balle Tabaco

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Mariano de Vecchina	22 balle Cottone, 17 balle Spongie, 12/m fortumi
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Marco Sevich	100 Stara formento
	Pielego	Veneto	Piran	Antonio Amadi	12/m pomi
	Pielego	Veneto	Goro	Andrea Caime	24/m matterialli, 54/m brulla, 500 Stvore
10	Trabacolo	Veneto	Venezia	Antonio Zar	2000 Tavole, 3 balle vittelini
	Brazzera	Turca	Alessio	Nicolo Cunchi	5/m gaiandre, 5 Ludri (!) Catrame
	Brazzera	Veneta	Pola	Martin Benussi	100 Stara orzo
	Pielego	Veneto	Aquileia	Francesco Vianello	250 Stara formento, 8 Sacchi Anesi
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giuseppe Pogliatto	30 Stara fagiolli, 3 Colli merci
	Pielego	Pontificio	Ravena	Domenico Marconetti	35 Colli Canape
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Nicolo Forno	15 barilli aquavita, 6/m ficchi, 50 barilli Salume
	Pielego	Pontificio	Goro	Domenico Predenzani	16/m materialli
11	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Antonio Marasca	150 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Arbe	Nicolo Sbisa	40 Barilli aquavita
	Pielego	Veneto	Chiozza	Antonio Madalena	35 Stara fagiolli, 50 Stvore
12	Pielego	Pontificio	Comacchio	Giuseppe Carli	180 Barilli Marinata
	Pielego	Pontificio	Goro	Giovanni Pozzatti	101 Ceste foramaggio, 4 botti aquavita, 10 Colli merci
	Pielego	Veneto	Ravena	Domenico Genari	400 Stara fagiolli
	Tartana	Turca	Alessio	Osman Benzoia	16/m gaiandre, 10 Sacchi Tabaco, 20 Pf. fava
13	Cecchia	Inglese	Lewich	Tomaso Weves	600 barilli aringhe
	Pielego	Veneto	Palma	Angelo Rosada	700 Stara formento, 2 balle Setta
	Brazzera	Veneta	Sebenico	Leonardo Rocco	50 barilli aquavita
	Brazzera	Veneta	Veglia	Domenico Rocco	40 barilli aquavita
14	Battello	Veneto	Chioza	Antonio Donaggio	50 Stara fagiolli, 100 Stvore
	Pinco	Genovese	Lipari	Battista Modena	17/m Stockefisch, 100 balle Stvore, 400 Barilli possolina, 80 barilli Mantecca, 8 botti Caffe, 26 Colli incenzo, 10 Casse vino, 10 colli Salmoniaco, 15 colli merci

	Pinco	Genovese	Messina	Giuliano Gandolfo	1448 Casse frutta, 20 barilli anchio, 1 fagotto pelli agneline, 5 Casse Droppi de Setta
	Pielego	Veneto	Venezia	Angello Zennaro	130/m Cenere Soda
	Pinco	Genovese	Lipari	Steffano Margotto	40 barilli Alici, 800 Barilli passolina, 100 Casse e 60/m fruta
	Trabacolo	Napolitano	Otranto	Nicolo Somarelli	600 orne oglio
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Stefano Derin	50 Stara avena
	Trabacolo	Napolitano	Bari	Michele Calojani	150 orne oglio, 80 Sacchi amandole, 200 Stara Linosa, 10/m ficchi, 50 Sacchi anesi
	Pielego	Veneto	Corbola	Domenico Trevisani	6/m pomi
	Tartanella	Turca	Antivari	Agi Hassan	8/m gaiandre
	Pielego	Austriaco	Moschenizza	Gasparo Negovetich	160 barilli acquavita
	Trabacolo	Napolitano	Mola	Matio Pascasio	600 Stara Carobbe
	Pielego	Veneto	Brazza	Nicolo Jovanovich	20 barilli aquavita, 2/m ficchi, 600 Pf. ... (?)
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Francesco Talero	20 botti Caffe, 600 formagielle, 2/m fortumi, 20 ceste peri, 5/m bianchette, 15 Colli merci
15	Brazzera	Veneta	Pola	Martin Benussi	100 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Fasana	Giovanni Davanzo	110 Stara orzo
	Trabacolo	Pontificio	Ortona	Sebastiano Fiandini	30/m ficchi, 1 arnaso acetto
	Trabacolo	Napolitano	Biseglia	Ignazio Chiasella	100 Sacchi amandole, 100 Stara Carobbe
16	Trabacolo	Veneto	Messina	Paolo Tiozzo	871 Casse Lemoni, 16 barilli anchio, 24/m Lemoni
	Pielego	Veneto	Venezia	Giacomo dell'Aqua	35 Stara fagiolli, 1/m pomi, 100 Stvore
	Pielego	Veneto	Rovigno	Pietro da Zara	20 barilli oglio, 6 barilli acquavita
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Cristoforo Spolar	400 Stara formento
	Pielego	Veneto	Goro	Francesco Vianello	8/m Riso, 35 nazzi Canape, 8 arnasi oglio, 140 pezzi formaggio, 100 Stvore
	Checchia	Inglese	Londra	Tomaso Daw	6 Barilli Indaco, 24 Barilli pimento, 4 barilli Caffe, 17 barilli Litargirio, 35 balle peppe, 21 balla Cacao, 7365 pezzi Legno Campegio, 6 Colli merci

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Brazzera	Veneta	Isola	Mattao de Grassi	5 barilli oglio
18	Pielego	Veneto	Griselera	Bernardo Batagiarin	150 Stara grano,40 Stara fagioli
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Vicenzo Padovan	13 colli feramenta
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Ballarin	20 Colli ferramenta, 8 Sacchi maroni
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio del Prette	14 balle Cottoni, 61 Colli merci
19	Trabacolo	Veneto	Trau	Antonio Babare	1500 Stara orzo
21	Brazzera	Veneta	Pola	Domenico Benussi	100 Stara orzo
22	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giacomo Benussi	2 arnasi morchia
23	Brazzera	Veneta	Veglia	Domenico Bastolli	60 Barilli acquavitta
	Pielego	Veneto	Adria	Pollo Vignan	510 Stara formento, 4 barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Pola	Martin Benussi	100 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Pola	Giovanni Raguseo	100 Stara avena
	Brazzera	Veneta	Pola	Giovanni Davanzo	130 Stara orzo
	Tartanella	Veneta	Trau	Pietro Ostoich	180 Stara orzo, 10/m ficchi, 40 Stara Amandole
	Checchia	Austriaca	Malta	Tomaso Carina	50/m Cenere, 17 barilli ancchio, 7 Sacchi Scaglione, 2 balle Cottoni e Sponge
	Battello	Veneto	Monfalcon	Nicolo Minius	2 fagotti Setta
	Pielego	Veneto	Piran	Bortolo Tamburlin	250 Stara formento, 3 Barilli Scorze
	Pielego	Veneto	Chioza	Francesco Scarpa	15/m Riso
	Brazzera	Veneta	Umago	Domenico Burato	16 barilli acquavita
24	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Andrea Gregorio	87 Colli ferramenta, 2 arnasi vino
	Tartanon	Pontificio	Senigaglia	Francesco Cirielli	600 pezzi Maiolica, 8 panni piombo, 30/m pomi, 100/m fortumi, 12 Colli merci
	Fellucca	Napolitana	Bari	Marino Millella	20 Sacchi amandole, 4/m Zizole, 18/m ficchi
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Vantonio Buratini	24 Balle Cottone, 12 balle Corda, 6 barilli Bande, 9 botti Caffe
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Nicolo Spagna	100 Tavole
	Trabacolo	Veneto	Venezia	Antonio Todaro	700 Tavole, 50 bighe Cerchi, 2/m Venchi
	Brazzera	Veneta	Polla	Basilio Furlan	40 Stara orzo

	Pielego	Veneto	Percenis	Giovanni Ballarin	300 Stara formento, 80 Stara avena
	Battello	Austriaco	S. Giovanni	Francesco Verzegnas	45 Colli ferramenta, e mobili di Casa
	Pielego	Veneto	Trau	Santo Romano	15/m ficchi, 6/m pomelle, 20 Barilli Sardelle, 230 pelli, 25 Casse Rosoglio
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Peccunia	12 Sacchi Vallona
	Pielego	Austriaco	Veglia	Giuseppe Sandal	10/m Lauro, 6 arnasi aquavita, 1 detto vino
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Marco Sevich	13 Sacchi farina
	Pielego	Veneto	Aquilea	Pietro Fiengo	30 Stara avena
	Pielego	Pontificio	Comacchio	Giuseppe Carli	60 barilli Marinata
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Francesco Bradaschia	200 Stara formento, 7 Sacchi farina
	Pielego	Veneto	Comacchio	Felice Gradara	130 barilli Pesce, 2/m pomi
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Pietro Polvaro	1 arnaso vino, 6 Sacchi Valonea
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Pace	3 Sacchi farina, 3/m maroni
	Tartanella	Turca	Antivari	Vasilio Mitrovich	6/m Gaiandre
	Trabacolo	Napolitano	Molfetta	Oronzio di Candia	80 Sacchi Amandole 300 Stara Carobbbe, 6/m ficchi, 3/m Gripolla
	Pielego	Veneto	Lesina	Giuseppe Radovanich	19 arnasi vino, 2 detti acquavita
25	Trabacolo	Napolitano	Molla	Allegrino Russo	6 arnasi oglio, 700 Stara Carobbe, 400 Stara Legumi
	Marsila	Napolitana	Molla	Pietro Balzano	22 arnasi oglio, 600 Pf. Carobbe, 20 Sacchi amandole
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Matteo Sandrin	1000 Tavole
	Brazzera	Veneta	Fasana	Giovanni Orlandini	150 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Ignazio Festi	450 Stara orzo
	Pielego	Austriaco	Sebenico	Andrea Domaldovich	3 arnasi vino, 10 detti acquavita, 50 Barilli oglio, 4 Barilli Salume
	Trabacolo	Turco	Patrasso	Pectes di Mustafa	125/m Uva possa
	Trabacolo	Turco	Patrasso	Zeinel Ahmet	98/m Uva possa, 10/m Lemoni
	Tartana	Turca	Patrasso	Mehemet Agà di Mustafa	90/m Uva possa
	Trabacolo	Veneto	Vallona	Gerolamo Daschicevich	400 Barilli oglio, 130/m pegola

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Trabacolo	Veneto	Otranto	Antonio Varagnolo	250 barilli oglio
26	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Benussi	100 Stara orzo
	Tartana	Francese	Marsiglia	Pietro Raffaello	100 balle Cottone, 74 botti Caffe, 6/m Materialli
	Pielego	Veneto	Goro	Pietro Vianello	30/m riso, 18/m pomi
	Pielego	Austriaco	Fianona	Nicolo Giacich	16 arnasi vino, 11 Sacchi galla, 8 Barilli accetto
	Pielego	Austriaco	Fiume	Nicolo Millcich	9 balle Lana, 4 Balle Tabaco, 28 balle corda, 18 botti Tabaco, 5 Botti Zucchero, 60 Colli melazzo, 2 Bavulli
	Brazzera	Austriaca	Segna	Andrea Descovich	20/m Tabaco
	Pielego	Pontificio	Comacchio	Giovanni Felletti	50 Stara fagioli, 10 Stara Noci, 26 Barilli Marinata
	Pielego	Veneto	Lorco	Angelo Zattoni	15/m matterialli
	Pielego	Veneto	Goro	Antonio Zennaro	21 botti acqua vita, 52 ceste formaggio, 44 Sacchi Tartaro, 34 Balle Canape, 27 Sacchi riso, 11 Colli merci
	Pielego	Veneto	Goro	Giuseppe Scarpa	700 Stara formento, 15 balle Canape, 20 Sacchi riso, 10 pezze formaggio, 10/m brulla
	Brazzera	Veneta	Arbe	Mattio Giustiniani	15 arnasi acquavita, 1 detto accetto
	Piparo	Napolitano	Mola	Battista Altomare	1500 Stara Carobe
	Pielego	Veneto	Venezia	Gerolamo de Grandi	73 Colli merci
27	Pielego	Veneto	S. Nicolo	Domenico Maraspin	10/m matterialli
29	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Pietro de Stradi	1 Cassetta Setta
30	Trabacolo	Veneto	Smirne	Gregorio Giancovich	600 Barilli Uva e fichi
	Piparo	Austriaco	Patrasso	Francesco Ventre	80/m Uva possa, 200/m Lemoni, 6 Colli Droganti, 2 Sacchi Cera, 600 formaggiele, 1 botte oglio
	Pielego	Veneto	Fasana	Nicolo Nelardoni	450 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Nardo da Zara	80 Stara orzo
	Pielego	Veneto	Venezia	Battista de Grandi	41 Colli merci

	Pielego	Veneto	Almissa	Giovanni Scaico	15/m fichi, 3 detti aquavita, 1/m formaggio, 1 fagotto Pelli
	Pielego	Veneto	Ravena	Giacomo Padovan	600 Stara grano
	Brazzera	Veneta	Pola	Martin Benussi	100 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Piran	Bartolo Tagliapietra	2 Balle Setta
	Brazzera	Veneta	Brazza	Lorenzo Viossin	6 arnasi vino, 3/m gaiandre
	Tartana	Francese	Marsiglia	Simon Cavillion	120 botti Caffe, 16 botti Zuccaro, 9 Colli Cacao, 4 Barilli Capari, 15 Casse vino
31	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Pietro Vallentini	550 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Antonio Privilegio	50 Barilli aquavita
	Brazzera	Veneta	Pola	Giuseppe Sbisa	50 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Pola	Basilio Furlan	80 Stara orzo
	Brazzera	Austriaca	Buccariza	Tomaso Bradicich	80 moggia Calcina
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giusto Franovich	1/m formaggio, 18 Barilli Salumi
				IN NOVEMBRE	
1	Peotta	Veneta	Ferrara	Domenico Bartoli	14 Sacchi riso
	Pielego	Veneto	Ferrara	Giuseppe Banussi	20/m riso
2	Brazzera	Veneta	Lovrana	Giacomo Grego	8/m moroni
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giorgio Boni	13 Barilli vino
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Bartoli	30 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Banussi	4 Barilli morchia, 1 Saccho galla
	Checchia	Inglese	Londra	Giovanni Simson	33 balle peppe, 5 Barilli Indaco, 2 balle bulgaro, 3 balle Stoffe, 3 botti Zanzaro, 15 tonelate Legno Campechio, 79 Colli merci
	Peotta	Veneta	Chiozza	Felice Scutari	45 Sacchi riso, 100 Stvore
	Piparo	Pontificio	Brindisi	Illario Foccarassi	50 arnasi oglio, 20 Sacchi pasta
	Pielego	Austriaco	Lovrana	Mattio Bernicich	150 moggia Calcina
	Pielego	Veneto	Grado	Francesco da Grassi	6 Casse Merci
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Antonio Gobbis	3 balle Schiavine
	Pielego	Veneto	Monfalcon	Valentin Romano	260 Stara formento

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Battista Martineo	25 Colli ferramenta, 25 mazzi Scodelatti
	Pielego	Veneto	Buran	Liberal Quintavalle	10/m pomi
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giorgio Ballarin	27 Colli ferramenta
	Brazzera	Veneta	Polla	Simon Sbisa	100 Stara orzo
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Giovanni Morensi	127 Colli ferramenta
	Brazzera	Veneta	Pola	Giovanni Raguseo	100 Stara avena
	Brazzera	Veneta	Arbe	Nicolo Forno	10/m Pomelle
	Brazzera	Veneta	Leme	Andrea Benussi	100 Stara avena, 1/m Galla
	Pielego	Veneto	Aquileia	Felice Vivian	50 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Venezia	Domenico Pitteri	15/m Scadone, 7 Colli Vetri, 2/m Castradina
	Tartanon	Pontificio	Pescara	Alessandro Bianchini	10/m ficchi, 200 orne oglio
	Pielego	Austriaco	Fiume	Antonio Prischich	50 Caratelli Melazzo, 11 Botti Zuccaro, 12 Balle Tabaco
	Pielego	Veneto	Rovigno	Pietro Pavan	250 Stara orzo
	Pielego	Austriaco	Lagosta	Giovanni Levantin	200 Barilli acquavita
	Piparo	Pontificio	Brindisi	Pasquale Ravena	40 orne oglio, 400 Stara Linosa, 10 Sacchi paste
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Nalli	46 Sacchi farina, 4 colli merci
	Pielego	Veneto	Brazza	Mattio Tironi	16 arnasi vino, 2 arnasi acquavita
	Pielego	Veneto	Motta	Agostin Scarpa	9 arnasi vino, 100 Stara fagioli
	Brazzera	Veneta	Venezia	Biaggio Danen	45 Colli Merci
	Piparo	Napolitano	Monopoli	Vicenzo Daniele	900 orne oglio, 6 Stara Carobbe, 200 Pf. ficchi
	Pielego	Veneto	Buran	Giuseppe Basadonna	8/m riso
	Brazzera	Austriaca	Buccari	Giovanni Perrich	150 Corbe Carbon
4	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Andrea Buranello	13 colli merci
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Nardo Rocco	30 barilli oglio, 10 barilli Salumi, 1 Cassa rosoglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Pietro da Zara	30 barilli oglio

	Pielego	Veneto	Chiozza	Pasqualin Rosada	24/m Riso
	Pielego	Veneto	Venezia	Steffano Balarin	400 Stara formentone, 12 Sacchi riso
	Pielego	Veneto	Motta	Antonio Gorgatto	500 Stara Segala, 50 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Veglia	Domenico Rocco	30 Barilli acquavita
	Trabacolo	Napolitano	Mola	Andrea Russo	400 Stara Carobbe
	Pielego	Veneto	Ravena	Angelo Sarto	500 Stara formento
	Pielego	Veneto	Goro	Andrea Zennaro	20/m materialli
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Bernardin Priviliegio	40 Stara orzo
5	Brazzera	Veneta	Cherso	Domenico Rocco	60 Barilli acquavita
	Pielego	Veneto	Trau	Pietro Gabre	360 Stara orzo
	Pielego	Veneto	Piran	Giuseppe Botter	45 Sacchi farina
	Pielego	Veneto	Lorco	Antonio Bigio	15/m materalli
	Pielego	Veneto	Corbola	Alban Marusso	50 Stara avena,
	Brazzera	Veneta	Cherso	Alvise Gramolin	30 barilli acquavita, 15 barilli Salume, 40 Barilli ficchi
	Brazzera	Veneta	Sebenico	Matteo Catonar	100 Stara avena
	Pielego	Austriaco	Fiume	Giuseppe Franza	7 Barilli vino, e mobili di Casa
6	Tartanon	Pontificio	Fiume	Giuseppe Bravura	786 Stara formento, 15 balle Lana, 200 Pf. Tabaco
	Pielego	Veneto	Chiozza	Antonio Madalena	30 Stara fagiolli, 100 Stvore, 1/m fortumi
7	Pielego	Veneto	Venezia	Battista Cocallin	16 arnasi vino, 66 Colli merci
8	Pielego	Veneto	Brazza	Marco Bonacich	3 arnasi vino, 11 barilli acquavita e Carobbe
	Pielego	Austriaco	Buccariza	Giovanni Cragnez	29 arnasi vino
	Brazzera	Veneta	Pola	Giuseppe Sbisa	100 Stara orzo
	Pielego	Austriaco	Carlobago	Mario Begon	8 arnasi acquavita, 8 barilli Catrame, 12 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Marco Sevich	130 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Trau	Marin Scacoz	24 Barilli Morchia, 3 Sacchi farina
	Pielego	Veneto	Venezia	Domenico Bon	300 Stara formento, 200 Stara orzo
	Pielego	Veneto	Patrasso	Domenico Gambaro	50/m Uva posso, 70 barilli oglio
9	Checchia	Inglese	Livorno	Giovanni Allasson	24 Colli merci

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Trabacolo	Veneto	Patrasso	Steffano Radalli	60/m Uva possa, 90 barilli oglio
	Pielego	Austriaco	Percenis	Gasparo Chresinger	4 Sacchi farina, 8 barilli Salume, 30 fassi Canna
13	Brazzera	Veneta	Rovigno	Antonio Bartolli	4/m Biscotto
	Brazzera	Veneta	Spalato	Marco Negotich	230 pelli
14	Brazzera	Veneta	Piemonte	Giovanni Rocco	40 barilli acquavita
	Brazzera	Veneta	Pola	Giusto Fanovich	130 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Benussi	100 Stara orzo
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Vicenzo Romano	300 Stara formento, 250 Stara avena
	Trabacolo	Austriaco	Fiume	Donato Zavarese	940 Stara formento, 8 balle Lana, 3 Colli pelle leprine, 2 Colli merci
	Battello	Veneto	Chioza	Antonio Donaggio	6 sacchi riso, 15 Stara Nocci, 100 Stvore
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pogliatto	60 Stara fagioli, 4 balle pelli
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Francesco Taleo	15 Colli merci, 100/m fortumi, 400 Boccalli, 4 Coffe pasta
	Pielego	Veneto	Zara	Steffano Rocco	200 Stara orzo
	Pielego	Veneto	Isola	Bernardo Vio	10/m pomi
	Pielego	Veneto	Palma	Giovanni Vianello	100 Stara formento, 3 Colli merci
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Francesco Verzegnas	52 Colli ferramenta
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Simon Todaro	190 Stara formento, 5 Colli merci, 5 arnasi vino
	Trabacolo	Veneto	Pescara	Raimondo Voltolina	143 balle Lanna, 20/m ficchi
	Trabacolo	Pontificio	Ancona	Domenico del'Aqua	400 Stara orzo e Spelta, 60 barilli oglio
	Pielego	Napolitano	Rodi	Mauro Pasquale	20/m agrumi, 10 Casse manna, 20/m ficchi, 2/m formaggio
	Brazzera	Austriaca	Lovrana	Martin Franul	10 barilli Salume, 3/m moroni
	Pielego	Pontificio	Orsera	Francesco Sambo	100 Stara formento
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Antonio Gallina	9 arnasi vino, 7 Colli ferramenta
	Pielego	Austriaco	Moschinize	Mattio Morovich	15 arnasi vino
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Ballarin	6/m ostriche

15	Brazzera	Veneta	Pola	Simon Sbisa	130 Stara orzo
	Trabacolo	Austriaco	Fiume	Antonio Nacari	76 balle Lana, 126 Colli Tabaco
	Pielego	Austriaco	Buccariza	Giovanni Persich	150 moggia Calcina
	Piparo	Pontificio	Campomarina	Antonio Colonna	300 Stara formento, 8 Stara formentone, 40 Stara fava, 6 Stara legumi, 16 Barilli Salume
16	Battello	Veneto	Bagni	Nicolo Minius	4 Colli merci, 4 mazzi Cesti, 30 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Sponza	20 barilli oglio
17	Pielego	Veneto	Goro	Domenico Sponza	70 Sacchi riso
	Pielego	Austriaco	Lovrana	Metteo Fraquul(!)	150 moggia Calcina, 2/m moroni
	Pielego	Austriaco	Fiume	Giuseppe Fiamin	356 Stara formentone, 9 colli merci
	Pielego	Veneto	Chioza	Giacomo del'Aqua	5 Stara fagiolli, 1/m noci, 200 Stvore
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Steffano Derin	220 Stara avena, 1 arnaso Olive
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Giuseppe Trevisani	7 Botti Zuccaro, 5 colli Caffe, 3 colli merci
	Nave	Austriaca	Alessandria	Bortolo Sepich	59 Colli Zafroni, 69 Colli Incenzo, 44 Colli Goma, 8 Botti Sandraca, 15 Sacchi galla, 94 balle Lino, 11 Colli Lana, 4 Balle Cottone, 22 Colli Sal armoniaco, 38 botti Caffe, 309/m Lemoni, 112 barilli vino, 33 Colli merci
	Pollaca	Veneta	Smirne	Giorgio Cusovich	1400 Barilli Uva, e ficchi
	Brazzera	Veneta	Fasana	Giovanni Davanzo	10 balle pelli
	Pielego	Veneto	S. Giorgio	Francesco Vianello	500 Stara formento, 3 arnasi vino
	Pielego	Austriaco	Aquileia	Mattio Bramozzo	9 arnasi vino, 12 Stara miglio, 4 Sacchi gripola
18	Pielego	Veneto	Rovigno	Andrea Priviliegio	40/m ficchi
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Ballarin	6 colli ferramenta, 5 Sacchi farina
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Nicolo Bartolli	30 barilli oglio
	Trabacolo	Napolitano	S. Menaio	Michel Silvestri	60/m agrumi, 1 arnaso oglio, 3 Sacchi Scorze
	Tartanon	Pontificio	Arbe	Camilo Tobia	30 Stara pomele
	Pielego	Veneto	Ferrara	Matio da Zara	18/m riso, 50 Stara Noci, 8 pezzi formaggio
	Pielego	Veneto	Goro	Pietro Rocco	18/m riso, 18/m pomi

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Pielego	Veneto	Venezia	Francesco dei Bei	88 Colli merci
	Pielego	Austriaco	Buccari	Antonio Giusti	300 Stara formento, 10 barilli Potaschen
	Brazzera	Veneta	Pola	Nicolo Forno	130 Stara orzo
19	Brazzera	Veneta	Pola	Giuseppe Sbisa	150 Stara orzo
	Pielego	Veneto	Ferrara	Gerolamo Vianello	40/m riso, 16 fassoni Canappe
	Pielego	Veneto	Adria	Andrea Stocada	400 Stara formentone
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Vicenzo Padovan	10 Caratelli gripola, 1 Sacco farina
	Pielego	Veneto	Goro	Steffano Turcolin	46/m riso
	Pielego	Veneto	Venezia	Vicenzo Malosa	18/m matterialli
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Pietro de Stradi	35 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giuseppe Pogliatto	120 Stara avena, 13 colli merci
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Prettegiani	11 balle Cottoni, 54 Stara formento, 55 Colli merci
	Pielego	Austriaco	Percenis	Bernardo Bernardis	50 Stara formento, 30 Stara avena
	Brazzera	Veneta	Piran	Bortolo Tagliapietra	100 Stara avena, 12 Barilli acquavita
20	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Benussi	100 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Bernardo da Zara	100 Stara orzo
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio del Prete	41 Colo merci, 7 Colli moscatto
	Pielego	Veneto	Ravena	Raffael Ghezzo	200 Stara formento, 250 Stara orzo
	Pielego	Austriaco	Lovrana	Antonio Zigante	120 moggia Calcina, 4/m maroni
	Pielego	Veneto	Caverzere	Giacomo Scarpa	130 Stara formentone, 4 Sacchi riso
	Trabacolo	Veneto	Rovigno	Leonardo Davanzzo	20/m ficchi, 100 Colli merci
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Nazario Padovan	100 Stara grano
	Trabacolo	Veneto	Venezia	Sebastiano Zar	500 Tavole, 200 moralli
	Pielego	Veneto	Venezia	Pietro de Grassi	73 Stara fagioli, 70 Stara Semola, 14 Colli merci
	Pielego	Pontificio	Rimini	Bernardo Schiavoncin	350 Stara formento, 12 Stara fagioli, 2 Botti amandole, 3 Sacchi anesi
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Steffanuto	60 Sacchi farina

	Trabacolo	Pontificio	Goro	Fortunato Gradara	50 mazzi Canape, 3/m materiali, 200 Stvore
	Pielego	Veneto	Goro	Antonio Vianello	55 fassoni Canape, 40 Sacchi riso, 6/m pomi
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Gerolamo Cesaro	60 moggia Calcina
	Checchia	Inglese	Livorno	Giorgio Smith	28/m Stockfis, 18 Casse vino, 28 Colli oglio, 16 botti Tartaro, 12 balle galla, 12 Colli merci
	Trabacolo	Austriaco	Samos	Gregorio Zottich	45 Botti vino, 185/m frutti
	Pielego	Veneto	Comacchio	Giuseppe Carli	50 Barilli pesce, 1 Marota angville
	Trabacolo	Veneto	Venezia	Giorgio Supicich	7 balle pelli
	Pielego	Austriaco	Goro	Michel Lengo	120 pezze formaggio, 16 balle Canape, 16 Botti acquavita, 31 Collo merci
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Gerolamo de Nicolo	300 Stara fagioli
	Trabacolo	Napolitano	Bari	Michel Milella	500 Stara Carobe, 15/m ficchi, 70 Sacchi amandole, 30 Stara anesi, 12 botti Tartaro
21	Pielego	Veneto	Chioza	Francesco Ghezzo	4 Sacchi riso, e rappe
	Brazzera	Austriaca	Lovrana	Antonio Marcovich	150 Corbe Carbon, 1/m maroni
	Trabacolo	Pontificio	Pescara	Vicenzo Angeli	18/m ficchi, 10 Stara fava
	Pielego	Veneto	Cacapello	Marco Moro	30/m materialli
	Trabacolo	Veneto	Corffu	Diodato Dabinovich	94 arnasi oglio
	Pielego	Veneto	Goro	Angelo Rosada	30/m Riso, 30 Stara fagiolli, 30 forme formaggio, 20 Sacchi Nocci
	Piparo	Pontificio	Pescara	Giovanni Bernardini	600 Barilli oglio, 3/m ficchi
22	Trabacolo	Napolitano	S. Menajo	Corado Salustro	50/m agrumi, 20/m ficchi
	Trabacolo	Napolitano	S. Menajo	Giuseppe Silvestri	100/m agrumi, 20/m ficchi, 4 Sacchi Scorze
	Trabacolo	Napolitano	Vico	Gaettano Sancillo	60/m agrumi
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Giovanni Marensi	70 Colli accialli, 30 Colli gripolla
	Pielego	Veneto	Pola	Marco da Lise	200 Stara orzo
23	Pielego	Veneto	Torre di Morto	Pietro Vallentini	500 Stara fagiolli
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Pietro de Stradi	10 Stara avena

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Pinco	Geneovese	Genova	Nicolo Bottino	204 barilli alici, 554 Casse frutta, 54 barilli oglio, 100 Barilli Passolina, 4 balle peppe, 8 barilli Capilvenere, 42 Colli merci, 26 Colli amandole
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pogliato	500 Pf. oliva, 50 Stara Semola
	Battello	Veneto	Capo d'Istria	Marco Sevich	2/m rappe, 1/m gripola, 40 Pf. Cera
	Pielego	Veneto	Cervignan	Pietro Baldas	2 arnasi vino, 300 Stara formento
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Antonio Spolar	200 Stara formento
	Pielego	Austriaco	Fiume	Antonio Comicich	200 corbe carbone e Legname
	Battello	Veneto	Chioza	Felice Scutari	200 Stvore
	Brazzera	Veneta	Sebenico	Giuseppe Benussi	130 Stara orzo
	Pielego	Veneto	Buran	Angelo Bon	200 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Sebenico	Biaggio Sbisa	90 Stara orzo
24	Pielego	Veneto	Venezia	Agostin Scarpa	150 Stara formentone, 25 Sacchi riso
	Piparo	Napolitano	Molla	Giuseppe Matteuzi	1000 Pf. Carobbe, 5 Sacchi Zizole
	Pielego	Veneto	Chioza	Angelo Vianello	600 Stara Segalla, 12 Sacchi Riso
	Checchia	Inglese	Londra	Giovanni Hamstrom	20 balle peppe, 30 barilli Littargerio, 8 botti Caffe, 56 tonelate Campecchio, 58 Colli merci
	Pielego	Austriaco	Cervignan	Francesco Bradaschia	4 arnasi vino, 7 Stara fagiolli, 5 Sacchi farina
25	Brazzera	Veneta	Sebenico	Pietro da Zara	60 Stara orzo
26	Pielego	Veneto	Venezia	Nicolo Lenardoni	315 Stara fagiolli
	Pielego	Austriaco	S. Giovanni	Andrea Gregorio	55 Colli ferramenta
	Brazzera	Veneta	Goro	Domenico Bartolli	12/m riso
	Brazzera	Veneta	Parenzo	Giovanni Vascotto	6 Sacchi gripola, 4 Sacchi galla
	Brazzera	Veneta	Sebenico	Giacomo Fanuchio	138 Stara orzo, 10 barilli oglio
	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Michele Davanzo	220 Stara fagiolli
	Brazzera	Austriaca	Venezia	Giacomo Viezolli	400 Stara formento
27	Brazzera	Veneta	Lovrana	Giacomo Grego	6/m maroni

	Pielego	Veneto	Adria	Giovanni Benussi	450 Stara formentone, 12 Stara noci
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Martin Benussi	100 Stara orzo
	Trabacolo	Napolitano	Bari	Vicenzo Germinario	130 Stara Linosa, 20/m ficchi, 17 Sacchi anesi, 40 Sacchi Amandole, 7 botti gomma
	Brazzera	Veneta	Piran	Bortolo Tagliapietra	2 colli Setta
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Pacce	6 Colli ferramenta
28	Pielego	Veneto	Leme	Giorgio Fachinetti	300 Stara Segalla, 400 Stara orzo, 400 Stara formento, 25 Sacchi galla
	Brazzera	Veneta	Carniza	Nicolo Sbisa	70 Stara formento, 50 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Andrea Rocco	120 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Nazario de Stradi	100 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Pola	Giorgio Sbisa	150 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Sebenico	Giorgio Sponza	18 barilli Maride, 16 Barilli oglio
	Nave	Olandese	Livorno	Jenes Hemsen	476/m Baccala
	Pielego	Veneto	Treviso	Giuseppe Vianello	250 Stara fagioli, 8 Stara farina
	Pielego	Veneto	Adria	Paolo Vagian	430 Stara formentone, 10 Stara formento
29	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Benussi	90 Stara orzo
	Pielego	Veneto	Venezia	Battista Cocalin	31 arnasi moscatto, 12 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Gabriel Cernis	30 Stara Semola
	Pielego	Austriaco	Fasana	Mattio Corona	64 pelli Castrato, 40 Stara orzo, 3 Sacchi gripola
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Giorgio Galleazo	100/m Cenere Soda, 21 barilli mielle
	Pielego	Veneto	Goro	Giuseppe Benussi	22/m riso, 10 forme formaggio
	Pielego	Veneto	Ferrara	Giuseppe Mengoto	54/m riso, 1 Botte ferramenta
	Pielego	Veneto	Ferrara	Bortolo Plessich	70 Sacchi riso
30	Pielego	Austriaco	Fianona	Giovanni Giaccich	16 arnasi vino, 20 barilli accetto
	Pielego	Austriaco	Fianona	Giovanni Jurcovich	19 arnasi vino
	Pielego	Austriaco	Sebenico	Antonio Negovetich	400 Stara formento, 200 Stara Segala, 500 Pf. Lana
	Battello	Veneto	Monfalcon	Marco Sevich	12 vitelli

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Pielego	Veneto	Ferrara	Giuseppe Sbisa	40/m riso, 12 bale Lino, 24 fagotti Uva possa, 10 pezze formaggio
	Pielego	Austriaco	Sebenico	Giovanni Mocovich	400 Pf. Segalla, 12 barilli acquavita, 2 barilli oglio
				IN DICEMBRE	
1	Pielego	Veneto	Venezia	Francesco Raffaelli	1500 Tavole, 300 moralli
	Tartanon	Pontificio	Pesaro	Francesco Cirielli	36 Colli merci, 1 Balla panni, 2 Casse Maiolica
	Pielego	Veneto	Ravena	Angelo Scarpa	650 Stara orzo
	Piparo	Pontificio	Monopoli	Bartolo Pistolla	55 arnasi oglio
	Pielego	Veneto	Sebenico	Antonio Cattoner	400 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Sebenico	Mattio Cattoner	140 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Sebenico	Giuseppe Rismondo	110 Stara orzo
	Pielego	Pontificio	Primaro	Domenico Marconetti	40 balle Canappe
	Pielego	Veneto	Moran	Antonio Orlandini	30 Stara fagiolli, 4/m ostriche
	Pielego	Austriaco	Aquileja	Felice Vivian	30 Stara formentone
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giovanni Ballarin	31 Collo ferramenta
	Tartana	Veneta	Durazzo	Giorgio Ivanovich	1703 balle Tabaco, 6 Barilli oglio, 300 Pf. ficchi
	Pielego	Veneto	Zara	Pietro Pavan	200 Stara orzo
2	Brazzera	Austriaca	Venezia	Cristoforo Spolar	400 Stara formentone
	Pielego	Veneto	Ravena	Antonio Ghezzo	230 Stara formento, 130 Stara fagiolli
	Pielego	Austriaco	Segna	Giovanni Sorich	730 Stara avena, 3 Caratelli Catrame
3	Pielego	Veneto	Venezia	Giacomo Scarpa	10 balle Cottone, e Stvore
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Vicenzo Masara	340 Stara formentone, 50/m riso, 2 Sacchi galla
	Brazzera	Veneta	Parenzo	Giovanni Davanzo	130 Stara Pomelle
	Brazzera	Veneta	Muggia	Giovanni Ubaldini	10 barilli Salume
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pogliatto	130 Stara avena

	Pielego	Veneto	Venezia	Angelo Formenti	6 balle Cottone, 43 Colli merci
	Pielego	Veneto	Visinada	Valentin Romano	180 Stara formentone, 110 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Palma	Giovanni Peccunia	30 Colli merci
	Pielego	Veneto	Lorco	Paolo Scarpa	20/m materialli
4	Brazzera	Veneta	Umago	Francesco Rismondo	30 Stara formentone
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Domenico Catinar	20 Barilli Acquavita, 12 barilli maride
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Olivo Percovich	10 barilli acquavita
	Pielego	Veneto	Motta	Agostino Scarpa	120 Stara fagiolli
	Pielego	Veneto	Ravena	Giacomo Padovan	600 Stara formentone, 10 Stara miglio, 2 Casse Pignoli
	Brazzera	Veneta	Brazza	Domenio Rocco	40 barilli acquavita, 4 barilli oglio
	Trabacolo	Veneto	Venezia	Carlo Rosada	1000 Stara formento
	Pielego	Veneto	Buran	Giuseppe Basadona	30/m rappe
5	Pielego	Veneto	Venezia	Steffano Ballarin	400 Stara avena
	Pielego	Veneto	Venezia	Domenico Pitteri	17 Colli merci, 150 Risme Carta
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Domenico de Pangher	28 Sacchi pomelle
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giovanni Sponza	20 barilli Sardelle
	Pielego	Austriaco	S. Giorgio	Battista Turco	10/m rappe
	Pielego	Veneto	S. Nicolo	Domenico Maraspin	10/m materialli
6	Brazzera	Veneta	Piran	Giovanni Vidalli	35 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Ossero	Simon Cherich	10 Stara pomelle, 1 balla griso, 2 barilli acquavita
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Pogliato	50 Stara avena
	Pielego	Austriaco	Fiume	Giovanni Bernetich	6 arnasi vino, 150 Corbe Carbone, 2 Colli merci
7	Brazzera	Veneta	Rovigno	Mattio Benussi	30 barilli acquavita, 4 Barilli oglio
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Francesco Brionese	30 barilli acquavita
	Felluca	Napolitana	Viesti	Rocco Barbera	8 Colli biancheria
	Pielego	Austriaco	Fiume	Simon Blasenich	7 balle Corda, 13 balle Lana, 4 botti Tabaco
	Felluca	Napolitana	Scilla	Leonardo Barbera	8 Colli biancheria
	Brazzera	Veneta	S. Cancian	Domenico Rocco	50 Stara formentone

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Brazzera	Austriaca	Segna	Giovanni Velcich	201 Stara Spelta, 20/m Tabacco
8	Pielego	Austriaco	Segna	Michele Tomicich	800 Stara avena, 1 balla Tabacco, 7 mazzi Carta
	Checchia	Olandese	Amsterdam e Messina	Jurians Andries	57 Balle Lanna, 695 pezzi Legno Campecchio, 37 Colli merci, 1072 Casse frutti, 151 Casse amandole, 100 Barilli passolina
	Brazzera	Veneta	Pola	Francesco Scoco	60 Stara avena, 60 Stara orzo
	Pielego	Veneto	Chioza	Antonio Donaggio	50 Stara fagioli, 100 Stvore
	Tartana	Veneta	Trau	Pietro Calabotta	400 Stara orzo
	Trabacolo	Veneto	Vallona	Luca Miovich	250 barilli oglio, 200/m pegola
	Tartana	Turca	Calamota	Seinun di Soliman	55/m ficchi
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Pacce	1 fagotto pelli, 10 Sacchi farina
9	Pielego	Austriaco	Cervignan	Simon Todaro	5 arnasi vino, 5 Stara fagiolli
	Brazzera	Veneta	Piemonte	Giovanni Rocco	30 barilli acquavita
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giovanni Orlini	25 Stara formentone
	Pielego	Pontificio	Cervia	Domenico Predenzani	500 Stara formento
	Battello	Veneto	Monfalcon	Nicolo Minius	2 balle Setta
10	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giuseppe Orlini	2 Casse Setta
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Martin Benussi	160 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Antonio Acquilante	60 Barilli acquavita, un barillo oglio
11	Brazzera	Veneta	Piran	Liberal Furian	50 moggia Calcina, 2/m pomelle
	Trabacolo	Napolitano	Rodi	Antonio Ruffo	100/m agrumi
	Pielego	Veneto	Sebenico	Pietro Benussi	1200 Stara orzo, 20 barilli Catrame
	Pielego	Veneto	Moran	Antonio Orlandini	22/m ostriche
	Pinco	Napolitano	Messina	Gaettano Cenace	1766 Casse frutta, 100 barilli Passolina, 81 Sacchi Amandole
	Pinco	Genovese	Genova e Messina	Francesco Ferandino	685 Casse frutta, 103 Sacchi amandole, 29 Barilli Allici, 21 Collo merci, 2358 pezzi Legno Campegio, 50 Colli Caffe

	Tartana	Turca	Durazzo	Sullo Lugna	500 barilli oglio, 2 Colli Tabaco
	Trabacolo	Veneto	Cattaro	Giuseppe Giurovich	60/m Uva possa, 3 Botti oglio
	Trabacolo	Veneto	Corfu	Antonio Dabinovich	80 arnasi oglio, per Venezia
	Pielego	Veneto	Zara	Steffano Rocco	290 Stara orzo
	Brazzera	Veneta	Piran	Bortolo Tagliapietra	14 Barilli vino, 8 Barilli acquavita
12	Pielego	Austriaco	Percenis	Domenico Lombardo	300 Stara formento
	Pielego	Veneto	Goro	Sebastiano Rismondo	60 Sacchi riso, 40 barilli ficchi, 4 Rotoli Lino
	Trabacolo	Napolitano	Rodi	Pietro Russo	100/m agrumi, 20 barilli ficchi, 1 botte moscatto, 4 Sacchi Scorze, 3 Sacchi Carobbe
	Trabacolo	Napolitano	Molfetta	Gerolamo di Gioia	300 orne oglio
	Pielego	Austriaco	Sebenico	Gasparo Domaldovich	500 Stara Segalla, 7 barilli Catrame
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Pitteri	35/m valonea
13	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Ballarin	30 Colli ferramenta
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Biaggio Privileggio	6/m ficchi
	Pielego	Veneto	Zara	Santo Romano	600 Stara orzo, 1 balla pelli, 3 Colli merci, 10 barilli olive
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Vicenzo Bernardini	350 Stara formentone, 104 Sacchi riso
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giuseppe Pogliatto	120 Stara Segalla, 1 Balla Capotti
	Brazzera	Veneta	Ossero	Nicolo Forno	10/m pomelle
	Pielego	Veneto	Goro	Giuseppe Scarpa	150 Stara formento, 18 balle Canape, 150 Sacchi Riso, 12 forme formaggio
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Michel Buranelli	26 barilli Salume, 3/m bacala
	Peotta	Veneta	Venezia	Giuseppe Laia	2 balle Setta
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Marco Sevich	25 Vitelli
	Pielego	Veneto	Venezia	Battista de Grandi	9 balle Cottone, 40 Casse Solfo, 50 risme Carta, 46 Colli merci
	Brazzera	Austriaca	S. Giovanni	Giuseppe Pacce	7 balle Lana, 10 fassi accialli, 1 Cassa merci
14	Pielego	Veneto	Chioza	Francesco Scarpa	30 Sacchi riso
	Tartana	Veneta	Napoli di Romania	Cristoforo Radimiri	20/m bacaladi, 14 Casse paste, 6 fagotti grana, 1000 Barilli Passolina, 400 Casse frutto

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Pielego	Pontificio	Rimini	Francesco Sambo	550 Stara formento, 9 barilli accetto
15	Pielego	Veneto	Rovigno	Pietro Cittina	200 Barilli oglio, 6/m ficchi, 1 cesta botarghe
	Nave	Olandese	Amburgo	Vitto Carstenwitt	91 Botte e 49 Casse Zuccaro, 55 Barilli Bande, 108 Barilli oglio di Pesce, 6 Barilli arsenico, 28 barilli aringhe, 66 balle peppe, 8964 pezzi Stockfish, 12 Colli merci
	Brazzera	Veneta	Monfalcon	Francesco Rismondo	30 Stara farina
	Battello	Veneto	Venezia	Giovanni Scarpa	10 Stara fagiolli, 4/m rape, 2/m Scovette
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Giuseppe Benussi	40 barilli acquavita, 1/m formaggio
	Felucca	Napolitana	Monopoli	Antonio d'Elia	12 Colli biancheria, 30 barilli anchio, 4 Sacchi Caffe, 60 Sacchi Amandole, 4 fiaschi Spirito, 200 Pf. Rabarbaro
	Martiga	Napolitana	Messina	Saverio Rugiero	1000 Casse frutta, 3 balle Scorze, 4/m noci
	Pielego	Veneto	Venezia	Antonio Rosada	15 Stara fagioli, 12/m Rappe, 200 Ceste aglio
	Pielego	Austriaco	Segna	Pietro Padovani	286 Stara avena
16	Tartanon	Pontificio	Ancona	Domenico Osiman	14 Colli Amandole, 28 Colli merci
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Carlo Bartolini	40 Botti Sallache, 2 Sacchi Amandole
	Tartanon	Pontificio	Ancona	Domenico Schilini	450 Stara formento
	Pielego	Austriaco	Fiume	Giovenni Persich	180 Stara avena, 24 balle Tabacco, 3/m moroni
	Pielego	Veneto	Chioza	Antonio Madalena	38 Stara fasoli, 100 Stvore
	Brazzera	Veneta	Sebenico	Giorgio Pergosich	15 Barilli morchia
	Brazzera	Veneta	Buccari	Giovanni Privilegio	15 Barilli acquavita
	Pielego	Austriaco	Lovrana	Mattio Bernecich	100 moggia Calcina, 40/m moroni
17	Piparo	Napolitano	Bari	Filipo Traversa	150 Stara Linosa, 60 Sacchi Amandole, 20/m ficchi, 10/m Zizole, 40 Sacchi Erba, 13 Sacchi Strafusoria
	Pielego	Austriaco	Buccariza	Francesco Persich	7 Caratelli Pottaschen, 3 Sacchi Lana, 2 Sacchi farina

	Pollaca	Francese	Marsiglia	Antonio Autran	193 Colli Caffe, 55 Colli merci
	Pielego	Veneto	Spalato	Marco Danellon	80 Balle Pelli, 280 Stara Spelta, 15/m Scodano
	Felluca	Napolitana	Silla	Domenico Buviera	6 colli biancheria, 40 Sacchi Amandole
	Felluca	Napolitana	Silla	Marcello Palmisano	10 Colli biancheria, 60 Sacchi Amandole
	Nave	Olandese	Bergen	Giovanni Bergraff	123/m Stockfish
19	Pielego	Austriaco	Fiume	Giovanni Sichich	3 arnasi vino, 4/m ficchi, 2 Colli Tartaro, 6 Colli ... (?)
21	Pielego	Veneto	Capo d'Istria	Giacomo del'Acqua	8 Stara fagioli, 100 Stvore, 3/m Scovette
	Pielego	Veneto	Monfalcon	Marco Sevich	28 vitelli, 5 Sacchi farina
	Trabacolo	Austriaco	Senigaglia	Antonio Naccari	300 Stara formentone, 6/m Ghezzo
22	Pielego	Veneto	Ferrara	Mattio da Zara	50 Sacchi Riso, 6 Barilli pesse Cotto
	Brazzera	Veneta	Capo d'Istria	Giuseppe Sbisa	150 Stara avena
	Pielego	Veneto	Goro	Giuseppe Princis	40/m Riso, 50 balle ficchi, 10 Sacchi riso
	Pielego	Veneto	Goro	Antonio Rocco	60 Sacchi riso
	Pielego	Austriaco	Carlobago	Carlo Domincovich	18 Barilli acquavita
	Pielego	Veneto	Adria	Dominico Benussi	40/m riso
	Pielego	Veneto	Ferrara	Giulio Vianello	40/m riso, 24 fassoni Canape
	Brazzera	Veneta	Latisana	Antonio Mistraro	30 Stara formento
	Brazzera	Veneta	Rovigno	Rismondo	20 barilli oglio
23	Brazzera	Veneta	Mugia	Francovich	1 Barillo oglio e ostriche
24	Brazzera	Veneta	Mugia	Sevvo Irvosin	4 Barilli oglio
	Pielego	Veneto	Leme	Giuseppe Facchinetti	1250 Stara avena, 13 Stara farina, 9 Sacchi galla
27	Tartanon	Pontificio	Ancona	Nicolo Candellara	220 Stara formento, 330 Stara formentone, 30/m riso
	Pielego	Pontificio	Ancona	Giovanni Vitalli	450 Stara formento, 10/m riso, 10 barilli Salache
28	Pielego	Veneto	Venezia	Pasqualin Rosada	10/m Riso, 12 Stara fava
	Trabacolo	Veneto	Venezia	Giorgio Rupiccich	1000 Tavolle
	Trabacolo	Napolitano	Molla	Vitto Demetris	500 Stara Carobbe
	Trabacolo	Napolitano	Molla	Giuseppe Brunetti	60 Stara Carobbe, 4 Sacchi Amandole
	Brazzera	Veneta	Piran	Andrea Fragiacomo	16 Barilli acquavitta, 3 Sacchi galla

SADRŽAJ

Lujo Margetić

Dioba općinskog zemljišta u nekim srednjovjekovnim dalmatinskim komunama 5

Marin Oreb

Ivan Karpin, »Povijest Mongola koje nazivamo i Tatarima« . . . 37

Ivan Erceg

Pomorsko-trgovinske veze jadranskih i mediteranskih luka s Trstom (1771) 109